T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ENGELLİLERİN BİR İSTİHDAM SEÇENEĞİ OLARAK TELE ÇALIŞMA; MODELLENMESİ VE MODELİN KENT PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ

H. Filiz ALKAN MEŞHUR

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

Konya, 2006

ÖZET

Doktora Tezi

ENGELLİLERİN BİR İSTİHDAM SEÇENEĞİ OLARAK TELE ÇALIŞMA; MODELLENMESİ VE MODELİN KENT PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ

H.Filiz ALKAN MEŞHUR

Selçuk Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ

2006, 137 Sayfa

Jüri: Prof.Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
Doç.Dr. Hülagü KAPLAN
Yrd.Doç.Dr. Rahmi ERDEM
Yrd.Doç.Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Dr.H. Hami YILDIRIM

Engelliler, kentsel ve sosyal yaşama entegrasyonlarının sağlanması adına, kent ve bölge planlama disiplini içinde önemle ele alınması gereken bir gruptur. Bu bağlamda, öncelikle engellilerin eğitim almaları, daha sonra ise çalışma yaşamına katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Kentsel mekanların engellilerin ihtiyaçlarına göre planlanması çağdaş bir toplum olmanın gereğidir ve bir zorunluluktur. Ancak, günümüzde halen engelliler kentsel mekanlarda önemli kısıtlarla karşılaşmakta ve bu durum gerek eğitim gerekse çalışma yaşamına katılımlarını güçleştirmektedir. Bu anlamda, engellilere yönelik mevcut istihdam politikaları geliştirilmesi ve yeni politikaların üretilmesi de gerekmektedir. Bilişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği tele çalışma kavramı, ifade edilen politikalara ilişkin önemli bir açılımdır. Söz konusu süreç, bulunulan noktadan bilgiye ve hizmetlere erişimi kolaylaştırmakta ve hareketlilik ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda, tele çalışma özellikle hareket güçlüğü çeken ortopedik engelliler için önemli bir fırsattır ve değerlendirilmelidir. Teknolojik gelişmelerin, farklı mekansal, ekonomik ve sosyal etkilere de sahip olması bağlamında, tele çalışma, yeni bir çalışma biçimi olarak kent ve bölge planlama disiplini içinde ele alınması gereken kavramlardan biridir. Bu sürecin bir diğer önemli gerekliliği de, kent plancılarının, yeni mekansal ve kentsel teorilere dayanan, yeni planlama metotları ve modelleri ışığında planlarını güncellemesidir. Bu bağlamda tez, engelli kişilerin çalışma yaşamına aktif olarak katılımını artıracak bir model önerisini geliştirmeyi ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin kent planlama açısından sonuçlarını irdelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, İstihdam Politikaları, Tele Çalışma, Tele Merkez, Bilişim Teknolojileri, Kent Planlama

ABSTRACT

PhD Thesis

TELEWORK AS AN EMPLOYMENT OPPORTUNITY FOR DISABLED PEOPLE; ITS MODELLING AND EXAMINING OF THE MODEL IN TERMS OF URBAN PLANNING

H. Filiz ALKAN MEŞHUR

Selçuk University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ

2006, 137 Pages

Jury: Prof.Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU
Doç.Dr. Hülagü KAPLAN
Yrd.Doç.Dr. Rahmi ERDEM
Yrd.Doç.Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Dr. H. Hami YILDIRIM

For providing the integration of disabled people to urban and social life, they must be taken into account in the disipline of urban and regional planning. In this context, it is necessary firstly to provide them getting education, and then participating in working life. The planning of urban spaces is a necessity and obligatory of being a contemporary society, according to the requirements of disabled people. However, disabled people still face some important constraints in urban spaces, and this situation makes both the participation of these people in education and working life difficult. From this point view, it is necessary to improve the policies of present employment and also to produce new policies of it towards disabled people. The telework concept, which has been arisen together with information technologies, is an important perspective related to the policies mentioned. The process expressed makes easy to access information and services at the point stood, and eliminates the requirement of movement. With this meaning, telework is an important opportunity for orthopedic disabled people who suffer especially from movement difficulty, and, of course, this opportunity should be put in to account. In the context that technological developments have some diversifed spatial, economic and social impacts; the telework is a concept which requires, as an new working method, to be examined in the disipline of urban and regional planning. The other important necessity of this process is that urban planners update their plans in the light of new planning methods and models based on new spatial and urban theories. In this context, the purpose of this thesis is to propose a conceptual model which increase the employment of disabled people and evaluate the results of the development of information and communication technologies in the view of urban and regional planning.

Keywords: Disabled people, Employment Policies, Telework, Telecenter, Information Technologies, Urban Planning

TEŞEKKÜR

Bu çalışma süresince, desteğini benden esirgemeyen danışmanım Yrd.Doç.Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ'ye, çok değerli tecrübeleri ve katkıları ile beni yönlendiren hocalarım Doç.Dr. Hülagü KAPLAN, Dr.H. Hami YILDIRIM, Yrd.Doç.Dr. Rahmi ERDEM ve Prof.Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU'na, tüm eğitim hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışma boyunca da bana gösterdikleri manevi destek ve anlayışları için aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
TEŞEKKÜR ..... **v**
TABLOLARIN LİSTESİ ..... **xi**
GRAFİKLERİN LİSTESİ ..... **xii**
ŞEKİLLERİN LİSTESİ ..... **xiv**

1. GİRİŞ: KURAMSAL ÇERÇEVE, ÇALIŞMANIN AMACI, YÖNTEM VE BİLGİ KAYNAKLARI, ÇALIŞMANIN TANITILMASI **1**

1.1. Kuramsal Çerçeve 1
1.2. Çalışmanın Amacı 4
1.3. Yöntem ve Bilgi Kaynakları 4
1.4. Çalışmanın Tanıtılması 6

2. BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE TÜRKİYE'DE BİLİŞİM ALTYAPISI **8**

2.1. Bilişim Teknolojilerinin Gelişimi 8
2.2. Bilişim Teknolojilerinin Yaşamsal Etkileri 9
2.3. Türkiye'de Bilişim Teknolojileri Altyapısı 11
2.3.1. Türkiye'de Bilişim Sektörünün Mevcut Durumu 12
2.3.2. Türkiye'de Bilişim Altyapısı İle İlgili Değerlendirme ve Öneriler 14
2.4. E-Devlet, E-Avrupa ve E-Avrupa+ 16
2.4.1. Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de E-devlet Uygulamaları 17
2.4.2. E-Avrupa ve E-Avrupa+ 17
2.5. Bölüm Sonucu 20

3. TELE ÇALIŞMA: TEMEL KAVRAMLAR, BİÇİMLERİ VE KENT PLANLAMAYA ETKİLERİ 22

3.1. Temel Kavramlar 22
3.1.1.Tele Çalışma / Tele Çalışmak (Telework/Teleworking) 22
3.1.2. Tele İşe Git-Gel Yolculuğu (Telecommute/Telecommuting) 23
3.1.3.Tele Çalışan (Teleworker) 24
3.2. Tele Çalışmaya İlişkin Yaklaşımlar / Avantajları ve Dezavantajları 25
3.3. Tele Çalışma Biçimleri 27
3.3.1. Ev Esaslı Tele Çalışma (Home-Based Telework) 28
3.3.2. Tele Merkez Esaslı Tele Çalışma 29
3.3.2.1. Tele Merkez Çeşitleri 30
3.3.2.2. Tele Merkezlerin Yer Seçim Kriterleri 32
3.3.3. Göçebe / Hareketli (Mobil /Nomadic) Tele Çalışma 34
3.4. Tele Çalışmanın Yasal Kapsama Alınması 34
3.5. Tele Çalışmanın Fiziksel- Mekansal Etkileri 35
3.5.1. Yer Seçim Faktörleri Üzerine Etkileri 38
3.5.2. Ulaşım Sistemine Etkileri 42
3.5.3. Ekolojik Çevreye Etkisi 45
3.5.4. Kırsal ve Kentsel Etkileri 45
3.5.5. Mekansal Gelişme Üzerine Genel Değerlendirme 47
3.6. Tele Çalışmanın Sosyal Etkileri 48
3.7. Tele Çalışmanın Ekonomik Etkileri 51
3.8. Bilişim Teknolojilerinin ve Tele Çalışmanın Kent ve Bölge Planlamaya Etkileri 54
3.9. Bölüm Sonucu 55

4. ENGELLİLER: TEMEL KAVRAMLAR, MEVCUT İSTİHDAM BİÇİMLERİ, BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE TELE ÇALIŞMANIN ENGELLİLERİN İSTİHDAMI İÇİN ÖNEMİ.....57

4.1. Temel Kavramlar: Engel, Engellilik ve Engelli İnsan Tanımları.....57
4.2. Engellilerin İstihdamı.....60
4.2.1. Engellilerin Çalışma Yaşamına Girme Gereği.....60
4.2.1.1. Engelli Sayısının Büyük Boyutlarda Olması.....61
4.2.1.2. Sosyal Sebepler.....61
4.2.1.3. Ekonomik Sebepler.....62
4.2.1.4. Birey, Toplum ve Devlet Görüşlerindeki Değişimler.....63
4.2.2. Engellilerin İstihdamını Engelleyen Faktörler.....63
4.2.2.1. Ekonomik Faktörler.....64
4.2.2.2. Sosyal Faktörler.....64
4.2.2.3. Yasal faktörler.....66
4.2.2.4. Teknik Bilgi ve Uzman Yetersizliği Faktörü.....66
4.2.2.5. Kamu Oyu Faktörü.....66
4.2.3. Engellilerin Çalıştırılma Yöntemleri.....67
4.2.3.1. İşverenlerin Yasal Zorunluluk Olmadan Engelli Çalıştırmaları.....67
4.2.3.2. Yasal Zorunluluk İle Engellilerin Çalıştırılmaları.....68
4.2.3.3. Korumalı İşyerleri.....68
4.2.3.4. Evde Çalıştırma.....70
4.2.3.5. Kişisel Çalışma Yöntemi.....71
4.2.3.6. Kooperatif Çalışma Yöntemi.....71
4.2.4. Türkiye'de Engellilerin İstihdamı İle İlgili Uygulamalar ve Yasal Mevzuat Düzenlemeleri.....71
4.2.4.1. Türkiye'de Engelliler İle İlgili İstatistikler.....71
4.2.4.2. Türkiye'de Engellilerin İstihdamına İlişkin Mevzuat.....73
4.2.4.3. Türkiye'de Engellilerin İstihdam Politikalarına İlişkin Sorunlar ve Öneriler.....74

4.3. Bilişim Teknolojileri ve Tele Çalışmanın Engelliler İçin Önemi, Uygulama Örnekleri 76
4.3.2. Tele Çalışma ve Engelliler 79
4.3.2.1. Engelliler İçin Tele Çalışmanın Önemi 80
4.3.2.2. Engellilere Yönelik Tele Çalışma Uygulamaları 82
4.3.2.2.1. Tele Çalışma Uygulama Örnekleri 82
4.3.2.2.2. Tele Çalışma Uygulamalarında Karşılaşılan Zorluklar 86
4.4. Bölüm Sonucu 87

5. ALAN ARAŞTIRMASI VE MODEL ÖNERİSİ 89

5.1. Araştırma Alanı Seçimi 89
5.2. Anket Çalışmasının Hazırlık Aşaması ve Pilot Bölge Uygulamaları 89
5.3. Anket Değerlendirme Yöntemi 90
5.4. Araştırma Sonuçları 94
5.4.1. Çalışan Engellilerle Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları 94
5.4.1.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler 96
5.4.1.2. İkinci Hipoteze Yönelik Grafikler 101
5.4.1.3. Çalışan Engellilere Sorulan Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi 102
5.4.2. Çalışmayan Engellilerle Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları 103
5.4.2.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler 105
5.4.2.2. İkinci Hipoteze Yönelik Grafikler 109
5.4.3. Kurumlarla Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları 110
5.4.3.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler 110
5.5. Hipotezlerin Test Edilmesi 115
5.5.1. Birinci Hipotezin Test Edilmesi 115
5.5.2. İkinci Hipotezin Test Edilmesi 118
5.6. Tele Çalışma Uygulama Modeli 119

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 126

KAYNAKLAR 130

İNTERNET KAYNAKLARI 137

EKLER

EK 1: Avrupa'da ve Amerika'da Tele Çalışma İstatistikleri

EK 2: Çalışan Ortopedik Engelliler İçin Anket Soruları

EK 3: Çalışmayan Ortopedik Engelliler İçin Anket Soruları

EK 4: Kurumlara Yönelik Anket Soruları

EK 5: Çalışan Engellilerin Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 6: Çalışan Engelliler ve Tele Çalışmaya Olan İstekleri İle Genel Özelliklerinin Çaprazlamaları

EK 7: Çalışmayan Engellilerin Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 8: Çalışmayan Engelliler ve Tele Çalışmaya Olan İsteklerinin Genel Özellikleri İle Çaprazlamaları

EK 9: Kurumların Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 10: Kurumlarla Yapılan Anketlerin Çaprazlama Sonuçları

EK 11: Çalışan Engellilere Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

EK 12: Çalışmayan Engellilere Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

EK 13: Kurumlara Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo 2.1.Ülkelerin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu 12

Tablo 2.2. Bilişim Sektörünün Ulusal Gelire Oranı (%) 13

Tablo 2.3. Bilgi Teknolojileri Alanında Kişi Başına Yapılan Yatırım ve Harcamalar (2000) 13

Tablo 2.4. Her Yüz Kişiye Düşen Bilgisayar Sayısı (1995) 13

Tablo 2.5.E-Devlet Hizmetleri Kullanım Alanları 16

Tablo 3.1. Tele Çalışmanın Çalışanlar Açısından Boyutları 26

Tablo 3.2. Tele Çalışmanın İşverenler ve Kurumlar Açısından Boyutları 27

Tablo 3.3. Tele Çalışma Merkezlerinin İşletimini ve Kullanım Dokularını Etkileyen Fiziksel ve Ekonomik Faktörler 32

Tablo 3.4. Tele Çalışma Merkezlerinin En Yakın Metropoliten Merkeze Olan Uzaklıkları 33

Tablo 3.5. Tele Çalışmanın Toplum Açısından Boyutları 51

Tablo 3.6. Tele Çalışmanın Kent ve Bölge Planlama Açısından Boyutları 55

Tablo 4.1. Engelli Nüfusun Engel Gruplarına Göre Dağılımı 72

Tablo 4.2.İşgücü Durumuna Göre Engelli Nüfus Oranı(15 yaş ve üzeri engelli nüfusu) 72

Tablo 4.3.İstihdam Edilen Engelli Nüfusun İş Durumuna Göre Dağılımı (15 yaş ve daha üzeri engelli nüfusu) 73

Tablo 5.1.Çalışan Engellilerle Yapılan Anket Soruları ve Hipotezlerle Eşleştirilmesi 95

Tablo 5.2.Çalışmayan Engellilerle Yapılan Anket Soruları ve Hipotezlerle Eşleştirilmesi 104

Tablo 5.3. Kurumlarla Yapılan Anket Soruları ve Birinci Hipotezle Eşleştirilmesi 110

GRAFİKLERİN LİSTESİ

Grafik 2.1.1000 Kişiye Düşen PC Sayısı (2001) 13

Grafik 2.2.Düzenli İnternet Kullanıcılarının Yüzdesi..... 14

Grafik 3.1. Finlandiyalı Plancıların Yerseçim Faktörlerinin Mekansal Etkileri Üzerine Görüşleri..... 41

Grafik 3.2. Finlandiyalı Plancıların Tele Çalışmanın Mekansal Etkileri Hakkındaki Görüşleri..... 42

Grafik 3.3. Finlandiyalı Plancıların Bilişim Teknolojilerinin Ulaşım Sistemine Olan Etkileri Hakkındaki Görüşleri..... 44

Grafik 5.1.Çalışan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları..... 96

Grafik 5.2.Çalışan Engellilerin Tele Çalışma İle Çalışmak İsteme Nedenleri Dağılımı ... 96

Grafik 5.3. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri..... 97

Grafik 5.4.Çalışan Engelliler; Çalışma Nedeni İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki..... 97

Grafik 5.5.Çalışan Engelliler; İşyerindeki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki..... 98

Grafik 5.6. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Türü İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki 99

Grafik 5.7. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri 99

Grafik 5.8. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki 100

Grafik 5.9.Çalışan Engellilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri 101

Grafik 5.10. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri 102

Grafik 5.11.Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları..... 105

Grafik 5.12. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmayı Tercih Etme Nedenleri 105

Grafik 5.13. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Biçimi..... 106

Grafik 5.14.Çalışmayan Engelliler; Engel Türü ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 106

Grafik 5.15.Çalışmayan Engelliler; Kentteki Engeller ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 107

Grafik 5.16. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 108

Grafik 5.17.Çalışmayan Engellilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri..... 109

Grafik 5.18. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri 109

Grafik 5.19. Kurumların Çalışanlarına Tele Çalışma İle Çalışma İmkanı Tanımaları 111

Grafik 5.20. Engelli Çalışanları Olan Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması..... 111

Grafik 5.21. Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları 112

Grafik 5.22. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Kurumların Çalışanları İçin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Biçimi 112

Grafik 5.23. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedenleri 113

Grafik 5.24. Tele Çalışmaya Olumlu Bakmayan Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri 114

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 3.1. Tele Çalışma Merkezleri Hiyerarşisi 31

Şekil 3.2. Bilgi Toplumunda Yer seçim Kararlarını Etkileyen Faktörler 39

Şekil 5.1. Araştırmanın Tele Çalışmanın Uygulamasına Yönelik Kavramsal Modeli 91

Şekil 5.2. Anket Sorularının Dağılımı 92

Şekil 5.3. Alan Çalışmasının Araştırma Yöntemi..... 93

Şekil 5.4. Tele Çalışmanın Uygulama Süreci 123

Şekil 5.5. Tele Çalışmaya Karar Verme Sürecinin Sistematik Modeli..... 124

Şekil 5.6. Tele Çalışma Adaptasyon Yaklaşımı İçinde Paradigma Değişimi..... 125

1. GİRİŞ: KURAMSAL ÇERÇEVE, ÇALIŞMANIN AMACI, YÖNTEM VE BİLGİ KAYNAKLARI, ÇALIŞMANIN TANITILMASI

1.1. Kuramsal Çerçeve

Kent planlama, mekansal ve ekonomik boyutları yanı sıra, sosyal açılımları olan, dolayısıyla, planlamanın konusunu oluşturan farklı gelir ve grupları da dikkate alması gereken bir süreçtir. Bu bağlamda, planlamanın sosyal boyutu ve eşdeğerlilik (hakkaniyet) ilkesi çerçevesinde, engellilerin incelenmesi ve bu grubun, insanların dört temel ihtiyaçlarından birisi olan çalışma ihtiyacını karşılayabilmeleri için yeni çözüm önerilerinin üretilmesi büyük önem taşımaktadır.

Engelliler, hem kentsel hem de sosyal yaşamda çoğu zaman göz ardı edilen bir gruptur. Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü'nce (WHO) hazırlanan raporlara göre dünya nüfusunun yaklaşık %10'u engellidir. Bu durumda, dünyada yaklaşık 500 milyon engelli olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2003 yılında açıklanan sonuçlara göre ise, ülkemiz nüfusunun %12,29'u engellidir. Bu bilgiler çerçevesinde, ülkemizde yaklaşık 8,5 milyon engelli bireyin bulunduğu anlaşılmaktadır (www.engelliler.net). Engelli insanlar fiziki mekana ulaşma, mekanı kullanma ve mekandan ayrılma konularında, erişebilirlik açısından kısıtlamalar ile karşılaşmaktadır. Bu fiziki kısıtlamalar nedeniyle de eğitim ve çalışma hayatına katılımları oldukça güçleşmektedir. Ülkemizde üniversite sınavlarına girip, kazanıp, devam edebilen ve sonrasında da çalışma hayatına atılan engelli sayısı, engelli insanların çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunda en büyük etken, eğitim ve çalışma mekanlarının ve bu mekanlara ulaşımın pek çok engellerle dolu olmasıdır.

Bu saptamalar, kentsel mekanların, engellilerin de kolaylıkla erişebileceği şekilde planlanması gibi bir zorunluluğu ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra, engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak ve çalışma hayatına katılımlarını artıracak yeni çözümlerin

ve önerilerin üretilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, bilişim teknolojileri ve internetin, engelli kişilere, farklı aktivitelere katılabilme adına sağladığı açılımlar dikkate değerdir.

Engelli kişilerin hareket zorlukları ve fonksiyon kayıpları göz önüne alındığında, iletişim hizmetlerine ve bilgiye ulaşmak, bu bireyler açısından daha fazla önem taşımaktadır. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerin, bulunulan noktadan bilgiye ve hizmetlere erişmeyi kolaylaştırması, dolayısıyla, hareketlilik ihtiyacını ortadan kaldırması, özellikle hareket güçlüğü çeken ortopedik engelliler için önemli bir fırsattır. Söz konusu ortamda, engelli kişiler, yapılı çevredeki kısıtlar nedeniyle ulaşmakta güçlük çektikleri hizmet ve bilgilere, bulundukları yerden kolaylıkla ulaşma olanağına sahip olabilmektedir.

İletişim teknolojilerindeki gelişmenin önemli bir açılımı olan tele çalışma, bilişim teknolojileri aracılığı ile, buna uygunluğu sağlanmış bir işin, işyeri dışından, evden, rekreasyon alanlarından, otomobilden, otel odasından veya herhangi bir başka yerden internete bağlı bir diz üstü bilgisayar ya da hareketli (*mobil)* telefon ile yapılabilmesidir. Tele çalışma kavramının, vurgulanması gereken en önemli boyutu, yapılı çevredeki engeller nedeniyle gerek eğitim gerekse çalışma hayatına devam edemeyen engelli kişilere sağlayabileceği açılımlardır. Bu bağlamda, tele çalışma önemli bir fırsattır ve değerlendirilmelidir.

Ortaya konan saptamalar ışığında, çalışmanın temel kurgusu, engelli kişilerin çalışma yaşamına aktif olarak katılımını sağlayacak bir model olarak tele çalışma kavramını ortaya koymak ve kavramı kent planlama süreci ile ilişkilendirmektir. Çalışmanın kapsamını ise, kentsel mekanları kullanmakta en çok zorlukla karşılaşan ortopedik engelliler oluşturmaktadır.

Tele çalışmanın planlama ile ilişkisi, çalışma sektöründe, sosyal altyapıda, kentsel ve mekansal yapıda ve de teknik altyapıda meydana getireceği değişimler bağlamında irdelenmelidir. Banliyölere taşınma eğilimi içinde olan işyerlerinin, farklı yerleşim tercihleri ve iletişim ağlarının artan kullanımı ile birlikte, işe seyahat davranışlarında değişiklikler yaşanmaktadır. Bilgi çalışanlarının, işe gidip-gelme uzaklığında, günlük

ortalama seyahatlerinde ve işe gidip-gelme sıklıklarında azalmalar olurken, iş ile ilgili olmayan seyahatlerde artış gözlemlenmektedir. Tele çalışmanın gelişimi ile, merkezdeki özel ofis binalarının, evlere (geri) dönüşümü gerçekleşebilmektedir. Ayrıca iletişim, huzuru arttırmakta, haberleşme maliyetini azaltmakta ve kişilere işyerlerinden ya da sık sık gitmek zorunda oldukları diğer mekanlardan uzakta yaşama olanağı sunmaktadır (Fathy 1991).

Ev ve işyerinin birbirine karışması, yeni bir organizasyonel yapının yaratılmasında kullanılabilecek ve artık, eski geleneksel kentlerin yerini bilgi ve elektronik mekanlar içindeki alanlar alabilecektir (Graham ve Marvin 1996). Tele çalışma ile coğrafyanın belirlediği bazı dezavantajlar da ortadan kalkacaktır. Kırsal alanlarda tele çalışma ile iş imkanlarının yaratılması sonucunda bölgesel dengesizlikler azaltılabilecektir (Di Martino ve Wirth 1990). Tele çalışma, şirketin başarılı elemanlarına, uzakta yaşasalar ya da işe gidip gelme durumları olmasa bile, kurumda çalışabilme imkanı vermektedir (Di Martino ve Wirth 1990, Kelly 1998, Kossek 2001, Neal 1993). Bu çerçevede, ifade edilen gelişmelerin, işlerin şehir etrafında dağılmış aktivite merkezlerinden yapılarak istihdamın banliyöleşmesi ve kentlerin çok merkezli hale gelmesi sürecini hızlandırdığı görülmektedir (Erdem 1997). Bu süreçte, konut tasarımı ve kentsel tasarımın daha da önem kazanması beklenmelidir. Sürece ilişkin önemle vurgulanması gereken noktalar, vaktinin büyük bir bölümünü evinde ve evinin yakın çevresinde geçirecek olan kişilerin, nitelikli mekanlara ve konut yakın çevresindeki rekreasyon alanlarına olan talebinin artacak olmasıdır. Seyahatlerin azalması ile birlikte enerji tüketimi ve çevresel kirliliğin de azalacak olması, tele çalışma kavramı açısından vurgulaması gereken bir diğer önemli boyuttur (Quay 1995).

1.2. Çalışmanın Amacı

Çalışma, kent planlama disiplini içinde engelli grupların ele alınması gereğinden hareketle;

- Bilişim teknolojilerinin, Türkiye'deki bilişim teknolojileri altyapısının ortaya konulmasını, Türkiye'deki bilgi altyapısının tele çalışmaya imkan verip vermediğinin tespit edilmesini, e-devlet kavramını ve tüm bu yeniliklerin engelliler için öneminin ortaya konulmasını,

- Engellilerin çalışma yaşamına yeteri kadar katılamamaları açısından, engellilere yönelik mevcut istihdam politikalarının değerlendirilmesini ve yeni bir çalışma biçimi olarak tele çalışmanın engelliler için sağladığı açılımların araştırılmasını,

- Engelliler için yeni bir istihdam seçeneği olarak tele çalışmanın modellenmesini, hipotezlerin hem kurumlar hem de engelliler ile yapılacak olan anketlerin sonuçlarına göre test edilmesini ve kent planlama açısından irdelenmesini amaçlamaktadır.

1.3. Yöntem ve Bilgi Kaynakları

Bilimsel araştırma yöntemi olarak kabul edilen, tümdengelim(deductive) yaklaşımı yöntem olarak kullanılmıştır. Tümdengelim yaklaşımı doğrultusunda konuya ilişkin genel yaklaşımlar ve bunlara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Sürecin devamında, hipotez ve varsayımlar belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise, hipotezin test edilmesine yönelik (gerçekleme-verification) saha araştırması yapılmış ve önerilen model test edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle varsayımlar ortaya konulmuştur:

1. Kent planlama farklı gelir ve grupları dikkate alan, sosyal boyutları da olan bir süreçtir. Bu kapsamda, sosyal özellikli gruplardan birisi engellilerdir.

2. Ülkemiz nüfusunun yaklaşık %12,29'u engellidir (8,5 milyon kişi) (www.engelliler.net). Üniversite sınavlarına girip kazanıp devam edebilen ve

sonrasında da çalışma yaşamına katılabilen engelli sayısı toplam engelli sayısının çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadır (yaklaşık %3'ü). Bunda en büyük etken, yapılı çevrenin pek çok engelle dolu olmasıdır.

3. Kentsel mekanların, engellilerin de kolaylıkla erişebileceği şekilde planlanması bir zorunluluktur. Bununla birlikte, engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak ve çalışma yaşamına katılımını artıracak yeni çözümlerin ve önerilerin üretilmesi de gerekmektedir.

4. Çalışmak bütün insanların sosyal ve psikolojik olarak ihtiyaç duyduğu bir gereksinimdir. Çalışmayan insan, kişisel anlamda tatmin olamaz. Kişi çalışmak ve topluma yararlı olmak ister. Aynı duyguları engelliler de yaşamak ve çalışma yaşamına katılmak istemektedir.

5. Engelliler diğer insanlara göre istihdam edilmeye daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

6. Mekanı kullanmakta en fazla sıkıntı çeken engelli grubu olan ortopedik engelliler bu tezin kapsamını oluşturmaktadır.

7. Tele çalışmanın ülkemizde uygulama aşamasında getireceği donanım ve ekipman maliyetinin kamu ve özel kurumlar tarafından karşılanacağı kabul edilmiştir.

8. Ülkemiz çalışma kanununda tele çalışmaya ilişkin düzenlemelerin yapılacağı varsayılmıştır.

Bu varsayımlardan yola çıkarak hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

1.Çalışma yaşamında engellilerin aktif olarak yer alabilmelerinin en etkin yolu tele çalışmadır.

2.Bu yolla, engellilerin sosyal yaşamla bütünleşmeleri daha kolay sağlanacaktır.

Çalışmanın bilimsel hedefi engellilerin çalışma yaşamına katılımını artıracak bir model önerisi geliştirmek ve bunu kent planlama açısından irdelemektir. Bu çerçevede izlenen yöntem şu şekildedir:

(a) Çalışmaya yönelik problemin tespiti ve tanımlanması: Tanımlayıcı (*descriptive*) bir analiz yapılmıştır. Öncelikle engellilerin kentsel mekanları kullanamamaları sonucunda eğitim yaşamlarına devam edememeleri ve sonrasında da çalışma hayatına katılamamaları sorun olarak saptanmıştır. Devam eden süreçte, bilişim teknolojilerinin beraberinde getirmiş olduğu tele çalışma kavramı ve engelliler için sunacağı fırsatlar ortaya konmuş, ülkemizdeki bilişim altyapısı tespit edilerek tele çalışmaya imkan verip vermediği araştırılmıştır.

(b) Engellilerin ve tele çalışmayı uygulayacak olan kurumların (kamu ve özel) tele çalışmaya yönelik tutumlarını belirleyen (x^2-kikare- istatistiksel yönteminin kullanıldığı) bir saha araştırması çalışma kapsamında yer almaktadır. Bu bağlamda, tele çalışmanın engellilerin çalışma yaşamına aktif katılımlarını artıran ve topluma sosyal entegrasyonlarını artıran bir model olup olamayacağı test edilmektedir. Buna ek olarak, modellemenin kent planlama açısından irdelenebilmesi için tele çalışmanın kentsel ve mekansal etkilerine yönelik araştırmalar-bulgular incelenmekte ve normatif bir değerlendirme yapılmaktadır.

(c) Son olarak, bulgular, bulguların değerlendirilmesi, önerilere ve çalışmanın sınırlarına yer verilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular ortaya konularak, bulguların hipotezler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.4. Çalışmanın Tanıtılması

Çalışma, temel anlamda altı bölüm üzerine kurgulanmaktadır. Giriş bölümünde konuya ilişkin kavramsal bilgiler ortaya konmakta ve çalışmanın amacı, çalışma sürecinde yararlanılan kaynaklar ve izlenen yönteme ilişkin verilere yer verilmektedir.

İkinci bölümde, bilişim teknolojilerinin etkileri, Türkiye'deki bilişim teknolojileri altyapısı, e-devlet ve e-Avrupa kavramları açıklanarak, engelliler için önemi vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde, tele çalışma kavramı ve çeşitleri ile kent planlamaya etkileri değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, engellilik ve engelli insana yönelik tanımlar, ülkemizdeki engellilerin çalışma hayatına katılımları ile ilgili yasal düzenlemeler ve istihdam politikaları incelenmiştir. Yeni bir çalışma biçimi olarak tele çalışma ve boyutları ortaya konularak engellilere yönelik gelişmiş ülkelerdeki tele çalışma uygulamaları araştırılmıştır.

Beşinci bölümde, çalışan, çalışmayan engellilerle ve kurumlarla yapılan anket çalışmasını içeren alan araştırmasına yönelik yöntem kurgulanmıştır. Saha araştırmasında yapılan anket soruları hipotezleri test edebilme amacı ile sınıflandırılmıştır. SPSS istatistiksel yöntemi aracılığı ile elde edilen frekans ve çaprazlama sonuçlarından yararlanılarak teze yönelik hipotezler test edilmiştir. Daha sonra, engellilerin bir istihdam biçimi olarak tele çalışma modellenmiş ve modelin kent planlama süreci açısından sonuçlarına yer verilmiştir.

Altıncı ve son bölüm ise, sonuç ve değerlendirme bölümüdür.

(Ayrıca, Ek 1'de Amerika ve Avrupa'da tele çalışmaya ilişkin istatistikler ve değerlendirmeler, Ek 2, 3, 4'de saha araştırmasında kullanılan anket soruları, Ek 5-13'de ise yapılan alan çalışmasında ankete katılan engellilerin ve kurumların sorulara verdikleri yanıtların genel dağılımları, istatistiksel bir yöntem olarak kullanılan kikare testi ile çaprazlamaların sonuç tabloları ve ikincil derecede önemli olan grafikleri yer almaktadır.)

2. BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE TÜRKİYE'DE BİLİŞİM ALTYAPISI

2.1. Bilişim Teknolojilerinin Gelişimi

Başta bilgisayarlar ve bunlara destek sağlayan girdi ve çıktı donanımları olmak üzere faks, mikrografik, telekominikasyon, doküman doldurma ve hazırlama makineleri ve basım makineleri bilgi teknolojileri terimi içinde yer alan donanımlardır. Bilgi teknolojileri temelde veri-bilgi toplama, saklama, işleme, elektronik olarak dağıtma ve nakletme işlevlerini yerine getirmektedir (Bensghir 1996).

Martin'e (1988) göre iletişim alanındaki teknolojik devrim, fiber optik ve lazer teknolojileri sayesinde ortaya çıkan yeniliklerle, büro araçlarına yenilikler getiren akıllı terminal, telefon ve faks gibi haberleşme cihazlarındaki gelişmeler ile birlikte gerçekleşmiştir. Bilgisayarların ve uydu sistemlerinin iletişim alanında kullanılması ile Bilgi Toplumunun temelleri atılmıştır. Bilgisayar teknolojisinin iletişim alanına girişiyle de, geleneksel iletişim araçlarında nitelik değişimleri ortaya çıkmış, bilgisayarın kendisi bir iletişim aracı olarak işlev görmeye başlamıştır. Önümüzdeki yıllarda ise, insanların yaygın olarak evlerinde çalışabilmeleri ve çalışmalarını multi-medya teknolojisi ile istedikleri yere aktarabilmeleri olanaklı hale gelebilecektir (Çoban 1997).

> "Sayısal olarak saklanmış kayıtlara doğrudan erişim imkanı veren bilgisayarlı video sistemi olan etkileşimli (interactive) video; coğrafi olarak birbirinden çok uzakta bulunan kişilerin aynı mekanı paylaşıyormuş gibi bilgi alışverişini sağlayan telekonferans sistemi, belirli bir merkezde hazırlanmış ve belirli bir düzende güncelleştirilen büyük veri tabanlarına erişilerek istenilen bilgiyi almayı sağlayan video teks uygulamaları hayatımızın birer parçası olmuşlardır"
> (Çoban 1997).

2.2. Bilişim Teknolojilerinin Yaşamsal Etkileri

Günümüze kadar teknolojinin sunduğu yeni imkanların yaygın kullanımının insan-mekan etkileşimini yönlendirmesi ile oluşan yeni yaşam ortamları ya da yaşam kesitleri için planlı yaşamsal fonksiyonlarının teknoloji ile yoğrulduğu servisler olarak özetlenebilecek başlıklar, gelecek mekan oluşumlarını da etkileyecek bir çok sonuç ile karşımıza çıkmaktadır. Ceyhun ve Çağlayan (1997) bilişim teknolojilerinin bu etkilerini aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

1. Günlük yaşam: Günlük yaşama ilişkin teknolojinin sunduğu temel imkanlar, elektronik gazeteler, elektronik yayımcılık, isteğe bağlı video, etkileşimli televizyon, evden elektronik alışveriş, görüntülü telefon, ev araçlarının uzaktan çalıştırılabilmesi ve uzaktan izlenebilir güvenlik sistemleridir (ev-içi kamera, mikrofon gibi cihazların kullanımıyla).

2. İş dünyası: İş dünyasının çok daha verimli çalışacağı, bunun sonucu işletme, pazarlama, tasarım ve üretim giderlerinin azalarak, küresel ve rekabet gücü kazanılacağı, beklentilerin başında gelmektedir. Şöyle ki;

- **Video-konferans,** gerektiği an, kişilerin bulundukları yerden bağımsız olarak ve ulaşım gideri ödemeksizin iş toplantılarının gerçekleşebilmesine olanak tanımaktadır.
- **Elektronik ticaretle**, gerek pazar bilgileri, gerekse bu pazara sunulacak ürüne ilişkin tüm para transferleri elektronik olarak anında yapılabilecektir. Örneğin pazarlamadan gelen bir bilgi, anında ne tür bir ürünün üretilmesi gerektiğini söyleyecek, bu üretim için neyin nereden ve kaça alınacağı bilgileri elde bulunduğundan, gerekli satıcıların stok durumu anında bilinip, sipariş verilirken ilgili firmaların çalıştıkları bankalar arası para transferleri de anında yapılabilecektir.

- **Bilgisayar destekli tasarım ve üretim içerisinde**, küçük ölçekte, ancak, geniş bir ürün çeşitlilik yelpazesine yönelik üretim yapılabilecektir.
- **Süper bilgisayar ağları ile,** süper bilgisayar gibi büyük yatırımların kullanımına ender olarak gereksinim duyan küçük bir işletme bile, böyle bir altyapıyı kullanarak sunulan olanaktan yararlanabilecektir. Büyük yatırımların paylaşımı verimi arttırırken, ekonomik olmayan yatırımları da önleyecektir
- **Tele çalışma ile,** bireyin evinde ya da dilediği bir yerde oturarak ya da gezerek yanındaki uçbirimi aracılığı ile işyerine gitmeden işini, iş toplantılarını vb. her türlü etkinliği yapabileceği görülmektedir. Japonlara göre, tele çalışmayı oluşturmak için Tokyo kenti çevresine döşeyecekleri fiber optik kablo yatırımı, çalışmak için her gün bu kente gelip gidenlerin ulaşım sorununu çözmek için yapılacak metro yapımının çok altındadır. Ayrıca, "bireyin evinde çalışıp, kentin bunaltıcı trafiğine girmemesi kişileri daha verimli kılar" gibi görüşler de, tele çalışmayı sevimli kılmaktadır (Ceyhun ve Çağlayan 1997).

3. Kamu yönetimi: Bilgi teknolojilerinin, açılım sağlayacağı alanlardan biri de kamu yönetimidir. Bireyin devletten beklediği verimli ve etkin hizmet Bilgi Ağı altyapısı ile sağlanacak, bireyler ve kuruluşlar ile kamu arasında, dolaysız ve açık olması arzu edilen iletişim yine Bilgi Ağı Altyapısı aracılığı ile daha verimli hale gelebilecektir. Bu çerçevede, bilgi teknolojilerinin kamu yönetimine sağlayacağı en önemli açılım, kamu hizmetlerinin hız kazanmasıdır (Ceyhun ve Çağlayan 1997).

4. Sağlık hizmetleri: Bilgi Ağı altyapısı sayesinde, uzaktan tarama (röntgen, ultrason, tomografi, vb), video-konsültasyon, sağlıkla ilgili veri bankaları ve uzaktan sağlık denetimine yönelik hizmetlerin sunabildiği daha etkin bir sağlık örgütü kurulabilecektir Yukarıda ifade edilen hizmetlerin bugünkü olanaklarla gerçekleştirilmesi, gelişmiş ülkelerin bile altından kalkmakta zorlandığı bir maliyeti ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda, devletin vatandaşına sunmakla yükümlü olduğu sağlık hizmeti gibi pek çok

sosyal hizmetin giderek artan faturası, Bilgi Ağının Altyapısını daha da önemli kılmaktadır (Ceyhun ve Çağlayan 1997).

5. Evlere hizmet: Bilgi teknolojileri, bireyin evinden çıkmadan pek çok gereksinimini sağlamasına olanak tanımaktadır. Burada iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüş, bireyin eve kapalı kalmasının ve örneğin vitrinlere bakmadan elektronik olarak alışveriş yapmasının kişide bunalıma yol açacağı ve toplumun birbirinden yalıtılmış bireyler yığınına dönüşeceğidir. İkinci görüş ise, kimsenin bireyi evine hapsetmediği, isteyenin sokağa çıkıp dilediğini yapabileceği yolundadır. İkinci görüşün savunduğu, eğer birey, örneğin kirasını ödemesi gerekiyorsa ve o anda başka işleri varsa, bunu evinden ya da bulunduğu herhangi bir yerden ek bir zaman harcamaksızın yapabilme olanağına sahip olmasıdır (Ceyhun ve Çağlayan 1997).

6. Eğitim: Bilgi teknolojileri okullardan üniversitelere kadar eğitimi de etkilemektedir. Uzaktan öğrenme, elektronik ortamda eğitim (derslerde kullanılan eğitici ve öğretici araçların tümünün elektronik ortamlara taşınması), dünyada ve ülkemizde mezunlarını vermeye devam etmektedir. Sayısal-sanal kütüphaneler, sayısal-sanal müzeler internet üzerinden ziyaret edilebilmektedir (Ceyhun ve Çağlayan 1997).

2.3. Türkiye'de Bilişim Teknolojileri Altyapısı

Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan "Küresel Bilgi Teknolojisi" başlıklı raporlarda, ülkelerin bilgi toplumuna geçişteki hazırlıkları ve bu konudaki farklı göstergeleri dikkate alarak bir sıralama yapılmaktadır. Bu sıralamanın yapılmasında, teknik altyapı göstergeleri kadar, hizmetlerin sunumu ve geliştirilmesindeki düzey, teknoloji üretme yetenekleri, insan sermayesi, hukuki düzenlemeler gibi pek çok kriter göz önünde bulundurulmaktadır. 2002-2003 yılı raporunda değerlendirilmeye alınan 82 ülke arasında 50'nci sırada yer alan Türkiye, 2003-2004 yılı raporunda değerlendirmeye alınan 102 ülke arasında 56'ncı sıradadır. Her iki raporda da ilk üç sırada, ABD, Singapur ve Finlandiya bulunmaktadır.

Tablo 2.1. Ülkelerin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu

2002-2003 (Toplam 82 ülke)			2003-2004 (Toplam 102 ülke)		
SIRA	**ÜLKE**	**PUAN**	**SIRA**	**ÜLKE**	**PUAN**
1	Finlandiya	5,92	**1**	ABD	5,50
2	ABD	5,79	**2**	Singapur	5,40
3	Singapur	5,74	**3**	Finlandiya	5,23
4	İsveç	5,58	**4**	İsveç	5,20
5	İzlanda	5,51	**5**	Danimarka	5,19
6	Kanada	5,44	**6**	Kanada	5,07
7	İngiltere	5,35	**7**	İsviçre	5,06
8	Danimarka	5,33	**8**	Norveç	5,03
9	Tayvan	5,31	**9**	Avustralya	4,88
10	Almanya	5,29	**10**	İzlanda	4,88
…	**…**	**…**	**…**	**…**	**…**
50	Türkiye	3,57	**56**	**Türkiye**	**3,32**

Kaynak: DPT 2003 ve (http://www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp)

Tabloda yer alan veriler, yirminci yüzyılın tarımsal kökenli ülkelerinin, sanayileşme süreci sancıları yaşarken, sanayileşmiş batı ülkelerinin 21.yüzyıla daha ileri bir toplum beklentisi ile girdiklerini göstermektedir. Türkiye'nin bu tablo içinde nerede olması gerektiği sorusu ise, sorgulanması gereken en temel noktadır (DPT 2003).

2.3.1. Türkiye'de Bilişim Sektörünün Mevcut Durumu

Bu bölümde, Türkiye'de bilişim sektörünün mevcut durumunu saptamaya yönelik, karşılaştırmalı bir analiz yapılmakta, bilişim sektörünün dünyadaki durumuna ilişkin istatistiksel araştırma sonuçları, Türkiye'deki sektörel gelişim rakamlarıyla birlikte değerlendirilmektedir. Tablo 2.2, 2.3, 2.4 ve Grafik 2.1, 2.2'de yer alan veriler, bilgi

toplumu yolunda bir ülke olarak, konumumuzun gözden geçirilmesi gerekliliğini çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo 2.2. Bilişim Sektörünün Ulusal Gelire Oranı (%)

Türkiye	0,8	%
Batı Avrupa Ortalaması	2,5	%
Amerika Birleşik Devletleri	4,5	%

Kaynak: Türkiye Bilişim Şurası 2002

Tablo 2.3. Bilgi Teknolojileri Alanında Kişi Başına Yapılan Yatırım ve Harcamalar (2000)

Türkiye	55 Euro
Batı Avrupa Ortalaması	514 Euro
Amerika Birleşik Devletleri	1157 Euro

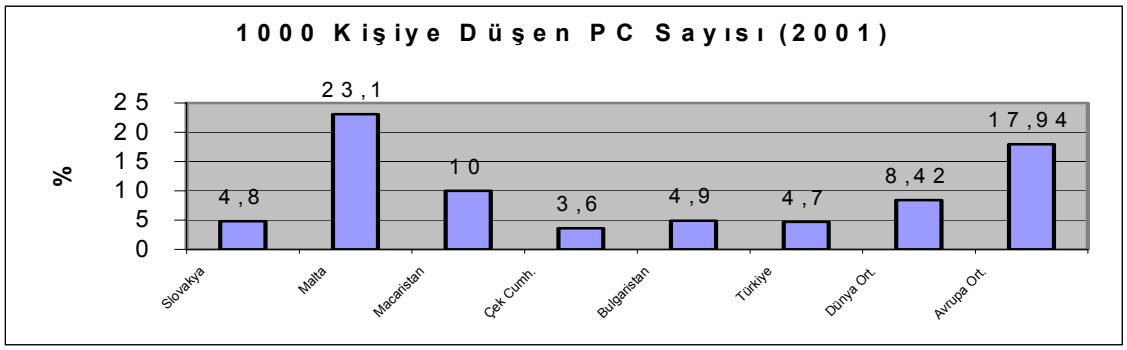
Kaynak: Türkiye Bilişim Şurası 2002

Tablo 2.4. Her Yüz Kişiye Düşen Bilgisayar Sayısı (1995)

Türkiye	1,4 adet
Batı Avrupa Ortalaması	21 adet
Amerika Birleşik Devletleri	51 adet

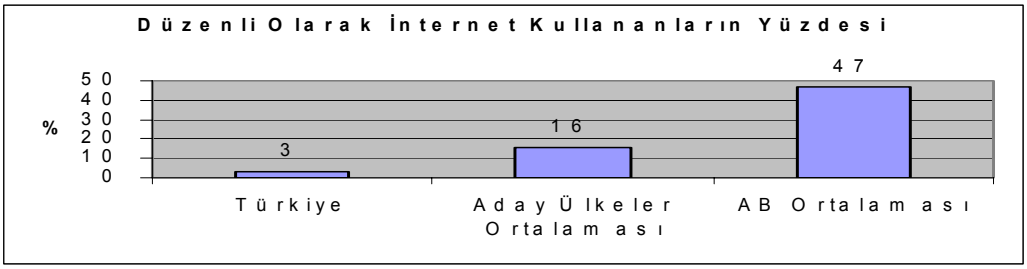
Kaynak: Türkiye Bilişim Şurası 2002

Grafik 2.1. 1000 Kişiye Düşen PC Sayısı (2001)

Kaynak: Büke 2002

Grafik 2.2. Düzenli İnternet Kullanıcılarının Yüzdesi

Kaynak: E-Türkiye Girişimi I. Ara Raporu 2001

2.3.2. Türkiye'de Bilişim Altyapısı İle İlgili Değerlendirme ve Öneriler

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sosyal yaşam içindeki öneminin giderek arttığı bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreç içerisinde, iletişim sektörünün toplam katma değerdeki payı, diğer sektörlerden daha hızlı artmakta, sektör reel olarak da büyümektedir. Sektörün geliştirdiği katma değerli yeni hizmetlerin iş ve sosyal yaşamda da önemli değişiklikler yaratmakta olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplumsal yaygınlık düzeyinin ölçülmesi yaşamsal derecede önemlidir.
Bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde yaşanan eşitsizlik, Amerika'dan Avrupa'ya kadar pek çok gelişmiş ülkede önemli sorunlardan birisi sayılmaktadır. Çeşitli nedenlerle toplumun bir kesimi bilgi ve iletişim teknolojileriyle yeni ağlara ve hizmetlere erişebilirken, toplumun önemli bir bölümü bu ağın dışında kalmaktadır. Bu çerçevede, düşük gelir gruplarının yeni altyapıdan yeterince yararlanamamasının, gelir dağılımını daha da olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesinden hareketle, hükümetler, toplumun her kesimine erişmeyi hedeflemektedir (TÜBİTAK-BİLTEN 2001).

Bu hedef çerçevesinde hazırlanan önemli projelerden biri olan ve Ulaştırma Bakanlığı koordinatörlüğünde, 1997-2000 yılları arasında TÜBİTAK BİLTEN tarafından gerçekleştirilen Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana planı (TUENA) projesi kapsamında,

- sürdürülebilir gelişme için genel sosyo-ekonomik yararın arttırılması,

- bilgi ve iletişim sektörünün donanım, iletişim hizmetleri, yazılım ve içerik sanayi alt dallarında ulusal katkı payımızın artırılması,
- küresel pazardan pay alabilmek için yakın coğrafyaya Türkiye'nin öncülük yapması ve
- tüm bunları gerçekleştirecek politikalar ve yapılanmalar üretilmesi hedeflerine yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

BTYKA-2000 araştırması ise, TUENA projesinde yer alan, sayısal uçurumla ilgili saptamalar ve alınacak önlemlerin bugün için de geçerli olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda ortaya konan saptamalar şu şekildedir:

- Geleceğin haberleşme altyapısına erişim için önemli bir ölçüt olan bilgisayar sahipliliğinin toplum içinde dağılımı dengesizdir. Geleceğin "bilgi toplumunun" geniş kesimleri dışlamaması için alım gücünü yükseltecek uygun ekonomi ve toplum politikaları seçilmelidir.
- Toplumumuzda üst gelir grupları dışındaki geniş kesimler, kırsal alanlarda yaşayanlar, kent yoksulları ve kente yeni göçenler için yaygın/adil erişim hakkı için gerekli düzenleyici mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bu geniş kesimleri "özel ihtiyaç grupları" olarak tanımlamak yetersizdir.
- Evrensel erişim kavramı haberleşme ile ilgili tüm yasal düzenlemelere konulmalı ve düzenleyici kuruluşlarla kamu kesimi gerekli ve uygun yöntemlerle bu hedefin gerçekleştirilmesinden sorumlu olmalıdır.
- Kamuya açık haberleşme merkezi, zaman ve hedef olarak bir plana uygun şekilde yürütülmelidir.
- Altyapı üzerinde çalışacak uygulamaların kullanımının kolay olması yaygınlığını arttıracaktır.
- Halkın varolan teknolojileri kullanım kapasitesi ve yeteneği yüksek değildir. Bu alanda var olan teknolojilerin kullanımının etkinliğinin sağlanması için bilgilendirme ve eğitim çalışmaları hem kamu hem de özel kesimin gündeminde olmalıdır (TÜBİTAK-BİLTEN 2001).

2.4. E-Devlet, E-Avrupa ve E-Avrupa+

Küreselleşmenin hızla ilerlediği ve ekonomik anlamda sınırların kalktığı bir dünyada, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, ülkemiz ile gelişmiş ülkeler arasındaki farkın giderek artmasına neden olmaktadır. Ülkemizin bu açığı kapatarak dünya ile bütünleşmesi ve bilgi toplumu seviyesine gelebilmesi için devletin, gelişmiş teknolojiyi ve ileri yönetim tekniklerini birlikte kullanması ve bireyleri, bireylere hizmeti ön plana çıkaran yeni bir yapılanmaya gitmesi zorunludur. Bu yeniden yapılanma modeli e-devlet olarak tanımlanmaktadır. E-devlet anlayışı, sadece kamu kuruluşlarında bilgisayar ve network tabanlı altyapılara geçiş olarak düşünülmemelidir. E-devlet, kamusal işleyişte ve bürokraside köklü anlayış ve işleyiş değişikliğini de ifade etmektedir (Bilişim Şurası 2002). Bu çerçevede, elektronik olarak sunulan kamu hizmetleri günlük yaşam, uzaktan yönetim ve politik katılım olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır (Büke 2002).

Tablo 2.5. E-Devlet Hizmetleri Kullanım Alanları

	Bilgi verme hizmetleri	**İletişim Hizmetleri**	**Online İşlem Hizmetleri**
Günlük Yaşam	• İş hayatı • Konut • Eğitim • Sağlık • Kültür • Ulaşım • Çevre vb. hakkında bilgiler	• Günlük yaşama ilişkin konularda danışmanlık • İş ya da konut ilanları • E-posta iletişimi	• Bilet rezarvasyonu • Çeşitli programlara kayıtlar
Uzaktan Yönetim	• Kamu hizmetleri rehberi • İdari süreçler için kılavuz • Kamu kayıtları ve veri tabanları	• Kamu görevlileri ile e-posta iletişimi	• Formların elektronik ortamda doldurulması
Politik Katılım	• Yasal düzenlemeler • Meclis kayıtları • Siyasi programlar • Görüş belgeleri • Karar alma sürecinde hazırlanan belgeler	• Siyasi konulara ilişkin tartışmalar • Politikacılarla e-posta iletişimi	• Referandum • Seçimler • Anketler

Kaynak: Public Sector Information: A key Resource for Europe, Green Paper on Public Sector Information in the Information Society, (com 1998), Avrupa Komisyonu (Büke 2002).

E-devletin öncelikleri arasında e-kültürün yaygınlaştırılması vardır. E-kültür, bilgi teknolojilerinin günlük yaşamdaki kullanımının kişiler üzerinde bıraktığı etki ya da değerler biçiminde tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, e-yaşam'ın anlaşılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla her türlü iletişim aracı, öğretim ve eğitim yöntemi kullanılarak e-Türkiye sisteminin kurulması, kullanıcıların örgün ve uzaktan eğitim yöntemleri yanında, geliştirilecek yeni yöntemlerle bilgilendirilmesi ve eğitimi, e-kültürün yaygınlaştırılmasına ilişkin temel hedeflerdir (Bilişim Şurası 2002).

2.4.1. Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de E-devlet Uygulamaları

E-devlet kavramını başarıyla hayata geçiren ülkelerin başında Singapur, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gelmektedir. Bu ülkelere ilişkin en temel özellik, her tür kamu işleminin(bürokrasi ortadan kaldırarak) internet üzerinden gerçekleştirilebilmesidir (TUSİAD 2001).

Söz konusu yapı, Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde ise, e-devletin, sadece bilgilendirme ve basit bazı e-hizmetlerin sunulması düzeyinde kaldığı görülmektedir. Bu anlamda, kurumların bilgilendirme amaçlı hazırladığı web sayfaları düzeyindeki bir yapının, e-hizmetler açısından sadece bir başlangıç aşamasını yansıttığı söylenebilir (Bilişim Şurası 2002) .

2.4.2. E-Avrupa ve E-Avrupa+

E-Avrupa girişimi Avrupa Komisyonu tarafından 1999 yılında kabul edilmiştir. Söz konusu girişim, Avrupa'yı dünyadaki en dinamik ve rekabet gücü yüksek pazar haline getirme amacına yönelik olarak, özellikle internet alanında yeni ekonomi için gerekli altyapıyı kurmayı hedeflemektedir. Girişim bu hedefe yönelik üç temel amaç belirlemiştir. Bunlar; daha ucuz, daha hızlı ve daha güvenli internet, insan kaynağına yatırım ve internet kullanımını özendirmektir (Bilişim Şurası 2002).

Girişimin, bu çalışma açısından vurgulanması gereken öncelikli hedefleri ise;

- Eğitimdeki girişimler, iş organizasyonlarının modernizasyonu için özellikle uzaktan çalışmanın teşvik edilmesi amacıyla, altyapı koşullarının birleştirilmesi,
- Sosyal taraflarla yapılan ve aday ülkeler tarafından desteklenen anlaşmalar yoluyla, mümkün olduğu durumlarda iş ortamında esneklikleri, örneğin uzaktan çalışma ve yarı zamanlı çalışmaların desteklenmesi,
- Uygun olan durumlarda PHARE kaynaklarını kullanarak, kamuya açık mekanlarda kamu internet erişim noktaları oluşturulması ve topluluklarda eğitim ile e-çalışma olanaklıklarına erişimi sağlayan çoklu ortam ve çok amaçlı tele merkezler kurulmasıdır (E-Europe+ 2003,2001).

Tartışma, Ülkemizi ilgilendiren yönü ile incelendiğinde ise, Türkiye–AB ilişkilerinde belirleyici özelliği olan ve Ülkemiz açısından hedefleri ortaya koyan Ulusal Program'ın 17. Bölümü olan "Bilim ve Araştırma" başlığı altında, "Hükümetimiz AB çerçevesinde başlatılan ve yürütülmekte olan e-Avrupa girişimini desteklemekte ve bu girişime katkıda bulunmak istemektedir" ifadesi yer almaktadır. "Türkiye'de bilgi toplumu oluşturmak amacıyla e-Türkiye girişimini başlatıp yönlendirmeyi ve Avrupa Birliği'ndeki çalışmalarla eşgüdümü sağlayacak bir kurumsal yapıyı, ilgili özel sektör, akademik çevreler, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde oluşturmayı hedeflemektedir" denilerek, Türkiye'nin bu konudaki kararlılığı ifade edilmektedir. TÜBİTAK, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Girişimi'ni aday ülkelere yayma amacı güden e-Avrupa+ Girişimi hazırlık çalışmalarına katılmakta ve sekreterya hizmetlerini yürütmektedir.

E-Avrupa girişiminin Ülkemize sağlayacağı katkılar, Bilişim Şurası Raporunda(2002) şu şekilde özetlenmiştir:

- İnternet erişimi bugün olduğundan çok daha hızlı hale gelecek, yurtdışından ve içinden web sitelerine erişim kolaylaşacaktır.

- Eğitim alanında internet kullanımı yaygınlaşacak, bütün öğrenciler internet kullanabilir hale gelecek, öğretmen olmayan yerlerde internet üzerinden eğitim verilerek, öğrencilerin eğitimlerinde geri kalmamaları sağlanacaktır.
- Nüfus cüzdanı yerine, kredi kartına benzer ama içinde pek çok kişisel bilgiyi değiştirilemez ve taklit edilemez biçimde barındıran akıllı kartlar kullanılacak, bu kartlarla kimlik ispat etmek için özel cihazlar kullanılarak sahtecilik önlenecektir.
- İletişim altyapısının gelişimi ile evden çalışmak mümkün hale gelecek, işyerine bağlılık ortadan kalkacaktır. Vatandaşlar, herhangi bir yerden ofisteki bilgisayarlarına ulaşarak işlerini yapabileceklerdir.
- Bilgisayarlar, taşınabilir telefonlar ve ajandalar gibi araçların giderek birbirleriyle ilişkilendirilmesi sonucunda, tek bir cihazla hem çalışıp hem iletişim kurmak mümkün hale gelecektir.
- Bu cihazlar bütün vatandaşların kullanımına uygun hale gelecek, engelli vatandaşların bu gün karşılaştığı sorunlar ortadan kalkacaktır. Web siteleri de benzer değişimler geçirecektir. Örneğin, görme engelli vatandaşlar için web sitelerini okuyan yazılımlar hazırlanacaktır.
- İnternet üzerinden alışveriş yapmak çok yaygınlaşacak, pek çok satıcıyı sanal ortamda gezerek, fiyatları, malların özelliklerini karşılaştırmak, para yerina kredi kartı ile ödeme yapıp, aldıklarımızın evimize teslim edilmesini istemek mümkün olacaktır.
- Kamu hizmeti alanlarında büyük değişimler yaşanacaktır. Yurdun her yerinde bulunacak telefon kulübesi ve benzeri mekanlarda, özel cihazlarla örneğin sabıka kaydının sorgulanması veya pasaport başvurusu mümkün hale gelecektir.
- Kişisel sağlık bilgileri özel akıllı kartlarda istenilen her yere taşınabilecektir. Bu sayede herhangi bir doktor daha önce geçirdiğimiz bütün hastalıklar konusunda kısa zamanda bilgi sahibi olabilecektir. Doktor olmayan yerlerde, internet üzerinden tam teşekküllü sağlık kuruluşlarınca sağlık hizmeti verilebilecektir.
- Türkçe web siteleri çoğalacak, istenilen pek çok bilgi internet üzerinden erişilebilir hale gelecektir.

- Evden çıkmadan, nerelerde trafik sıkışıklığı olduğunu internet üzerinden öğrenmek mümkün olacaktır. Yolların elektronik olarak arabalara kaydedilmesi ile akıllı arabalar müdahale edilmeksizin istenilen yere gidecektir.
- Çevrenin izlenmesi için ormanlara, göllere kurulacak istasyonlar, aldıkları bilgileri hızla gözlem merkezlerine taşıyacak, bu sayede orman yangınları, seller konusunda süratle önlem alıp hasarı ve can kaybını azaltmak mümkün olacaktır.

2.5. Bölüm Sonucu

Ülkemizde Ulusal Bilgi Altyapısı kurulmasına yönelik olarak son yıllarda önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan ilki, TÜBİTAK BİLTEN tarafından hazırlanan, Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana planıdır. Ülkemizde bilgi teknolojilerinin her yönüyle kullanılmaya başlandığını söylemek mümkün değildir. Ancak, bir çok konuda, özel ve kamu kuruluşlarının uygulamalarında özellikle de bankacılıkta bilgisayarlardan faydalanılması ve kişisel bilgisayar kullanımında gerçekleşen artışlar, ülkemizde bilgi teknolojisinin gözle görülür bir gelişme kaydettiğinin göstergesidir (Bilişim Şurası 2002). Bu anlamda, Türkiye'nin iletişim altyapısı, tüm olanaksızlıklara karşılık göz ardı edilemeyecek bir büyüklükte ve teknolojik düzeydedir. Bir dönem, Avrupa'da ikinci en çok sayısallaşmış konuma yükselmiş olan bu altyapı, bir çok Avrupa Birliği ülkesinin altyapısından daha zengindir (DPT 2003).

Türkiye'de nüfusun sadece %3'ü e-devlet faaliyetlerinden yararlanmaktadır. Ülkemizdeki e-devlet yapısı, bilgilendirme amaçlı, basit, yetersiz ve birbirinden kopuk e-hizmetlerden oluşmaktadır. Kurumların hazırladıkları web sayfaları, çoğunlukla statik bilgiler içermekte ve kurumsal bazda bilgilendirme yapılmaktadır. Kurumlar arası iletişim, bilgilendirme ve organizasyon çok düşük seviyededir. Kurumlar arası iletişim, bilgilendirme konusunda kısmen yeterli olsa da, e-hizmet alanında çok yetersizdir (www.tk.gov.tr).

E-Avrupa girişimi, Avrupa Komisyonu tarafından 1999 yılında kabul edilmiştir. E-Avrupa + Eylem Planının amaçları arasında, uzaktan çalışmanın teşvik edilmesi ve desteklenmesi de bulunmaktadır. Ayrıca kamuya açık mekanlarda kamu internet erişim noktaları oluşturmak, topluluklarda eğitim ile e-çalışma olanaklıklarına erişim sağlayan çoklu ortam ve çok amaçlı tele merkezlerin kurulması da amaçlanmaktadır (E-EUROPE+ 2003,2001). Aday ülkeler, dezavantajlı grupların ve bölgelerin aktif rol almalarını ve katılımlarını desteklemektedirler. Bu bağlamda engelli vatandaşlara özel önem verilecektir. Bu anlamda, bilgi teknolojilerinde kaydedilecek yeni gelişmeler, dezavantajlı grupların bilgiye erişimlerine olanak verebilecek, engelli çocukların eğitiminde önemli bir rol üstlenebilecek ve engelli yetişkinlere istihdam sağlanabilecektir. Bu nedenle, konuyla ilgili ulusal eylem planları hazırlanırken, fırsat eşitliğinin sağlanması, reformlarda ve ekonomi ve toplumların modernizasyonunda ayırımcılıktan kaçınılması için, hangi yaşta olursa olsunlar herkesin gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ortaya konan saptamalar ışığında elde edilecek en temel kazanımlar ise, iletişim altyapısının gelişimi ile evden çalışmanın olanaklı hale gelmesi, işyerine bağımlılığın ortadan kalkması ve kişilerin herhangi bir yerden ofisteki bilgisayarlarına ulaşarak işlerini yapabilecek olmasıdır (E-EUROPE+ 2003,2001).

Sonuç olarak, Türkiye, Avrupa Birliği'ne girme aşamasında olan bir ülke olarak, bilişim altyapısını geliştirmek ve üye ülkelerin seviyesine ulaşmak zorundadır. Ayrıca, E-Avrupa + Eylem Planında engelliler için tele çalışma projelerinin geliştirilmesine yönelik yapılan vurgular ışığında, engelliler için yeni istihdam politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

3. TELE ÇALIŞMA: TEMEL KAVRAMLAR, BİÇİMLERİ VE KENT PLANLAMAYA ETKİLERİ

Bilişim teknolojilerinin getirdiği en önemli açılımlardan birisi tele çalışma kavramıdır. Bu bölümde, tele çalışma kavramı, uygulanış biçimleri, avantaj ve dezavantajları açısından irdelenmiş, kavramın kent ve bölge planlama açısından sonuçları değerlendirilmiştir.

3.1. Temel Kavramlar

Tele çalışmaya ilişkin, *telework* veya *teleworking* ve *telecommuting* kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramlar, çalışanların iş ile ilgili aktivitelerini, normal işyerinden uzak bir noktadan gerçekleştirmelerini karakterize etmektedir (Di Martino ve Wirth 1990).

3.1.1.Tele Çalışma / Tele Çalışmak (Telework/Teleworking)

Yaygın olarak Amerika'da uygulanan tele çalışma, iletişim teknolojilerinin kullanılması ile işin evden ya da herhangi bir başka yerden düzenli çalışma saatleri boyunca geleneksel ofise gitmeden yapılmasıdır (Mokhtarian ve Salomon 1994, Nilles 1998).

Di Martino ve Wirth'in (1990) belirttiğine göre, tele çalışma kavramı farklı tanımlamaları içermektedir. Bir tanıma göre; çalışanın işini işvereninden ve müşterisinden uzakta gerçekleştirdiği ve yaptığı işi, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla ulaştırdığı bir çalışma biçimidir. Tele çalışma tanımları ile ilgili yapılan bir analiz, bu tanımların üç temel kavram üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Organizasyon, yer ve teknoloji. Tanımların % 60'dan fazlası, bu kavramların en azından

ikisinin bir birleşimine dayanmaktadır. Bu bağlamda tele çalışma, işin merkez ofislerden veya üretim mekanlarından uzak bir yerde yapılmasıdır ki; bu çalışan kişinin diğer iş arkadaşlarıyla şahsi bağlantısının olmadığı ancak onlarla yeni teknoloji kullanarak iletişim kurabildiği bir durumu yansıtmaktadır (Erdem 1997).

Terimle ilgili olarak, karışıklıklar da mevcuttur. Örneğin; pek çok insan tele çalışmanın ev çalışması *(homeworking)* anlamına geldiğini düşünmektedir. Murphy'ye (1996) göre tele çalışma, aslında, işin yeni teknoloji kullanımı aracılığıyla yapılmasıdır. Bu, çalışanı gerçek anlamda mekandan bağımsız kılmaktadır. EIRR'de(1996) belirtildiğine göre, tele çalışma ile ilgili yapılmış ortak bir tanıma ihtiyaç vardır (Erdem 1997). Tele çalışma son yirmi yıl içinde üç değişik biçimde tanımlanmıştır. Birinci grup "*telecommuting*", ikincisi "*teleworking*", üçüncüsü ise "*networking*"tir (Ovortrup 1992).

İş organizasyonundaki değişiklikler, işgücü kompozisyonu ve kişisel bilgisayarların gelişmesi tele çalışma artışını desteklemektedir. Gelişmiş bilgi sistemleri, çalışanlara ofislerine fiziksel olarak bağımlı olmadan elektronik olarak erişimi mümkün kılmaktadır. Esnek saatlere olan ihtiyaç tele çalışmanın çekiciliğini arttırmıştır (Quay 1995). Tele çalışma üzerine yapılan son araştırmalar Avrupa'da 9 milyon kişinin tele çalışma ile işlerini yaptıklarını ortaya koymuştur. 6 milyon kişi düzenli tele çalışırken, 3 milyon kişi farklı zamanlarda tele çalışmaktadır. Avrupa işgücünün %6'sı tele çalışandır. EcaTT (Elektronik Ticaret ve Tele Çalışma Eğilimleri) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre 1994-1999 yılları arasındaki tele çalışmanın yıllık büyüme oranı %17'dir (Avrupa Birliği'ne üye 5 büyük ülke ortalaması; Almanya,İtalya,İspanya,Fransa ve İngiltere) (http://www.emprica.com) (Ek 1).

3.1.2. Tele İşe Git-Gel Yolculuğu (Telecommute/Telecommuting)

Tele çalışma, ilk defa Nilles tarafından 1970'li yıllarda petrol krizi ile beraber enerji tüketiminin azaltılmasına yönelik bir çözüm önerisi olarak ortaya atılmıştır. Tele çalışmanın uygulanması ile işyerine yapılan fiziki seyahatin yerini sanal iletişim

almaktadır. Bu bağlamda, ulaşım taleplerinde ve özel araç kullanımlarında bir azalmanın olacağı beklenmektedir (Nilles 1994).

Nilles'e (1994) göre, *telework* ve *telecommuting* terimleri arasında yakın bir ilişki vardır. O'na göre; *telecommuting*, tele çalışmanın bir formudur. Şöyle ki; tele çalışma, bilgi teknolojisinin herhangi bir şeklinin iş ile ilgili seyahati ikame etmesidir. *Telecommuting*'den bahsedilebilmesi için, tele çalışıyor olmak ve işi ana ofisten ayrı bir mekanda yapmak yeterli değildir. Aynı zamanda, işe git-gel mesafesinde de bir kısalmanın gerçekleşmiş olması gerekmektedir. İşe git-gel sıklığı azaltılsa da, şayet işe git-gel mesafesi artıyorsa; bu *telecommuting* değil, bir tele çalışmadır (Erdem 1997).

3.1.3.Tele Çalışan (Teleworker)

Tele çalışan kavramının tanımlanması ve kimlerin tele çalışan olduğuna karar verilmesi önemlidir. Bu tartışma kapsamında, genellikle yapılan araştırmanın amacına göre bir tanım yapılmaktadır.

Bir dizi çalışma ve araştırma tarafından kullanılan ve en yaygın kabul gören tanıma göre tele çalışan;

- Araştırma öncesi 4 hafta içerisinde, işveren için en az 10 çalışma işgünü veya 10 çalışma gününe eşit saat miktarında çalışan
- Bu sürenin en azından %50'sinde evi üs olarak kullanarak çalışan
- İstihdam statüsü veren veya vermeyen, işveren ile yapılmış direkt bir sözleşmeye sahip olan
- İletişim teknolojisi olmaksızın uzaktan çalışamayan
- Çalıştığı firma veya organizasyon içerisinde çalışan statüsüne tabi olan
- Çalışma zamanının en az %50'sini tele çalışan olarak işverenin ana işyerinden uzakta harcayan
- Tele çalışma yapabilmek için bir bilgisayar ve kendisini işverenine bağlayan bir iletişim cihazı kullanma ihtiyacında olan bir kimsedir (Erdem 1997).

3.2. Tele Çalışmaya İlişkin Yaklaşımlar / Avantajları ve Dezavantajları

Tele çalışmanın avantajlarını ve dezavantajlarını ortaya koyan farklı çalışmalar bulunmaktadır (Nilles 1994, Kurland ve Bailey 1999, Shin 2000). Bu çalışmalara göre tele çalışmanın çalışanlar, işverenler ve kurumlar açısından olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiştir. Tele çalışma şirketlerin bina maliyetlerini azaltmakta ve insan kaynaklarının verimliliğini artırmaktadır. Çalışanlar için ise, iş zamanlarında daha fazla esneklik sağlamakta, işe gidip-gelmek için harcanan zamanı azaltmaktadır. Tele çalışmanın temel dezavantajları ise, teknolojiye erişim, şirket stratejileri ve kurumsal yapıya tele çalışmanın entegrasyon problemidir (Carnicer, Perez ve Sanchez 2002). Bu konu ülkemiz için de dikkatle ele alınması gerekli bir konudur.

Tele çalışmanın toplum ve şehir planlama açısından sonuçlarına yönelik değerlendirmeler ise tele çalışmanın mekansal etkilerinin irdelendiği bölümde yapılmıştır.

Tablo 3.1. Tele Çalışmanın Çalışanlar Açısından Boyutları

TELE ÇALIŞMANIN ÇALIŞANLAR AÇISINDAN BOYUTLARI		
ÇALIŞANLAR AÇISINDAN	**AVANTAJLARI**	**1.**Esneklik **2.**Özerklik **3.**Kişisel özgürlük **4.**Bireysel çalışma **5.**Masrafların azalması **6.**Daha az iş problemleri **7.**Yolculuk zamanının ve maliyetlerinin azalması **8.**Geliştirilmiş iş fırsatları **9.**Yerel faaliyetlere daha fazla katılım **10.**İş ve aile yaşamı arasındaki dengenin kurulması **11.**İşsizliğe bir alternatif **12.**Görevde daha fazla verimlilik **13.**Daha iyi bir yaşam kalitesi
	DEZAVANTAJLARI	**1.**Kurumsal zorluklar **2.**Takım çalışmasının zorlaşması **3.**Statü kaybı korkusu **4.**Terfi sorunları **5.**Psikolojik problemler **6.**Ofisle kontağın azalması sonucu yaşanan sosyal izolasyon **7.**Yeterli teknolojik kaynakların eksikliği **8.**İş ve ev yaşamı arasında çıkabilecek potansiyel sorunlar
	İLİŞKİN SORUNLAR	**1.**Varolan aile sorunlarının şiddetlenmesi **2.**Meslektaşlardan izole olma **3.**İşkolikliğe eğilim

Kaynak: http://www.stakes.fi/include/reports.html

Tablo 3.2. Tele Çalışmanın İşverenler ve Kurumlar Açısından Boyutları

TELE ÇALIŞMANIN İŞVEREN VE KURUMLAR AÇISINDAN BOYUTLARI		
İŞVERENLER VE KURUMLAR AÇISINDAN	**AVANTAJLARI**	**1.**Ofis-mekan tasarrufu **2.**Artan çalışma verimliliği (%15-20 oranlarında) **3.**İş ilişkilerinde esneklik **4.**Daha iyi müşteri hizmeti **5.**Motivasyonun artması **6.**Maliyetin azaltılması **7.**Daha az devamsızlık **8.**Nitelikli işgücü
	DEZAVANTAJLARI	**1.**Kurumsal yapı değişiklikleri **2.**Donanım maliyetleri **3.**Görev tahsis hataları **4.**Çalışan motivasyonu **5.**Teknolojiye erişim problemleri **6.**Çalışanların işi istismar etme korkusu **7.**Çalışanların performansının izlenmesi ve ölçülmesindeki zorluklar
	İLİŞKİN SORUNLAR	**1.** Çalışanların kontrolü ve güveni **2.** Çalışanlara erişebilirlik **3.** Kurumsal deneyim eksikliği **4.** Sendikaların olumsuz yaklaşımları **5.** Sigorta **6.** Sağlık ve güvenlik sorunları

Kaynak: http:/www.eto.org.uk/faq/faq03.html

3.3. Tele Çalışma Biçimleri

Tele çalışma ile çalışanların geleneksel işyerinde yaptıkları işler işyerinden uzakta farklı herhangi bir yerde yapılacaktır. Günümüzün gelişen firmaları; büyük bir kısmını evde çalışanların oluşturduğu sanal organizasyonlardan, şirketin uzak bir bürosu olan uydu ofislere kadar farklı tele çalışma düzenlemelerine ihtiyaç duymaktadırlar. Moran'a(1993) göre, söz konusu ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenen üç temel tele çalışma biçimi bulunmaktadır, bunlar; ev esaslı tele çalışma, tele merkez esaslı tele çalışma ve mobil tele çalışmadır (Erdem 1997).

3.3.1. Ev Esaslı Tele Çalışma (Home-Based Telework)

Sanayi devrimi sırasında işyeri, ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerinde etkisiyle evden fabrika veya ofise kaymıştır. İşyeri, bugün bilişim teknolojilerinin etkisiyle tekrar eve dönerek toplumu bir kez daha değiştirmektedir. Son yıllarda evde çalışanların sayısında bir artış görülmektedir. Yapılan bir çalışma; evde çalışanların evde haftalık çalışma zamanlarının 1987 yılında 14,2 saat iken 1988 yılında 19,8 saate yükseldiğini göstermektedir. Amerika'da tele işe gidip-gelme*(telecommuting),* Avrupa'da ise ev esaslı tele çalışma*(home-based telework)* olarak ifade edilen kavramlar ve evin işyeri olarak kullanımı, 1970'lerin başından itibaren bilim adamları tarafından tahmin edilmiştir (Erdem 1997).

Bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler; evin yapısını, tele çalışmayı da mümkün kılacak şekilde değiştirmektedir. Geleneksel ev yerini elektronik eve bırakmaktadır. Elektronik ev ilk defa Toffler tarafından ortaya atılmıştır. O'na göre;

> "Bilgi teknolojileri elektronik kulübelerde ev merkezli bir yaşam tarzını getirecektir. Sanayileşme süreci ile birbirinden ayrılan ev ve işyeri yeniden birleşme eğilimi göstermektedir"(Toffler 1980).

Bennet ve Moorcroft'a (1995)'a göre, ev esaslı tele çalışanlar, tele çalışmanın standart kişileri ve aynı zamanda sanal organizasyonlardır. Ev esaslı tele çalışma evden çalışan kişilere ek olarak kendi kendini istihdam eden *(self-employed)* çalışanları da kapsar. Çalışanları evden çalışmaya motive eden faktörlerin en önemlileri, özerklik arzusu, iş ve aile yaşamında daha fazla esneklik, işe gidip gelmenin azalması, alternatif çalışma seçenekleridir (Burch 1991).

Ev esaslı tele çalışma hem çalışan, hem de işveren için maliyetlerde önemli azalmalar sağlayarak ulaşılması güç olan işleri çalışanlara, ulaşılması güç olan kaliteli

işgücünü işverenlere ulaşabilir kılmaktadır. Önemli verimlilik artışları ve topluma(enerji tasarrufu, kirlilikte azalma vb.) dolaylı yararlar sağlayarak; ev, tele çalışma için faydalı bir üs olabilir. Ancak; ev esaslı tele çalışanların evlerinde iyi bir şekilde tayin edilerek ayrılmış bir ofis alanına ihtiyaçları vardır. İşlerini yapabilmeleri için gereken ekipman bu alanda bulundurulur (Erdem 1997).

3.3.2. Tele Merkez Esaslı Tele Çalışma

Tele merkezler çalışanların, firmanın mekanından uzakta çalışabileceği, bilgisayar ve iletişim bağlantıları ile donatılmış merkezlerdir. Genellikle ofis ile ev esaslı çalışma arasında önemli bir uzlaşma olarak görülmektedirler. Bu merkezler, ofis alanından ve işe gidip gelme zamanından tasarruf gibi avantajlar sağlarken; evde veya evden çalışma ile ilgili sosyal izolasyon problemini de ortadan kaldırmaktadırlar (Blais 1996). Ev esaslı tele çalışanlar çalışırken hanehalkının diğer üyeleri tarafından zaman zaman bölünebilmektedirler. Bu durumda tele merkezler, aile ve iş sorumlulukları arasında denge kurmakta zorluk çeken tele çalışanlar için daha tercih edilebilir olmaktadırlar. Bunun yanı sıra, kurumlar ve işverenler de tele merkezleri ev esaslı tele çalışmaya oranla daha cazip bulmaktadırlar (Stanek 1993). İşverenlerin ev esaslı tele çalışma yerine tele merkezlerde tele çalışmayı başlatmasının en önemli nedeni, çalışanlara yeterince güvenmemeleri ve her bir eve uygun teknolojiyi kurmak için gerekli yatırımı yapmaya hazır olmamalarıdır (Huws 1995). Tele merkezler özellikle, bölgesel farklılıkların giderilmesinde, yerel ekonomilerin düzeltilmesinde ve kırsal alanların geliştirilmesinde bir araç olarak kullanılmaktadırlar. Bu bağlamda, Avrupa'da genellikle köylerde, kasabalarda ve kırsal alanlarda kurulmuşlardır (Nilles 1994).

Nilles'e (1994) göre, uygun yakınlık kavramının evrensel olabilmesi için, herhangi bir tele merkezin, işe gidip gelme zamanını 15 veya daha fazla dakika azaltması; diğer taraftan da tele merkezde tele çalışanların tamamının, işe gidip gelmeyi yürüyerek veya bisikletle yapmalarının hedeflenmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Birinci durumda, tele merkez 10 mil veya daha fazla uzaklıkta olabilir. İkinci durumda ise, birkaç blok ötede

olabilir. Tele çalışma merkezleri; ideal olarak, tele çalışan veya çalışacak olan grupların yerleşim yerlerine çok yakın olmalıdır. Uygulamada ise; genelde firmanın sahip olduğu veya uzun dönemli kiralayabileceği yakın yerler seçilir. Şayet; başkasına devretme mümkün değilse, uzun dönemli kiralamaların mekan esnekliğini kısıtlayacağı belirtilmektedir (Erdem 1997).

Tele çalışma merkezleri geleneksel iş ortamına benzer olmasına rağmen bazı temel farklılıklar bulunmaktadır. Bunlar;

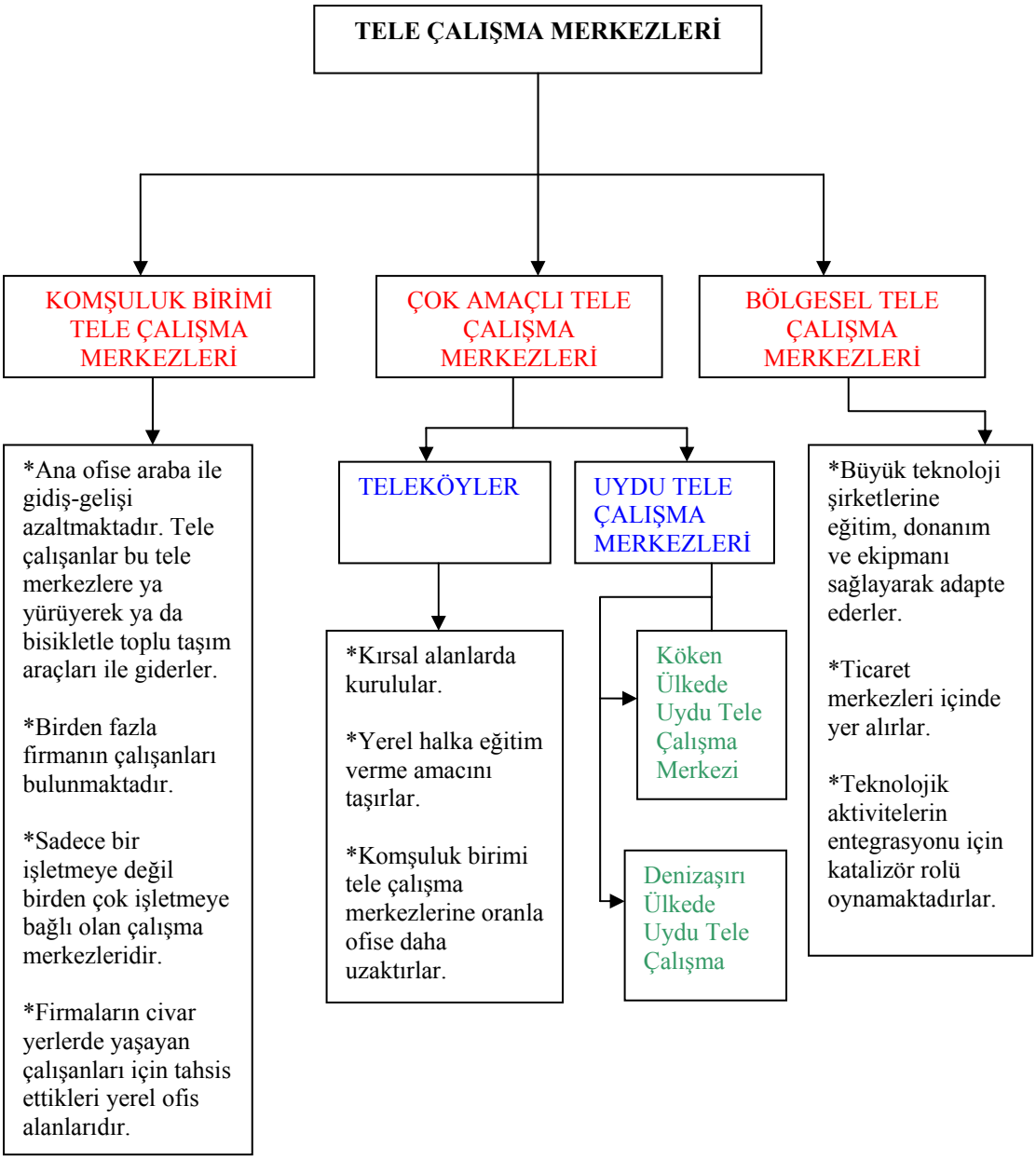
1. Tele merkezin seçimi
2. Ağırlıklı olarak kurulacağı yerin konumu
3. Katılımcıların oturdukları yerler
4. Yüz yüze görüşme gereksinimleri
5. Bütçe (Erdem 1997).

3.3.2.1. Tele Merkez Çeşitleri

Tele merkezlerin de temel olarak üç modeli bulunmaktadır.

1. Komşuluk Birimi Tele Çalışma Merkezleri *(Neighbourhood Telework Centers)*
2. Çok Amaçlı Toplum Tele Çalışma Merkezleri *(Multi-purpose Community Telework Centers)*
3. Bölgesel Tele Çalışma Merkezleri *(Regional Telework Centers)*

Tele çalışma merkezleri hiyerarşisi Şekil 3.1.'de gösterilmektedir.

Şekil 3.1. Tele Çalışma Merkezleri Hiyerarşisi

3.3.2.2. Tele Merkezlerin Yer Seçim Kriterleri

Başarılı tele çalışma merkezleri benzer fiziksel özelliklere sahiptir. Çalışanlarının evlerine yakın alanlardadır. Çoklu kullanıcılara hizmet verirler ve esnek çalışma düzenlemelerine imkan tanırlar. Fiziksel ve ekonomik faktörler tele çalışma merkezlerinin işletimini ve kullanım dokularını etkilemektedir (http://www.sitenet.com/idrcnet).

Tablo 3.3. Tele Çalışma Merkezlerinin İşletimini ve Kullanım Dokularını Etkileyen Fiziksel ve Ekonomik Faktörler

FİZİKSEL FAKTÖRLER	
ALAN	Geleneksel, geleneksel olmayan ofis mekanı
	En yakın metropoliten merkeze uzaklık
	Diğer aktivitelere(ticaret, ofis vb.) yakınlık
PROGRAM	Tek, çoklu kullanıcı
MEKANSAL TAHSİS	Kabin, özel ofisler
	İş istasyonlarının tahsisi
EKONOMİK FAKTÖRLER	
FİNANS KAYNAĞI	Federal, Devlet, Yerel, Kullanıcı
İŞLETİM MALİYETLERİ	Mobilya ve donanım
	Kira maliyeti / Borç hizmeti
	Yönetimsel maliyetler
FİYATLANDIRMA TAKVİMİ	Paket teklif
PAZARLAMA	Kullanıcı nüfusunun tanımlanması
	Sunulan diğer hizmetler
	Potansiyel kullanıcıya pazarlama

Kaynak: http://www.sitenet.com/idrcnet

Tele çalışma merkezlerinin yer seçim kararları birkaç farklı nedene dayanmaktadır. Temel nedenler;

- Çalışanların müşterilerinin evlerine yakınlık ve ana ulaşım güzergahları üzeride olması
- Ana merkezden uzaklık
- Kanun ve yönetmeliklere uygunluk

Federal olarak sponsor edilen tele merkezlerin çoğunluğunun kuruldukları yerler, federal binalardaki ofis mekanlarına erişilebilirliği nedeniyle seçilmişlerdir. Tele merkez çalışanlarının evlerine yakınlık da yer seçim kararlarında bir diğer kriterdir. Tele çalışmanın metropoliten merkeze olan uzaklığı da belirleyici olmaktadır (http://www.sitenet.com/idrcnet).

Tablo 3.4. Tele Çalışma Merkezlerinin En Yakın Metropoliten Merkeze Olan Uzaklıkları

Tele Merkez	En Yakın Metropoliten Merkez	Uzaklık (Mil)	Saat
Anaheim, CA	Los Angeles	35	1-1,5
Cambridge, MN	Minneapolis	53	1
Chula Vista, CA	San Diego	20	0,5
Frederick, MD	Washington DC	50	2
Hogerstown, MD	Washington DC	70	2,5
Highland, CA	Los Angeles	65	2
Jefferson CO, WV	Washington DC	65	1,5-2
Long Beach, CA	Los Angeles	27	1
Manassas, VA	Washington DC	25	1,5
Mountlake, WA	Seattle	18	0,5
Pomona, CA	Los Angeles	35	1,5
San Juan Capistrano, CA	San Diego	20	0,75
Santa Clarita, CA	Los Angeles	35	1,5
Thousand Oaks, CA	Los Angeles	42	1
Ventura, CA	Los Angeles	70	1,75-2

Kaynak: http://www.sitenet.com/idrcnet

3.3.3. Göçebe / Hareketli (Mobil /Nomadic) Tele Çalışma

Huws'a (1995) göre, artan sayıda emek sahibi, bilgi teknolojisini farklı noktalardan kullanarak çalışmakta ve her nerede olurlarsa olsunlar işverenleri ile bağlantılarını devam ettirmektedirler. Bennett ve Moorcroft'a (1995) göre ise, onlar ev de dahil olmak üzere araba, trenler ve uçaklar, oteller, müşterilerin büroları gibi çok sayıda yerin herhangi birinde hareket halinde çalışma yapabilmektedir ve bu kişiler hareketli tele çalışan olarak adlandırılmaktadır (Erdem 1997).

Hareketli tele çalışanlar; çalışmaları seyahat gerektiren, merkez ofisleri ile bağlanmak, elektronik postaya, veri bankalarına erişim vb. için elektronik iletişim imkanlarını kullanan profesyoneller olarak tanımlanabilir (Di Martino ve Wirth 1990).

3.4. Tele Çalışmanın Yasal Kapsama Alınması

Tele çalışanların yasal kapsama alınmasında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Yasal kapsama alma, yasal düzenlemeler, yargı kararları, sözleşmeler ve işyeri düzenlemeleri ile gerçekleşebilmektedir (Erdem 1997).

> "Tele çalışanların yasal düzenlemelerle kapsama alınması iki farklı şekilde mümkündür. Tele çalışanlar, ya genel iş yasası ile ya da özel iş yasaları ile kapsama alınabilirler. Genel iş yasası, tele çalışanları kapsama alacak şekilde genişletilirse, istihdam edilen işgücü içinde giderek artan bir paya sahip olan önemli bir grup, kapsam içine alınmış olacaktır. Tele çalışanlar, herhangi bir yasa ile kapsama alınmamışlarsa; bu grubu kapsama almanın en pratik yolu, genel iş yasasının tele çalışanları kapsama alacak şekilde yorumlanmasıdır. Tele çalışanları yasal bir kapsama almanın diğer bir yolu, bu grup için özel bir iş yasası çıkartmaktır. Tıpkı; çalışma şartları, diğer çalışanlardan farklı olan gruplar için çıkartılan özel iş yasalarında olduğu gibi. Bu, kendine özgü çalışma şartları, farklı çalışma statüleri, farklı problemleri olan tele çalışma için en uygun olanıdır. Ancak; henüz hiç bir ülke, tele çalışma uygulamasını düzenleyen spesifik bir yasal düzenleme geliştirmemiştir. Pek çok ülkede ise, buna gerek bile duyulmamaktadır"(Erdem 1997).

Yabancı örnekler sürece ilişkin farklı yaklaşımları içermektedir. EIRR(1996)'da belirtildiğine göre, Fransa'da, tele çalışmaya ilişkin farklı bir yasal yapılanmaya gidilmesi düşünülmüş, ancak; mevcut yasalar tele çalışmayı kapsayacak şekilde esnek olduğu sürece, yeni bir yasama yapmanın acil ihtiyaç olmadığına karar verilmiştir. Lüksemburg'da da tele çalışma ile ilgili spesifik bir yasa bulunmamaktadır. Bununla birlikte; gelecekte tele çalışanların sayısının hızla yükselmesi durumunda, spesifik yasal düzenlemelerin yapılması düşünülmektedir. Hemen hemen hiçbir ülkede, tele çalışma ile ilgili sektörel düzeyde herhangi bir sözleşme bulunmamaktadır. Ancak; gerek personel örgütleri, gerek işçi sendikalarıyla firma düzeyinde yapılmış çok sayıda resmi sözleşme vardır. Örneğin; çokuluslu bir bilgisayar firması olan IBM; Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya'nın da içinde bulunduğu bir çok ülkede tele çalışma sözleşmeleri yapmıştır (Erdem 1997).

İsveç'de tele çalışma ile ilgili özel toplu sözleşme bulunmaktadır. Tele çalışma biçiminde çalışanlar devamlı ve düzenli işçi sayılmaktadır. Danimarka'da 2000 yılında ticaret ve hizmet sektöründe işveren ve işçi kuruluşları arasında yapılan bir anlaşmayla kuralları belirlenmiştir. İrlanda'da tele çalışmaya geçen işletmelere hukuki altyapı sağlamak amacıyla 2001 yılında bir tele çalışma uygulama yasası hükümet tarafından çıkarılmıştır. Yasa ile tele çalışmaya uygun işlerde gözetilecek hususlar, iletişim yöntemleri, işverenlerin yükümlülükleri ve işçilerin hakları düzenlenmiştir. İtalya'da KOBİ'lerde tele çalışmanın düzenlenmesi ile ilgili 2000 yılında ulusal düzeyde bir toplu sözleşme imzalanmıştır. Türkiye'de ise özel olarak düzenlenmemiştir, ancak bu şekilde sözleşme yapma imkanı bulunmaktadır (http://www.tisk.org.tr/).

3.5. Tele Çalışmanın Fiziksel- Mekansal Etkileri

Bilgi teknolojilerinin mekan üzerine olan etkileri 1980'lerin başından beri tartışılmaya başlanan yeni bir konudur. Mekan üzerindeki kesin olarak etkilerin neler olduğu hakkında tam bir fikir birliği yoktur ancak tüm otoriteler ve akademisyenler

bilgi teknolojilerinin değişen mekansal yapı üzerinde önemli rol oynadığı konusunda anlaşmaktadır.

Bugünkü süreçte, bilginin düzenli dağıtımı, kentlerin en önemli fonksiyonlarından biri haline gelmektedir (Strover 1988). Metropoliten alanlar, uluslararası iletişim ağları içinde anahtar noktalardır ve globalleşme stratejileri ve sanayi üretici servis organizasyonları için önemli bir işlev yüklenmştir (Daniels 1991).

Bilgi teknolojilerinin gelişimi ile birlikte, yeni kentsel gelişme evreleri ortaya çıkmıştır. Castells'in (1991), bilgi kenti, ve Fathy'nin (1991) telekenti (*telecity*), Hepworth'ün (1987) kablolu kenti (*wired city)* bu evrelere bazı örneklerdir.

Bilgi toplumuna doğru son yirmi yıldır hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. E-kent, e-bölge, e-ülke ve e-Avrupa, dünyadaki pek çok otoritenin hedefleri içinde yer almaktadır. Bu gelişmenin en önemli nedeni, bilişim teknolojilerindeki gelişmelerdir.

Bilişim teknolojilerinin uygulamaları zaman içinde mekansal planlamayı etkileyecektir ve mekansal planlama içinde dikkatle ele alınması gereken bir unsur haline gelecektir. Bilişim teknolojilerinin bölgelerin-kentlerin bünyelerine ve planlama disiplinine etkileri plancılar tarafından yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. Ancak, günümüze kadar yapılan tartışmalar sonucunda kesin bir yargıya varılamamıştır. Moss'a (2000) göre, bu teknolojilerin kentlerin ve bölgelerin gelişimini nasıl şekillendireceği henüz tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Modern bilişim teknolojileri yeni bir olgudur ve bu teknolojinin uygulamaları hızla ilerlemesine rağmen hala erken safhadadır.

Webster (2002) ise, bilgi toplumunun var olan teorilerinden beş kriter belirlemiştir. Bu kriterler; teknolojik, ekonomik, mesleki, mekansal ve kültüreldir. Teknolojik kriterler bilişim teknolojilerinin gelişimini gösteren kriterlerdir. Ekonomik kriterler yeni ürünlerin gelişimine ve sanayi yapılarına etkisini göstermektedir. Mesleki kriterler, yeni iş yerleri tiplerinin gelişimine ve mesleki yapılanmayı; mekansal kriterler farklı

tiplerdeki ağların gelişimine, zaman ve mekanın organizasyonu üzerine etkilerini tarifler. Kültürel kriterler ise sosyal sirkülasyon içindeki bilginin hızlı artışını ifade eder.

Webster'in çalışmasından bilişim teknolojilerinin mekansal planlamaya ilişkin yönleri şunlardır;

- Bilgi toplumunun gelişimi çeşitli biçimlerin yerini almaktadır ve bu süreç tüm gelişmiş ülkelerde yaşanmaktadır. Bu gelişme toplumları bütünde etkileyecektir. Ekonomik ve sosyal yaşam içinde temel değişimlere neden olacak, bilgi ve nitelikli kişiler üretimde en önemli faktörler haline gelecektir.
- Bilişim teknolojilerinin gelişimi, bilgi toplumu olgusu içinde temel itici güç olarak kalacaktır.
- Bilişim teknolojileri yeni çalışma biçimlerini yaratabilecek potansiyele sahiptir ve sanayi, kamu ve kişisel aktiviteler yeniden yapılanacaktır. Bu süreçlerde küreselleşme artan oranda önemli bir role sahip olmaya devam edecektir.
- Mekanın, mesafenin ve zamanın değişen anlamı yer seçim faktörlerinin belirleyicisi olmuştur.

Planlama açısından bu gelişmeler hem mekansal gelişmeyi hem de mekansal planlamayı etkileyecektir. Muhtemel etkilerin tariflenmesi oldukça güçtür. Bu anlamda, tele çalışmanın mekansal etkileri hakkında tartışma yapabilmek için, mekansal değişimin arkasındaki temel faktörlerin tanımlanması gerekmektedir. Mekanın, mesafenin ve zamanın değişen anlamı üzerine yapılan çalışmalar bu faktörlerin bilişim ağları ve iletişim aracılığı ile artık olumsuz bir unsur olmayacaklarını göstermektedir. Bu da, daha fazla özgürlük anlamına gelmektedir ve pek çok araştırmacının ilgisini çekmektedir.

3.5.1. Yer Seçim Faktörleri Üzerine Etkileri

Tele çalışmanın kentsel formlar üzerine etkilerini anlamaya yönelik en önemli çalışmalardan biri Hall'a (2003) aittir. Hall, değişimin geleneksel yer seçim teorilerinin yerini alacağı anlamına gelmediğini belirtmektedir. Bu süreçte, kentler ayakta kalacaktır. Zaman zaman kentlerin artık bir geleceği olmadığı yönünde iddialar da ortaya atılmaktadır ve bazı uzmanlar mesafenin öleceğini söylemektedir. Böyle bir senaryo içinde herkes, yerleşmek için kendi kişisel tercihlerine ve isteklerine en uygun olan yeri seçmekte özgürdür. Çünkü, uzun dönemde, kişilerin banliyölere, banliyölerden kırsal alanlara gideceği tahmin edilmektedir. Bu senaryoya göre, insanoğlunun büyük bir dağılımının ve insan aktivitelerinin kıtalararasında olacağı beklenmektedir. Bu süreçte, kentin işyeri ve yaşam yeri olarak geleneksel avantajları değişime uğramaktadır. Bu formülasyon ile ilgili olarak sorunlar vardır. İlk olarak, uzun vadede ulaşım ve iletişim maliyetlerinin düşeceği şüphesizdir. İletişim maliyetleri çarpıcı bir şekilde düşmektedir. Fakat asla "sıfır" olmayacaktır. İnternet bir istisna olarak görünmesine rağmen, en yakın vericiye bağlanmak için yerel aramadan daha fazla ödeme yapmak zorunda olan kişiler için gerçek bir maliyet dezavantajı anlamına gelmektedir.

Mitchell'e (1999) göre, mesafenin ve mekanın ölümü iddiaları bu konuyu belirsizleştirmektedir. Kotkin (2000) ise, yer seçimi özgürlüğü arttığı zaman, şirketler ve bireylerin tercih ettikleri yerlere yerleşeceğini savunmaktadır. Bu yapı içerisinde, yerleşmelerin yerel güzellikleri artan bir öneme sahip olacaktır.

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte konut ve ofis alanları yer seçim kararlarında da değişimler yaşanmaktadır. Tele çalışma, hem konut alanları hem de ofis alanları yer seçiminde bir kriter olarak değerlendirilmektedir (Şekil 3.2).

Bilgi Toplumunda Yer seçim Kararlarını Etkileyen Faktörler

Konut Alanı Yer seçimi	Ofis Yer seçimi
• Hane halkı özellikleri • Konut maliyeti • Konut büyüklüğü • Bilgi teknolojilerine ve hizmetlere erişim • **Tele çalışma** • Akıllı ulaşım sistemleri • İşe yolculuk zamanı ve güvenilirliği • Eğitimin kalitesi • Okula ulaşım zamanı ve güvenilirliği • Yaşam kalitesi-rekreatif fırsatlar	• Şirketin yapısı • Dağıtılmış iş • Yığılma ekonomileri • Arazi maliyeti ve erişilebilirliği / Ofis maliyeti • İnsan kaynaklarına erişim • Bilgi teknolojilerine erişim • **Tele çalışma** • Ulaşım:Erişilebilirlik,yolculuk zamanı ve güvenilirlik • Akıllı ulaşım sistemleri • Park etme • Yaşam kalitesi

Şekil 3.2. Bilgi Toplumunda Yer seçim Kararlarını Etkileyen Faktörler

Kaynak: Tayyaran, Khan ve Anderson 2003.

Nilles'in (1994) yapmış olduğu California Pilot projesindeki değerlendirmelere göre, tele çalışma ile çalışmaya başlayanların %6'sı mevcut konut alanlarından 72 km ya da daha fazla uzaklıktaki konut alanlarına taşınmıştır. Fakat, tele çalışanların gerçek hareketleri ile iş amaçlı yolculukları arasında önemli farkların olmadığı görülmüştür. Mokhtarian'ın (1994) San Diego tele çalışanları ile yaptığı bir çalışmaya göre ise, ankete katılan tele çalışanların küçük bir oranının, işyerlerinden uzakta olan yeni konut alanlarından iki ya da üç kez hareket ettikleri izlenmiştir.

Bazı araştırmalar, bilgi kullanımı iletişim kanallarını transfer etme yeteneğinin firmaların yer seçim kararlarında önemli bir faktör haline geldiğini göstermektedir. Kumar (1995), iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin kentin farklı bölümleri içindeki bilgi temelli firmaların yayılımına neden olacağını ve kentsel alanların çok merkezli bir forma sahip olacağını söylemektedir. Aynı çalışma, tele çalışanların günlük iş yolculuklarında azalma olduğunu da bulmuştur. 1990 yılında yapılmış bir araştırmaya göre, Avrupa'da 506 firma için iletişim sistemleri bölgesel yer seçimi için ikinci önemli faktör olarak açıklanmıştır (Cornford ve Gillespie 1992).

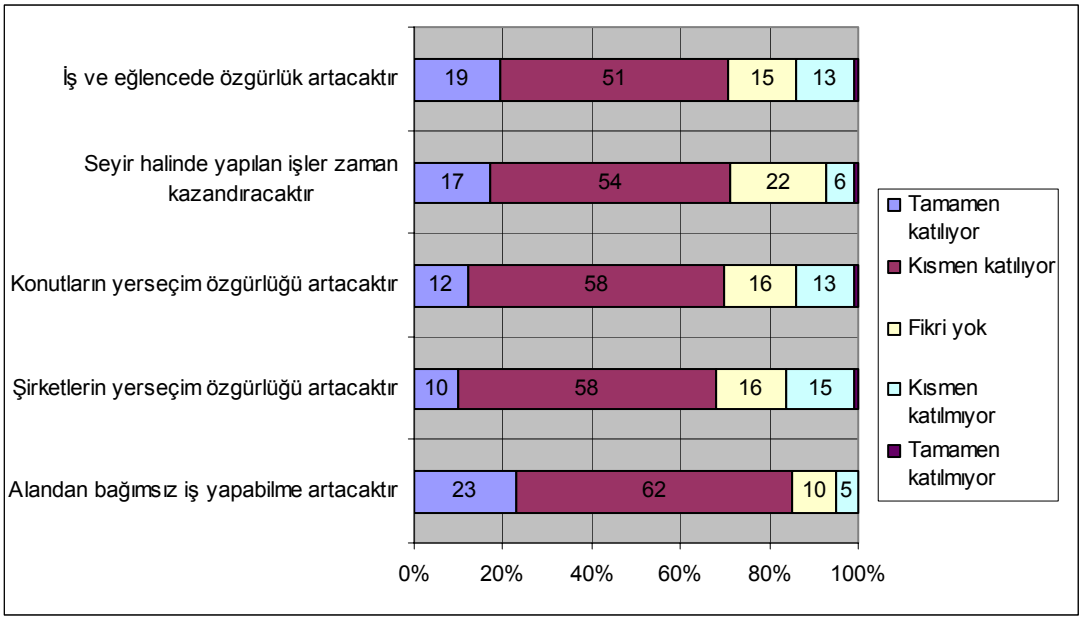
Bilgi teknolojilerinin konut ve ofis yer seçim kararlarına olan açık etkisine rağmen arazi kullanımı ve ulaşım modelleri bu etkileri hesaba katmamaktadır. Bu konudaki literatür, bilgi teknolojilerinin kentsel form üzerine olan etkisinin desantralizasyon olduğunu öne sürmektedir. Tele çalışanlar artık eskisi kadar uzun yolculuklar yapmayacaktır. 1990'ların ortalarında Toronto'da tele çalışma hakkında eğitim ve bilincin ilerletilmesi için bir Tele Çalışma Sempozyumu yapılmıştır. Bu sempozyumda elde edilen önemli bazı bulgular şöyledir (Tayyaran, Khan ve Anderson 2003).

- Evden çalışanların %70'i çok memnundur.
- Tele çalışanların çoğu alt kentlerde ve bahçeli konutlarda yaşamaktadır.
- Tele çalışanların yaklaşık %20'si kent dışına taşınmış ya da taşınmayı planlamaktadır.

Mokhtarian, konut alanları yer seçiminde tele çalışmanın etkisini irdelemek için Alonso'nun yer seçim modeline dayanan tek parçalı eşitlik modelini oluşturmuştur. Model tele çalışmaya başlamanın kent merkezi dışında yerleşmelere neden olacağını göstermektedir. Yeni yerleşmeler, tele çalışmanın uzanımına ve kent dışındaki arazi fiyatlarına bağlı olacaktır. Bu çalışmaya ek olarak, Hopkins (1994) ve Bernardino (1993) tele çalışmanın kent çeperlerine ve kırsal alanlara olan yerleşim kararlarına olan etkisini sorgulamıştır. Günlük yolculuklara olan ihtiyacın azalması ile bunun destekleneceğini söylemektedirler (Tayyaran, Khan ve Anderson 2003).

Bilişim teknolojilerinin mekansal etkilerini algılamaya yönelik önemli çalışmalardan biri de, Finlandiya'daki plancılarla yapılan anket araştırmasıdır (Talvitie 2003). Araştırma bulguları bu çalışmada yapılan normatif değerlendirmeleri doğrular niteliktedir.

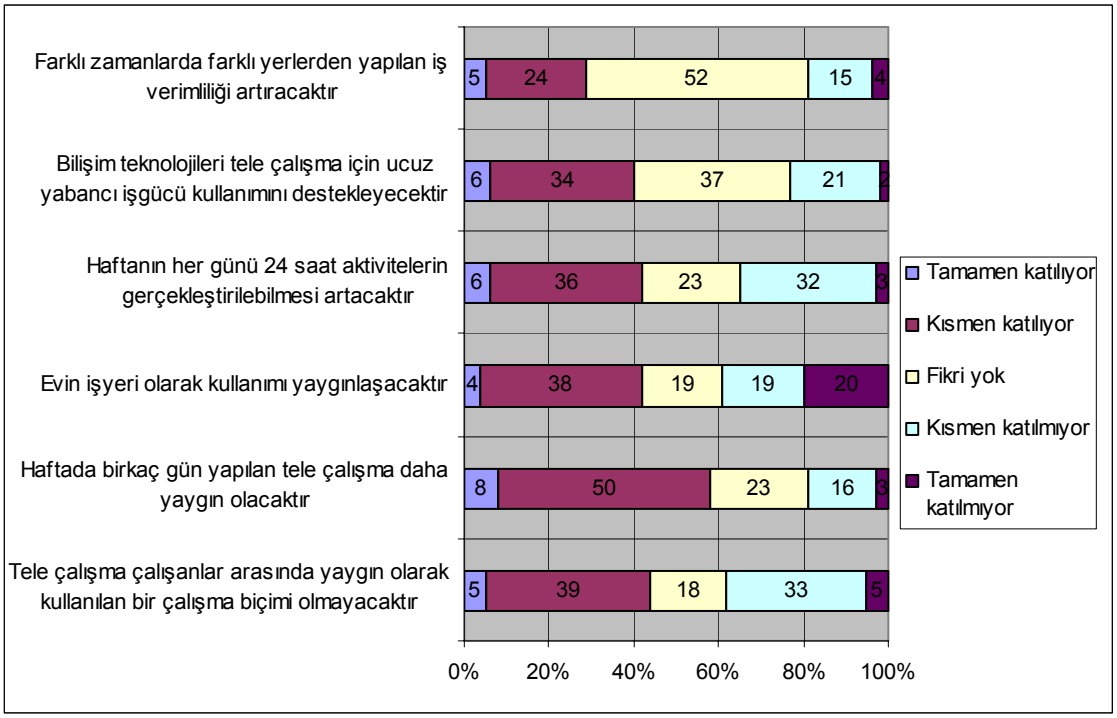
Grafik 3.1. Finlandiyalı Plancıların Yerseçim Faktörlerinin Mekansal Etkileri Üzerine Görüşleri

Kaynak: Talvitie 2003

Plancıların çoğu sunulan ifadelerin tümüne katılmaktadır. Fikirler kablosuz ve mobil iletişimin işte özgürlüğü artırdığı ve bazı durumlarda konut ve işyerlerinin yer seçimlerinde özgürlük sağlayacağı hususunda yoğunlaşmaktadır (Grafik 3.1)(Talvitie 2003).

Grafik 3.2. Finlandiyalı Plancıların Tele Çalışmanın Mekansal Etkileri Hakkındaki Görüşleri

Kaynak: Talvitie 2003

Genel olarak fikirler ne olacağı konusunda kesin bulguların olmadığını göstermektedir. Söz konusu yapıda, yarı zamanlı tele çalışma en çok desteklenen çalışma biçimidir. Ayrıca, evin işyeri olarak kullanımının artacağı konusunda kesin bir fikir ayrılığı vardır. İletişim aracılığı ile ucuz yabancı işgücünün istihdam edilmesi de cevaplanması güç bulunmuştur (Grafik 3.2) (Talvitie 2003).

3.5.2. Ulaşım Sistemine Etkileri

Tele çalışma ve yolculuk davranışları arasında açık bir ilişki bulunmaktadır. Bir iddiaya göre, daha fazla tele çalışma daha az yolculuk anlamına gelmektedir. Bu yapı, enerji tüketiminin, trafik sıkışıklığının ve kirliliğin azalacağı anlamı da taşımaktadır. Tüm bu saptamalar ışığında, iş amaçlı olmayan yolculukların artması, daha fazla yerel eğilimli iş seyahatlerinin olacağı ve yolculuk şeklinin değişmesi gibi konular

tartışılmaktadır. Ayrıca, yer seçimde artan esneklik ile ulaşım sistemine de yararları olabilecektir. Bu esnekliğin geleneksel işyerinden uzakta olan konut alanlarına yerleşmeyi destekleyeceği beklenmektedir (Mokhtarian 1994).

Tele çalışmanın yolculuk davranışları üzerine olan direk etkisi işten eve olan yolculukların değişmesi ile ulaşım stratejilerinin belirlenmesinde önemli değişiklikler olabilecektir. Bu anlamda, tele çalışma tüm dünyada bir seyahat talep stratejisi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Yolculuk talebi, süreleri ve trafik kalabalıklığı azalmakta, merkezi iş alanından yapılan yolculuklar yeniden dağıtılmakta ve zirve saat yolculuklarında da değişimler ortaya çıkmaktadır (Anonim 1994).

RABO (Residential Area-Based Office) projesine katılan çalışanlardan gelen verilere göre tele çalışmanın ulaşım sistemi üzerine muhtemel etkileri şu şekilde değerlendirilmiştir.

Avantajları:

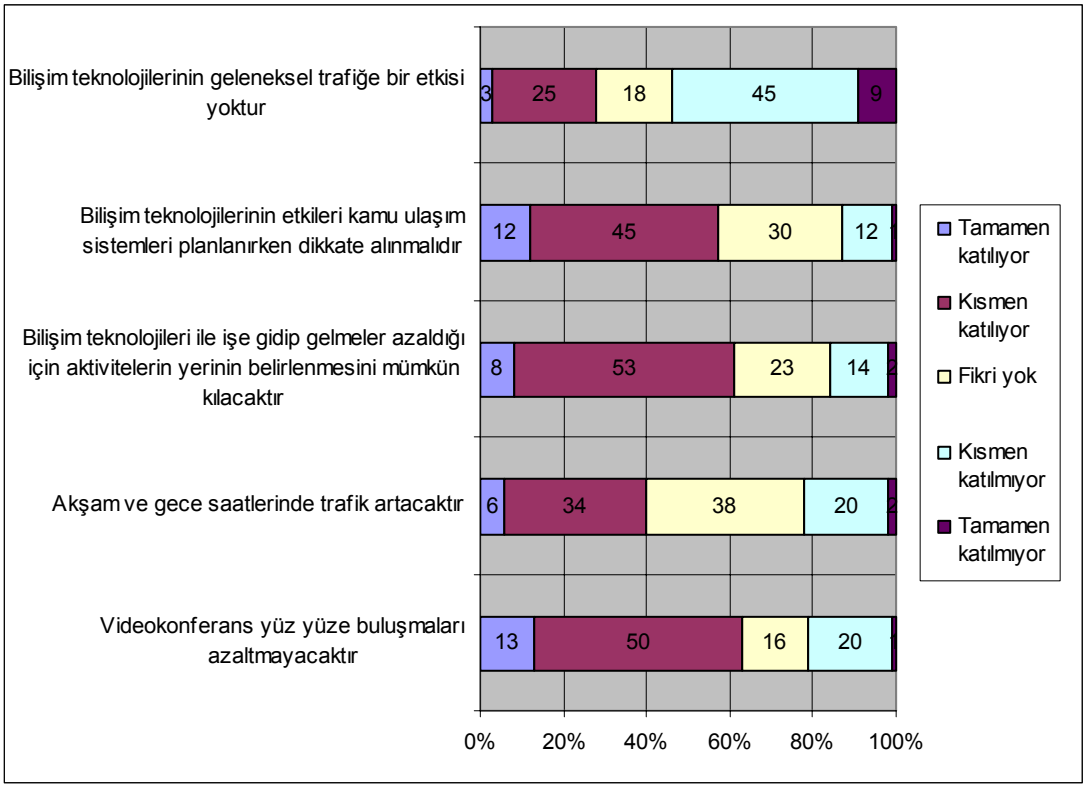
- Toplam yolculuklarda azalma
- Zirve saat yolculuklarında azalma
- Kısa yolculuklarda azalma
- Yürüme ve bisiklet kullanımında artış
- Trafik kalabalıklığının ve sıkışıklığının azalması
- Yakıt tasarrufu
- Kirlilik azaltılması
- Sağlık ve trafik güvenliğinin gelişmesi

Dezavantajları:

- Zirve saat dışındaki yolculuklarda artış
- Paylaşımlı-toplu yolculuk gruplarının bozulması (Diğer tele çalışanlarla aynı programı paylaşmayanların yolculukları)
- Kentsel yayılmanın artması (Stanek 1993).

Finlandiyalı plancılarla yapılan anket çalışmaları (Talvitie 2003), bilişim teknolojilerinin, ulaşım yapısı üzerindeki etkilerini saptama adına da önemli bulguları içermektedir.

Grafik 3.3. Finlandiyalı Plancıların Bilişim Teknolojilerinin Ulaşım Sistemine Olan Etkileri Hakkındaki Görüşleri

Kaynak: Talvitie 2003

Söz konusu bulgular çerçevesinde, plancıların çoğunluğu video konferansın yüz yüze iletişime olan ihtiyacı azaltacağı konusuna inanmamaktadır. Plancıların %40'ı gece ve akşam trafiğinin artacağı görüşündedir. Plancıların büyük bir bölümü, bilişim teknolojileri ile işe gidip gelmelerin azalacağı ve aktivitelerin yer seçimlerinde belirleyeceği olacağı inancındadır. Plancıların geneli, bilişim teknolojilerini kamu ulaşım sistemlerinde dikkatle ele alınması gereken bir husus olarak görmektedir. (Grafik 3.3.) (Talvitie 2003).

3.5.3. Ekolojik Çevreye Etkisi

Tele çalışma kavramının ekolojik çevre açısından değerlendirilmesi ve olası etkilerinin tartışılması, çalışmanın içeriği açısından önemli bir diğer konudur.

Sidney'de yapılan RTA pilot çalışmasında, tele çalışmanın Sidney'deki sanayilerin %10'una ulaşması ile araba yolculuklarının günde %2,1 oranında azaldığı saptanmıştır. Fakat, seyahat davranışlarının bütüncül bir perspektif içinde değerlendirilmeye ihtiyacı vardır. Örneğin, tele çalışanların toplu ulaşım ile işe gitmemeleri sonucunda, tele çalışan daha kısa yolculuklar için özel arabasını daha fazla kullanabilecektir. Diğer bir örnek, eğer tele çalışan işe araba ile gitmeyecek ise, ailenin diğer fertleri araba ile seyahati tercih edebilecektir. Bu çerçevede, özel araç kullanımının artması, çevresel kirliliğinin artmasında bir etken olabilecektir (Anonim 1994). Mokhtarian'ın 1991 yılında yapmış olduğu bir çalışmada ise, önceki çalışmadan farklı olarak, tele çalışma günlerinde iş ilişkili olmayan yolculuklarda bir artış olmadığı ve aile üyelerinin yolculuklarında da azalma görüldüğü saptanmıştır. Bu veriler ışığında, tele çalışmanın, kendi başına ulaşım ve çevresel kirlilikle ilgili problemlere çözüm oluşturamayacağı açıktır. Ancak, hükümet ve yerel otoritelerin katılacağı bir dizi politikaların entegre edildiği bir yaklaşım olarak kullanılabilir.

3.5.4. Kırsal ve Kentsel Etkileri

Nilles(1994) tele çalışmanın kentsel yayılma üzerine potansiyel etkilerini araştırmaktadır. Nilles'in özellikle cevabını bulmaya çalıştığı, tele çalışmanın kentsel yayılmayı ne ölçüde etkileyeceği sorusudur. Kentsel yayılma, istenmeyen etkilere sahip bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte, çalışanlar kentten uzağa taşınmakta, pahalı ve kaliteli konut aramakta ve ulaşım talepleri de artmaktadır. Kırsal ve doğal yaşam alanları kentleşmenin yayılması ile absorbe edilmektedir. Yine, tele çalışma, bağımsız işyeri seçimini sağlamakta, bu da çalışanlara kırsal ve izole edilmiş küçük kasabaları da içeren, daha geniş bir konut alanı seçimi imkanı sunmaktadır. Nilles, eğer tele çalışma

yaygın hale gelirse işte o zaman kent plancılarının acil ilgilenmesi gereken bir yapı ortaya çıkacağını savunmaktadır.

Nilles(1994) California Eyaletinde iki yıl süre ile devam ettiği bir çalışmada, önemli sayılabilecek kanıtlara ulaşamamıştır. Bu araştırmada, tele çalışmanın yer seçim kararlarına etkisinin uzun dönemli bir olgu olduğunu ve kesin sonuçlarının elde edilmesi için iki senenin yeterli olmadığını belirtmiştir. Nilles, tele çalışmanın yaygınlaşması ile potansiyel iki senaryo üretmiştir. Birincisi, nominal gelecek olarak adlandırılmaktadır. Tele çalışma, kısmen ya da tamamen işe gidip gelme yolculuklarının yerini almaktadır. Bu süreçte, komşuluk ünitesi çalışma merkezleri artacak, daha az uzun mesafe yolculukları yapılacak, sonuçta da ulaşım altyapısı üzerindeki baskı azalacaktır. Komşuluk ünitesi çalışma merkezlerinin gelişimi ile işe yolculuk olsa bile mesafe azalacaktır. Mesafelerin azalması ile birlikte, kirlilik azalabilecek, yürüme ve bisiklet kullanımı artabilecektir. Yerel nüfusun artması ile birlikte, yerel şirketler ve hizmetler de artacaktır. Kırsal kasabalar ve küçük merkezler canlanabilecektir. Nilles'in(1994) diğer senaryosu ise, tele çalışmanın eğilimleri ve topluma etkileri bakımından önemlidir. Nilles tarafından tariflenen değişikliklere neden olabilmesi için, tele çalışmanın yaygınlaşması gerekmektedir. Crellin'in bir örneği, Amerika'daki kırsal hastanelerde video-konferans kullanılarak daha gelişmiş hastanelerin uzman hizmetlerine erişim sağlanmıştır. Kırsal alanlardaki tıbbi hizmetlerin eksikliği ile ilgili problemler de bu şekilde çözülebilmektedir (Feather 1998).

Tele çalışmanın metropoliten alan kullanımı üzerine potansiyel etkileri hakkında tartışmalar devam etmektedir. Bu konudaki çalışmalar sonlanmamış iken, pek çoğu tele çalışmanın uzun dönem arazi kullanımı üzerine etkilerinin çok küçük ya da hiç olmayacağı üzerinde fikir birliğine sahiplerdir. Diğer taraftan, tele merkezler arazi kullanım dokularını direkt olarak daha fazla etkileyecektir. Tele çalışma merkezleri mekanda sabit olduğu için, fiziksel yapı bireysel tele çalışanlardan daha fazla kalıcıdır. Tele çalışan daha kolay tele çalışma programına katılabilir ya da çıkabilir. Tele çalışma merkezleri ise, aynı zamanda, çok daha fazla sayıda kişinin ihtiyaçlarını

karşılamaktadır. Tek bir tele çalışana bağımlı değildir. Sonuç olarak, tele çalışma merkezleri uzun dönem arazi kullanım planlama amaçları ile tutarlı yerlerde geliştirilmelidir (Anonim 1999).

Nilles(1994) ve Mokhtarian(1994) gibi uzmanların araştırmaları ve hazırlanan raporlar, tele çalışmanın planlama ve toplum hareketlerinde benimsenmeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Tele çalışma, olumlu etkilerinin ve potansiyel yararlarının farkına varılabilmesi için yönetime ihtiyaç duyan bir araçtır.

Sonuç olarak, tele çalışmanın ve beraberinde gelişen tele merkezlerin kentsel ve mekansal etkileri akademik çevrelerde tartışılmaya devam eden bir konudur. Konuya ilişkin kesin bulgulara ulaşılamamakla birlikte, tele çalışmanın yaygınlaşması ile, tele çalışma ve tele merkezler, şehir planlama disiplinin önemle ele alması gereken bir süreç haline gelecektir. Buna ek olarak, zaten konut ve ofis alanı yer seçimi kriterleri içine tele çalışma bir faktör olarak girmiştir.

3.5.5. Mekansal Gelişme Üzerine Genel Değerlendirme

Mekansal değişimdeki genel değişiklikler tahmin edilirken yaygın olarak cevap bulunmaya çalışılan soru şudur; gelişme, merkezileşmeye doğru mu yoksa yayılma yönünde mi daha fazla olacaktır? Her iki eğilim de mümkündür. Zira, bilişim teknolojileri farklı aktivitelerin yer seçimi için daha fazla özgürlük sunmaktadır ve sonuç bu özgürlüğün nasıl kullanıldığına bağlıdır. Atkinson (2001) Amerika'da iki gelişme eğiliminin olduğunu söylemektedir. Metropoliten alanlar içinde gelişme desantralizasyona neden olmakta ve diğer taraftan bazı aktiviteler büyük metropoliten alanlardan küçük olanlara taşınmaktadır. Moss'a (2000) göre, yayılmanın bir nedeni büyük kentlerdeki mekan eksikliğidir.

Merkezileşme, desantralizasyon ve yayılma hakkındaki tartışma kentsel ve kırsal alanların rolleri hakkında da tartışmaya neden olmaktadır. Hall'a (1995) göre, kentlerin

rolü aynı kalacaktır. Hall, kentler ve onların merkezlerinin geniş ölçekli aktiviteler için cazip olarak kalmaya devam edeceğini savunmaktadır. Castells (2001), "İnternet Gezegeni"(*The Internet Galaxy*) adlı kitabında kentlerin ölümü hakkındaki tartışmaların bir mitoloji olduğunu söylemektedir. Ona göre, kentsel ve metropoliten alanlar büyümeye devam edecektir. Graham ve Marvin (2001) "Parçalanan Kentleşme" (*Splintering Urbanism*) adlı kitaplarında büyük metropoller içindeki gelişmelerin parçalanmaya ve kentsel yapıların içsel olarak farklılaşmaya doğru gittiğini tartışmaktadır. Bu saptamalar çerçevesinde, Castells (2001), Hall (1995), Kotkin (2000) gibi pek çok bilim adamı dual kent (kentin sosyal ve mekansal olarak farklı alanlara bölünmesi) tehlikesine işaret etmektedir (Talvitie 2003).

Bilgi toplumu içinde kentlerin geleceği hakkındaki tartışmalar çoğunlukla büyük kentlerin ve metropoliten alanların kaderi üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak, küçük kentler de işyerleri için çekici alanlar haline gelebilmektedir. Kırsal alanların geleceği üzerine etkileri hakkında tahminlerde bulunmak ise güç görünmektedir. Metropoliten alanların genişlemesi, desantralizasyon ve kırsal alanların çekici hale gelmesi kentsel ve kırsal alanlar arasındaki farkı azaltmaktadır. Weiner ve Brown (1997) bunu "rurbania" olarak adlandırmaktadır (Talvitie 2003).

3.6. Tele Çalışmanın Sosyal Etkileri

Tele çalışmanın sosyal etkilerinin değerlendirilmesine ilişkin iki farklı durum ve görüş bulunmaktadır:

1. Tele çalışmanın doğası gereği işe olan yolculuklar ve dolayısıyla yaşanan seyahat stresi de büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır. İş ve özel yaşam arasındaki dengenin kurulması ile kişilerin işlerindeki performansları; sosyal faaliyetler için daha fazla zamana sahip olmaları ile de topluma entegrasyonları artacaktır.

2. Tam tersi bir durum; evden çalışan insanların meslektaşları ile olan yüz yüze iletişimlerinin kesilmesi ile kendilerini sosyal olarak izole olmuş hissedebileceklerdir. Azalan iletişim sonrası stres yaşanabilecek, bu da işlerini olumsuz etkileyebilecektir (www.sustel.org).

Yukarıdaki görüşlere ilişkin araştırmalar yapılmakta ve konu örnek alan çalışmaları ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun Bilgi Toplumu Teknolojileri programı altında 2002'den beri araştırmalar yürütülmektedir. Sürdürülebilir Tele Çalışma Projesi olarak adlandırılan araştırma ulusal ve kurumsal açıdan araştırmada çeşitliliği sağlamak için, beş ülkeden, yedi farklı organizasyon üzerinde alan çalışmaları yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, anketlere katılanların %75-94'ü tele çalışma ile birlikte yaşam kalitelerinde artış olduğunu belirtmişlerdir. Yine tele çalışanların tele çalışmayanlara oranla daha az hasta oldukları belirtilmiştir (www.sustel.org).

Tele çalışma sosyal normlarda değişikliklere neden olmaktadır. Daha önce yüz yüze sürdürülen kişiler arası iletişim, bilgisayar aracılığı ile yapılmaya başlanmıştır. Direk insan iletişimi ile yapılan sosyal fonksiyonlar adaptasyona ihtiyaç duymaktadır. Evin ve işin değişen anlamı bir takım değişimleri de beraberinde getirecektir. Bir yüzyıldan beri sosyal ve psikolojik kavramların ev ve iş arasındaki geçici ve fiziksel ayrılmaya dayandığı dikkate alındığında bu değişimin kaçınılmaz olacağı açıktır (Wunderlich 1997).

Aynı esneklik yolculuk zamanının azaltılması ile yaşlı çalışanların işgücüne katılımının devamına da imkan tanımaktadır (Castells 1989). İşe yolculukların fiziksel olarak yapılması ve işyerleri ile ilgili nedenler bazı kişilerin çok erken emekli olmasına neden olmaktadır. Bu sürecin önlenmesi adına, akıllı şirketler, yetenekli ve üretken yaşlı çalışanlarına emekliliğe alternatif olarak tele çalışmayı teklif olarak sunmaktadır. Şirket yetenekli bir çalışanı işte tutarak yarar sağlarken, çalışan ise toplumun üretken bir üyesi olarak durumunu devam ettirmenin sosyal yararlarını elde etmektedir.

Benzer durum, bu tez özelinde incelenen engelliler için de söz konusudur. Engellilerin çalışma yaşamına katılımlarında tele çalışma yeni ve alternatif bir çalışma biçimi olarak değerlendirilmektedir. Engellilerin çalışma yaşamına girmeleri sadece ekonomik olarak değil sosyal açıdan da büyük önem taşımaktadır. Çalışarak ülke ekonomisine katkı sağlayan engelliler üretken olarak daha fazla toplumla entegre olmaktadırlar. Bu şekilde ülkeler engellilerin işgücüne katılması ile ekonomik yararlar sağlarken, engelliler de hem ekonomik hem de sosyal kazançlar elde etmektedir. Ayrıca engellilerin çalışma yaşamına katılımları ile planlamanın hakkaniyet ilkesi yerine getirilmiş olacaktır. Engelliler de herkes gibi eşit çalışma olanağı elde edebilecektir.

Ayrıca, tele çalışma kırsal alanlarda yaşayan kişilere iletişim teknolojilerine ilişkin eğitim verilmesinde de bir araç olarak kullanılmaktadır. Tele merkez esaslı tele çalışma formu içinde yer alan çok amaçlı topluluk tele merkezleri genellikle bu amaçla kurulmakta, bir başka deyişle, yerel halka hem çalışma hem de eğitim olanağı sunulmaktadır. Bu anlamda, tele çalışma, uzun vadede bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde de bir araç olarak kullanılabilecektir.

Tele çalışma, ortaya konan sosyal getirilerinin yanı sıra niteliği gereği bazı tehlikeler de içermektedir. İş ve ev ortamının yeniden birleşmesi ile iş ve ev yaşamı arasındaki çizgide bir bulanıklık ortaya çıkmaktadır. Bazı tele çalışanlar artan çalışma saatlerinin işe gidip gelme saatlerinden daha fazla olduğunu belirtmektedir. İş ve evi ayırt etme eksikliği çoğu zaman işe, mekansal ve maddi olarak üstünlük verilmesine neden olmaktadır (Calthorpe 1993).

İşyerine, ticari ve sosyal aktivitelere yakınlık gerektiren mekansal kısıtlamaların elimine edilmesi ile birlikte sınıflar arası ayırım daha da fazlalaşmaktadır. Üst gelir grubu kırsal alanlara taşınma eğilimi gösterirken, düşük gelir grubu nüfusu azalan kentlerde kalmaya devam etmektedir. Bu çerçevede, sermayenin kırsal alanlara akması, ekonomik ve sosyal açıdan zararlı olabilecektir (Wunderlich 1997).

Tablo 3.5. Tele Çalışmanın Toplum Açısından Boyutları

TELE ÇALIŞMANIN TOPLUM AÇISINDAN BOYUTLARI		
TOPLUM AÇISINDAN	**AVANTAJLARI**	**1.** Azaltılan trafik kalabalıklığı **2.** Toplam seyahatlerin azalması ve dolayısıyla kirliliğin azalması **3.** Daha fazla temiz hava ve yaşam kalitesinin artması **4.** Daha geniş iş fırsatları **5.** Özel güçlüklere sahip ve engelli kişilere iş imkanı sunması (http:/www.eto.org.uk/faq/faq03.htm) **6.** Kırsal alanlarda iş imkanlarının yaratılması ile bölgesel dengesizliklerin azaltılması (DiMartino ve Wirth,1990).
	DEZAVANTAJLARI	**1.** Sosyal izolasyon tehlikesi **2.** İşkoliklik tehlikesi **3.** Ev ve iş yaşamının birleşmesi sonucu oluşabilecek stres
	İLİŞKİN SORUNLAR	**1.** Kentsel yayılma

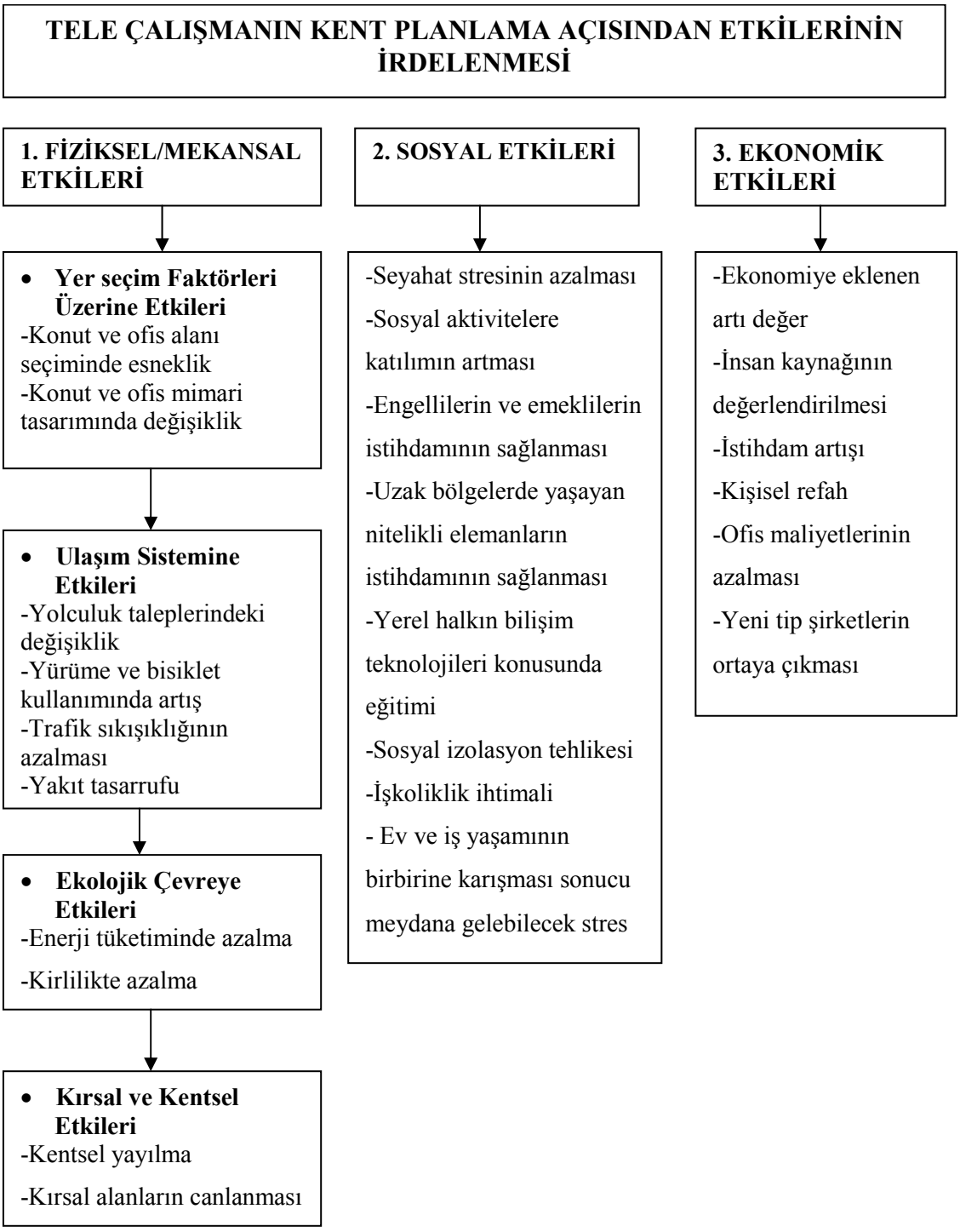
Kaynak: Di Martino ve Wirth 1990, http:/www.eto.org.uk/faq/faq03.htm

3.7. Tele Çalışmanın Ekonomik Etkileri

Tele çalışmanın ekonomik açıdan etkileri eklenen artı değer, insan sermayesi, istihdam, esneklik ve kişisel refah başlıkları altında değerlendirilebilir. Eklenen değer bağlamında ele alındığında, tele çalışmanın genellikle iş performansını artırdığı ve işe olan isteksizliği azalttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Tele çalışma bir çok durumda, şirketlere her eve donanım ve ekipman getirme sorumluluğunu getirirken; mobil tele çalışma büyük oranda ofis maliyetlerini azaltan bir tele çalışma biçimidir. Fakat yine de iyi tasarlanmamış tele çalışma projeleri finansal olarak başarısız olmaktadır (www.sustel.org). İnsan semayesine etkisi çerçevesinde, araştırmalara katılanların geneli tele çalışmanın yetenek ve becerilerine olumlu etkilerde bulunduğunu belirtirken, bir kısmı da kariyerlerine olumsuz etkide bulunacağı korkusunu yaşamaktadır. İstihdama etkisi bağlamında da, çeşitli nedenlerle işgücüne katılamayan grupların (engelliler,

yaşlılar ya da uzak bölgelerde yaşayanlar) işgücüne katılımı ile ülke ekonomisinin olumlu yönde etkileneceği ifade edilmektedir. Kişisel refaha etkileri ise dengede durmaktadır. Şöyleki, tele çalışanların ulaşım, giyecek, dışarıda yemek masrafı ve çocuk bakımı gibi masrafları azalırken, evde daha fazla zaman geçirdikleri için evin ısıtma ve aydınlatma masrafları artmaktadır. Fakat bu konuda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, tele çalışanların evlerinde harcadıkları enerji tüketimi ofislerindekinden toplamda çok daha az olmaktadır (www.sustel.org). Bunlara ek olarak şirketler daha az ofis mekanına ihtiyaç duyacaktır. E-devlet hizmetlerinden faydalanılması hem şirketler hem de ülke için ekonomik yararlar sağlayacak, iş amaçlı yolculukların azalması ile ulaşım altyapısı ve bu sektöre yapılan yatırımlar rahatlayacaktır (Şekil 3.3).

Bilişim teknolojileri pazarının büyümesi ile sektör büyüklüğü ve istihdam oranı artacaktır. Bu sektöre yatırımların devam etmesi ile, büyümeye devam eden şirketler teknolojiye yatırım yapmaya devam edecek, ekonominin değişen yapısı ile yeni tip şirketler ortaya çıkacaktır (EITO 2002).

Şekil 3.3. Tele Çalışmanın Kent Planlama Açısından Etkilerinin İrdelenmesi

3.8. Bilişim Teknolojilerinin ve Tele Çalışmanın Kent ve Bölge Planlamaya Etkileri

Bilişim teknolojileri, sanayideki şirketlerin, hizmetlerin ve günlük yaşamdaki organizasyonların şeklini değiştirecektir. Bu gelişmeler mekansal değişim üzerinde temel itici güçlerdir ve pek çok bilim adamı ve ütopist tarafından tartışılmaktadır (Toffler 1980, Mitchell 1999 ve Castells 2001 ve 2002). Sanayi süreçlerinde otomasyon, bilişim teknolojilerinin ilk uygulamalarındandır (Naisbitt 1984). Bu, pek çok durumda işgücünün azalmasına neden olmuştur. Kitle üretim kişiye özel üretimle yer değiştirmiş ve girişimler yeniden yapılanmaya başlamıştır (Castells 2002). Bu da üretimin ucuz alanlarda yer seçmesine neden olmuştur. Sanayiler için üniversiteye, işgücüne ve nitelikli konut alanlarına yakınlık yeni yer seçim faktörlerinden bazılarıdır. Bu da bilişim teknolojilerinin kolay yayılmayacağı, fakat seçilmiş kentlerde yoğunlaşmasına neden olacağı anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak, bilgi ve nitelikli kişiler, üretimde en önemli unsurlar haline gelmekte, aktivitelerin yer seçim kararlarında belirleyici olmaktadır. Beklenen mekansal değişimler çeşitlidir. Genel olarak bilişim teknolojilerinin mekansal etkisi üzerine daha geniş araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda, planlama teorileri, metotları ve modelleri geliştirilmelidir. Yapılması gereken ilk şey, tüm planlama otoritelerinin bilişim teknolojilerini planlamada yeni bir unsur olarak ele alması ve planlama ilkelerinin revize edilmesidir (Talvitie 2003).

Tablo 3.6. Tele Çalışmanın Kent ve Bölge Planlama Açısından Boyutları

TELE ÇALIŞMANIN KENT VE BÖLGE PLANLAMA AÇISINDAN BOYUTLARI		
KENT VE BÖLGE PLANLAMA AÇISINDAN BOYUTLARI	**AVANTAJLARI**	**1.** Yolculuklarda ve enerji tüketiminde azalma **2.** Zirve saat yolculuklarının azalması **3.** Altyapı bakımlarının azalması **4.** Trafik kazalarının azalması **5.** Ulaşım şekillerindeki değişimler (Yürüme ve bisiklet yolcularının artması) **6.** Arazi kullanımı üzerine olan baskıların azalması **7.**Kalabalıklığın ve hava kirliliğinin azalması
	DEZAVANTAJLARI	----------
	İLİŞKİN SORUNLAR	**1.** Ulaşıma getireceği faydaların belirsizliği **2.** Kalabalıklığın gerçekten azalacağı konusundaki belirsizlik **3.** Araç ve transit kullanımlara olan bilinmeyen etkisi **4.** Muhtemel alan kullanımı

3.9. Bölüm Sonucu

Bilişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği yeni çalışma biçimi olarak tele çalışma son yıllarda akademik çevrelerde oldukça ilgi görmektedir. Tele çalışma ağırlıklı olarak çalışanlar, işverenler ve organizasyonlar açısından ele alınmaktadır. Buna karşın, tele çalışmanın kent ve bölge planlamaya etkilerine yönelik olarak yapılan çalışmalar net sonuçlara ulaşamamıştır. Net sonuçların izlenebilmesi için tele çalışmanın yaygınlaşması gerekmektedir. Tele çalışmanın kent planlamayı yakından ilgilendiren bir boyutu da gelişmiş ülkelerde hızla sayıları artan tele merkezlerin kentsel alanlarda nasıl konumlanacağı ve çevrelerini nasıl etkileyeceği hususudur. Ancak, bu konu ile ilgili yapılan literatür araştırması ve tele merkezlerle görüşmeler neticesinde tele merkezlerin henüz planlama mevzuatı içine girmediği ve çok kesin yer seçim kriterlerinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Tele merkezler konumlandıkları yerlerin

çevrelerinde, yeni donatıların oluşmasına neden olabilecektir. Tele merkezlere ulaşımın yaya ve bisikletlerle yapılması ana hedeflerdendir. Bu bağlamda, kentsel mekanda yaya ve bisiklet ağırlıklı tasarımların yapılması gündeme gelebilecektir.

Bu tez kapsamında tele çalışma engellilerin çalışma yaşamına katılımını artıracak bir çalışma biçimi olarak ele alınmıştır. Konuya yönelik olarak Avrupa'da ve Amerika'da pilot çalışmalar başlatılmıştır. Ancak yine de tele çalışmaya ilişkin kurumsal ve hukuksal boyutlarda yeniliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Engelliler ve tele çalışma uygulamaları ise dördüncü bölümde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4. ENGELLİLER: TEMEL KAVRAMLAR, MEVCUT İSTİHDAM BİÇİMLERİ, BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE TELE ÇALIŞMANIN ENGELLİLERİN İSTİHDAMI İÇİN ÖNEMİ

4.1. Temel Kavramlar: Engel, Engellilik ve Engelli İnsan Tanımları

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre özür; sakatlık, bozukluk, eksiklik ya da elverişsizlik "kusur" olarak tanımlanmaktadır. Özürlü insan ise "özrü, sakatlığı ve kusuru bulunan insan" olarak açıklanmaktadır (TDK 1983). Türk Standartları Enstitüsü'ne göre ise; "özür, vücut fonksiyonlarının kullanımında fiziki kısıtlılık ve kayıptır" (TSE 1991).

Bilir'e (1986) göre, "özür" normal büyüme, gelişme ve hayata uyum sağlamayı kalıcı veya geçici bir süre etkileyen bir sakatlıktır. Engellilik ya da sakatlık ise, belli bir fonksiyon kusuru ve normalden sapma olarak tanımlanmakla beraber, bireyin normal yaşantısını her zaman etkilememektedir (Polat 1998).

İngilizce'de kullanılan "*disability*" nin özürlülük ve *"handicap*"ın da sakatlık anlamlarında kullanıldığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler'e (United Nation 1994) göre, *disability* yani özürlülük bir çok farklı fiziksel kısıtları anlatırken, *handicap* yani sakatlık tanımı ise toplumdaki diğer bireylerle eşitlik anlamında, hareket kısıtlılığı ya da kaybı anlamı taşımaktadır (Polat 1998).

Başka bir tanımlamaya göre de engelli;

> "Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu ortopedik, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişidir" (T.C. Başkanlık 1997).

Uluslararası kurumlar da çeşitli engelli tanımları getirmiştir. ILO (Uluslar arası Çalışma Örgütü) tarafından yapılan tanıma göre engelli kişi;

> "Belirlenmiş bedeni ve zihni bir arıza sonucu uygun bir işi temin etme, muhafaza etme ve bu işte ilerleme ihtimalleri önemli bir şekilde azalmış kişilerdir" (DPT 1992).

Birleşmiş Milletler'e göre ise engelli, normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, ortopedik veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtımsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayan kişidir (Özürlüler Şurası 1999).

WHO (Dünya Sağlık Teşkilatı) tarafından yapılan tanımda da, engellilik üçe ayrılmıştır. Bu ayrım, hastalık sonuçlarına göre yapılmış "tıbbi" tanımlardır. Buna göre;

- **Noksanlık-Bozukluk*(Impairment):*** Psikolojik ve fiziksel yapı veya fonksiyonlardaki eksikliği veya dengesizliği ifade eder. Bu noksanlık, hastalık değildir. Fonksiyonel sınırlamalar da noksanlığın bir boyutudur. Noksanlık, organ boyutundaki rahatsızlıkları kapsamakta olup, kalıcı, geçici kayıpları veya dengesizlikleri belirlemektedir (DPT 1992).

- **Yetersizlik-Engellilik*(Disability):*** Sağlık alanında bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla bir iş yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi veya kısıtlanması durumunu ifade etmektedir. Bu durumun noksanlıktan farkı; noksanlık tek bir fonksiyonu ilgilendiren vücudun bir bölümü ile ilgilidir. Yetersizlik ise, günlük yaşamın temel unsurları olarak kabul edilen davranış ve faaliyetlerle ilgili olup, uygun bir davranış gösterememe durumudur (Örneğin, kendi kendine yemek yiyememe, yürüyememe gibi) (DPT 1992).

- **Maluliyet-Sakatlık*(Handicap):*** Bir noksanlık veya yetersizlik sonucunda belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunmasını önleyen ve sınırlayan, dezavantajlı durumu ifade eder. Sakatlık ve noksanlığın kişi üzerindeki kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel yönden etkilerini aksettirmektedir.

WHO, konunun toplumsal boyutunu da ele alarak, sadece kişinin kendini engelli görmesini değil, toplumun onu nasıl kabul ettiğinin önemini de vurgulamıştır (DPT 1992).

Engellilik çeşitleri değişik kaynaklarda farklı kriterler ön plana alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle süresine, yetenek kaybına ve kaynağına göre engellilik çeşitleri üzerinde durulduğu saptanmıştır. İnsanların engelliliklerinin çok çeşitli nedenleri vardır. Engelli insanların bir çoğu engelli olarak doğmasına karşın bir bölümü de çeşitli sebeplerle sonradan engelli hale gelmişlerdir. Bu durumda engellilik nedenleri, doğuştan var olanlar ile doğumdan sonra oluşan engeller olarak iki başlık altında toplanabilir (Polat 1998)

İnsan onuruna yaraşır ve toplumla kaynaşan yaşam biçimi engellilerin en doğal hakkı ve devletin görevidir. Devletin engellilik konusunu eğitsel ve örgütsel yönleriyle bir bütün olarak ele alması insan haklarının bir gereğidir.

Engellilerin haklarına aşağıdaki belgelerde yer verilmiştir.

1. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1981 yılının Uluslar arası Sakatlar Yılı olarak kabul edilmesine dair 31/123 sayılı karar
2. İnsan Hakları Beyannamesi'nin 2.,3.,16.,22.,23., ve özellikle 25., ve 26., maddeleri
3. Sakat Kişilerin Hakları Bildirisi
4. Avrupa Sosyal Şartı 15. Madde

5. Sakatların Rehabilitasyonu, İstihdamı ve Topluma Kazandırılmaları Hakkındaki Avrupa Konseyi Kararı
6. ILO (Dünya Çalışma Örgütü)'nün 159 no'lu sözleşmesi
7. Milletlerarası antlaşma (91/1548 sayılı karar)

Engelli insanların da herkes gibi sosyal ihtiyaçları vardır, ancak, engellerinden dolayı, bir çok sosyal engelle karşılaştıkları, toplum tarafından yanlış anlaşıldıkları ve çevreden gelen sosyal baskılardan dolayı da yalnızlığa itildikleri görülmektedir. Sosyal çevreden gerekli ilgiyi ve yardımı bulamayan engelli ise, daha bir çok kısıtlama ve etkenlerle yüz yüze kalmaktadır (Polat 1998).

4.2. Engellilerin İstihdamı

Engellilerin toplumla entegrasyonlarının sağlanmasının en temel gereği onların istihdam edilerek çalışma yaşamına katılımlarının sağlanmasıdır. Bu bağlamda, öncelikle engellilerin çalışma yaşamına katılımlarının ne kadar önemli olduğunun bilincine varılması gerekmektedir. Daha sonra ise, mevcut istihdam politikaları irdelenerek geliştirilmeye çalışılmalı ve yeni çözüm önerileri üretilmelidir.

4.2.1. Engellilerin Çalışma Yaşamına Girme Gereği

Geçmişten günümüze kadar engelli insan ve sorunları hep var olmuştur ancak, bu konuda gerçekleştirilen gayretlerin hiçbirisi sorunu ortadan kaldıramamıştır (Aytaç 1993). Engelli birey genellikle toplumun diğer bireylerinden farklı muameleye tabi tutulmuştur (Ekmekçi 1987). Engelli kişilere karşı duyulan hisler acımak, üzülmek, irkilmek gibi olumsuz hislerdir. Genellikle, kişiler engelli birisini gördükleri zaman, O'na güç kazandırmak yerine hemen korumaya çalışmaktadırlar çünkü, toplumun gözünde engelli insan zavallıdır, güçsüzdür, topluma verebileceği hiçbir şey yoktur, hatta topluma yüktür! (Aytaç 1993).

Engellilik olgusuna genel olarak sosyal yardım temelinde yaklaşılmakta ve bakım hizmetleri sunulmaktadır. Bu da engellilerin, kendilerini toplum dışı hissetmelerine neden olmaktadır (Özürlüler Şurası 1999).

Ortaya konan sorunlar çerçevesinde, engellilerin çalışma yaşamına girme gereği dört açıdan ortaya çıkmaktadır; bunlar, engellilerin sayısının büyük boyutlarda olması, sosyal sebepler, ekonomik nedenler, birey, toplum ve devlet görüşlerindeki değişimlerdir.

4.2.1.1. Engelli Sayısının Büyük Boyutlarda Olması

Sayıları her geçen gün artan, engellilerin hiç üretmeden tüketmesi nüfus ile kaynak dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kaynakların optimum düzeyde kullanılması için engellilerin de üretime katılması gerekmektedir Ülkelerin kaynakları sınırlı, ihtiyaçları ise sınırsızdır. Bu gerçek ışığında sayıları her geçen gün artan engellileri, güçleri oranında üretici hale getirmek, toplum için büyük önem taşımaktadır (Aydın 1991).

4.2.1.2. Sosyal Sebepler

Çağdaş demokrasi anlayışına göre çağdaş toplumlarda, artık insanların fakir, cahil, engelli, genç, yaşlı, kadın ya da erkek olmaları, onların haklarını kullanmalarını engellememektedir. Bu nedenle, ortopedik veya zihinsel engelleri olanların sorumluluğu, teorik olarak sadece ailelerine değil, aynı zamanda topluma ve ülke yönetimlerine de düşmektedir. Çalışmak, topluma yararlı olma arzusu taşıyan birey için mutluluk nedenidir. Bu anlamda, kişiler, çalışmak ve topluma yararlı olmak eğilimindedir. Bu istek sadece gelir elde etmek amacını taşımamakta, aynı zamanda kendine güven ve saygı duygusu ile topluma olan bağlılık duygusunu da geliştirmektedir. Aynı duyguları engelliler de yaşamak ister. Özellikle, toplumla olan bağlarının güçlenmesi için bir işte çalışmaları engelli için çok önemli olmaktadır (Aydın 1991).

Engellilerin istihdamında öncelikle kabul edilmesi gereken konu, engellilerin diğer insanlara göre istihdam edilmeye daha fazla ihtiyaç duyduklarıdır. Çünkü bu ihtiyacın karşılanması, her şeyden önce engellinin bir biçimde toplumdan soyutlanmasını önlemekte, diğer bir deyişle, engelliye sosyal ve psikolojik olarak tedavi edici etki yapabilmektedir (Özürlüler Şurası 1999). Sonuçta, çalışmak yolu ile, topluma yararlı olmak arzusunu taşıyan engellilerin, başka insanların acıma duygularına maruz kalmak gibi insanlık onuru ile çelişen bir duruma düşmemeleri ve toplum ile sağlam ilişkiler kurmaları sağlanmış olacaktır (Ekmekçi 1987).

4.2.1.3. Ekonomik Sebepler

Her ülkenin sahip olduğu üretim kaynaklarından en önemlisi insan gücüdür. Zira insan gücü bir ülkede üretime etkin bir biçimde katkıda bulunabilecek emek potansiyelini gerek sayı, gerekse nitelikleri itibariyle kapsayan bir kavramdır. Bu nedenle insan gücü hem diğer kaynakları en rasyonel biçimde kullanabilecek olan üretim faktörüdür, hem de bizzat kendisi kıt bir kaynaktır (Kutal 1978). Çalışmayarak ömrü boyunca tüketici olarak kalan ve sayıları büyük boyutlara varan engelliler, ekonomi için büyük bir yük oluşturmaktadır (Aydın 1991). I. Özürlüler Şurası Raporuna göre; engelliler istihdam edilmedikleri için, üretime katılmamakta, buna karşın ulusal gelirden bir vatandaş olarak pay almaktadır (Özürlüler Şurası 1999).

Engellilerin fiziksel ya da düşünsel bir engelinin bulunması, sağlam olan yeteneklerini kullanamayacakları anlamına gelmez. Burada önemli olan engellilerin hangi işte verimli bir biçimde çalışabileceğinin tespit edilebilmesidir. Böylece engelli bireyler ekonomik gelişmeye büyük katkıda bulunabilecektir (Şişman 1995).

Ayrıca engelli kişilerin kendi kendine yeterli hale getirilmemesi ve istihdam edilmemesinin, kendilerine bakma zorunluluğunda kalan yakınlarından en az bir kişiyi de çalışma gücüne sahip olmasına rağmen, ulusal gelire katkıda bulunmaksızın gelirden pay alır duruma getireceği unutulmamalıdır (Karaduman 1988). Bu anlamda, engelli bireylerin toplumdaki sosyal maliyeti, ancak engelli kişilerin eğitilmesi, rehabilite

edilmesi, güçlendirilmesi ve topluma katkıda bulunacak bir unsur haline getirilmesi ile en aza indirebilecektir (Göksoy 1991).

4.2.1.4. Birey, Toplum ve Devlet Görüşlerindeki Değişimler

Özellikle 18.yüzyıl sonrası insan hakları konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Günümüzde devletler, toplumun korunması gereken kesimlerine (yaşlı, yoksul, engelli, kimsesiz insanlara) artık daha fazla hizmet götürmekte ve bunun yanı sıra bir çok sorumluluk yüklenmektedir. Bir ülkenin kalkınmışlığı ve sosyal açıdan gelişmişliğini belirlemede aranan ölçütler sadece demir çelik üretimi veya eğitime ayrılan paylar değildir; hastalara, engellilere ve yaşlılara yapılan yardım ve verilen hizmetler ile engellilerin istihdam oranları da, artık önemli ölçütlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Özürlüler Şurası 1999).

4.2.2. Engellilerin İstihdamını Engelleyen Faktörler

Engellilerin istihdamı konusunda her ülkede aynı oranda başarılı uygulamaların olduğunu söylemek güçtür. Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler, ortaya konan sorunların çözümünde henüz yolun başındadır (Aydın 1991).

İş arayan insanların büyük çoğunluğunun standart iş görebilen kişiler olması engellilerin iş bulma şansını daha da azaltmaktadır. Bu nedenle, engellilerin bu rekabet ortamında korunmaları için çeşitli yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Fakat yine de, engellilerin işe yerleştirilmesini engelleyen bir çok faktör etkisini devam ettirmektedir.

Bu faktörler;

1. Ekonomik Faktörler
2. Sosyal Faktörler
3. Yasal Faktörler
4. Teknik Bilgi ve Uzman Yetersizliği Faktörü
5. Kamu Oyu Faktörüdür (Aydın 1991).

4.2.2.1. Ekonomik Faktörler

Ülkemizde engellilerin tüketici durumdan üretici duruma geçmesi halinde ekonomik açıdan önemli bir üretim artışının gerçekleşeceğine inanılmamaktadır. Gerçekçi bir fayda maliyet analizi yapılmamakta ve ülke kaynaklarının sınırlı olduğundan bahsedilmektedir. Halbuki, ülke kaynakları verimli kullanılırsa, engellilerin işe yerleştirilmesinde ve ulusal gelire katkıda bulunmalarının sağlanmasında önemli bir gelişme sağlanabilir. Engellilerin geri plana itilmesi, mevcut yeteneklerini kullanma fırsatının bu kişilere verilmemesi, tüm toplum ve ekonomi için israf olduğu kadar, engelli kişi için de toplumdan uzaklaşma, bunalım, üzüntü ve ümitsizlik anlamına gelmektedir (Aydın 1991). Bu nedenler bir önceki bölümde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

4.2.2.2. Sosyal Faktörler

Toplumda engellilerin iş yapamayacağı, kendilerine verilen sorumluluk ve görevleri gerçekleştiremeyeceği gibi yanlış kanılar bulunmaktadır. Özellikle işverenler bazı gerekçelerle engelli çalıştırmaktan kaçınmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal İş Bulma Örgütü'nün engellileri işe almasının üstünlük ve sakıncalarını belirleyebilmek amacıyla yaptığı araştırmanın sonuçları incelendiğinde, işverenlerin bu gerekçelerinin gerçekçi olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulgularına göre engelli işçiler;

- İşyerinde diğer çalışanlardan daha iyi huy ve davranış sergilemektedirler
- Sürekli çalışırlar ve işi bırakma olasılıkları çok azdır
- Daha çok iş bilincine sahiptirler ve daha az kazalara neden olurlar
- İşyerlerine zamanında gelirler, işyerine önem ve değer verirler
- Kendilerini yenilemek ve ilerleyebilmek için daha çok çaba gösterirler (Aydın 1991).

Aydın'ın(1991) Altan'ı(1976) kaynak olarak gösterdiği çalışmasında, işverenlerin engelli çalıştırmama ile ilgili eğilimlerinin nedenleri şöyle tespit edilmiştir:

- Halk ve müşteri ilişkilerinde kötü bir izlenim bırakırlar,
- Diğer işçilerden daha çok mazeret izni alırlar,
- Çalışma arkadaşlarını engelli olmaları nedeniyle olumsuz yönde etkilerler,
- Düzgün ve iyi çalışamadıklarından daha çok kazalara neden olurlar, çabuk kızar ve alınırlar,
- Bu işçilerin işten çıkarılması, yaptırımlar uygulanması duygusal nedenlerle güçtür,
- Hareket yeteneklerindeki sınırlılık, işyerlerinde özel düzenlemeler gerektirir,
- İşgücü arzı, engelli işçi çalıştırılmasını gerekli kılmayacak kadar çoktur.

Araştırma sonucunda, bilimsel olarak engellilerin iş hayatındaki başarıları ve üstünlüklerinin belirlenmiş olmasına rağmen, işverenlerin bu konudaki eğilimleri ile araştırma sonuçları çelişkilidir.

Ülkelere göre, işverenlerin engelli kişi çalıştırmak istememelerinin nedenleri ülkelere göre az çok farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde de bu konuda bazı araştırmalar yapılmış, işverenlerin eğilimlerinin tespitine çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre işverenler; verimsiz ve uyumsuz oldukları (%16,6), güvensiz oldukları (%31), işe uygun olmadıkları (%33,4) gibi gerekçelerle engelli kişileri çalıştırmak istememektedir (Aydın 1991).

4.2.2.3. Yasal faktörler

Aydın'a (1991) göre, iş hukukumuzu oluşturan mevzuat hükümlerinden bazıları birbirleriyle çelişmekte, yasalardaki bir takım hükümler engellilerin korunmasını ve işe yerleştirilmelerini engellemektedir. Örneğin; 1475 Sayılı İş Kanunu'nun 25. Maddesinde "Çalıştırılma Zorunluluğu" başlığı altında engellilerin çalıştırılması belli sayıda işçi çalıştıran işverenler için zorunlu kılınmış ancak aynı kanunun "Ağır ve Tehlikeli İşlerde Rapor" başlıklı 79. Maddesi "Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin işe girişlerinde veya işin devamı süresince bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı olduklarını gösterir sağlık raporları olmadıkça işe alınmaları veya işte çalıştırılmaları yasaktır" denilmek suretiyle bazı işlerde engelli çalıştırılmasının önüne geçilmiştir.

4.2.2.4. Teknik Bilgi ve Uzman Yetersizliği Faktörü

Yürürlükten kalkan Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırılmaları Hakkında Yönetmeliğin 35. Maddesinin birinci fıkrasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Belediyelerle işbirliği yaparak "Korumalı İşyerleri" açılmasını öngördüğü halde, bu tür işyerlerinin açılması ve çok ağır engele sahip olanlar için "Evde Çalıştırma" programlarının düzenlenmesi konusunda çalışmalar yapılmamıştır (Aydın 1991).

4.2.2.5. Kamu Oyu Faktörü

3 Aralık Dünya Engelliler günü ve haftası boyunca, özellikle basın ve yayın organları, sevilen ve sayılan işadamları, siyasi partiler ve sendikalar konuya ilgi göstermekte, bazı çalışmalar yapılmaktadır. Ancak, daha sonra konu kamu oyu gündeminden çıkmaktadır ve engelliler sahip oldukları sorunlarla tekrar baş başa kalmaktadırlar.

Engellilerin istihdamı konusunda yapılabilecek en önemli çalışma, işverenlerin engellileri çalıştırmayı kanuni zorunluluk olarak görmelerinden çok toplumsal fayda yönünden görmelerini sağlamaktır. Bu nedenle, işverenlerin engellileri tanıması ve onlarla ilgili kanun ve yönetmelikleri uygulamaları, engellilerin işyerlerinde karşılaştıkları sorunları görmeleri ve önyargılardan kurtulup engelli kişileri çalıştırma ile sağlanacak yararlara inanmaları gerekmektedir (Aydın 1991).

4.2.3. Engellilerin Çalıştırılma Yöntemleri

Ortaya konan sorunların çözümüne yönelik politika ve projeler, engellilerin çalışma hayatına girmesi ve çalıştırılmalarına ilişkin uygulanacak altı farklı yöntem çerçevesinde değerlendirilebilir:

İşverenlerin yasal zorunluluk olmadan engelli çalıştırmaları

1. Yasal zorunluluk ile engellilerin çalıştırılmaları
2. Korumalı işyerleri
3. Evde çalıştırma
4. Kişisel Çalışma Yöntemi
5. Kooperatif Çalışma Yöntemi (Aydın 1991).

4.2.3.1. İşverenlerin Yasal Zorunluluk Olmadan Engelli Çalıştırmaları

Engelli çalıştırma hususunda işverenler üzerinde devletin yaptırımı yoktur, serbest iradeleri ile engelli çalıştırmaktadırlar. Bu durumda engellilerin çalıştırılmaları işverenlerin olumlu veya olumsuz tutumuna ve engellilerin bireysel girişim ve imkanlarına bağlıdır. Ancak engellilerin iş bulmaları bu yöntemle çok zordur (Aydın 1991).

4.2.3.2. Yasal Zorunluluk İle Engellilerin Çalıştırılmaları

İşverenler, kanunen engelli çalıştırma hususunda yükümlülük altına girmiş olmaktadırlar. Engelli çalıştırma yükümlülüğü ise çeşitli şekillerde düzenlenmiştir.

- Belli sayıda işçi çalıştıran işverenlere, yasalarca belirlenen oranlarda engelli çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir.
- Engellilerin çalışabileceği bazı işler ve mesleklerde engelli olmayan kişilerin çalışması yasaklanmıştır.
- Bazı iş ve mesleklerin tümü olmasa da, yasalarla belirlenen işyerlerinin çalışma kolu veya bölümlerinin engellilere ayrılması kabul edilmiştir.
- İşverenler boş kontenjanlarını ve işçi taleplerini zorunlu olarak kuruma bildirmekte, kurum da bu işlere engelli işçileri yerleştirmektedir (Altan 1976).

Ülkemizde uygulanan yöntem, belli sayıda işçi çalıştıran işverenlerin kanunen zorunlu olarak, belirlenmiş oranlarda engelli işçi çalıştırılması yöntemidir. Bu yöntemlerden başka, bir işyerinde çalışamayacak derecede ağır engelleri olanlar için "Korumalı İşyerleri" ile "Evde Çalıştırma" gibi sistemler de geliştirilmiş olup başarıyla uygulanmaktadır (Aydın 1991).

4.2.3.3. Korumalı İşyerleri

Genellikle engellilerin istihdamı devletin yasal müdahaleleri ile gerçekleşmektedir. Buna literatürde "korumalı istihdam" denilmektedir. Bu kavram aynı zamanda ileri derecedeki engelliler için kurulup düzenlenen işyerlerinde istihdam olanağı sağlamasını da kapsamaktadır (Kutal 1978).

Bu işyerleri özel bütçe veya katma ve genel bütçeden yardım alarak devlet ya da devlet ve özel kuruluşların işbirliği ile kurulur. Engelli çalıştırılması ile ilgili mevzuat gereğince işe yerleştirilmek istendiği halde çok ağır engele sahip olduğu gerekçesiyle

uygun bir işe yerleştirilemeyenler için bir çözüm olarak düşünülmüştür ve bu tür işyerlerinde genellikle ağır engelliler çalışmaktadır. İş koşulları, üretim metotları, fiziksel ortam, iş düzenlemeleri gibi konular engellilerin verimli bir şekilde çalışabilmeleri amacıyla yeniden organize edilmektedir. Amerika'da "Ulusal Korumalı İşyerleri Standartları Enstitüsü"nce yapılan tanıma göre korumalı işyerleri; "Engellilerin normal yaşamlarına dönebilmeleri ve uygun mesleki statülerine ulaşabilmeleri amacı ile iş ortamını ve mesleki imkanlarını engelliler için uyumlu ve düzenli biçimde gerçekleştirmeye çalışan servislerdir"(Aydın 1991).

Erdemir (1990), devletlerin korumalı istihdamı sağlama açısından yöntemlerini kısaca şöyle özetlemiştir:

1. Kontenjan sistemi de denilen kota sistemi; yasalarla belirlenen sayıda işçi çalıştıran işverenlere, yine yasalarla belirlenen sayı veya oranlarda engelli çalıştırma zorunluluğunun getirilmesi yöntemi
2. Tahsis yöntemi; kolaylıkla ve açık olarak belirlenebilen ülke çapında bazı işlerin ve mesleklerin bütünüyle engellilere ayrılması
3. Sınırlı tahsis sistemi; bazı iş ve mesleklerin tümü ile değil, yasalarla belirlenen işyerleri, çalışma kolu veya mevkilerin engellilere ayrılması
4. Öncelik ve tercihlerin tahsisi yöntemi; işe girebilme öncelik ve tercihlerinin yasalarla engellilere tanınması
5. İşverenlerin işçi talep ve boş işlerini zorunlu olarak bir kuruma bildirmesi ve kurumun bu talep ve boş işlere göre engellileri yerleştirmesi yöntemi
6. İşverenlere engelli işçi çalıştırmalarına karşılık, tazminat niteliğinde bir ödeme yapılması veya vergi muafiyeti şeklinde teşvikler verilmesi (Şişman 1995).

Korumalı işyerlerinin başarılı örnekleri de bulunmaktadır. Özellikle İngiltere'de 1944 yılında engellilerin Endüstride çalışabilmeleri için kurulmuş "Remploy" isimli limited şirket önemli sayıda engelli çalıştırmaktadır. Şirketin amacı kardan çok maliyeti karşılamak, engellileri hayata bağlamak, mesleki rehabilitasyon hizmeti vermek gibi

sosyal niteliktedir. Hollanda'da büyük firmalarda özel siparişler alan korumalı işyerleri bulunmaktadır. Ayrıca, Belçika, Fransa ve Amerika'da da korumalı işyerleri uygulaması yaygınlaştırılmaktadır (Altan 1976).

Bu yöntemler içinde ülkemizde uygulanan ve en yaygın olanı, kota sistemi ile işverenlerin yasal bir zorunluluk olarak engelli işçi çalıştırmalarıdır (Kutal 1978).

4.2.3.4. Evde Çalıştırma

Engellilerin fiziksel veya düşünsel yeteneklerindeki güçsüzlük yüksek düzeyde ise; fiziksel, duygusal ve coğrafi nedenlerle eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanabilmeleri ve çalışabilmeleri imkansızlaşır. Bu nitelikteki engellilerin çalışabilmeleri için, işleri özel olarak engellilerin evlerine götüren ve bitmiş ürünleri evlerinden toplayan bir sistem kurulmuştur. Bu sistemin özel yasalarla çerçevelendirilmiş hukuki bir temelinin bulunması gerekir. Evinden ağır engelli hali durumu nedeniyle ayrılamayan, ancak bulunduğu yerde uygun bir işte çalışabileceği belirlenenler için "Evde Çalıştırma" sistemi uygulanmaktadır (Aydın 1991).

Fransa'da "Engelli İşçilerin Yeniden İşe Yerleştirilmesi Kanunu" çerçevesinde kurulan "Evde Çalıştırma Dağıtım Merkezleri" kamu veya özel kurum ve kuruluşlarının ortak çalışma ve fonları ile hizmet görmektedir. Almanya'da, yürürlükte bulunan "Ağır Engelliler Kanunu" da, çalışma yeteneklerinin büyük bölümünü kaybetmiş engellilerin evde çalıştırılmalarına yönelik düzenlenmiştir (Altan 1976).

4.2.3.5. Kişisel Çalışma Yöntemi

Bu yöntemde engelli kişi, çevresinin veya kendisinin imkanları ile bir iş bulma veya kurma yoluna gitmektedir. Engelliler, kendi yeteneklerini, varsa eğitimini ve deneyimlerini daha iyi bilebileceği için engeline en uygun işi edinme konusunda başarılı olabilmektedir (Pamuk 2002).

4.2.3.6. Kooperatif Çalışma Yöntemi

Bu yöntem engellilerin kendi çabalarıyla ya da devlet desteği ile kurdukları kooperatif örgütlenmelerle, çeşitli çalışma alanlarından kendilerine çalışma imkanları yaratmalarıdır. Böylece, işbirliğine dayanan bu sistem ile engelliler öncelikle üyelerinin mevcut yetenek ve kapasitelerini değerlendirme, bunları yapacakları işe göre iyileştirme ve bağımsız bir kuruluş olarak ülke pazarında kendilerine yer edinebilme olanağı bulmaktadır. Engelliler, işbirliği ve dayanışmanın yer aldığı kooperatif türü örgütlenmede, gerek aralarında iyi bir iletişim sağlama, gerekse yetenek ve becerilerini belli bir amaç için birleştirme noktasında önemli bir fırsat yakalamaktadır (Pamuk 2002).

4.2.4. Türkiye'de Engellilerin İstihdamı İle İlgili Uygulamalar ve Yasal Mevzuat Düzenlemeleri

Bu bölümde, Türkiye'deki engellilerle ilgili istatistiksel verilere ve engelli istihdamına yönelik olarak uygulanan politikalar ile bunlara ilişkin hukuksal düzenlemelere yer verilmektedir.

4.2.4.1. Türkiye'de Engelliler İle İlgili İstatistikler

2.12.2003 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan sonuçlara göre ülke nüfusunun %12,29'u engellidir. Bu veri, son nüfus sayımına göre, 8.431.937 kişiye karşılık gelmektedir. Bu tez kapsamında ele alınacak olan ortopedik engelliler ise, ülke nüfusunun %1,25'ini oluşturmaktadır. Bu

da yaklaşık 857.631 kişi demektir. Türkiye genelinde tüm engel grupları içinde 15 yaş ve üzeri olan potansiyel işgücü kapsamına giren engelli sayısı 1.437.000'dir ve bunun 263.831'i istihdam edilmiştir. Çalışabilir ortopedik engelli sayısı ise 188.678'dir. Aşağıdaki tablolarda söz konusu verilere ilişkin oranlar görülmektedir (www.ozida.gov.tr).

Tablo 4.1. Engelli Nüfusun Engel Gruplarına Göre Dağılımı

ENGEL GRUBU	TOPLAM (%)	ERKEK (%)	KADIN (%)
Ortopedik	**1,25**	1,48	1,02
Görme	**0,60**	0,70	0,50
İşitme	**0,37**	0,41	0,33
Dil ve Konuşma	**0,38**	0,48	0,28
Zihinsel	**0,48**	0,58	0,38
Diğer	**9,70**	8,05	11,33
TOPLAM	**12,29**	11,10	13,45

Kaynak: www.engelliler.net

Tablo 4.2.İşgücü Durumuna Göre Engelli Nüfus Oranı(15 yaş ve üzeri engelli nüfusu)

İŞGÜCÜ DURUMU	TOPLAM %	ERKEK%	KADIN%
İşgücü	**22,19**	41,61	7,05
İstihdam	**19,60**	36,98	6,06
İşsiz	**2,59**	4,64	0,99
İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	**77,81**	58,15	92,94
TOPLAM	**100**	100	100

Kaynak: www.engelliler.net

Tablo 4.3. İstihdam Edilen Engelli Nüfusun İş Durumuna Göre Dağılımı (15 yaş ve daha üzeri engelli nüfusu)

İŞ DURUMU	TOPLAM %	ERKEK %	KADIN %
Kamu Sektörü	**18,23**	18,36	17,64
Özel Sektör	**34,85**	35,02	34,04
İşveren	**3,09**	3,58	0,73
Kendi Hesabına	**35,71**	40,16	14,63
Ücretsiz aile işçisi	**8,11**	2,87	32,96
Bilinmeyen	**0,02**	0,02	0
TOPLAM	**100**	100	100

Kaynak: www.engelliler.net

4.2.4.2. Türkiye'de Engellilerin İstihdamına İlişkin Mevzuat

Ülkemizde çalışma hakkı Anayasa'da yer almış, ayrıca 50. maddede, bedeni ve ruhi yetersizliği olanların çalışma şartları bakımından özel olarak korunacağı öngörülmüştür. Ayrıca, 1475 sayılı İş Kanunu engellilerle ilgili düzenlemeleri içermektedir. Söz konusu kanun, engellilerin çalıştırılmasının yanı sıra İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından mesleğe yöneltilmeleri ile ilgili düzenlemelerin de yapılmasını öngörmektedir.

Ülkemizde 1997 yılından itibaren engellilere ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu husus, Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulmasıyla ve Özürlülerin Durumları İle İlgili Çeşitli Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunu ile sağlanmıştır. Yapılan değişiklik ve düzenlemeler arasında Başbakanlığa bağlı bir Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulması, Devlet Memurları Kanunu, İş Kanunu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gibi kanunlarda değişiklikler yapılması ve Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe konması gibi hususlar sayılabilir (Uşan 2003). 1475 Sayılı İş Kanununun 25. Maddesine göre 50 ve üzeri işçi istihdam eden işverenlerin %3 oranında engelli çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır. Yine, aynı yasanın 98. Maddesine göre,

yükümlü olduğu halde engelli istihdam etmeyen işverenlerden 1999 yılı için 124 YTL ceza alınması ve bu cezanın her yıl Vergi Usul Kanununun yeniden değerleme oranı çerçevesinde artırılarak uygulanması öngörülmektedir. Ayrıca, 4857 Sayılı İş Kanununun 30. Maddesine göre, Bakanlar Kurulunca belirlenecek oranların üstünde engelli çalıştıran işverenlerin, kontenjan fazlası işçiler için engelli çalıştırmakla yükümlü olmadıkları halde engelli çalıştıran veya çalışma gücünü %80'den fazla kaybetmiş engelliyi çalıştıran işverenlerin, bu şekilde çalıştırdıkları her bir engelli için, "506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre ödemeleri gereken işveren sigorta prim hisselerinin yüzde ellisini kendisi, yüzde ellisini Hazine öder" hükmü bulunmaktadır.

4.2.4.3. Türkiye'de Engellilerin İstihdam Politikalarına İlişkin Sorunlar ve Öneriler

1.Sorunlar

- Türkiye'de engellilerin istihdamına yönelik olarak "kota" sistemi uygulanmaktadır. Ancak, gerek kamu gerekse özel sektör için yasalarla getirilen kotalarda istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Bu başarısızlığın temel nedeninin, engellilerin istihdam edilmesinde kullanılan farklı yöntemler varken, sadece kota yöntemin uygulanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanında, kota tekniğinden yararlanılarak işe yerleştirilmeye çalışılan engellilerin, istihdam edilmeden önce yeterince ve gereğince bilgilendirilmediği bir gerçektir.

- 50'den fazla işçi çalıştıran işyerleri, genelde büyük şehirlerde ve özellikle sanayi ve hizmetler sektörünün gelişmiş olduğu merkezlerde toplanmıştır. Buna karşılık, kırsal bölgelerde ve az gelişmiş şehirlerde 50'den fazla işçi çalıştıran işyerlerine rastlamak olası değildir. Dolayısıyla bu yörelerde yaşayan engellilerin iş bulma ve işe girme şansları ortadan kalkmaktadır (Özürlüler Şurası 1999).

- Ülkemizde engellilerin temel eğitim ve mesleki eğitim olanaklarından yeteri kadar yararlanamadıkları görülmektedir. Bu da istihdam şanslarını azaltmaktadır.

- Mevcut yasal düzenlemelerin tek taraflı ele alınması ve ağırlıklı olarak ceza sistemine dayanması, işverenlerin bu kişileri istihdam etme konusunda olumsuz tutum geliştirmeleri biçiminde bir sorun ortaya çıkarmaktadır.

- Sosyal güvenlik kapsamına alınan engelliler genelde bir işte çalışan engelliler olup, iş bulamayan ya da çalışamayacak durumda olan engellilerin büyük bir bölümü bu güvenceden yoksundur (Aydın 1991).

- İşverenler engellilik oranları düşük olan engellileri (%40-50 arası) tercih ettiklerinden engellilik oranı yüksek olanların işe girme şansı çok azalmakta, bu tür ağır engelliler için diğer ülkelerde uygulanan istihdam imkanları (korumalı işyerleri, evde çalıştırma) sağlanmamaktadır (Aydın 1991).

- Yerel yönetimlerin, engellilerin istihdamını destekleyici hizmetler verdiklerini söylemek güçtür (Özürlüler Şurası 1999).

- Gerek dış mekan, gerekse iç mekan düzenlemelerinde engelli duyarlı tasarım eksiklikleri ile karşılaşılmaktadır.

2. Öneriler

- Ülkemizde engellilerin istihdam edilerek korunmalarını öngören politikalarla hukuki ve kurumsal düzenlemeler planlanmamıştır. Planlama yoluyla gerekli nitelikte ve yeterli insan gücünün yetiştirilmesi ve bu politikaları taşıyan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanması ile sorunların çözümü daha kolaydır.

- Engelli hukukunun oluşturulması ve engellilerin de diğer bireylerin yararlandığı bütün haklardan eşit olarak yararlandırılmaları sağlanmalıdır.

- Engelliler yeteneklerini değerlendirebilecekleri bir iş ve meslek için yetiştirilmelidirler.

- Engellilerin istihdam edilmelerine yardımcı olabilecek korumalı istihdam, öncelikli istihdam, evde istihdam gibi yöntemler uygulanırken, aynı zamanda ücretli olarak işe girmeleri, belli mesleklerde çalışmaları, kendi işlerini kurmaları ve iş kooperatifleri kurabilmeleri teşvik edilmelidir (Özürlüler Şurası 1999).

- Engelli işçi çalıştırma zorunluluğu için kıstas olan 50 ve daha fazla işçi çalıştırma koşulunun, ülkenin ekonomik durumu ve bölgesel özellikleri göz önünde tutularak yeniden düzenlenmesi gerekir. Kırsal alanlarda 50'den daha az işçi çalıştıran küçük ölçekli kuruluşlar bu durumda engelli çalıştırma sorumluluğunda olmamaktadır. Bu sayının ülkenin az gelişmiş bölgelerinde ve kırsal alanlarında azaltılması bu yörelerde yaşayan engellilerin iş bulma ve işe girme şanslarını artırabilecektir.

- Engellilerin mesleki rehabilitasyonu, mesleki eğitim ve istihdamına yönelik bütün yasal mevzuat ve uygulamalar yeniden gözden geçirilmeli ve özellikle hizmetlerde bütünlüğü sağlayacak yeni yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- Engelliliğin önlenmesi ve engellilerin sorunlarını çözmeye yönelik düzenlemeler getiren yasa tasarısının kapsamında bulunan önemli konulardan bir tanesi de, kamu kurum ve kuruluşlarına ait resmi yapılar, yol, kaldırım, yaya geçidi, sosyal ve kültürel altyapı alanlarının beş yıl içinde engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesidir. Bu konunun uygulanması ile engellilerin kent yaşamına katılmalarına yönelik pek çok soruna çözüm getirilmiş olacaktır.

4.3. Bilişim Teknolojileri ve Tele Çalışmanın Engelliler İçin Önemi, Uygulama Örnekleri

Gelişen yeni teknolojiler, engelli ve yaşlı kişilerin yaşam kalitesini yükseltmekte ve bireysel yaşamlarını kontrol etmeye yardımcı olmaktadır. Bu teknolojiler tüm sosyal gruplar tarafından kullanılabilmeli, hiç kimse bilgi toplumundan dışlanmamalıdır (Neumann ve Uhlenkueken 2001). Günümüz teknolojisinin tüm alanlarındaki

gelişmelerden engellilerin de diğer insanlar gibi imkanlar ölçüsünde yararlanabilmeleri, çağdaş ve sosyal bir devlet olmanın gereğidir. Her geçen gün çok büyük bir hızla gelişen sektörlerden birisi olan bilişim teknolojileri aracılığı ile engellilere çok çeşitli imkanlar sunulabilmektedir (Alkan ve Özenç 2003-www.tk.gov.tr-).

4.3.1. Bilişim Teknolojileri ve Engelliler

Bilgiye erişim, insanlarla ve toplumsal yaşam içindeki hizmetlere ulaşabilmekte etkili iletişim kurabilmeyi gerektirmektedir. Bu iletişim, günlük konuşmalardan, bilgisayar kullanımına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Bilgi teknolojilerine ulaşabilmek toplumsal yaşama katılım yönüyle çok önemlidir. Bu aynı zamanda en temel insan haklarından biridir. Kısıtlılık ve kayıp halleri nedeniyle özel gereksinime ihtiyaç duyan engellilerin, bilgiye ulaşımının kolaylaştırılmaması, engellileri toplum hayatının dışına itmekte ve kısıtlamaktadır. Fiziksel engeller nedeniyle erişebilirliği sağlanamadığı için toplumsal yaşam mekanlarına ulaşmakta da sıkıntı yaşayan engelliler için bilgi teknolojilerine erişiminde de yetersizlik olması, hem toplumsal adaletsizlik yaratmakta hem de kendilerini geliştirme olanağının ellerinden alarak ayırımcılığa neden olmaktadır (Atak 2002).

Herhangi bir fiziksel ve zihinsel yetersizliği olmayan kişiler, bilgiye ulaşmak ve kullanmakta sınırlanmazken, engelli kişiler, gelişen teknolojileri kullanma ve yeni iletişim yöntemlerine uyum sağlama konusunda sorunlarla karşılaşmaktadır (Atak 2002). Ülke nüfusunun %12,29'unun engelli olmasına karşın bu kitlenin yalnızca %2'sinin eğitim alabildiği uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Tüm insanların eşit olanaklara sahip olması gereğinden hareketle, bilişim teknolojilerini, engellilerin yaşamına sokmak günümüzün bir gereksinimidir. Engelli insanlarımızın, yaşamlarına teknolojik olanakların girebildiği ölçüde, yaşama bağlanmaları ve vasıflı bireyler haline gelmeleri olanaklı hale gelebilecektir (www.altinokta.org).

Bilişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemelerin, herhangi bir yerden bilgiye ve hizmetlere erişme olanağını sağlaması ile hareketlilik ihtiyacını ortadan kaldırması, özellikle hareket güçlüğü çeken ortopedik engelliler için önemli bir fırsattır. Bu sayede yapılı çevredeki engeller nedeniyle ulaşmakta güçlük çekilen hizmet ve bilgilere, engelli kişiler bulundukları yerlerden kolaylıkla ulaşma imkanına sahip olmaktadır. (www.altinokta.org).

Bu tez kapsamında, mekanı kullanmakta en çok sıkıntı yaşayan engel grubu olan ortopedik engelliler ele alınmıştır. Bu nedenle bilişim teknolojilerine erişim konusunda da özellikle bu grup üzerinde durulacaktır.

Bazı ortopedik engelli kişiler ve sürekli hastalığı olan kişiler, fiziksel güç ve çaba (klavye veya tuş takımı kullanımı) veya hassas fiziksel koordinasyon (fare, diğer işaretleme araçları kullanımı) gerektiren durumlarda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bilgi alışverişini herkes için standart duruma getiren bu tip cihazlar, hareket kısıtlılığına sahip kişilere uygun tasarlanmadıkları zaman iletişimi kolaylaştırıcı değil, zorlaştırıcı etkiler yapabilmektedirler (UBAK Raporu 1998).

Hareket kısıtlılığına sahip bu kişilerin ulaşımını kolaylaştırıcı teknoloji ve cihazlar şunlardır:

- **Alternatif işaretleme araçları:** Hareket etme düzeyi çok az olan kişiler için ayak veya baş hareketleri ile kontrol edilebilen işaretleme araçları ya da göz hareketlerini takip edebilen araçlar, hassas fiziksel koordinasyon gerektiren işlemleri kolaylaştırmaktadır.
- **Ekran klavyeleri:** Ekran klavyeleri, fiziksel klavyelerin bütün özelliklerini bir ekran üzerinde sunmaktadır. Genellikle alternatif işaretleme araçları ile birlikte vücut uzuvlarından biri eksik olan kullanıcılara yardımcı olmaktadır.
- **Ses-yazı çevrimcileri:** Bu çevrimciler yoluyla, yazı ya da çeşitli komutlar klavye kullanmadan sesle iletilebilmektedir. Klavye kullanımında zorluklarla karşılaşılan

kullanıcılar, bu sistemler ile uzun metinleri elektronik ortama aktarabilmekte ve bilgisayar özelliklerine kolay erişebilmektedir.

- **Akıllı sözlükler:** Kullanıcının yazdığı kelimeyi sonuna gelmeden tahmin ederek tamamlayan sözlüklerdir.
- **Geliştirilmiş klavye özellikleri:** Klavye fonksiyon tuşlarının niteliği ve süresinin farklılaştıran yazılım ve donanımlarla, engelli kullanıcılara kolaylık sağlanmaktadır (Atak 2002).

4.3.2. Tele Çalışma ve Engelliler

Engelli kişiler de diğer kişiler gibi teknolojik değişikliklerden etkilenmektedirler. Yeni teknolojilerin engelli kişilerin yaşamları üzerinde çarpıcı etkilerinin olduğu şüphesizdir. Engelli kişilerin eğitim, çalışma ve hatta eğlence aktivitelerine katılımlarında direk olarak etkileri olacaktır. Pek çok Avrupa kentinde internet, ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önemli bir araçtır. İnternet ile kullanıcının yaşı, cinsiyeti, etnik sınıfı ya da fiziksel yeteneği önemini kaybetmektedir (Neumann ve Uhlenkueken 2001).

4.3.2.1. Engelliler İçin Tele Çalışmanın Önemi

Tele çalışma ve engellilik ile ilgili Dublin'de yapılan seminerde Engelliler Bakanlığının Başkanı Ms. Marry Wallace T.D., tele çalışmanın, engelli kişilerin istihdamı konusunda potansiyel faydalarının olduğunu belirtmiştir. Bayan Wallace'e göre "tele çalışma tamamen ya da kısmen işyerlerindeki fiziksel kısıtlamaları kaldırmaktadır. Ayrıca, bu süreçte, bireyler iş, aile ve özel yaşamlarını da dengede tutarak entegre olabilmektedirler" (www.justice.ie).

İletişim teknolojileri, engelli kişilerin bireysel hareketini desteklemektedir. Bu değişim, rekreasyon, çalışma ve eğitim gibi yaşamın çeşitli alanlarını de etkilemektedir. Pek çok işveren tele çalışmanın yararlarına bağlı olarak, çalışanlarını evden çalışmaları konusunda desteklemektedir (www.eeoc.gov/facts/telework).

Ortaya konan tanımlamalar ışığında, engellilerin tele çalışma ile birlikte elde edecekleri yararlar özetlenecek olursa;

- Tele çalışma, coğrafi sınırlara bağlı olmadan yeteneklere göre daha geniş bir istihdam fırsatı vermektedir.
- Engelli kişilere diğer kişilerden çoğu zaman farklı davranılmaktadır. Bu tutumlar genellikle küçümseme ve acıma şeklinde olmaktadır. Tüm bu davranışlar, engelli bireylerin moralini bozmakta ve işteki verimliliklerini olumsuz etkilemektedir. Tele çalışma ile birlikte, engelli kişiler tüm bu önyargılarda kurtulmakta ve eşit bir çalışma ortamına kavuşmaktadır.
- Tele çalışma ile yapılan işlerde tatminin ve motivasyonun arttığı pek çok uygulamada gözlemlenmiştir. Tele çalışma kontrol ve özerkliği bireylere sunmaktadır.
- Engelliler evden çalıştıklarında, fiziksel ihtiyaçlarının karşılanacağı bir ortamda çalışmanın avantajlarına da sahip olmaktadırlar.
- İşyerinde yaşanan stres azalmakta, işyerine giderken yaşanan ulaşım problemleri elimine edilmektedir (www.intyf.fin.qub.qc.uk).

4.3.2.2. Engellilere Yönelik Tele Çalışma Uygulamaları

Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu'na *(Equal Employment Opportunity Commission)* göre engelli bir kişiye evden çalışma fırsatının verilmesi bir uzlaşmadır. ADA *(The Americans with Disabilities Act)* bütün engellilerin evden çalışmak zorunda olmadığını belirtmektedir. ADA, işverenlerden tüm engelliler için bir tele çalışma programı talep etmemektedir. Fakat, eğer bir işveren tele çalışma talep ediyorsa, engelli çalışanlara böyle bir programa katılım fırsatı verilmelidir. Bir işveren genellikle çalışanlarından tele çalışma programına geçmeden önce en az bir yıl çalışmalarını istemektedir. Eğer yeni bir çalışan engelinden dolayı evden çalışmaya ihtiyaç duyuyorsa ve bu iş evden yapılmaya uygun ise, bu kişiyi işveren bir sene çalışma kuralından muaf tutabilir. ADA, işverenlerden bu adaptasyonu gerçekleştirmelerini beklemektedir. Birey, engelliliğinin

sınırlarını açıklamalı, işyerinde işin yapılmasının güç olduğunu ve evden bu işin nasıl yapılacağını ortaya koymalıdır (www.eeoc.gov/facts/telework).

İşveren ve çalışan ilk olarak bütün gerekli iş fonksiyonlarını gözden geçirmeli ve tespit etmelidir. Bir işveren herhangi bir görevi kaldırmak ve çalışana evden çalışma izni vermek zorunda değildir. Fakat, bazı işler ve fonksiyonlar yeniden tespit edilebilir. Hangi fonksiyonların faydalı olduğunun tespitinden sonra, işveren ve engelli birey, bu fonksiyonların evden yapılıp yapılamayacağına birlikte karar vermektedir (www.eeoc.gov/facts/telework).

Evden çalışmanın uygulanabilirliğine karar verirken birkaç faktör göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışanın yeterliliğinin denetlenmesi ve herhangi bir görevin gerektirdiği kesin donanımın evlere getirilmesi zor olabilmektedir. Diğer önemli etkenler; yüz yüze iletişime ihtiyaç duyulup duyulmayacağı ve diğer çalışanlarla iş koordinasyonunun kurulması hususlarıdır. Genellikle, toplantılar, telefon ya da e-posta aracılığı ile diğer meslektaşlarla ve işverenlerle verimli bir şekilde yürütülebilmektedir (www.eeoc.gov/facts/telework).

İşveren, bireyin engelliliğine göre yarı-zamanlı *(part-time)* ya da tam-gün *(full-time)* evden çalışmasına karar vermelidir. Eğer engellilik hali evden yarı-zamanlı çalışmaya imkan veriyorsa, işveren ve çalışan, her ikisinin de ihtiyaçlarına göre bir program geliştirmelidir. Hem işveren hem de çalışan programın başarılı olabilmesi için esnek olmasını sağlamalıdır. İşveren, düşük üretim standartlarına razı olmak zorunda değildir. Çalışan ve işveren aynı zamanda çalışanın nasıl denetleneceğini de tartışmalıdır (www.eeoc.gov/facts/telework).

4.3.2.2.1. Tele Çalışma Uygulama Örnekleri

Avrupa'da ve Amerika'da, tele çalışma, engellilerin çalışma yaşamına girmeleri için geleneksel işyerinde yaşadıkları engelleri aşabilecek bir fırsat olarak görülmektedir. Bu bağlamda da çeşitli ülkelerde farklı proje uygulamaları başlatılmıştır. Bu bölümde, bu örneklere yer verilmiştir.

1.KOMM Projesi: 1996 yılında Almanya'nın Muenster kentinde başlatılmıştır. Öncelikle engelli kişiler olmak üzere kentteki tüm halkın bağımsız hareketini desteklemeyi amaçlamaktadır. Proje bilgisayar teknolojilerini kullanırken engelli kişilerin günlük problemlerini ve yakın çevredeki hareketlilik sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Engelliler için interaktif sokak haritasının basılması projenin ilk adımıdır (www.maunster.de/komm/). KOMM web sitesi kamu kurumları, rekreasyonel faaliyetler, doktorlar, eczaneler gibi konularda çeşitli detayda bilgileri içermektedir. Engelli kişiler için özel hizmetler ya da engelsiz ulaşımı amaçlamaktadır (Neumann ve Uhlenkueken 2001).

2. CITAM : Bilgi teknolojilerine uyum için merkez (Centre for ınformation technology accommadation) Malta'da Bilgi Teknolojisi Merkezi kurulmuştur. Burada amaçlananlar; engellilerin yaşam kalitesini artırmak, engelli kişiler için bilgisayar teknolojilerini içeren bir danışmanlık hizmeti geliştirmek ve yazılım-donanım altyapısını kurmaktır. Ancak, bilişim hizmet maliyetleri pek çok engelli kişi için temel sorun olarak kalmaya devam etmektedir (www.knpd.org/pubs/opuswerrej.shtml).

3. JOB-ACCESS (İş erişim) Kanada : JOB-ACCESS (İş Erişim) tele çalışmanın hem pozitif hem de negatif yönlerini ortaya koymak için pilot bir proje olarak başlatılmıştır. Kanada'da, farklı hükümet bölümlerinde çalışanları içermektedir. Araştırmanın cevabını bulmak istediği soru şudur; tele çalışma engelli kişilerin istihdamında ne derecede geçerlidir? Yaklaşık 20 tele çalışanın katıldığı projede iş 2-3 gün evden yapılacaktır. Her katılımcının evine bilgisayar altyapısı kurulmuştur.

Bu adımların gerçekleştirilmesi 6 ay sürmektedir. Sürecin başlaması ve uygulanması 2 yılı aşmaktadır. Proje sonunda her katılımcı tüm deneyimden memnun kalmıştır. 18 tele çalışandan 15'i hala tele çalışan olarak çalışmaktadır (www.dinf.ne.jp/doc/english).

JOB-ACCESS (İş Erişim) deneyimi sonrasında, bazı problemlerin de olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar özellikle sosyal izolasyon ve yeni bir işyerine uyum problemleridir. Ayrıca engelli kişilerin ihtiyaçları dinlenerek sorunlara daha iyi çözümler bulunabileceği de anlaşılmıştır. Tele çalışmanın getirdiği en önemli yararlar ise işe gidip gelirken yaşanan sıkıntıların ortadan kalkması ve daha esnek çalışma programının olmasıdır (www.dinf.ne.jp/doc/english).

4. MITE Midwest institute for telecommuting education (Ortabatı tele çalışma eğitim kurumu) /Mineapolis-Amerika: MITE engelli kişiler için tele çalışma programını 1989 yılında başlatmıştır ve her yıl tele çalışma programına 24 kişi katılmaktadır. MITE, engelli çalışanlar için Mineapolis Rehabilitasyon Merkezinde (MRC) bir program geliştirmiştir. Buna ilişkin temel gerekçe, engelli kişilerin her gün işe gidip gelirken yaşadıkları sıkıntıları elimine edecek esnek bir çalışma düzenlemesine olan ihtiyaçtır. Deneyimlere göre, küçük şirketler yarı zamanlı *(part-time)* işlere daha uygundur. Bu şirketler tele çalışmayı bir maliyet azaltma stratejisi ve müşteri hizmet çözümü olarak görmektedir (www.mite.org).

1993 yılında yaşanan bir kar fırtınası sonucunda hiçbir çalışan geleneksel işyerine ulaşamamıştır. Fakat tele çalışan 4 kişi 30 saatlik süreyle müşterilerin aramalarına cevap vermişlerdir. Bu deneyim sonucunda, tele çalışmanın, afet durumları için "Acil Durum Stratejisi Geliştirme" amaçlı da kullanılabileceğinin farkına varılmıştır.

Tele çalışmaya uygun özel bir engel durumu bulunmamaktadır. Engelli kişiler için tele çalışma engelsiz iş mekanı, esnek program ve engellilik ile ilgili önyargı ya da ayrımlardan kurtulmayı sağlamaktadır. Müşteri hizmetleri, yazma, veri giriş, analiz,

raporlama, telefon hizmetleri, bilgisayar programlama gibi pek çok iş tele çalışmaya uygundur (www.mite.org).

MITE ve MRC üyeleri engelli tele çalışanlar için temel bir eğitim programı geliştirmişlerdir. Bu eğitim programı yalnızca teknik yetenekleri geliştirmek için değil, aynı zamanda iletişim, müşteri hizmeti ve özel tele çalışma yeteneklerini de içermektedir.

Deneyimler göstermiştir ki; bireyler için işsizlikten, haftada 40 saat çalışmaya hızlı geçiş genellikle zor olmuştur. Bazı kişiler günün büyük bölümü için telefon kullanmayı istemediklerinin farkına varmışlardır. Sonuçta en etkili yaklaşım esnek saatleri ve eğitim programlarını geliştirmek olmuştur (www.mite.org).

Bu programda, tele çalışma öncelikle, haftada 1-3 günü kapsayan yarı-zamanlı temelli olarak başlamaktadır. Bu şekilde çalışan biri sosyal izolasyon yaşamamakta, tele çalışan tam gün çalışsa bile ondan düzenli olarak şirket toplantılarına katılması ve ekip çalışanları ile yüz yüze görüşmeler yapması beklenmektedir.

İşin ilk birkaç ayı boyunca, kişisel güven eksikliği nedeniyle, bireyler daha fazla duygusal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Tele çalışanların sosyal entegrasyonunu sağlamak için konferanslar ve her ay yüz yüze yapılan toplantılar düzenlenmektedir. Tele çalışanlar işte daha rahat hale gelmeye başladıkça, bireysel güven gelişmekte ve işlerine devam etmektedir.

1992 yılında MITE ve MRC küçük bir arama merkezi *(call-center)* geliştirmişlerdir. Amaçları 24 saat uygulamalı 7 engelli kişiyi çalıştırmaktır. MITE, engelli kişileri evlerinden çalışmaları için desteklemekte ve bu konuda gelişmiş eğitim programları oluşturmaktadır. Bu bireylerden bir tanesi lider kişi olarak arama merkezine gelmekte ve koordinasyon ve programlamadan sorumlu olmaktadır (www.mite.org).

İşverenler tele çalışanların evlerinde ofis ekipmanları kurmak zorundadır. İş Sağlığı ve Güvenlik Kurumu, işverenleri tele çalışanlardan sorumlu tutmaktadır. Pek çok yasal düzenleme eksikliğine rağmen, işverenler ofis şubelerini kurmuşlardır. Şirket ve tele çalışan arasındaki sözleşmeye göre; işveren evde meydana gelen 3. Derece incinmelerden sorumlu değildir. Çalışanlara kazalar için tazminat ödenmektedir. Ayrıca sözleşmeye göre, işveren mülkiyeti, diğer hane halkı üyeleri tarafından kullanılamayacaktır. Bu ekipman ve donanım özellikle şirket kullanımı için tahsis edilmiştir. (www.mite.org).

2001 yılında MITE ve Virginia Common Wealth Üniversitesi bir araştırma başlatmıştır. 60 engelli tele çalışana işlerinde sosyal izolasyon hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. Bu kişilerden %90'ınından fazlası izolasyon hissi duymadıklarını söylemişlerdir. Araştırmaya katılan bu kişiler, aile ve özel yaşamları ile iş yaşamları arasındaki dengeyi kurmayı başarmıştır.

Sonuç olarak, hem küçük şirketler hem de engelli kişiler tele çalışmadan yarar sağlamaktadır. Başarılı olabilmek için gerçekleştirilmesi gereken 3 adım vardır;

1. Tele çalışanların bir yıl boyunca istihdam edilmesi ve iletişim teknolojileri kullanımı ile ilgili eğitim verilmesi
2. Küçük şirketler için kapsamlı tele çalışma eğitimi verilmesi
3. İşvereni desteklemek için danışma büroları ve devlet eğitim rehabilitasyon servislerinin kurulması (www.mite.org).

5. TWIN: Avrupa Birliği'nde engelliler için tele çalışma (Teleworking for people with disabilities in the European Union) Söz konusu organizasyon, Avrupa'daki beş ülkede (Finlandiya, Yunanistan, İrlanda, İtalya ve İskoçya'da) engelli kişiler için tele çalışma deneyimine dayanmaktadır. Tele çalışma engelli kişiler için fırsat olarak görülmekte, işgücünü desteklemektedir. Avrupa'da imkanlara rağmen, pratikteki girişimlerin gelişimi oldukça yavaştır. 1990'larda başlayan pilot projeler hayatta

kalabilmek için çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlüklerin başında, bilinç ve destek politikalarının eksikliği gelmektedir. Bu durum, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Diğer temel problemler, pazarlama hizmetlerini ve engelli kişilerin genellikle kendi kapasitelerini etkili bir biçimde kullanma bilgisizliği ile karşı karşıya olmalarıdır (http://www.stakes.fi/include/twin.html).

TWIN deneyimi, engelli kişiler için tele çalışmanın tamamen uygulanabilir olduğunu kanıtlamaktadır. Söz konusu süreç, uygun eğitim, zaman zaman teknoloji kullanımı ile ilgili yardımlar ve gerekli donanımların etkin biçimde kullanılmasıyla gerçekleşebilmektedir. Engelliler için tele çalışmanın, sosyal, teknolojik ve sosyo-ekonomik seviyelerde uygulanabilirliğini birkaç faktör etkilemektedir. Bunlar, sosyal refah politikaları, işgücü düzenlemeleri, iş kontenjanları, politikaları, sendikaların tutumları, teknolojinin kullanımı, mesleki eğitim ve erişebilirlik standartlarıdır (http://www.stakes.fi/include/twin.html).

4.3.2.2.2. Tele Çalışma Uygulamalarında Karşılaşılan Zorluklar

Tele çalışma engelli kişilerin istihdam problemine cevap verebilecek gibi görünmesine karşılık, uygulamada pek çok güçlükle karşılaşılmaktadır. Pek çok firma finansal korkulara sahiptir ve bu organizasyonel yapıyı ekonomik açıdan bir tehdit olarak görmektedir. Ayrıca, eğitim için gereken ek maliyet gözlerini korkutmaktadır.

İlk olarak en temel ihtiyaç bilgisayar donanımı, yazılımı ve iletişim materyalleridir. Bu ekipmanın değeri organizasyonun ihtiyaçlarına bağlıdır, fakat oldukça pahalıdır. Dışarıda ofis kurmak, bilgisayar donanımı kurmaktan daha masraflı olabilecektir (www.intyf.fin.qub.qc.uk).

Açıkça görülmektedir ki, tele çalışma kavramı, çalışanlarını işyerinde görmek isteyen bazı kurumlar için imkansızdır. Fakat, zamanla bu daha az gerekli hale gelmektedir. Bilgisayar fiyatları hızla düşmekte ve teknoloji kendisini büyük bir hızla

yenilemektedir (www.intyf.fin.qub.qc.uk). Bunun yanında sosyal izolasyon sorunu da çözümlenmesi gereken problemler içinde yer almaktadır.

4.4. Bölüm Sonucu

Çağdaş demokrasi anlayışına göre, artık insanların fakir, cahil, engelli, genç, yaşlı, kadın ya da erkek olmaları, onların haklarını kullanmalarını engellememektedir. Bu nedenle, bedensel veya zihinsel engelleri olanların sorumluluğu, teorik olarak sadece ailelerine değil, aynı zamanda topluma ve ülke yönetimlerine de düşmektedir.

Çalışmak, topluma yararlı olmak arzusu taşıyan birey için mutluluk nedenidir. Başarılı olacağı bir işte çalışmak insanı mutlu kılan olaylardan bir tanesidir. Kişi çalışmak ve topluma yararlı olmak ister. Bu istek sadece gelir elde etmek amacını taşımamakta, aynı zamanda kendine güven ve saygı duygusu ile topluma olan bağlılık duygusunu da geliştirmektedir. Özellikle, toplumla olan bağlarının güçlenmesi için bir işte çalışmaları engelliler için çok önemlidir.

Engellilere yönelik iş ilanlarının çoğu paketleme, yapıştırma, temizlik gibi niteliksiz iş ilanlarıdır. Bu bir önyargıdır ve acilen değişmesi gerekmektedir. Çünkü, engelliler içinde de bir çok nitelikli eleman bulunmaktadır. Engelliler için en önemli zorluklardan bir tanesi de yöneticilerin ön yargılarıdır. Bu ön yargılar daha işe alınırken devreye girmektedir. Örneğin, öz geçmişe engelli yazılmış ise, kişi, işverence engelli kadrosu varsa görüşmeye davet edilmekte, konuya sadece yasal sınırlayıcılar açısından bakılmaktadır. İşyerindeki bir başka zorluk ise mimaridir. Engellilerin çalıştıkları işyerlerinin çoğu, bu kişilere uygun düzenlenmemektir. Çalıştıkları binada asansör olmayabilir ya da uygun bir tuvalet düzenlemesi yoktur. Bu konu ile ilgili olarak da yöneticiler ve işverenler daha duyarlı davranmalıdır.

Engelliliğin önlenmesi ve engellilerin sorunlarını çözmeye yönelik düzenlemeler getiren yasa tasarısı kapsamında bulunan önemli konulardan bir tanesi, kamu kurum ve kuruluşlarına ait resmi yapılar, yol, kaldırım, yaya geçidi, sosyal ve kültürel altyapı

alanlarının beş yıl içinde engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesidir. Bu konunun uygulanması ile engellilerin kentsel yaşamda karşılaştıkları pek çok sorunun da çözüm bulacağı beklenmektedir. Engellilerin de herkes gibi çalışma yaşamında yer almaları, bir hak ve çağdaş, demokratik toplumlar için önemli bir gerekliliktir. Ancak, gerek toplumsal önyargılar gerekse uygulama politikalarındaki bazı eksiklikler sonucunda engellilerin istihdamları büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır. Konuya ilişkin gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar da incelenerek, ülkemiz için en uygun politikalar ve stratejiler oluşturulmaya çalışılmalıdır. İş zamanlarında esneklik sağlayarak tele çalışma engelli kişilere yeni fırsatlar sunmaktadır. Seyahat ihtiyaçlarının azalması ile çalışma kolaylaşacak ve esneklik, sosyal yaşamlarını da destekleyecektir (www.doc.mmu.ac.uk). Fiziksel yeteneklere duyulan ihtiyacın azalması engelli bireylere daha fazla iş imkanı sunulmasını da sağlayacaktır. İşyerinde yaşanan stresin elimine edilmesiyle, işteki verimlilik de artacaktır. Hareket güçlüğüne sahip engelli kişiler için işe gidip gelirken yaşanan ulaşım sıkıntıları da (çoğu zaman engelli olmayan kişilerin bile baş edemediği) yaşanmayacaktır (www.intys.fin.qub.qc.uk). En önemli problemlerden bir tanesi yüz yüze iletişimin olmamasından kaynaklanan sosyal izolasyon tehlikesidir. Tele merkezler bu durumda evden çalışmaya karşı, pek çok engellinin tercihi olabilir. Bu durumda, kişi rutin olarak işe gidecek ve insanlarla etkileşim içerisinde olacaktır (www.knpd.org).

5. ALAN ARAŞTIRMASI VE MODEL ÖNERİSİ

5.1. Araştırma Alanı Seçimi

Türkiye'nin başkenti olarak Ankara, kamu kurumlarının yoğunlaştığı ve e-devlet uygulamalarının başlatıldığı bir kenttir. Bu çerçevede, alan çalışması için Ankara seçilmiş, anket uygulamaları Ankara'da yaşayan çalışan ve çalışmayan engelliler ile Ankara'daki kamu ve özel sektördeki kurumlarda gerçekleştirilmiştir.

5.2. Anket Çalışmasının Hazırlık Aşaması ve Pilot Bölge Uygulamaları

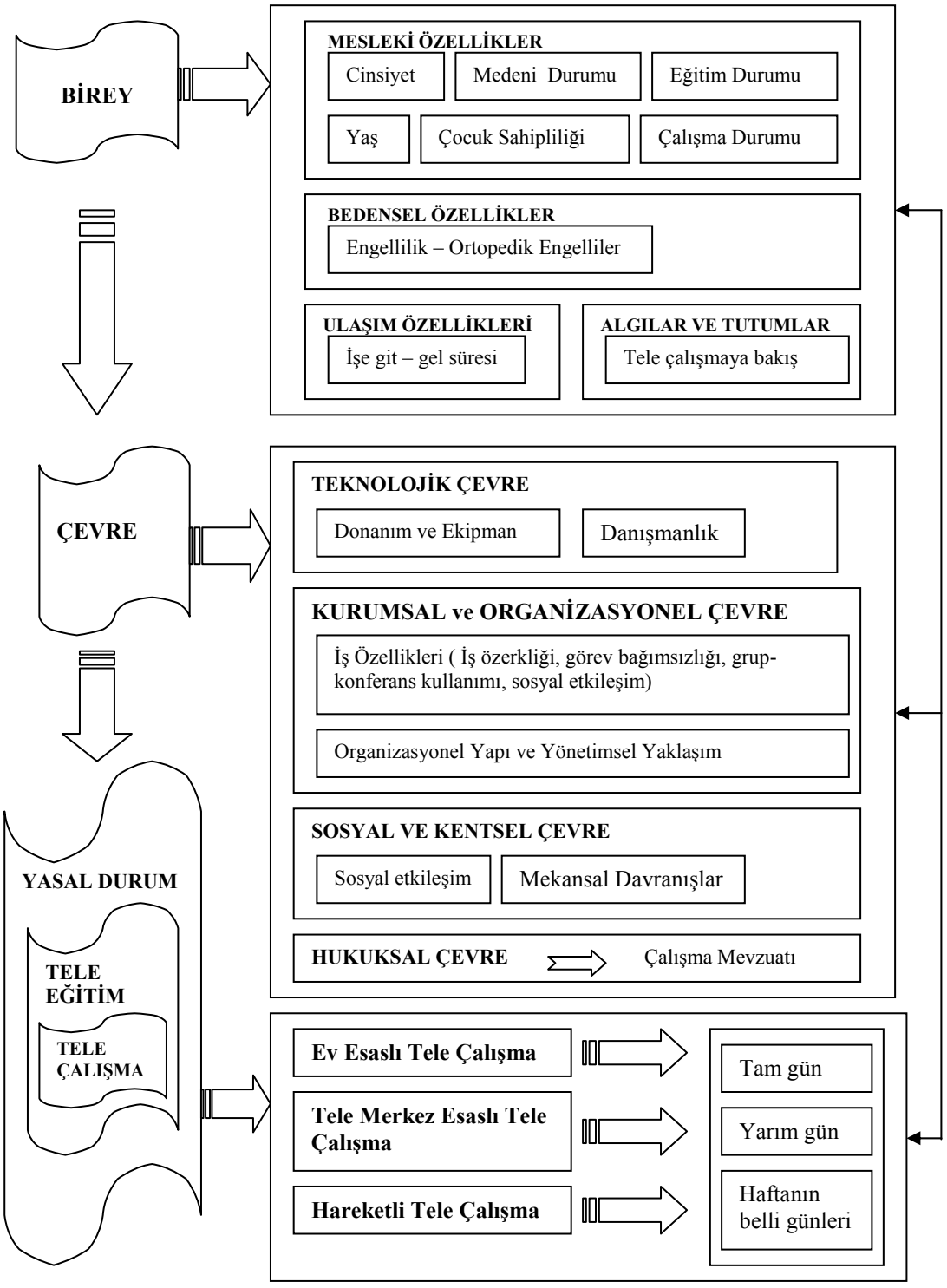
Alan çalışması topluluğu temsil edecek sayı ve nitelikte seçilmiş birim ya da örnek üzerinde olan örnekleme dayalı olup, belli bir yer ve zaman aralığında bir defada uygulanan bir araştırma şeklinde kurgulanmıştır. Kavramsal model çerçevesinde, bireysel özellikler, teknolojik çevre, kurumsal çevre, sosyal ve kentsel çevre ile çalışma yaşamına yönelik sorular tespit edilmiştir (Şekil 5.1). Anket uygulamaları, kentsel mekanı kullanmakta en çok güçlük çektiği kabul edilen çalışan, çalışmayan ortopedik engelliler ile kamu ve özel kurumlarla gerçekleştirilmiştir. Diğer engel grupları anket çalışmasının kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca, soru biçimleri çalışmada kullanılan programa, SPSS'e (*Statistical Package for Social Sciences*) uygunluk açısından gözden geçirilmiş; sorular kapalı uçlu, cevaplar çoktan seçmeli olarak düzenlenmiştir (Şekil 5.2) (Ek 2, Ek 3, Ek 4). Anketin hazırlanması aşamasında, ilk olarak alanla ilgili kaynak taraması yapılmış, uzman görüşlerine başvurulmuş ve 10 çalışan, 10 çalışmayan ve 5 kurum ile anketlerin ön denemeleri yapılmıştır. Bu 25 anket, daha sonra araştırma kapsamına alınmamıştır. 25.10.2004-28.11.2004 tarihleri arasında 150 çalışan, 150 çalışmayan ve 50 kurum ile toplam 350 anket yapılmıştır. Çalışan ve çalışmayan engelli anketleri, rastgele örneklem seçimi yöntemiyle yapılmıştır. Kurumlarla yapılan anketler ise Ankara'daki kamu ve özel kuruluşlar içinden seçilmiştir. Anket yapılan kamu

kurumları arasında Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye İstatistik Kurumu, TODAİE, Karayolları Genel Müdürlüğü, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sanayi Bakanlığı, KOS-GEB, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, İller Bankası, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü, TSE, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve bu kurumlara bağlı bazı müdürlükler bulunmaktadır. Ayrıca, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Çankaya Belediyesi ve Keçiören Belediyesi ile görüşülmüştür. Özel kurumlar içinde ise ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) teknoparkındaki özel firmalar, bilişim şirketleri, inşaat şirketleri ve kendi işyerine sahip esnaflarla anket yapılmış, bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile de görüşülmüştür.

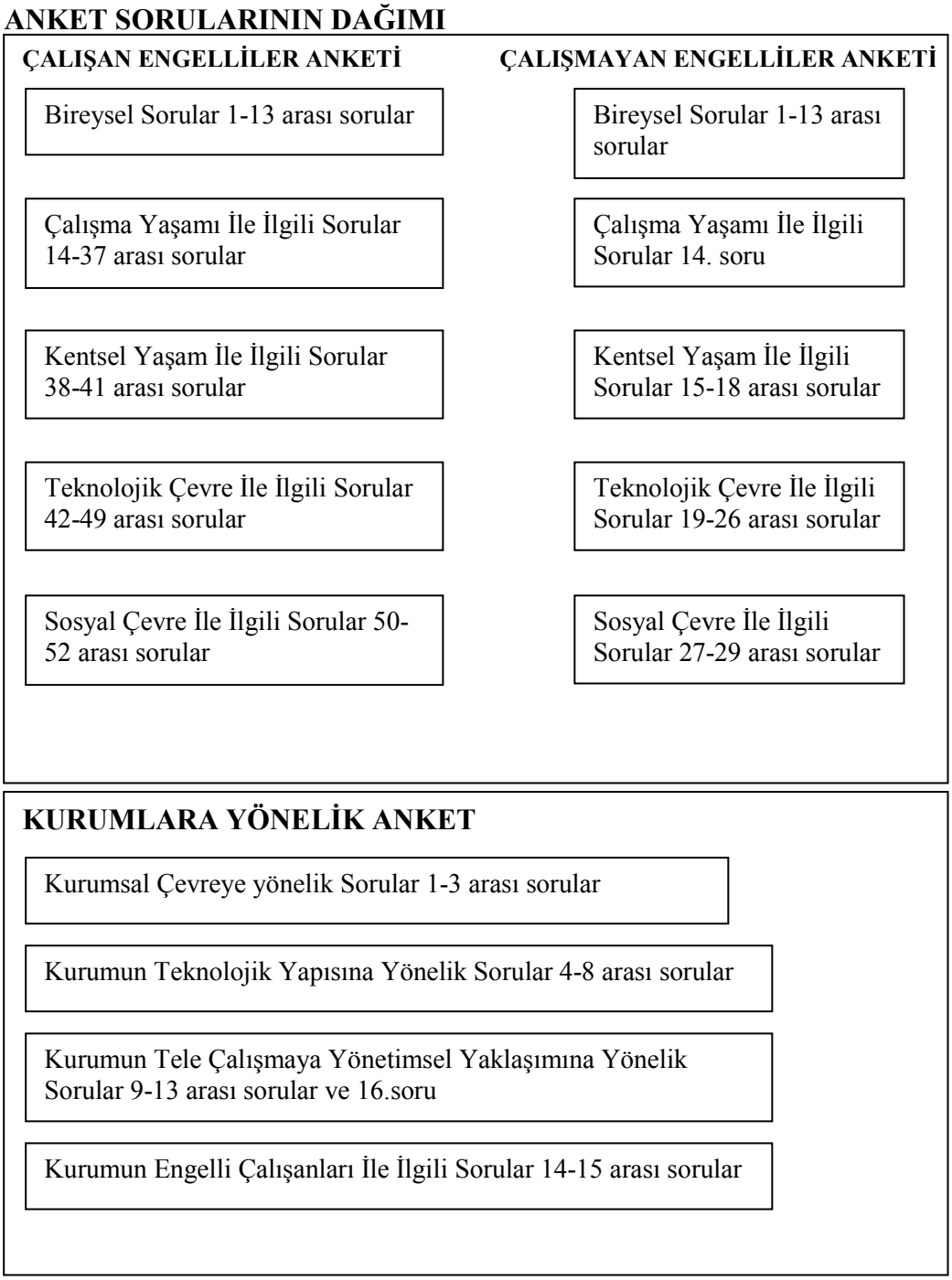
5.3. Anket Değerlendirme Yöntemi

Anketler sonucunda oluşturulan üç ayrı veri tabanının, ilk aşamada SPSS programı kullanılarak yüzde (*frekans*) dağılımları elde edilmiştir. İkinci aşamada, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasında konuya ilişkin anlamlı değerlerin olup olmadığını anlamak için çaprazlamalar yapılarak, karşılaştırmalı analiz ve ki-kare (x^2) testi-analizi yapılmıştır. Uygulamada, özellikle anket değerlendirmede, çok sık rastlanan bu testler, iki değişkenli çapraz sıklık çizelgelerinde (*cross-tabulation, contingency table*) birlikteliklerin anlamlılığını test etmede uygundur. Örneklemden elde edilen bir sıklık dağılımının, bilinen kuramsal bir dağılıma uygunluğu da, yine ki-kare (x^2) yöntemi ile test edilmektedir (Şekil 5.3).

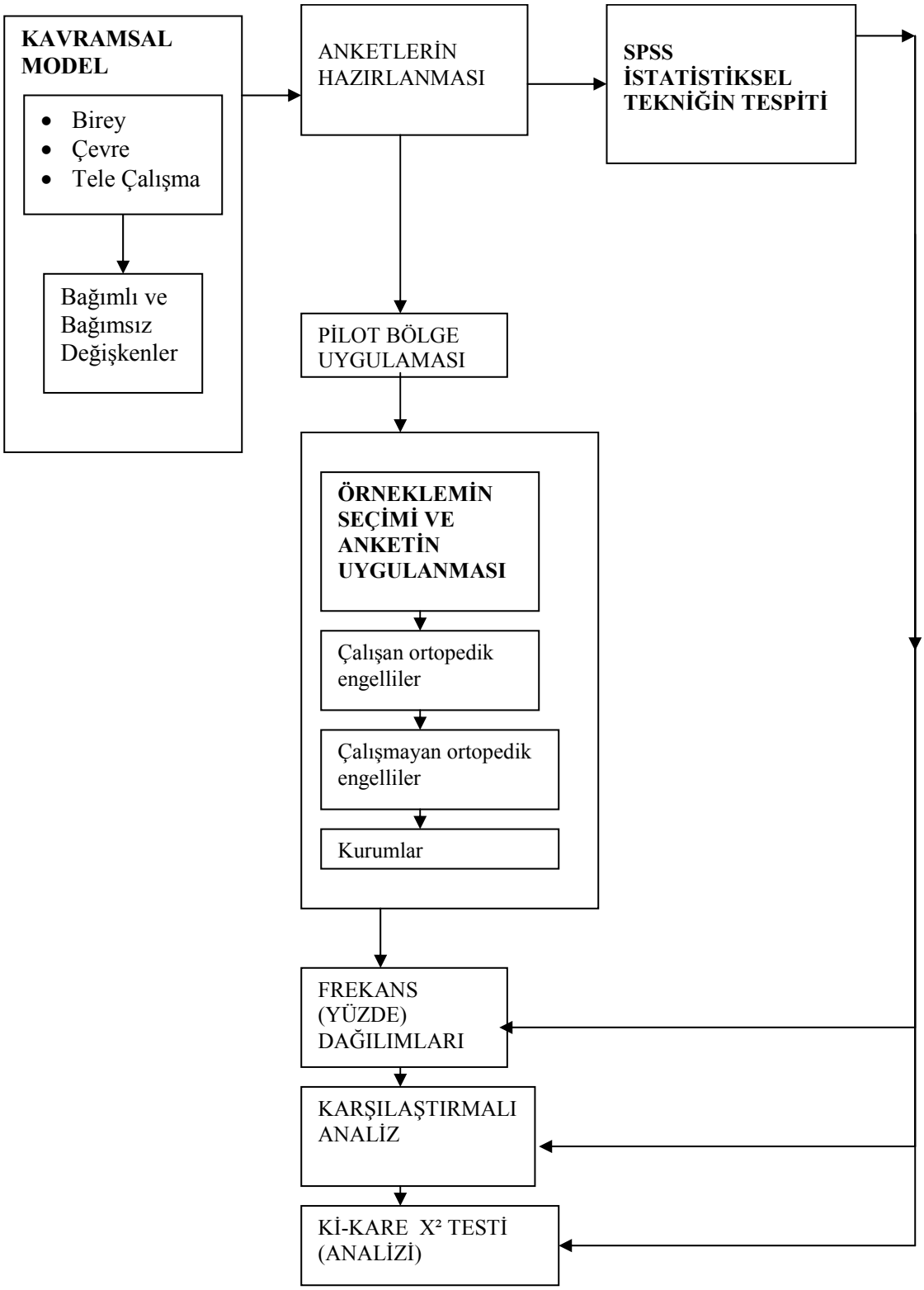
Veri toplama aracı olarak hazırlanan ankette yer alan üç açık uçlu soru ile görüşme yoluyla elde edilen verilerin analizi aşamasında içerik çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Analiz sırasında adayların verdikleri yanıtlar teker teker incelenmiş ve önemli bulunan görüşler toplanmıştır.

Şekil 5.1. Araştırmanın Tele Çalışmanın Uygulamasına Yönelik Kavramsal Modeli

Şekil 5.2. Anket Sorularının Dağılımı

Şekil 5.3. Alan Çalışmasının Araştırma Yöntemi

5.4. Araştırma Sonuçları

Bu bölümde çalışan engelliler, çalışmayan engelliler ve kurumlarla yapılan anketlerin grafikleri ve değerlendirilmeleri yapılmıştır. SPSS istatistik programı kullanılarak elde edilen genel yüzde dağılımları (*frekans*) ve çaprazlamalar (*crosstabilation*) sonucunda anlamlı olan tabloların grafiklerine yer verilmiştir. Çaprazlamalar yapılırken ilk etapta ankete katılan bütün bireylerin ve kurumların genel tutum ve davranışlarını anlamak için çaprazlamalar yapılmıştır. Daha sonra ise, tele çalışmaya olumlu bakan engellilerin tele çalışma ile çalışmaları durumunda tele çalışmaya ilişkin tutumlarını anlayabilmek için çaprazlamalar yapılmıştır. İlgili grafiklerin tabloları ve çaprazlama sonuçları Ek 5, 6, 7, 8, 9, 10'da yer almaktadır.

Anket sonuçları analiz edilirken teze yönelik iki hipotezi test edebilmek amacı ile, hipotezlerle ilişkilendirilen soruların, grafik ve sonuçları sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

5.4.1. Çalışan Engellilerle Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları

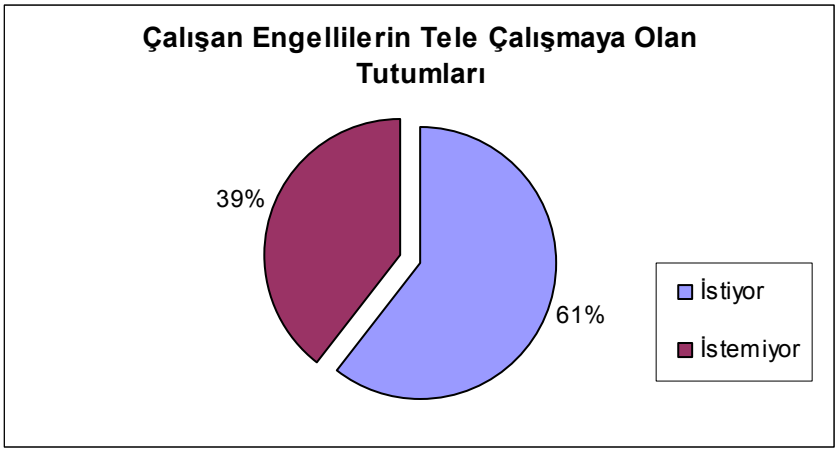
Alan çalışması kapsamında, çalışan engellilere yöneltilen ve birinci hipotezi test etmeye yönelik sorular aşağıdaki tabloda sınıflandırılmıştır (Tablo 5.1). Elde edilen veriler ışığında, hipotezlere yönelik önemli sonuçlar grafiklerle ifade edilmiştir. İkincil derecedeki veri sonuçlarının grafikleri ise Ek 11'de yer almaktadır.

Tablo 5.1. Çalışan Engellilerle Yapılan Anket Soruları ve Hipotezlerle Eşleştirilmesi

1.HİPOTEZ: ÇALIŞMA YAŞAMINDA ENGELLİLERİN AKTİF OLARAK YER ALABİLMELERİNİN ETKİN YOLU TELE ÇALIŞMADIR		**2. HİPOTEZ: TELE ÇALIŞMA İLE ENGELLİLERİN SOSYAL YAŞAMA ENTEGRASYONU DAHA FAZLA SAĞLANACAKTIR**
ÇALIŞAN ENGELLİLERLE YAPILAN ANKET	**S.14:** Neden çalışıyorsunuz?	**S.28:** Engelli olmanız nedeniyle iş arkadaşlarınızın size karşı tutumu nasıl?
	S.16:İşyerinizde kendi işinizi yapıyor musunuz?	**S.29:** Amirlerinizin size karşı tutumlarında engellilik durumunuzdan kaynaklanan davranışlar var mı?
	S.20: İşyerinizden evinize ulaşma süreniz ne kadardır?	**S.37:** İşyerinize giderken size yardım eden birisi var mı?
	S.22: Daha önce başka bir işte çalıştınız mı? Cevabınız evet ise ayrılma sebebiniz nedir?	**S.39:** Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
		S. 47: İnsanlarla rahat iletişim kurabiliyor musunuz?
		S. 48: Bilgisayar insanlarla rahat iletişim kurmanızı olumlu etkiliyor mu?
	S.23: İş ararken sorunlarla karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise bu sorunların kaynakları nelerdir?	**S.52:** Tele çalışma ile çalışırsanız boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?
	S.25: İşinizi engellilik durumunuza göre seçme imkanınız oldu mu?	
	S.26: Engellilik haliniz yaptığınız işi etkiliyor mu?	
	S.30: İşyerinizde hareketinizi kısıtlayan engeller nelerdir?	
	S.31: İş ortamınız size uygun olarak(ergonomik) düzenlenmiş mi?	
	S.32: Yetenek ve becerileriniz yaptığınız işe uygun mu?	
	S.33: İşyerinizde işinizi kolaylaştıran makine veya ekipman mevcut mu?	
	S.38: Kentsel mekanlarda en çok neyi engel olarak görüyorsunuz?	
	S.50: Tele çalışma ile işinizi yapmak ister misiniz? Cevabınız evet ise nedenleri nelerdir?	
	S.51: Tele çalışmanın hangi şekli ile çalışmak istersiniz?	

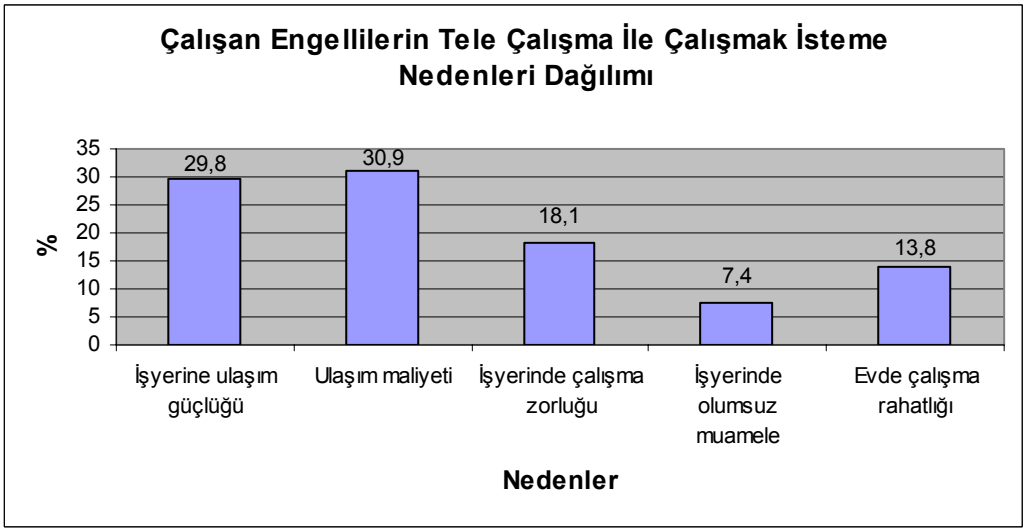
5.4.1.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler

Grafik 5.1. Çalışan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları

Çalışan engellilerin %61'i tele çalışmaya olumlu yaklaşırken %39'u tele çalışma le çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir (Grafik 5.1, Tablo Ek 5.46).

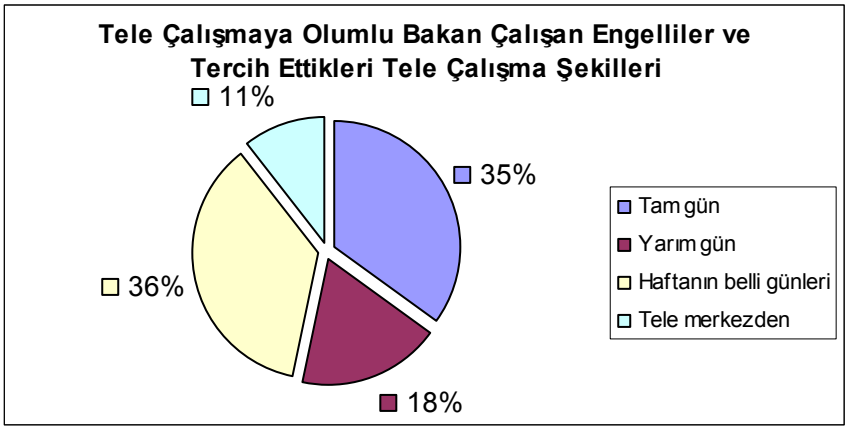
Grafik 5.2. Çalışan Engellilerin Tele Çalışma İle Çalışmak İsteme Nedenleri Dağılımı

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin tele çalışmayı tercih etme nedenlerinin başında ulaşım maliyeti ile işyerine ulaşım güçlüğü gelmektedir. Bunu

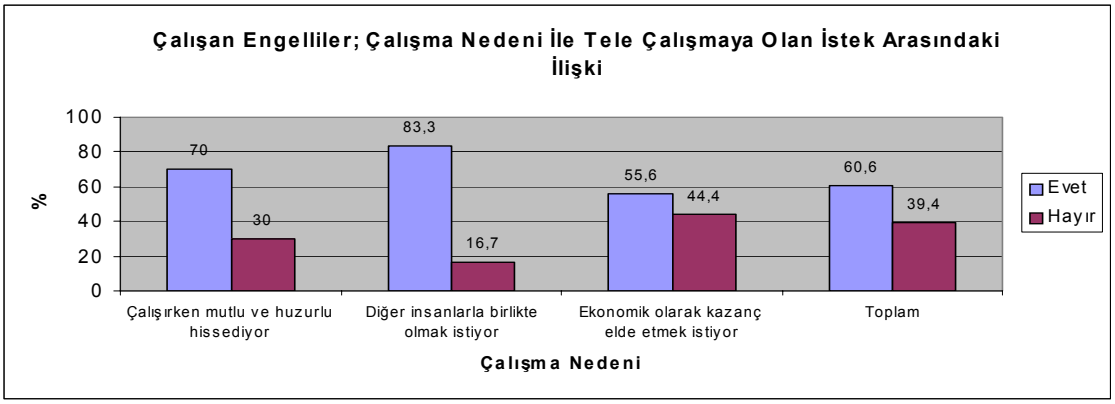
işyerinde çalışma zorluğu ile evde çalışma rahatlığı izlemektedir. Son sırada gelen neden ise işyerinde yapılan olumsuz muameledir (Grafik 5.2, Tablo Ek.5.47).

Grafik 5.3. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

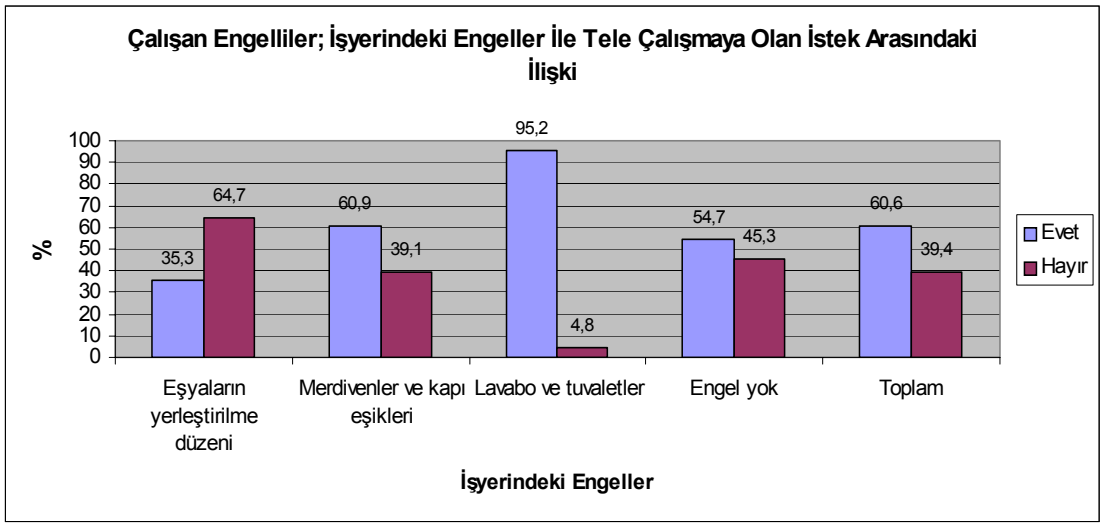
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin tercih ettikleri tele çalışma şekillerine bakıldığında, en fazla tam gün ve haftanın belli günleri tele çalışma biçimlerini tercih etmektedirler. En az tercih edilen tele çalışma biçimi ise tele merkezlerden tele çalışma biçimidir (Grafik 5.3, Tablo Ek 5.48).

Grafik 5.4. Çalışan Engelliler; Çalışma Nedeni İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

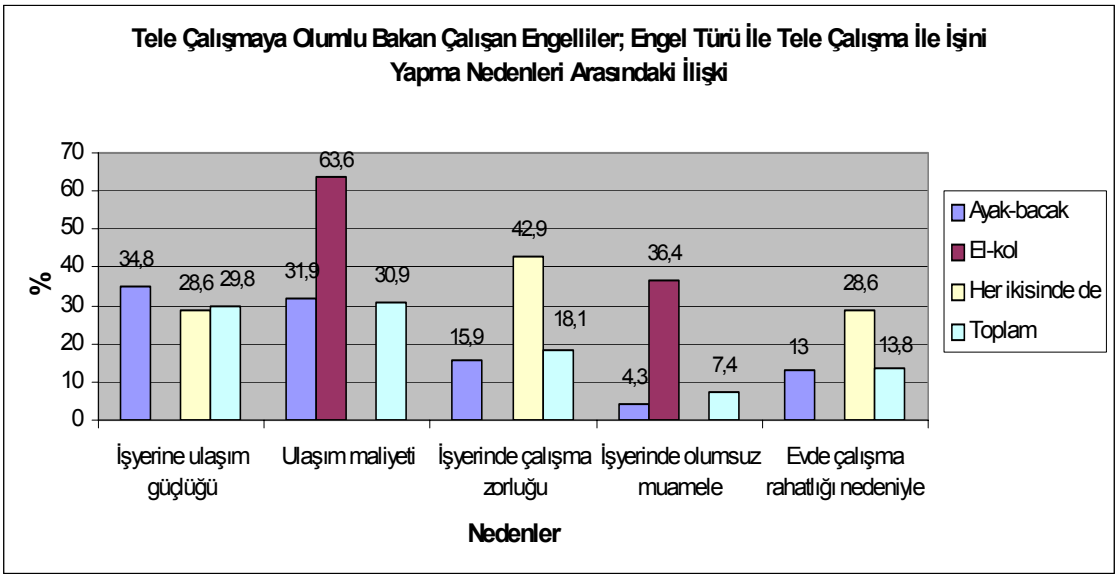
Çalışma nedenleri ile tele çalışmaya olan istek çaprazlandığında tele çalışmaya en fazla olumlu bakan grup %83,3 ile diğer insanlarla birlikte olmak istediği için çalışmak isteyenlerdir. Bunun arkasından %70'lik oranla çalışırken mutlu ve huzurlu hissettikleri için çalışmak isteyenler gelmektedir. Ekonomik olarak kazanç elde etmek için çalıştıkları cevabını verenlerin %55,6'sı tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik 5.4, Tablo Ek 6.52).

Grafik 5.5. Çalışan Engelliler; İşyerindeki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

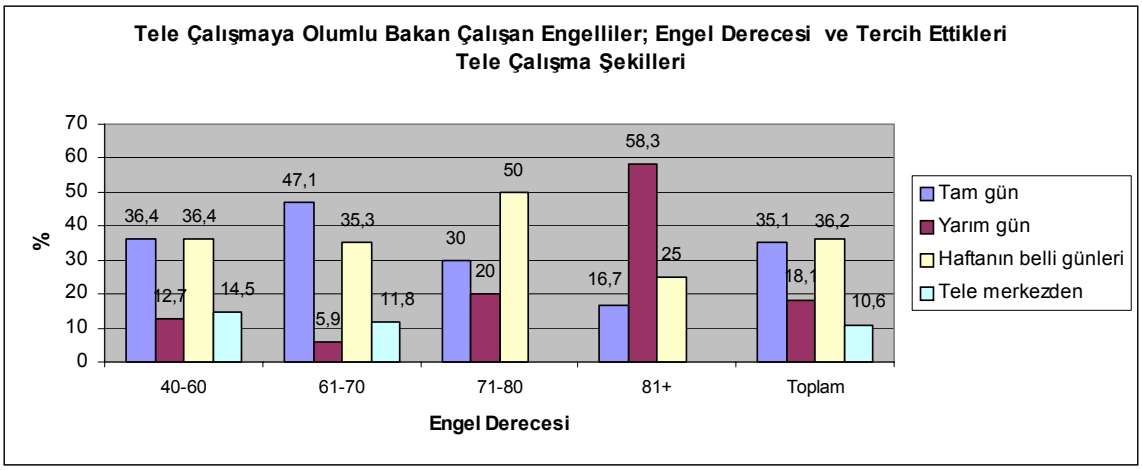
Çalışan engellilerin tele çalışmaya olan istekleri ile işyerindeki engeller çaprazlandığında, işyerlerinde lavabo ve tuvaletleri engel olarak görenlerin %95,2'si merdivenleri ve kapı eşiklerini engel olarak görenlerin %60,9'u tele çalışmaya olumlu bakmaktadır. İşyerlerinde herhangi bir engelle karşılaşmadıkları cevabını verenlerin %54,7'si tele çalışma ile işlerini yapmak istemektedirler. Ayrıca, işyerlerinde eşyaların yerleştirilme düzenini engel olarak görenlerin %35,3'ü tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik 5.5, Tablo Ek 6.53).

Grafik 5.6. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Türü İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki

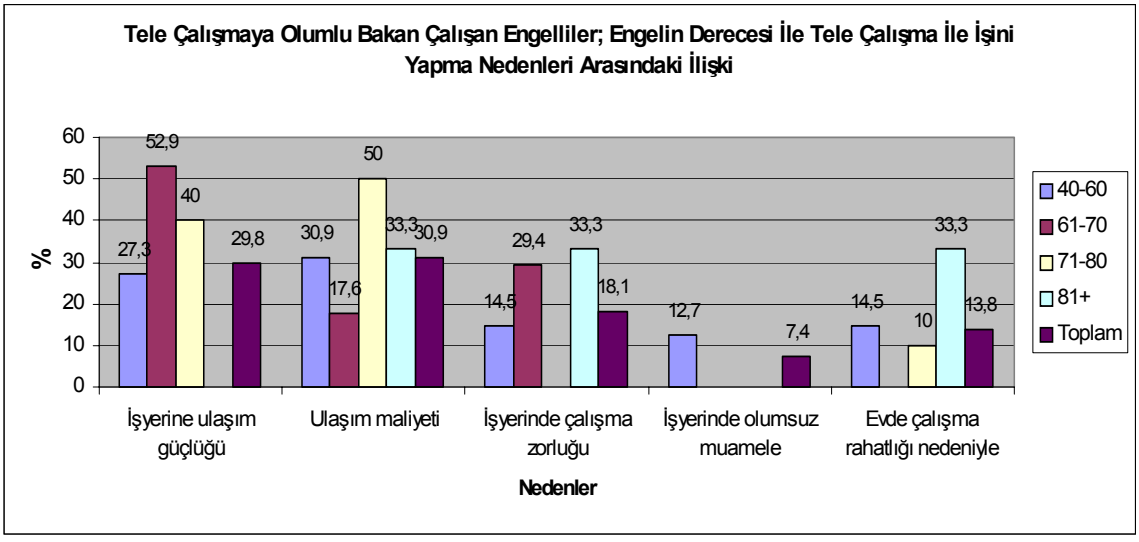
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin engel türleri ile tele çalışmayı tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ayak-bacak engelli olanların en önemli tercih nedeni işyerine ulaşım güçlüğü iken, el-kol engellilerin ulaşım maliyeti, her ikisinde de engeli olanların ise işyerinde çalışma zorluğu olduğu görülmektedir (Grafik 5.6, Tablo Ek 6.71).

Grafik 5.7. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin engel derecesi ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, engel derecesi %40-60 arasında olan çalışan engellilerin en fazla tercih ettikleri tele çalışma şekli %36,4 ile tam gün ve haftanın belli günleridir. İkinci sırada yarım gün ve üçüncü sırada ise tele merkezlerden tele çalışma biçimleri gelmektedir. Engel derecesi %61-70 arasında olan çalışan engellilerin ilk tercihleri %47,1 ile tam gün, ikinci tercihleri %35,3 ile haftanın belli günleridir. Engel derecesi %71-80 arasında olan çalışan engellilerin tercih ettikleri ilk tele çalışma şekli %50'lik oranla haftanın belli günleri iken ikinci tercihleri %30'lık oranla tam gün tele çalışma biçimidir. Engel derecesi %81'in üzerinde olan çalışan engellilerin tercih ettikleri ilk tele çalışma şekli 58,3'lik oranla yarım gün, ikinci tercihleri ise %25'lik oranla haftanın belli günleri evden tele çalışma biçimidir. Bu sonuçlar tele çalışma biçimlerinin çeşitlilik sunduğunu göstermektedir (Grafik 5.7, Tablo Ek 6.74).

Grafik 5.8. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki

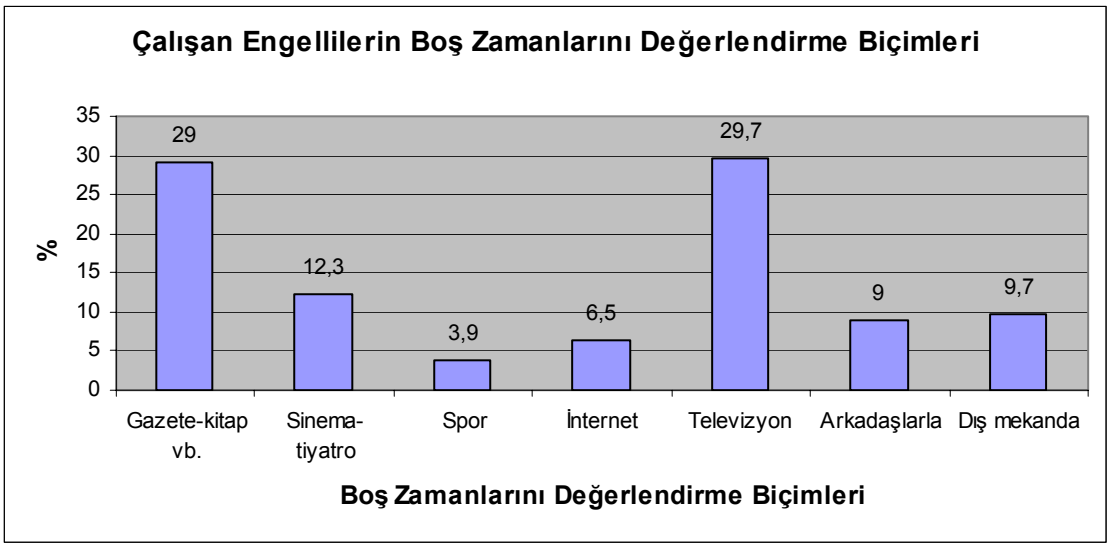

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin engel dereceleri ile tele çalışma ile işini yapma nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında engel derecesi %40-60 arasında olan çalışan engellilerin ulaşım maliyeti, %61-70 arasında olanların işyerine ulaşım

güçlüğü, %71-80 arasında olanların yine ulaşım maliyeti ve %81 üzerinde olanların işyerinde çalışma güçlüğü ile ulaşım maliyetleri tele çalışmayı tercih etmelerindeki birinci nedendir (Grafik 5.8, Tablo Ek 6.73).

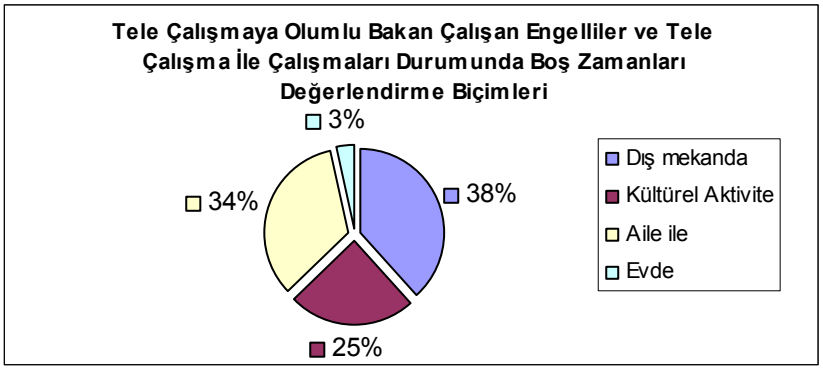
5.4.1.2. İkinci Hipoteze Yönelik Grafikler

Grafik 5.9. Çalışan Engellilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Ankete katılan çalışan engellilerin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinde %29,7 ile televizyon ilk sırayı alırken %29 ile gazete-kitap okumak ikinci, %12,3 ile sinema ve tiyatroya gitmek üçüncü,%9,7 ile dış mekanda geçirmek dördüncü, %9 ile arkadaşlarla vakit geçirmek ve %3,9 ile spor yapmak son sırada yer almaktadır (Grafik 5.9, Tablo Ek 5.35). Burada ilginç olan nokta, geleneksel işyerlerinde çalışmakta olan engellilerin boş vakitlerinin büyük bir bölümünü televizyon seyrederek ve gazete-kitap okuyarak geçirmeleridir. Çok az bir kısmı dış mekanda vakit geçirmektedir.

Grafik 5.10. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine bakıldığında, çoğunlukla dış mekanda, aileleri ile ve kültürel aktivitelerle ilgilenerek geçirecekleri görülmektedir. Evde geçirecekleri cevabını verenler ise sadece %3'tür. Bu sonuçlar, tele çalışma ile çalışan kişilerin evde daha çok zaman geçirerek sosyal izolasyon yaşayacakları iddiasını çürütmektedir (Grafik 5.10, Tablo Ek 5.49). Grafik 6.9'da ifade edildiği gibi, engelli çalışanların sadece %9,7'si geleneksel işyerlerinde çalışırken boş zamanlarını dış mekanda geçirmektedirler. Bu oran tele çalışma ile çalışmaları durumunda %38'e çıkmaktadır.

5.4.1.3. Çalışan Engellilere Sorulan Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi

Çalışan engellilere işyerlerinde çalışırken karşılaştıkları zorlukları anlayabilmek için açık uçlu bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar şu şekildedir:

1. Engelli olmamdan dolayı yaptığım işleri zamanında ve düzenli olarak yapamıyorum. Çok fazla zaman alıyor.
2. Sürekli ayakta çalıştığım için ayaklarımda şişmeler ve ağrılarım artmaktadır.
3. Tekerlekli sandalye ile zaman zaman yoruluyorum.
4. İşimi seviyorum fakat rahat ve pratik çalışamıyorum.
5. Seri çalışamıyorum. Yürümek ve tuvalete gitmekte zorlanıyorum.

6. İki elimle yapmam gereken işlerde zorlanıyorum.
7. İşim gereği çok fazla oturmaktan dolayı ağrı çekiyorum.
8. Ayakta çalışırken ve merdivenleri kullanırken zorlanıyorum.
9. Ağır şeyleri kaldırırken güçlük çekiyorum.
10. Ağrılarım olduğu halde evrak peşinde koşmak beni yoruyor.
11. Asansörler bozulduğunda odama çıkmak imkansız hale geliyor.
12. Ayakta kalmamam ve fazla yürümemem gerekiyor, bunları yapmak zorunda kaldığımda zorlanıyorum.
13. Mimari engeller (tuvaletler, merdivenler, kapı eşikleri ve kilitli kapılar vb.)
14. Eşya taşımakta güçlük çekiyorum.
15. Yapamayacağım işleri bana veriyorlar, küçümseyip hor görüyorlar.

Açık uçlu sorulara verilen cevaplar engellilerin geleneksel çalışma ortamlarında pek çok sorunla karşılaştıklarını göstermektedir. Gerek fiziksel gerekse psikolojik kısıtlamalar engellilerin verimli ve rahat çalışmalarına imkan vermemektedir. Tele çalışma ile engelliler evde çalışarak hem rahat bir çalışma ortamına kavuşacaklar hem de işteki verimlilikleri artacaktır.

5.4.2. Çalışmayan Engellilerle Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları

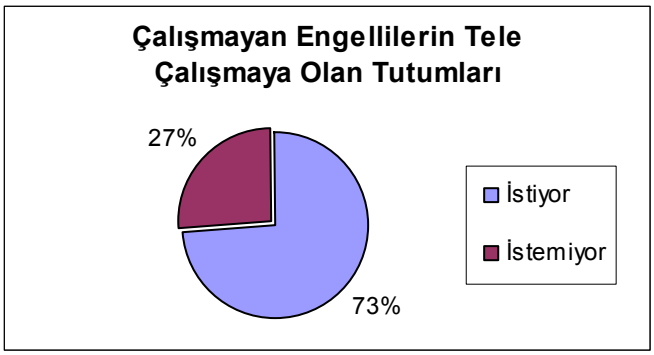
Alan çalışması kapsamında çalışmayan engellilere yöneltilen ve birinci hipotezi test etmeye yönelik sorular aşağıdaki tabloda sınıflandırılmıştır (Tablo 5.2). Elde edilen veriler ışığında hipotezlere yönelik önemli sonuçlar grafiklerle belirtilmiştir. İkincil derecedeki veri sonuçlarının grafikleri ise Ek 12 ’de yer almaktadır.

Tablo 5.2. Çalışmayan Engellilerle Yapılan Anket Sorularının Hipotezlerle Eşleştirilmesi

<table>
<tr><th colspan="2">1.HİPOTEZ: ÇALIŞMA YAŞAMINDA ENGELLİLERİN AKTİF OLARAK YER ALABİLMELERİNİN ETKİN YOLU TELE ÇALIŞMADIR</th><th>2. HİPOTEZ: TELE ÇALIŞMA İLE ENGELLİLERİN SOSYAL YAŞAMA ENTEGRASYONLARI DAHA FAZLA SAĞLANACAKTIR</th></tr>
<tr><td rowspan="4">ÇALIŞMAYAN ENGELLİLERLE YAPILAN ANKET</td><td rowspan="2">S.14: Çalışmak istiyor musunuz?</td><td>S.13: Yardım almadan yaşamınızı sürdürebiliyor musunuz?</td></tr>
<tr><td>S.16: Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?</td></tr>
<tr><td>S.15: Kentsel mekanlarda en çok neyi engel olarak görüyorsunuz?</td><td>S.24: İnsanlarla rahat iletişim kurabiliyor musunuz?</td></tr>
<tr><td>S.27: Tele çalışma ile işinizi yapmak ister misiniz? Cevabınız evet ise nedenleri nelerdir?</td><td>S.25: Bilgisayar insanlarla rahat iletişim kurmanızı olumlu etkiliyor mu?</td></tr>
<tr><td>S.28: Tele çalışmanın hangi şekli ile çalışmak istersiniz?</td><td>S.28: Tele çalışma ile çalışırsanız boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?</td></tr>
</table>

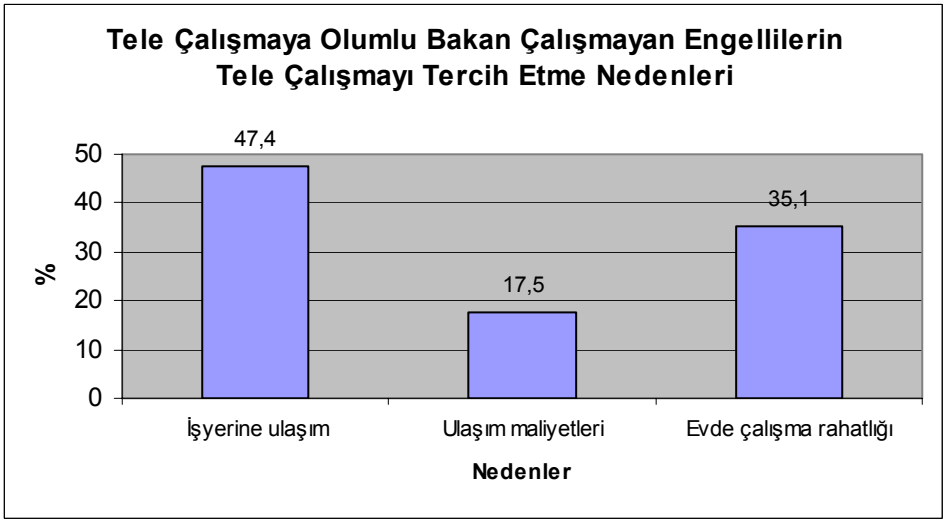
5.4.2.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler

Grafik 5.11. Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları

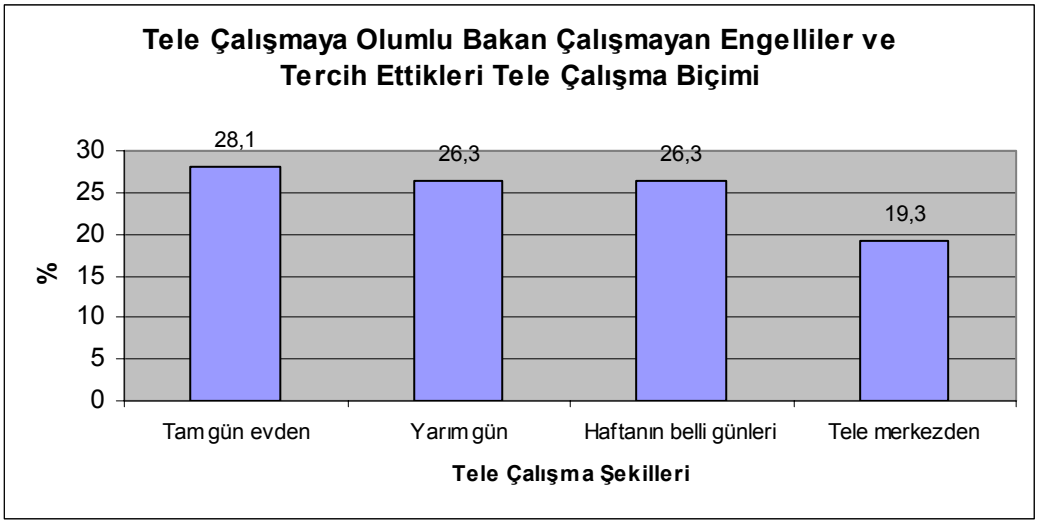
Çalışmayan engellilerin %73'ü tele çalışmaya olumlu yaklaşırken %27'si tele çalışma ile çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir (Grafik 5.11, Tablo Ek 7.109).

Grafik 5.12. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmayı Tercih Etme Nedenleri

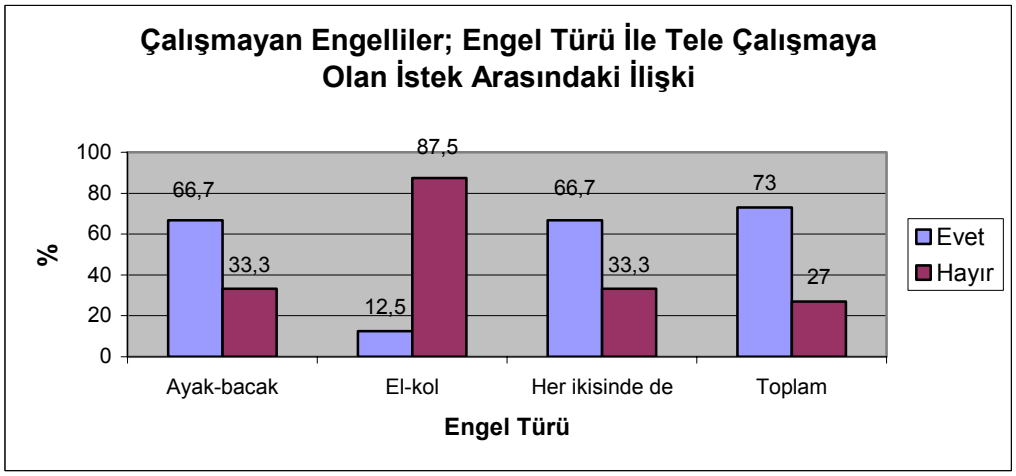
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin tele çalışmayı tercih etmelerinin en önemli nedeni %47,4 ile işyerine ulaşım güçlüğüdür. Bunun arkasından gelen ikinci neden ise %35,1 ile evde çalışma rahatlığıdır. Son sırada gelen neden ise %35,1 ile ulaşım maliyetleridir (Grafik 5.12, Tablo Ek 7.110).

Grafik 5.13. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Biçimi

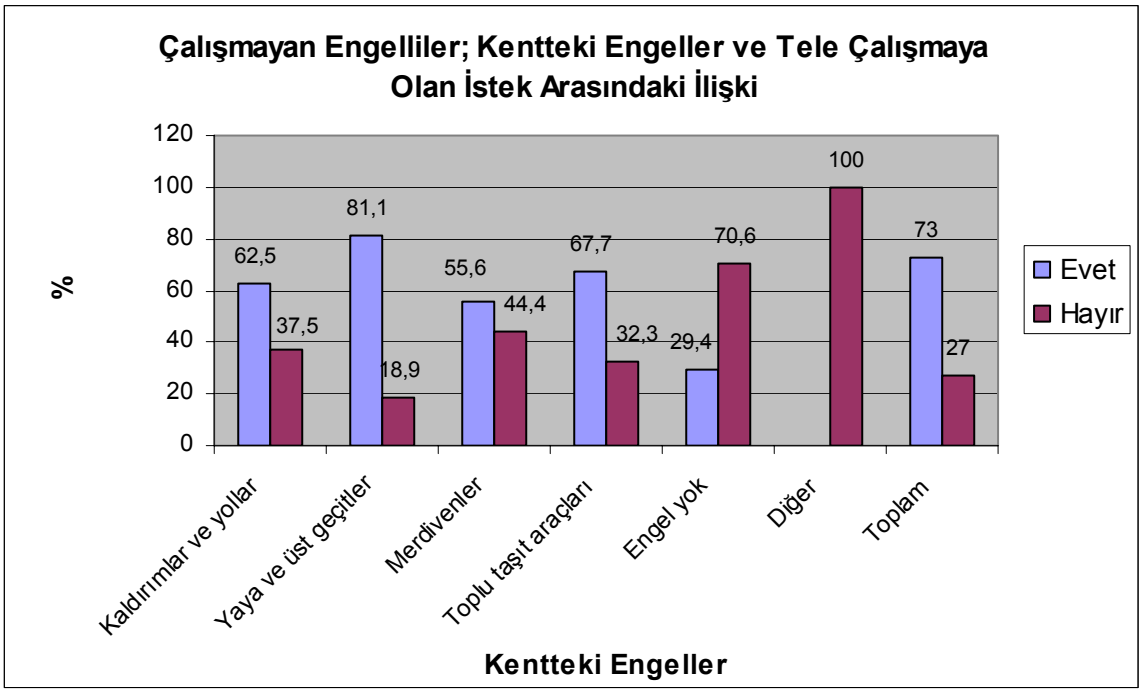
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin tercih ettikleri tele çalışma biçimleri çeşitlilik göstermektedir. Belli bir tele çalışma biçiminde yığılma görülmemiştir (Grafik 5.13, Tablo Ek 8.111).

Grafik 5.14. Çalışmayan Engelliler; Engel Türü ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Çalışmayan engellilerin engel türü ve tele çalışmaya olan istekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, her iki uzvunda ve ayak-bacak engeli bulununlar tele çalışmaya en fazla istekli olan gruplardır. Engeli el-kolunda olanların ise büyük çoğunluğu tele çalışma ile çalışmak istememektedirler. Burada kentsel mekanı kullanmakta en fazla sıkıntı çeken engelliler, ayak-bacak ve hem ayak-bacak hem de el-kolunda (ikisinde birden) engeli olanlardır ve tele çalışmanın bu engel grubundaki kişiler için öncelikli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Grafik 5.14, Tablo Ek 8.114).

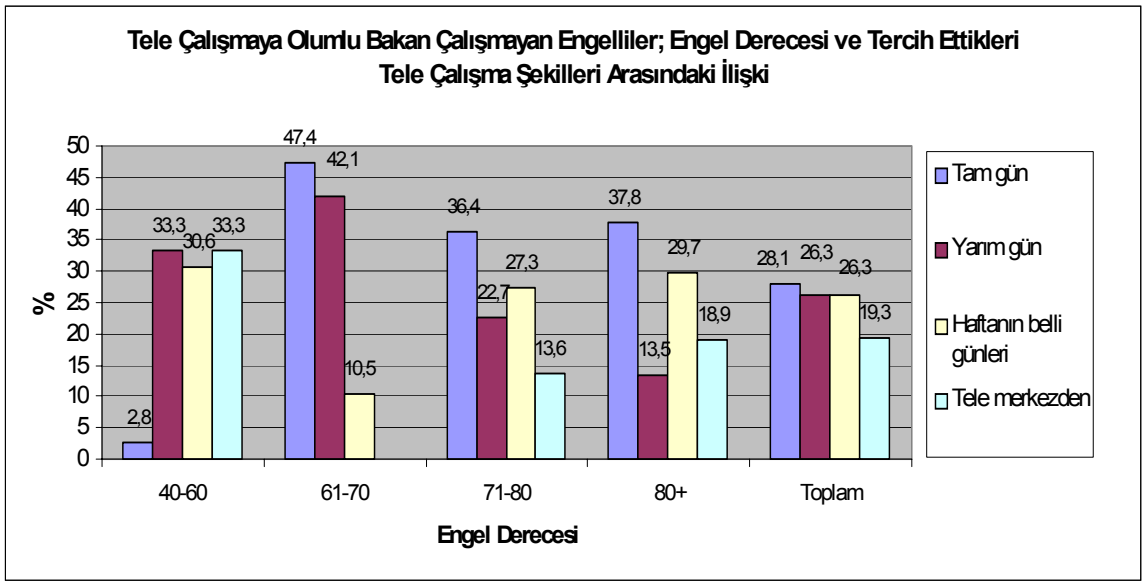
Grafik 5.15. Çalışmayan Engelliler; Kentteki Engeller ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Çalışmayan engellilerin kentte gördükleri engeller ve tele çalışmaya olan istekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, kentte herhangi bir engelle karşılaşmadıkları cevabını verenlerin büyük çoğunluğu tele çalışma ile çalışmak istememektedirler. Tele çalışmaya en fazla istekli gruplar içinde yaya ve üst geçitleri engel olarak görenler birinci sırada gelirken, toplu taşıtlardaki düzenlemelerde engellerle karşılaşanlar ikinci sırada, kaldırımlar ve yollarda engellerle karşılaşanlar üçüncü sırada ve merdivenleri engel

olarak görenler de son sırada gelmektedir (Grafik 5.15, Tablo Ek 8.115). Bu sonuçlara göre, mekanı kullanmakta güçlüklerle karşılaşmayan engellilerin tele çalışma yerine, geleneksel işyerlerinden çalışmayı tercih ettikleri görülmektedir.

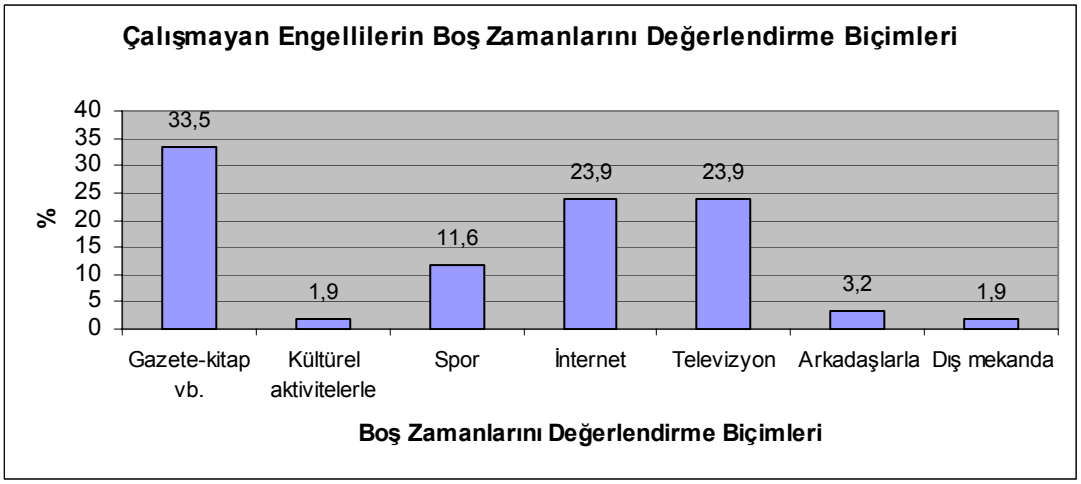
Grafik 5.16. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin engel derecesi ve tercih ettikleri tele çalışma biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, engel derecesi yüksek olanlar daha çok tam gün evden çalışma biçimini tercih ederken, engel derecesi düşük olanlar yarım gün, haftanın belli günleri ya da tele merkezden çalışma biçimini yaklaşık eşit oranda istemektedir (Grafik 5.16, Tablo Ek 8.124).

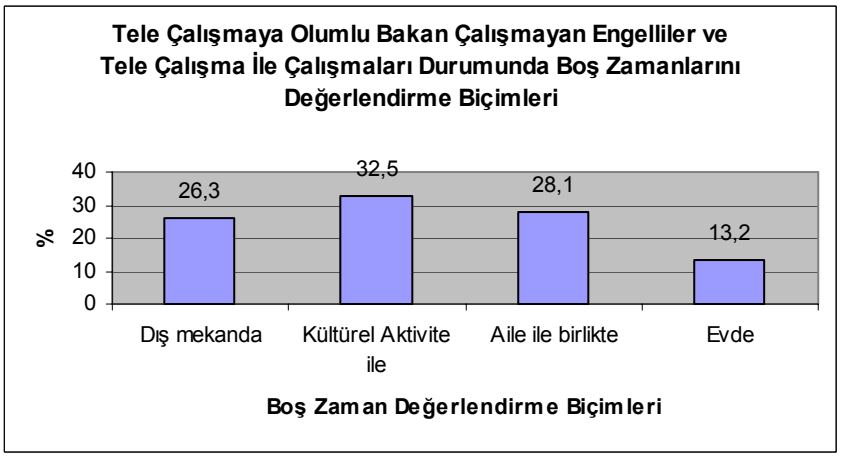
5.4.2.2. İkinci Hipoteze Yönelik Grafikler

Grafik 5.17. Çalışmayan Engellilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %33,5'i gazete ve kitap okuyarak, %23,9'u internet ve televizyon ile, %11,6'sı spor yaparak, %3,2'si arkadaşlarıyla %1,9'u kültürel aktivitelerle, %1,9'u ise dış mekanda boş zamanlarını değerlendirmektedir (Grafik 5.17, Tablo Ek 7.99).

Grafik 5.18. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engelliler tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanlarını en fazla kültürel aktivitelerle ve dış mekanda değerlendirecekleri cevabını vermişlerdir (Grafik 5.18, Tablo Ek 7.112).

5.4.3. Kurumlarla Yapılan Anket Araştırmasının Sonuçları

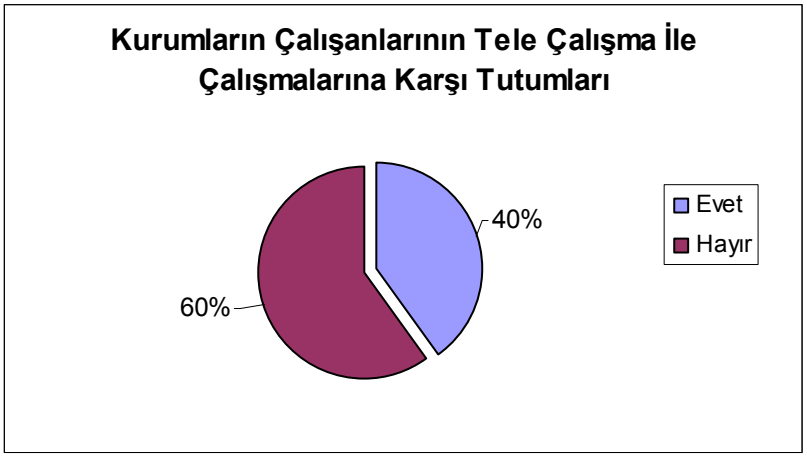
Alan çalışması kapsamında kurumlarla birinci hipotezi test etmeye yönelik sorular aşağıdaki tabloda sınıflandırılmıştır (Tablo 5.3). Elde edilen veriler ışığında hipotezlere yönelik önemli sonuçlar grafiklerle belirtilmiştir. İkincil derecedeki veri sonuçlarının grafikleri ise Ek 13'de yer almaktadır.

5.4.3.1. Birinci Hipoteze Yönelik Grafikler

Tablo 5.3. Kurumlarla Yapılan Anket Soruları ve Birinci Hipotezle Eşleştirilmesi

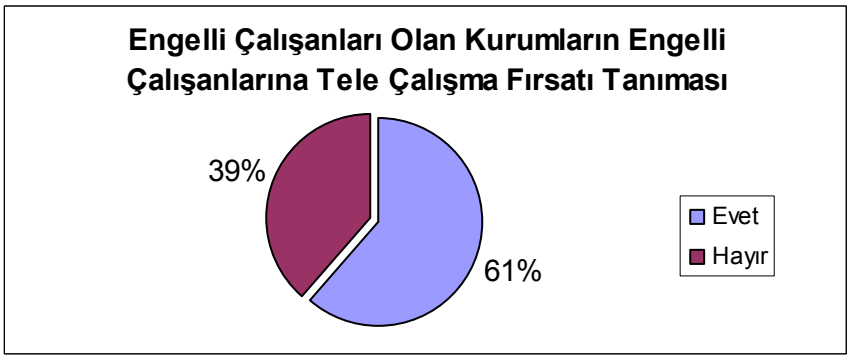
1.HİPOTEZ: ÇALIŞMA YAŞAMINDA ENGELLİLERİN AKTİF OLARAK YER ALABİLMELERİNİN ETKİN YOLU TELE ÇALIŞMADIR		
KURUM VE KURULUŞLARLA YAPILAN ANKET	**S.4:** Kurumunuzda kaç adet bilgisayar bulunmaktadır?	**S.12:** Kurumunuzda tele çalışmayı neden uygulamak istiyorsunuz?
	S.5: İşyerinizde bilgisayar programlarını kullanıyor musunuz?	
	S.6: Kurumunuzda internet bağlantısı var mı?	**S.13:** Kurumunuzda tele çalışmayı neden uygulamak istemiyorsunuz?
	S.7: Kurumunuzda internet hızlı ve yeterli mi?	
	S.8: Kurumunuzda e-ticaret, e-eğitim ve e-devlet gibi hizmetlerden faydalanıyor musunuz? Cevabınız evet ise işinizin ne kadarını e-hizmetlerden yararlanarak gerçekleştiriyorsunuz?	**S.15:** Engelli çalışanlarınıza tele çalışma imkanı tanımak ister misiniz?
	S.9: Kurumunuzda çalışanlara tele çalışma ile işlerini yapma fırsatı verir misiniz?	
	S.10: Eğer çalışanlarınız tele çalışma ile işlerini sürdürecek olsalar, işlerini evden mi yoksa kurumunuzun oluşturacağı bir tele merkezden mi sürdürmelerini istersiniz?	**S.16:** Tele çalışmanın kurumunuz için yararlı olacağını düşünmekte misiniz?
	S.11: Çalışanlarınızın tele çalışmayı nasıl uygulamalarını istersiniz?	

Grafik 5.19. Kurumların Çalışanlarına Tele Çalışma İle Çalışma İmkanı Tanımaları

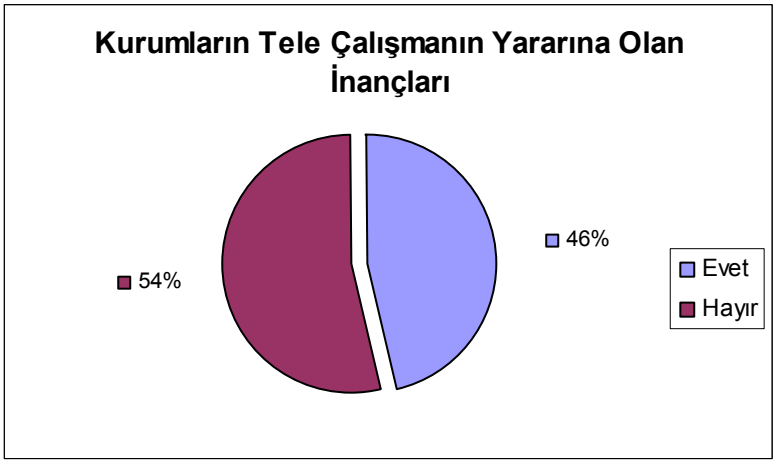
Kurumların %60'ı çalışanlarına tele çalışma imkanı vermeyecekleri cevabını verirken %40'ı çalışanlarının tele çalışma ile işlerini yapmalarına sıcak bakmaktadırlar (Grafik 5.19, Tablo Ek 9.135).

Grafik 5.20. Engelli Çalışanları Olan Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması

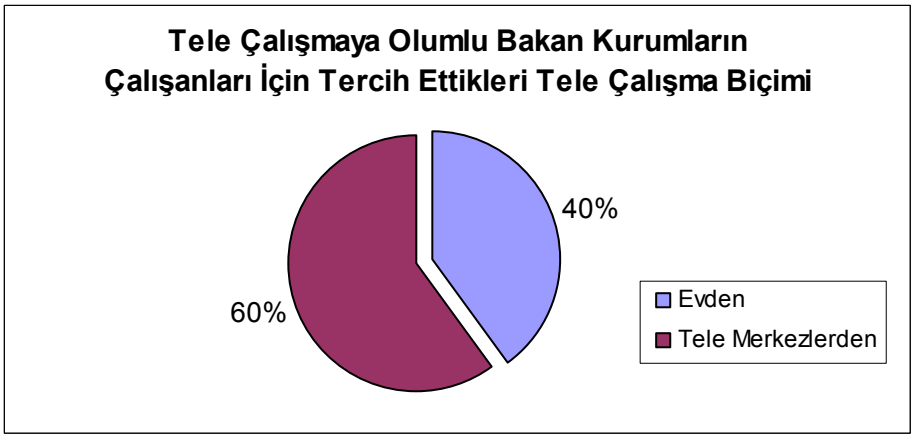
Genel olarak tele çalışmaya olumlu bakmayan kurumlar, engelli çalışanlarına tele çalışma imkanının verilmesi konusuna daha sıcak yaklaşmaktadırlar. Engelli çalışanları olan kurumların %61'i bu kişilerin tele çalışma ile çalışmalarını desteklerken, %39'u karşı çıkmaktadır (Grafik 5.20, Tablo Ek 9.141).

Grafik 5.21. Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları

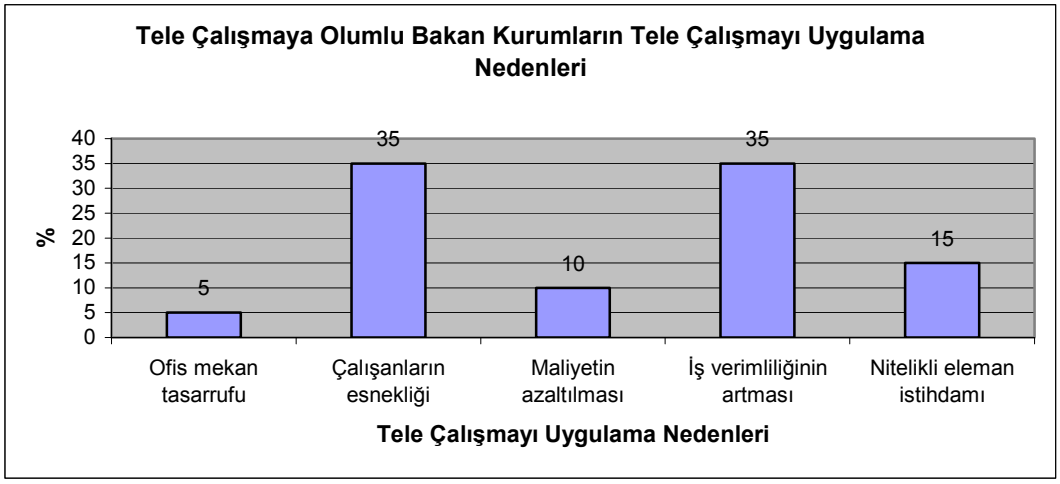
Kurumların %46'sı tele çalışmanın yararına inanırken %54'ü tele çalışmanın kurumları için yararlı olacağına inanmamaktadır (Grafik 5.21, Tablo Ek 9.142).

Grafik 5.22. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Kurumların Çalışanları İçin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Biçimi

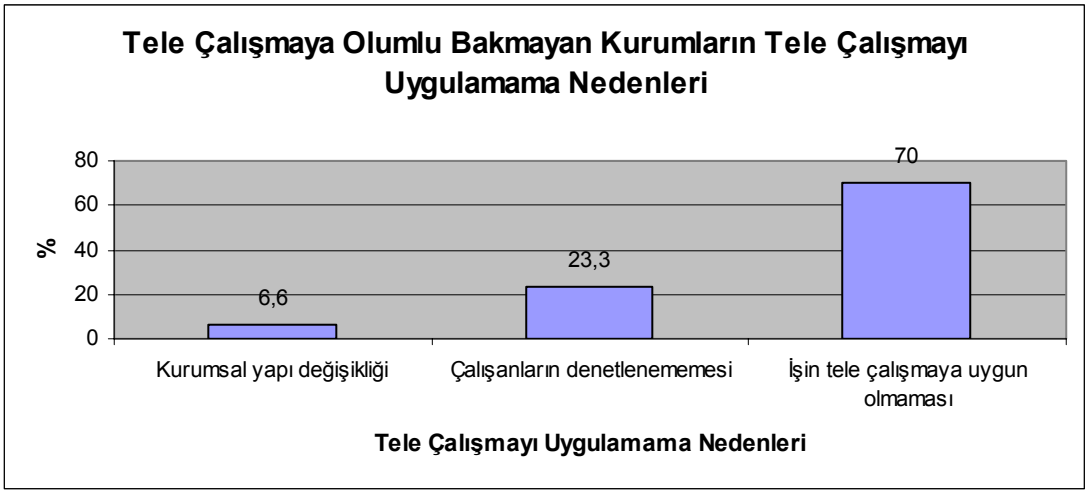
Tele çalışmaya olumlu bakan kurumların %60'ı çalışanlarının tele çalışmayı tele merkezlerden, %40'ı ise evlerinden sürdürmelerini istemektedir (Grafik 5.22, Tablo Ek 9.136).

Grafik 5.23. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedenleri

Tele çalışmaya olumlu bakan kurumların tele çalışmayı uygulama nedenlerinin en başında %35'lik oranlarla iş verimliliğinin artması ve çalışanların esnekliği gelmektedir. İkinci neden nitelikli eleman istihdamı, üçüncü neden maliyetlerin azaltılması ve son neden de ofis mekan tasarrufudur (Grafik 5.23, Tablo Ek 9.138). Yurtdışı araştırmalarında elde edilen bulgular, anket sonuçları ile paralellik göstermektedir. Amerika'daki AT&T Şirketi tele çalışma ile yılda 10 milyon dolar tasarruf etmiştir (Feather 1998). 1993 yılında Avusturalya'da Sidney'de başlatılan bir pilot projeye göre; şirketlerdeki iş verimliliğinde %16'lık bir artış gerçekleşmiş, %30 oranında kazanç sağlanmıştır (Humble 1995).

Grafik 5.24. Tele Çalışmaya Olumlu Bakmayan Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri

Tele çalışmaya olumlu bakmayan kurumların %70'i yapılacak olan işin tele çalışmaya uygun olmaması, %23,3'ü çalışanlarının denetlenememesi ve %6,6'sı kurumsal yapı değişiklikleri nedeniyle tele çalışmayı uygulamak istememektedir (Grafik 5.24, Tablo Ek 9.139). Teknolojiye erişim, şirket stratejileri ve kurumsal yapıya tele çalışmanın entegrasyon problemi diğer ülkelerde de tele çalışmanın temel dezavantajları olarak görülmektedir (Carnier, Perez ve Sanchez 2002). Tele çalışmaya adaptasyonda kurumlardaki yöneticiler önemli bariyerlerdir. Çalışanların izlenmesi ve kontrol edilmesi organizasyonlar açısından önemli sorunlar olarak görülmektedir (Feather 1998).

5.5. Hipotezlerin Test Edilmesi

Bu bölümde, ilk olarak, teze yönelik yapılan saha araştırması sonuçlarından elde edilen veriler ışığında hipotezler test edilmiştir.

5.5.1. Birinci Hipotezin Test Edilmesi

Engelliler de herkes gibi çalışma yaşamında aktif olarak yer almak istemektedir. Ancak, daha iş ararken bile pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yapılacak olan işin engelliliğe uygun olmaması, işverenin olumsuz yaklaşımları bu sorunların temelini oluşturmaktadır. Alan çalışmasından elde edilen bulgular, çalışan engellilerin yaklaşık yarısının işyerlerinde kendi mesleğini yapmadığını göstermektedir. Ayrıca, daha önce başka bir işte çalışan engellilerin işlerinden ayrılma nedenlerinin başında, dış mekanda karşılaşılan engeller ve işyerlerinin evlerine uzak olması gelmektedir. İşyerlerine ulaşım sürelerine bakıldığında ise, çalışan engellilerin yaklaşık yarısının işyerlerine ulaşmak için yarım saat ve daha fazla zaman harcadığı görülmektedir. Yine, çalışan engellilerin büyük çoğunluğu, işlerinin engellilik hallerine uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Yukarıda belirtilen sorunların yanı sıra, geleneksel işyerleri de engelliler için pek çok fiziksel ve psikolojik güçlüklerle doludur. İşyerlerinde engellilere uygun düzenlemeler bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, ofisler engelliler için ergonomik değildir ve çalışma yaşamlarını kolaylaştıracak ekipmana sahip değildir. Ankete katılan çalışan engellilerin büyük bir çoğunluğunun engel derecesi çok yüksek değildir. Bunda en önemli etken, engel derecesi fazla olan engelliler için çalışma olanaklarının kısıtlı olması ve yasal düzenlemelerin sağlık raporu sonucunda engellilerin çalışmasına imkan tanımasıdır. Ayrıca, engel derecesi yüksek olan engellilerin geleneksel çalışma ortamlarında çalışmaları kendi sağlıkları açısından da sorun yaratmaktadır. Dinlenmeye ve ara vermeye ihtiyaç duyan engelliler ofislerde bu imkanları bulamamaktadır. İşyerlerindeki düzenlemeleri ergonomik bulmayan ve fiziksel kısıtlamalar ile karşılaştıklarını belirten çalışan engelliler, tele çalışmaya diğerlerinden daha isteklidir.

Buradan da geleneksel işyerlerinin engellilere rahat çalışma ortamı ve dinlenme fırsatı vermediği sonucuna varılabilir. Çalışan engelliler evde çalışma rahatlığını ve dinlenme fırsatını tele çalışma ile bulacaklarını düşünmektedir.

Çalışan engelliler işyerlerine ulaşırken kentsel mekanlarda da pek çok kısıtlarla karşılaşmaktadır. Kentsel çevrelerde engellilere yönelik düzenlemeler yetersizdir.
Kentsel mekanlarda fiziksel engellerle karşılaştıklarını belirten engelliler tele çalışmaya daha olumlu yaklaşmaktadır. Bu da engellilerin mekanı kullanırken sıkıntı çektikleri varsayımını doğrulamaktadır. İşe gidip gelirken zorlukla karşılaşan engelliler için tele çalışma yaşamlarını kolaylaştıran bir istihdam biçimi olacaktır.

Hem çalışan hem de çalışmayan engelliler tele çalışmaya olumlu bakmaktadır. Çalışmayan engelliler daha isteklidir. Bunun önemli bir nedeni tele çalışmanın kendilerine bir iş imkanı sunabileceği umudu içinde olmalarıdır. Tele çalışma, çalışmayan engelliler için istihdam olanağı sağlayabilecek ve çalışan engelliler için ise daha rahat çalışma ortamı sunabilecektir.

Tele çalışma ile en çok çalışmak isteyen engel grubu, hem ayak-bacak hem de el-kolunda engeli olanlardır. Daha sonra ise ayak-bacak engelliler gelmektedir. Sadece el-kolunda engeli olanlar tele çalışmaya diğer gruplara oranla daha az isteklidir. Bu da kentsel mekanı kullanmakta en çok sıkıntı çeken engel gruplarının ayak-bacak engelli olan kişiler olduğu varsayımını doğrulamaktadır. Yine engel derecesi fazla olan engelliler tele çalışmaya daha olumlu yaklaşmaktadır. Tele çalışma uygulama programı içinde bu gruplara öncelik tanınabilir.

Yabancı dil bilen, yüksek eğitim sahibi, bilgisayar teknolojilerine hakim engelliler tele çalışmaya daha isteklidir. Tele çalışma hakkında bilgi sahibi olmayan ve de bilişim teknolojilerine uzak engelliler ise tele çalışmaya sıcak bakmamaktadır. Bu anlamda, tele çalışmanın uygulama aşamasında bilişim teknolojileri kullanımı ile ilgili eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önemli bir gerekliliktir.

Tele çalışmanın uygulanma biçimleri konusunda engellilerin tercihleri çeşitlilik göstermektedir. Engellilerin genel olarak tele çalışmayı tele merkezler yerine evlerinden uygulamaya daha istekli oldukları görülmektedir. Ortaya konan yaklaşımın yaşama geçirilmesi sürecinde, tam gün, yarım gün, haftanın belli günleri ya da tele merkezlerden yapılabilecek çalışma biçimleri, işveren ve çalışan arasında oluşturacakları bir program dahilinde belirlenmelidir.

Kurumlar yapılacak işin tele çalışmaya uygun olmaması, çalışanların denetlenememesi gibi nedenlerle çalışanlarına tele çalışma imkanı vermeye sıcak bakmamaktadır. Bu sonuç tele çalışmanın uygulandığı ülkelerle benzerlik göstermektedir. Tele çalışmaya en olumlu yaklaşan sektör ar-ge ve bilişim sektörüdür. Bunun en önemli nedeni bilişim sektörü içindeki işlerin tele çalışmaya daha uygun olması ve yeni teknolojilere hakim işkolunun istihdam edilmesidir. Tele çalışmaya daha kolay adapte olabilecek bu sektör öncelikli olarak uygulamaya geçebilecektir. Bunun yanında kamu kurumları tele çalışmaya daha az isteklidir. Kurumlarla yapılan anket sonuçlarından, kurumların internet bağlantılarının kısmen hızlı ve yeterli olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, kurumlar e-hizmetlerden yararlanmaya başlamışlardır. Tele çalışma ile yapılacak işlerin belirlenmesi ve gerekli teknolojik altyapı ve çalışanlara verilecek eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile kamu kurum ve kuruluşlarında da tele çalışma uygulamaları başlatılabilir.

Tele çalışmaya olumlu bakan kurumlar çalışanlarının tele çalışmayı ağırlıklı olarak tele merkezlerden sürdürmelerini tercih etmektedirler. Bu bağlamda, tele merkezlerin kurulması, mekansal anlamda önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yapı, kent planlama disiplini içinde tele merkezler ve mekansal dağılımlarını da gündeme getirecektir.

Kurumlar genel olarak tele çalışmaya az istekli görünmekle birlikte, engelli çalışanlarına tele çalışma imkanı sunma konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Bu durumda engellilere tele çalışma uygulamalarında öncelik tanınabilecektir.

Sonuç olarak, tele çalışma ile, çalışan engelliler daha rahat ve huzurlu bir iş ortamına sahip olacaklardır. Yaşam kaliteleri artacaktır. Çalışmayan engelliler için ise, yeni bir istihdam seçeneği olacaktır. Bu sayede, engelliler çalışma yaşamına aktif olarak daha fazla katılabilecektir. Yukarıda belirtilen sorunlarla karşılaşmadan çalışmak, engellilerin hem kendi sağlıkları açısından hem de iş verimliliğinin artması ile kurumlar açısından önemlidir. Tele çalışma ile engellilerin çalışma koşulları iyileşecektir. Bunun yanı sıra, evden çıkması mümkün olmayan sürekli hastalığa sahip olan engelliler için de tele çalışma önemli bir istihdam fırsatı olacaktır. Engelliliği nedeniyle çalışmak isteyip de çalışamayan nitelikli kişiler de bu şekilde ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunacaktır. Burada önemle belirtilmesi gereken bir husus da, tele çalışmanın alternatif bir çalışma biçimi olmasıdır. Asla bir zorunluluk olmamalıdır. İsteyen engelliler için bu program oluşturulmalıdır. Çalışmayan engelliler için ise, tele çalışma alternatif bir çalışma seçeneği olarak değerlendirilmelidir. Engellilerin yetenek ve becerilerine uygun olan işler belirlenerek tele çalışma ile çalışmaları sağlanmalıdır.

5.5.2. İkinci Hipotezin Test Edilmesi

Tele çalışma ile çalışmaları durumunda çalışan engelliler boş zamanlarını büyük oranda dış mekanda geçirecekleri cevabını vermişlerdir. Bu da tele çalışmanın sosyal izolasyona neden olmayacağı, aksine engellilerin kentsel mekanı daha fazla kullanacaklarını göstermektedir. Bu durumda, dış mekan tasarımında engellilere yönelik düzenlemelere daha fazla önem verilmelidir. Tele çalışma ile çalışmaya başlamadan önce boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, çok az bir kısmı dış mekanda ve kültürel aktivitelerle geçirdikleri cevabını vermektedir. Ancak, tele çalışma ile çalışmaları durumunda bu oran çarpıcı bir biçimde artmıştır. Bu da tele çalışmanın engellilere daha fazla dış mekanda ve kültürel aktivitelerde bulunma fırsatı vereceğini göstermektedir. Böylece, engelliler sosyal yaşama daha fazla entegre olabileceklerdir. Bu bağlamda, ikinci hipotezin doğrulandığı görülmektedir.

Çalışmayan engellilerin yaklaşık yarısı yardım almadan yaşayamamaktadır. Geleneksel işyerlerinde istihdam edilemeyen engelliler için tele çalışma önemli bir fırsat olacaktır. Tele çalışma ile istihdam olanağı bulabilecek olan bu kişiler hem kendileri, hem kendilerine yardım eden yakınları hem de ülke için yararlı hale gelebilecektir. Tele çalışma hem çalışan hem de çalışmayan engellilere daha fazla zaman kazandıracaktır. İşyerine giderken harcadıkları ve işyerlerinde kaybettikleri zamanları da kendilerine ve ailelerine ayırabileceklerdir. Evde kazandıkları rahat ve huzurlu çalışma ortamı ile de fiziksel ve psikolojik olarak kendilerini daha iyi hissedeceklerdir. Araştırma bulguları, ortaya konan tüm bu yargıları doğrular niteliktedir.

5. 6. Tele Çalışma Uygulama Modeli

Tele çalışmanın uygulanmasına yönelik süreç modeli, devlet, organizasyonlar, bireyler ve engelliler açısından ele alınmalıdır. Öncelikle, devletin tele çalışmaya yaklaşımı önemlidir. Ülke genelinde bir tele çalışma politikasının belirlenmesi gerekmektedir. Avrupa Birliğine aday ülkelerden tele çalışmayı teşvik edici politikaların oluşturulması beklenmektedir. Bu bağlamda, devlet tarafından özel sektör şirketlerine ve bireysel tele çalışma programlarına yardımcı olacak, Kamu Tele Çalışma Hizmet Programı Kurumunun kurulması gereklidir. Bunun yanı sıra, devlet tarafından finanse edilen bir tele çalışma hizmet programının kurulması da tele çalışmanın uygulanmasını kolaylaştıran bir etken olabilecektir (Şekil 5.4).

Tele çalışmayı uygulamak isteyen kurum ve kuruluşlar da devletin belirlediği tele çalışma politikaları ile uyumlu bir tele çalışma programı oluşturmalıdır. Yöneticilere tele çalışmaya yönelik eğitim ve seminerlerin verilmesi gerekmektedir. Organizasyonel adaptasyonların yapılması şarttır. Kurumlar, tele çalışanların evlerine teknolojik altyapıyı kurmaktan ve devam ettirmekten sorumludurlar. Bunun yanı sıra, tele çalışmaya uygun olan işlerin ve görevlerin seçilmesi gerekmektedir. Tele çalışmanın yapılacağı yere, tele çalışma biçimine ve saatlerine işverenler tele çalışanlarla birlikte karar vermelidirler. Bunun sonrasında, tele çalışanlarla sözleşme yapılmalıdır. Tele

çalışanlarla geleneksel çalışanlar arasında eşit istihdam şartları sağlanmalıdır. Kurum ve kuruluşlar kesin olarak tele çalışma programına başlamadan programı test edecek bir senelik bir pilot proje uygulaması yapmalı, bu proje sonrasında ortaya çıkan problemlerin çözümüne yönelik politikalar üretilmeli, başarısız olan programlar sonlandırılmalıdır. Kurumlar tele çalışma sürecini izlemeli ve değerlendirmelidir. Tele çalışanların, şirketlerden tamamen izole olmaması ve meslektaşları ile iletişimin devamı açısından haftalık ya da aylık şirket toplantılarının yapılması önemlidir.

Tele çalışan açısından da, tele çalışmaya olan istek en önemli gerekliliktir. Buna ek olarak, tele çalışma ile işlerini devam ettirecek olan bireylere konuya ilişkin eğitimin verilmesi şarttır. Bu eğitim, gerek bilişim teknolojileri kullanımını gerekse tele çalışmanın beraberinde getireceği sorumlulukları içeren bir programa sahip olmalıdır. Tele çalışacak olan kişinin yaptığı işin ofisten uzakta yapılmaya uygun olması gerekmektedir. Buna danışmanla birlikte tele çalışan karar verir. Yani, iş tamamen tele çalışmaya uygun değilse uygun olabilecek görev ve sorumluluklara karar verilebilir. Kurumların belirlediği toplantılara devamlı katılım, tele çalışanların sosyal izolasyonunun önlenmesi ve meslektaşları ile yüz yüze iletişiminin sağlanması için gereklidir.

Tele çalışma ile çalışacak kişinin tele çalışmaya ilişkin görev ve sorumlulukları yerine getirebilecek yeteneğe sahip olduğunu kanıtlamalıdır. Tele çalışacak olan kişiler, bağımsız çalışma yeteneğine sahip olmalıdır. Açık olarak tanımlanan görev ve araçlar, minimum yüz yüze iletişimi gerektirmelidir ve ölçülebilir olmalıdır. İşlerin optimum olarak yapılabilmesi için bir tele çalışma çevresi içinde aşağıdakilerin yapılması gerekmektedir;

- Tele çalışanın evinde iş mekanı olarak ayrılmış bir alan olmalıdır. Bu alan temiz ve güvenli olmalıdır.
- Kabul edilen iş sözleşmesindeki herhangi bir değişiklik, yer ya da belirtilen diğer değişiklikler danışman tarafından onaylanmalıdır.

- İşyerinde olabilecek kaza ihtimaline karşı kurum çalışma alanını teftiş etmelidir. Kurumlar tele çalışma yapılacak mekanın güvenli çalışma şartlarına sahip olduğunu garanti etmelidir.
- Çalışanların özel harcamaları bu programa dahil değildir. Çalışan ile danışmanlar arasında örnek alandan örnek alana çeşitlilik gösterebilir.
- Kurum tarafından kurulan herhangi bir yazılım veya donanım kurumun mülkiyetinde olmaya devam edecektir. Tele çalışma programı sonlanırsa kuruma geri dönecektir.
- Resmi olarak bir politika ile belirlenen durumlar dışında, kuruma ait olan yazılım çoğaltılamaz.
- Kurum yazılımını kullanan çalışanlar üreticinin lisans sözleşmelerine uymak zorundadır.
- Kuruma ait materyaller kopya edilemez. Çalışanlar kurumlar tarafından izin verilmeyen bilgilerin güvenliğini korumak için gereken tüm tedbirleri almak zorundadır.
- Kuruma ait donanım diğer aile üyeleri tarafından ya da kişisel amaçlı olarak kullanılamaz.

Tele çalışma, uygulama süreci içerisinde aşağıdaki adımları içermektedir:

- Katılımcılarla ilk görüşmeleri gerçekleştirmek ve onlara danışmanlık hizmeti sağlamak
- Tele çalışanlar için teknik destek ve bilgisayar donanımını sağlamak
- Yerel ağa bağlantıyı kurmak
- Donanımı kurmak ve yapılandırmak
- Tele çalışanlara yeni donanımı kullanma konusunda eğitim vermek
- Tele çalışmayı başlatmak (www.dinf.ne.jp/doc/english).

Tele çalışanların engellilik durumuna göre tele çalışma;

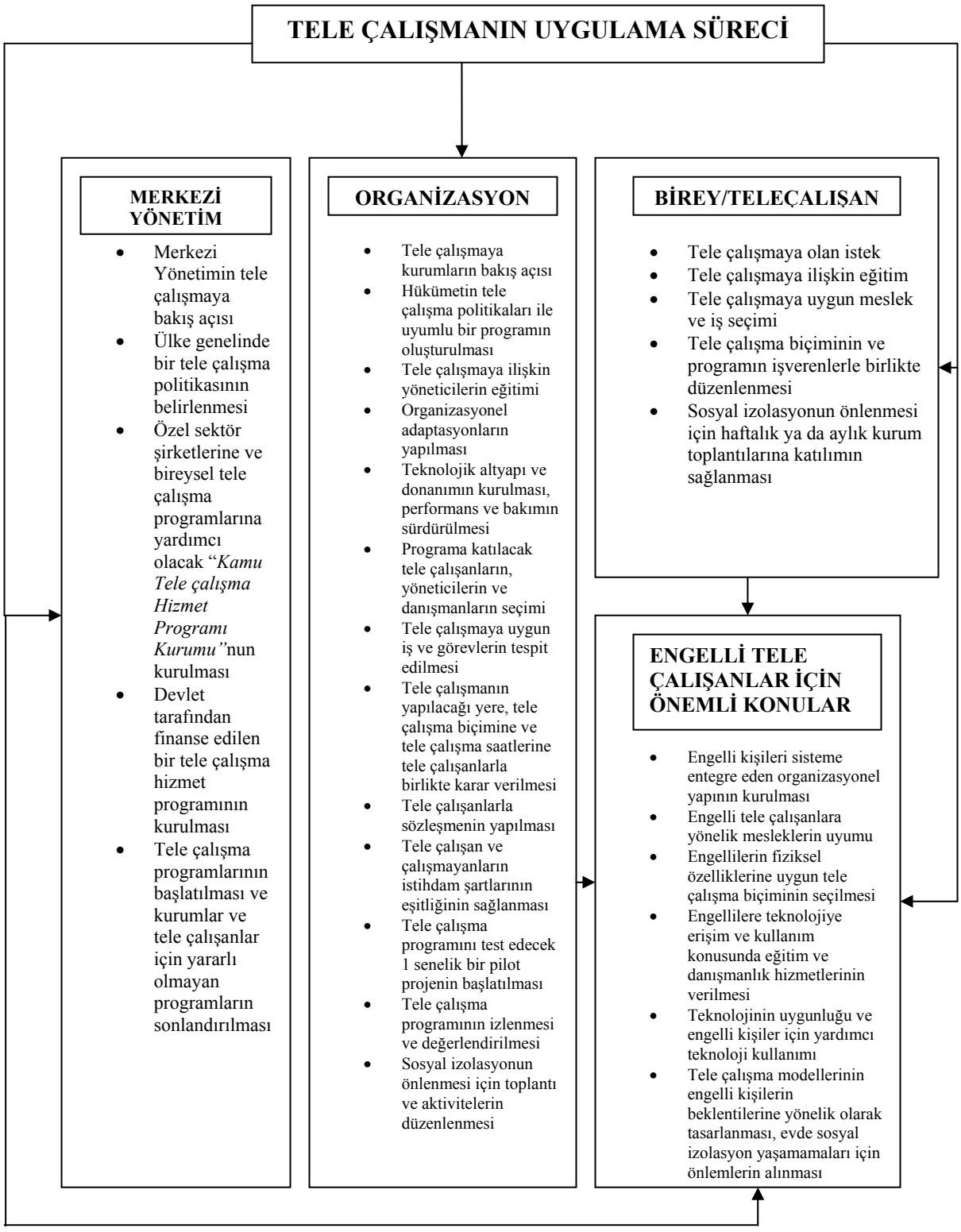
1. Çalışanı işte tutmak için bir araç olarak: Sürekli hastalığa sahip kişilerin çoğunluğu sağlık koşulları nedeniyle çalışırken sık sık ara vermek durumundadır. Bu kişiler geleneksel işyerinde çalışırken oldukça zorlanmaktadır. Bu bağlamda, tele çalışma esnek çalışma saatleri ile engelli kişilerin işlerini devam ettirmelerini sağlayacaktır.
2. Engelliliğe bağlı olarak ortaya çıkan bazı sorunları kolaylaştıran bir araç olarak: Sürekli bir hastalığı olmasa da engelliler çalışma yaşamında zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durumda, tele çalışma söz konusu kişiler için yaşam kalitesini artıran bir çalışma biçimi olarak görülmektedir. Ortaya çıkacak yapı, hem işyerine ulaşımı hem de işyerindeki fiziksel engelleri elimine etme adına önemli bir açılımdır. Kişinin engel durumu önemli derecede hareketini ya da görevlerini yapmasını çok kısıtlamıyorsa tele çalışma veya işine devam etmesi kişinin kararına bırakılmıştır (www.dinf.ne.jp/doc/english).

Bu proje boyunca akılda tutulması gereken önemli noktalar ;

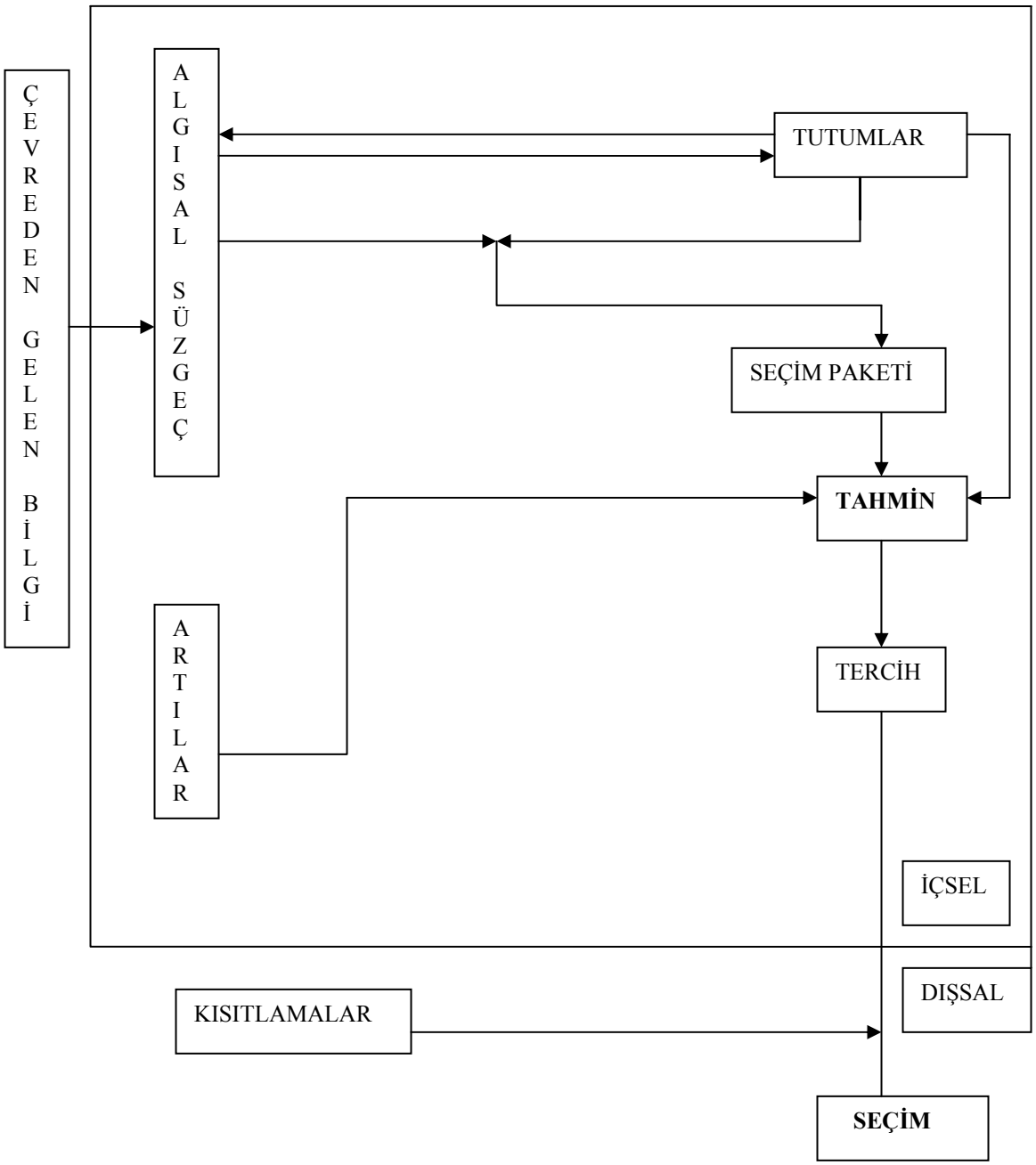
- Çalışanın engelliliği ile ilgili ihtiyaçlar,
- Tele çalışma ile ilgili olarak görev dağılımı ve kurumsal amaçlara uyumluluğun sağlanması,
- Tele çalışmanın kurumun iletişim kanallarına uyumu ve
- Çalışanların performansını değerlendirme sürecidir.

Burada önemle üzerinde durulması gereken konular;

1. Eğitimin etkiliği ve erişilebilirliği,
2. Engelli kişileri sisteme entegre eden organizasyonel yapı,
3. Engelli tele çalışanlara yönelik meslek fonksiyonlarının uyumu
4. Teknolojinin uygunluğu ve engelli kişiler için yardımcı teknolojinin kullanımı,
5. İletişim ağları ve aletleri ve
6. Yeni tele çalışma modellerinin engelli kişilerin beklentilerine yönelik olarak tasarlanması, evde sosyal izolasyon yaşamamaları ve boş zamanlarını değerlendirme konusunda yaşam kalitesinin artırılması amacını taşımasıdır.

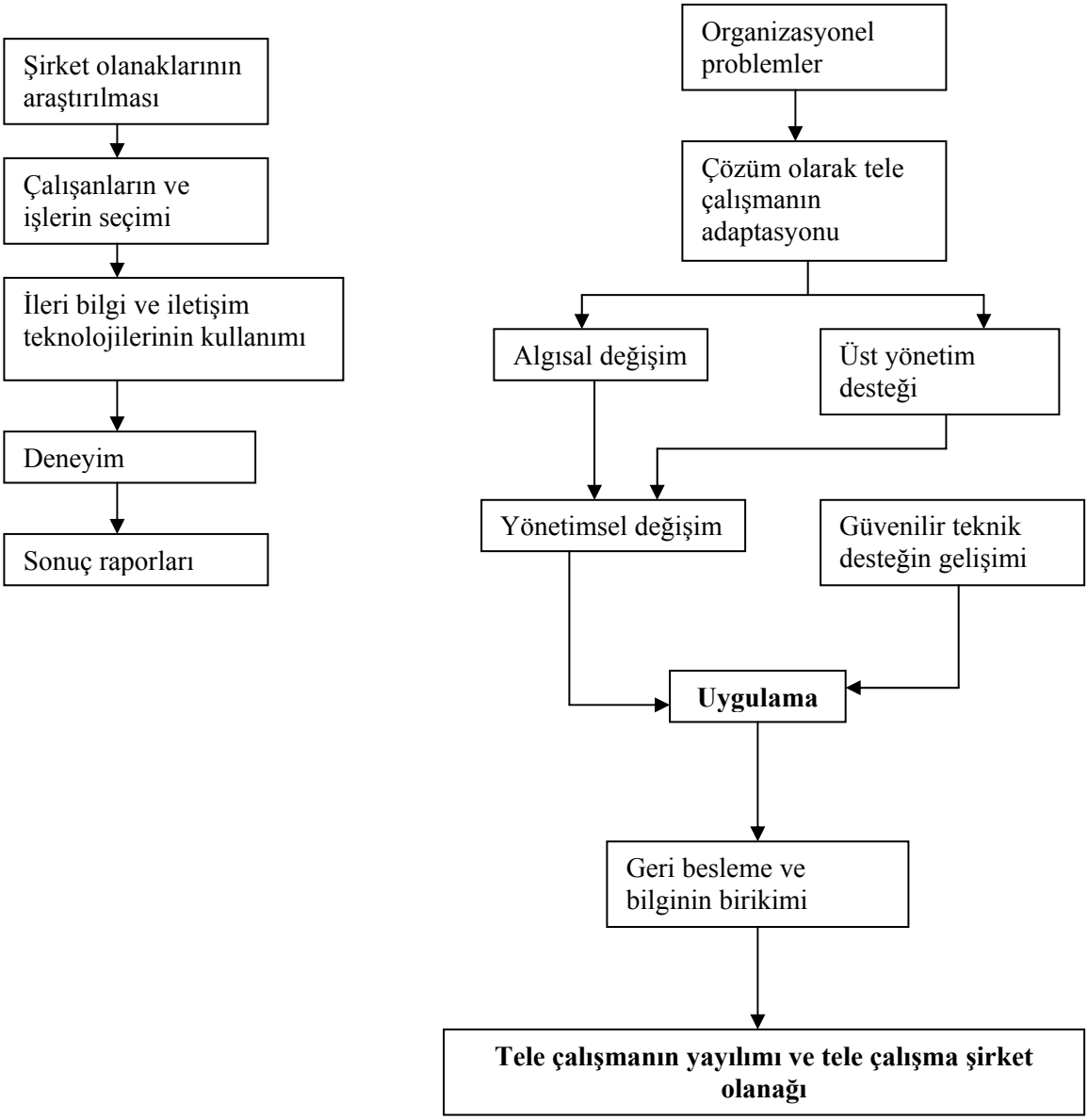
Şekil 5.4. Tele Çalışmanın Uygulama Süreci

Şekil 5.5. Tele Çalışmaya Karar Verme Sürecinin Sistematik Modeli

Kaynak: Mokhtarian ve Salomon, 1994'den adapte edilmiştir.

TELE ÇALIŞMA ADAPTASYON YAKLAŞIMI İÇİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Şekil 5.6. Tele çalışma adaptasyon yaklaşımı içinde paradigma değişimi

Kaynak: Hıga ve Shin 2003 'den adapte edilmiştir.
http://statistics.gunadarma.ac.id/pub/books/communication-ACM

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kent planlama mekansal ve ekonomik boyutlarının yanı sıra sosyal boyutlara da sahip olan bir disiplindir. Bu bağlamda, toplumda dezavantajlı gruplar içinde yer alan engellilerin de bu disiplin içinde önemle ele alınması gerekmektedir. Ülkemizde üniversite sınavına girip, kazanıp daha sonra da çalışma yaşamına katılan engelli sayısı çok çok azdır. Bunda en önemli etken, engellilerin eğitim alamamalarıdır. Bir diğer önemli etken de, kentsel mekanların engellilerin kolaylıkla kullanabileceği şekilde düzenlenmemiş olmasıdır. Evinden çıktığı anda, engellileri, evinin bahçesinden gideceği yere kadar pek çok mimari ve kentsel kısıt beklemektedir. Bu olumsuz koşullarda engellilerin eğitim alması güçleşmekte, eğitim alamayan bu kişilerin istihdam edilme şansları da azalmaktadır. Avrupa Birliği'ne girme aşamasında olan ülkemizde, engelli duyarlı planlama ve kentsel tasarımın yapılması bir zorunluluktur. Nitekim, konuya yönelik olarak yapılmış ve de devam eden akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bu gruba yönelik yeni çözüm önerilerinin geliştirilmesi de gerekmektedir. Bu tartışmanın, yeni açılımlar getirilmesi gereken önemli bir boyutu "tele çalışma" kavramının engelliler açısından sağlayacağı olanaklardır. Bu bağlamda, bilişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği yeni bir çalışma biçimi olan tele çalışma ve engelliler için sunduğu istihdam olanakları önemli bir fırsattır ve değerlendirilmelidir. Benzer şekilde, tele eğitim de eğitim alamayan engelli kişiler için irdelenmesi gereken bir diğer olanaktır. Tele eğitim engelli kişilere herkesle eşit şartlarda eğitim alma imkanı sunmakta ve eğitimde fırsat eşitliğini getirmektedir. Ancak, bu çalışmada özellikle tele çalışmaya ilişkin araştırmalara ve bulgulara yer verilmiştir. Tele eğitim de, bilişim teknolojilerinin sunduğu önemli bir açılımdır ve bir başka çalışma kapsamında ayrıntılı olarak irdelenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Tele çalışma zaten bir işe sahip olan engellilerin çalışma koşullarını iyileştirirken evden çıkamayan süreğen hastalığa sahip çalışmayan engelliler için de istihdam olanağı sunmaktadır. Araştırma bulguları, engellilerin büyük çoğunluğunun tele çalışmaya olumlu baktığını göstermiştir. Bunun yanı sıra, tele çalışmayı tüm çalışanlarına uygulamaya çok da sıcak bakmayan kurumların, engelli çalışanları söz konusu olduğunda tele çalışmaya olumlu yaklaştıkları görülmüştür. Bu anlamda, tele çalışma uygulama süreci içinde engelli çalışanlara öncelik tanınmalı ve pilot projeler geliştirilmelidir.

Tele çalışma, sadece engelliler için değil toplumda çeşitli nedenlerle çalışma yaşamına katılamayan diğer gruplar için de bir fırsattır. Emekliler, kadınlar, hamileler ve küçük bebeği olan anneler tele çalışma ile istihdam edilebilecek ya da işlerini, ara vermeden devam ettirebileceklerdir. Yine, yaşlarının ilerlemesi nedeniyle işyerine gidip gelmekte zorluk çeken, deneyime ve bilgiye sahip olan emekli kişiler de çalışma yaşamında yer almaya devam ederek, hem kendileri, hem kurumları hem de ülkeleri için yararlı olmaya devam edebileceklerdir. Bu anlamda, tele çalışma gerek sosyal gerekse ekonomik açıdan önemle ele alınması gereken bir kavram olarak değerlendirilmelidir.

Bu tartışma içerisinde, üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu, tele çalışmanın kent planlama süreci açısından ortaya çıkaracağı sonuçlar ve getireceği açılımlardır. Mekansal değişim, kent ve bölge planlama açısından daima hem bir fırsat hem de bir tehdit olmuştur. Eski planlama sistemine, yeni gelişmelerin entegre edilebilmesi zorlu bir süreçtir. Bilişim teknolojilerinin, planlamaya etkisi, araç trafiğine olan etkisi kadar kolay fark edilebilir değildir. Bu etki oldukça çeşitlidir ve farklı boyutları içermektedir. Bu anlamda, sistematik bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğu açıktır. Tele çalışma, kent planlamanın sosyal, ekonomik ve fiziksel boyutları açısından ele alınmalıdır.

Planlar hazırlanırken dikkate alınması gereken unsurlar şunlardır:

1. Bilişim teknolojilerinin mekansal etkileri planlama süreci içerisinde yer almalıdır.

2. Bilişim teknolojileri altyapısının gelişimi planlamanın ve planların temel bir parçası olarak ele alınmalıdır.

3. Hali hazırdaki planlama ilkeleri güncellenmeli ve planlamaya yeni yaklaşımlar kazandırmak için sorunlar plancılar tarafından fark edilmelidir.

4. Planlama eğitim programları güncellenmelidir.

5. Yeni mekansal ve kentsel teoriler geliştirilmelidir.

6. Planlama mevzuatının içeriği güncellenmelidir.

Planlama otoriteleri bilişim teknolojilerini planlamada ve planlarda bir unsur olarak ele alınmasının gereğini açık bir karar olarak almalıdır. Eski sistemlere yeni ilkeleri adapte edebilmek için var olan politikaların uygunluğunu değerlendirebilmek için plancılar ve karar vericiler gelecekteki gelişmeler hakkında daha iyi bilgilendirilmeli ve aynı zamanda yeni planlama araçları ile daha iyi donatılmalıdır.

Çalışma kapsamında, detaylı bir biçimde vurgulandığı üzere, tele çalışma, engellilerin, sadece iş yaşamına katılımını sağlamakla kalmayıp, sosyal yaşamla da bütünleşmelerini kolaylaştıran bir süreçtir. Bu kabullenim içerisinde; engellilerin istihdamına yönelik önemli bir açılım sağlayacak tele merkezlerin yer seçimine ilişkin kriterlerin tanımlanması ve bunların imar mevzuatını yönlendiren yasal çerçeve içerisinde ifade edilmesi, ayrıca, söz konusu alanların oluşumuna yönelik uygulama süreçlerinin de tariflenmesi (tele merkezlerin 18. Madde Uygulamalarında düzenleme ortaklık payı içerisinde değerlendirilmesi, kamulaştırmaya ilişkin kurumsal organizasyonlar, vb), çalışma kapsamında ortaya konan düşüncelerin yaşama geçirilmesi adına önemlidir.

Yine, tele çalışmanın, sosyal izolasyonun aksine, insanları (ki, tele çalışma fırsatından yararlanacak engelliler bu grubun önemli bir parçasıdır) kent yaşamına daha fazla entegre edeceği, bunun da, konut yakın çevresinde yer alan kamusal kullanım alanlarının daha yoğun biçimde kullanılacağı anlamına geldiği (ki, bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen anket araştırmalarının da doğruladığı bir sonuçtur) göz önüne alındığında, söz konusu alanların "büyüklük kriterleri" ve "erişilebilirlik" açısından yasal anlamda yeniden değerlendirilmesinin önemli bir gereklilik olduğu açıktır.

Bu tezde, tele çalışmanın kentsel ve mekansal etkileri normatif olarak tartışılmıştır. Bu tartışmaların normatif olarak yapılmak zorunda olması tezin önemli kısıtlılığıdır. Bunun yanı sıra, tele çalışmanın en fazla uygulandığı ülkelerde kentler ve planlama açısından bazı yol gösterici ip uçlarının elde edilebilmesi de ileride yapılacak olan çalışmalara yol gösterebilecektir. Tele çalışmanın yer seçim kararlarına etkisi, ulaşım ve yolculuk hareketlerine ilişkin değişimleri, enerji tüketimine ve kirlilik azalmasına yönelik fikirleri tele çalışmanın uygulandığı gelişmiş ülkelerde yapılan pilot çalışmalardan elde edilen veriler ışığında değerlendirilmiştir. Ülkemizde tele çalışmanın uygulamasının yaygınlaşması ile beraber kentler üzerine etkilerini irdeleyen araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulacaktır. Bu anlamda, tezin, tele çalışmanın mekansal açıdan ortaya çıkacarağı etkilere ilişkin yapılacak çalışmalara da yol göstericek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Alkan, M. ve Özenç, K., 2003. www.tk.gov.tr.

Altan, Ö. Z.,1976. Sakatlar ve Türkiye'de Çalışma Sorunları Eskişehir Ticari İlimler Akademisi, No. 146/90, Eskişehir.

Ahrentzen, S., 1989. A Place of Peace, Prospect and The Home as Office, The Journal of Architectural Planning Research, V.6.

Anonim, 1994. RTA(Roads and Traffic Authority), Teleworking Pilot Project, Report on Findings.

Anonim, 1999. Telecenter Evaluation, A Global Perspective, Report of an International Meeting on Telecenter Evaluation, Ed: Ricordo Gomez and Patrik Hunt, IDRC, Canada.

Atak,E.,2002."Bilgi Toplumunda Özürlü Kişilerin İhtiyaçları", Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi İçin Hazırlanan Taslak Rapor.

Atkinson, R., 2001. Technological change, service employment and the future of cities, mimeo, Washington: Office technology assesment.

Aydın,Y.,1991. Sakatların İstihdamı Hakkında Tüzük Uygulaması Açısından Sakatların Çalışma Sorunlarının İncelenmesi ve Zonguldak Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Aytaç, S., 1993. "Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı", Milli Prodüktive Merkezi Yayınları, Verimlilik Dergisi,2.

Aytek, B.,1978. "Türkiye'de Yasal ve Uygulama Açılarından Sakatların İstihdamı ve Çalışma Sorunları" AİTİAD., C.10, S.1-2.

Bennett,V. And Moorcroft,S., 1995. Eurpean Guide to Teleworking: A Framework for Action; European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions; Dublin.

Bensghir, K.,1996. Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim, TODAİE, Ankara.

Bernadino, A., Ben-Akiva, M. and Salomon, I.,1993 "Stated Preference Approach to Modelling the Adoption of Telecommuting," Transportation Research Board 1413 Washington.

Bilir, Ş.,1986. Özürlü Olma Ne Demektir ,Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri, s.1, Ankara.

Bilişim Şurası, 2002. T.C. Başbakanlık, "Bilgi Toplumuna Doğru", ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi, Sonuç Raporu, Ankara.

Blais, P.1996. "How the Information Revolution Is Shaping Our Communities, Planning Commissioners Journal Issue 24.

Burch,S.,1991. Teleworking: A Strategic Guide for Management; Kogan Page, London.

Büke, A., 2002. Bilişim Çağında e-devlet ve e-Türkiye, Enformasyon ve Dökümasyon Müdürlüğü, İzmir Ticaret Odası.

Calthorpe, P.,1993. The Next American Metropolis-Ecology, Community, and the American Dream, New York.

Carnicer,M.P., Perez,A.M. and Sanchez,L.,2000. Benefits and Barieers of Telework: perception differences of human resources managers according to company's operations strategy, technovation (22), pp. 775-785.

Castells, M., 1989. "High Technology Space and Society", Sage,Beverly Hills.

Castells, M., 1991. "The Informational City", Oxford, U.K., pp. 1 – 32.

Castells, M., 2002. The Information Age. Economy, Society and Culture. Vol I: The Rise of the Network Society. Cornwall: Blackwell.T.J.Ltd.

Castells, M. 2001. The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business, Society. Oxford: University Press.

Ceyhun, Y. ve Çağlayan, U., 1997. Bilgi Teknolojileri Türkiye İçin Nasıl Bir Gelecek Hazırlamakta?, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

Cornford, J. ve Gillespie, A., 1992. "The Coming of the Wired City? The Recent Development of Cable in Britain", Town Planning Review, 63 (3), 243 – 264.

Çoban, H.1997.Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş,Ankara.

Daniels, P.W., 1991. "Internationalization, Telecommunications and Metropolitan Development: The Role of Produce – Services", In Collapsing Space and Time: Geographic Aspects of Communication and Information, ed. by. S.D. Brunn, T.R. Leinbach, 1991, Harper Collins Academic, U.S.A., pp. 145 – 169.

Devlet Personel Başkanlığı, 2003. www.bilgitoplumu.gov.tr.

Di Martino,V. And Wirth,L.,1990. Telework: A new way of working and living, International Labour Review,129,529-554.

DPT, 1992. Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Sakatlar İçin Politika Dökümanı.

DPT, 2003."Bilgi Toplumuna Giden Yolda E-Dönüşüm Türkiye Projesi-www.bilgitoplumu.gov.tr

EIRR,1996. "Teleworking in Europe; Part One; European Industrial Relations Review; No.268,May.

EITO,2002. European Information Technology Observatory, www.emcc.eurofound.eu.int/

Ekmekçi, Ö.,1987. Yeni Tüzük Hükümleri Uyarınca Sakat İşçi Çalıştırma Yükümü, İBD., c.61, s.4-5-6.

Erdem,Z.,1997. Tele Çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı, Doktora Tezi,İstanbul.

Erdemir,Ş.,1990. Sakat Kimseler İçin Şansların Eşitlenmesine İlişkin Ulusal Mevzuatlar Hakkında Rapor, Türkiye Sakatları Koruma Vakfı Yayını, Ankara.

E-Europe+ 2003,2001. Avrupa'da Bilgi Toplumunun Oluşturulması İçin Ortak Girişim, Eylem Planı, Haziran. www.europa.eu.int/ispo/iap/

European Telework Development,1997. European Telework:What's the Real Position, http://www.eto.org.uk/

E-Türkiye Girişimi I. Ara Raporu, 2001. Teknoloji ve Kalite Yönetimi Komisyonu.

Fathy, T., 1991. "Telecity: Information and Its Impact on City Form, Preager, New York, 156 pages.

Feather, R.,1998. Telecommuting: Current Status, Future Direction, Master Thesis.

Gilespie,A., Richardson and Comford,1995. Review of Telework in Britain:Implications for Public Policy,Newcastle,England: University of Newcastle Upon Tyne, Centre for Urban and Regional Development Studies, February.

Göksoy, T., 1991. Sakatlar Haftası Etkinlikleri, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Faaliyet Raporu, Ankara.

Graham,S., ve Marvin, S., 1996. Telecommunications and The City, London and New York.

Graham, S., ve Marvin, S. 2001. *Splintering urbanism.* London: Routledge.

Hall, P. 1995. Towards a General Urban Theory. In J. Brotchic et.al. (Eds.). Cities in Competition: Productive and Susainable Cities for the 21st Century (pp. 3-32). Sydney: Longman Australia.

Hall,P.,2003. The End of the City? The Report of My Death As An Exaggeration, City, Vol.7, No.2.

Hepworth, M., 1987. The Information City, Cities, 253-262.

Hopkins, J.B., O'Donnell,J. and Ritter, G.T., 1994. "Telecommuting: How Much? How Soon?" Moving Toward Deployment: Proceedings of the IVHS America 1994 Annual Meeting, America.

Humble, J.E., Jacobs, S. Ve Van, S.M., 1995. Benifits of Telecommuting for engineers and other high-tech professionals, Industrial Management, 37(2):15-19.

Huws,U., Korte,W.B. and Robinson,S.,1990. Telework: Towards the Elusive Office; John Wiley Information Systems Series, John Wiley&Sons,Chichester.

Huws,U.1993.Teleworking in Britain: A Report to the Employment Department; Employment Department, Research Series No.18,Shoffield.

Huws,U.,1995. "Follow-up to the white paper: European Commission's Employment Task Force, Social Europe, Supplement 3/95, Brussels.

İnce,A.,1996. Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Özürlüler, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karaduman, M., 1988. Türkiye'de Sakatların İstihdamı, İstihdam Dergisi, S.3.

Kelly,M.M.,1998. The Work at Home Revolution. The Futurist,28-32.

Kossek,E.E.,2001. Telecommuting (online)Available:(http://www.bc.edu/bc-org/csom/cwf/wfnetwork/index.html).

Kotkin, J.2000. The New Geography. How the Digital Revolution is Reshaping the American Landscape. New York: Random House.

Kotkin, J., & DeVol, R.C. 2001. *Knowledge-Value Cities in the Digital Age.* Santa Monica: Milken Institute.

Kumar,K.,1995. From Post-Industrial to Post-Modern Society; New Theories of the Contemporary World; Blackwell Publishers Ltd., Oxford.

Kurland, M.B. and Bailey,D.E.,1999. When workers are here, there and everywhere: A discussion of the advantages and challenges of telework. Organizational Dynamics,28,53-68.

Kutal, M.,1978. "Sosyal Hukuk ve Uygulaması", İktisat ve Maliye Dergisi, c.25, s.7.

Martin, W.J., 1988. "The Information Society", London: Aslib.

McQuay,R.,1995. Telecommuting: Possible futures for urban and rural communities, McQuay Technologies, Phoenix AZ http://www.asu.edu/caed/.

Milne, S.,1995. On Telecommuting: APS Enterprises Research Paper. http://www.com/user/pse/telecom.htm.

Mitchell, W.J.,1999. E-topia. Cambridge, MA: The MIT Press.

Mokhtarian,P.L,1991. "Defining Telecommuting", Transportation Research Record.

Mokhtarian,P.L,1994. Telecommuting and Residential Location: Theory and Implications for Commute Travel in the Monocentric Metropolis, Transportation Research Record 1463, University of California, Davis, CA95616.

Mokhtarian,P.L. ve Salomon, I.,1994. "Modeling the Choice of Telecommuting:Setting the Context", Environment and Planning-A, Vol.26, No.5.

Moran,R.,1993.The Electronic Home: Social and Spatial Aspects; A Scoping Report European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin.

Moss,M.,1998. Technology and Cities, Cityscape: A Journal of Policy Development and Research, vol.3,no.3.

Moss,M.L.,2000. "Why Cities Will Thrive in the Information Age",ULI on the Future: Cities in the 21st Century, The Urban Land Institute, Washington,D.C.

Murphy,E.,1996. Flexible Work; Director Books, Hertfordshire.

Naisbitt, J., 1984. Megatrends. New York: Warner Books.

Neal, M.P.Chapman,N.J., Ingersoll-Dayton,B. Ve Emlen,A.C.,1993. Employer responses to employees' dependent-care responsibilities: Policies andBenefits. In M.B.Neal, N.J.Chapman, B.Ingersoll-Dayton&A.C.Emlen(Edts). Balancing work and cregiving for children, adults and elders, Newbury Park,CA. Hill,E.J., Hawkins,A.J., Ferris,M., and Weitzman,M. Finding an extra day a week.

Neumann, P. ve Uhlenkueken, C., 2001. Assistive Technologhy and the Barrier City: A Case Study from Germany, Urban Studies,Vol.38, No:2, 367-376.

Nilles,J.M.,1994. Making Telecommuting Happen: A Guide for Telemanagers and Telecommuters; Van Nostrand Reinbold, New York.

Nilles,J.M.,1998. Managing Telework: Strategies for Managing the Virtual Workforce, New York: John Wiley and Sons.

Ovortrup, L.,1992. Telework: Visions, Definitions, Realities, Barriers, in Cities and Technologies, Organizations For Economic Co-Operation And Development, OECD, France, Paris.

Özürlüler Şurası,1999. Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler Komisyon Raporları Genel Kurul Görüşmeleri, Ankara.

Pamuk,S.P., 2002. Çalışma Yaşamında Engellilerin İş Doyumu ve Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Polat,E.,1998. Özürlüler İçin Tasarımda Erişebilir ve Yaşanabilir Yaya Mekanları: Ankara-Kızılay Merkez Yaya Bölgesi'nde Yaya Mekanı Örneklemesi,Yüksek Lisans Tezi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı,Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Quay, R., 1995. Telecommuting possible futures for urban and rural communities, McQuay Technologies, Phonix AZ.

Seçkin, H.,1978. Sakat ve Eski Hükümlü Çalıştırma Zorunluluğu, Yasa HD., C.1, S.1.

Shin, B., 2000. Telework: existing research and future directions., Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce 10 (2) 85-101.

Simmons, S.,1996. Flexible Working: A Strategic Guide to Successful Implementation and Operation; Kogan Page, London.

Stanek,M.D.,1993.Modelling Perceptions and Preference of Home-based Telecommuting, University of California, Master Thesis, Davis, USA.

Strover, S., 1998. Urban Policy and Telecommunications, Journal of Urban Affairs 10 (4), 341-356.

Şişman,Y.,1995.Türkiye'de Sakat Çalıştırma Yükümlülüğünün Düzenlenmesi ve Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Talvitie, J., 2003. The impact of Information and Communication Technology on Urban and Regional Planning, Helsinki University of Technology Department of Surveying Institute of Real Estate Studies, Helsinki.

Tayyaran, M.K., Khan, M.A ve Anderson, D.A, 2003. "Impact of Telecommuting and Intelligent Transportation Systems on Residential Location Choice", Transportation Planning and Technology, Vol.26, No.2, pp.171-193.

T.C. Başbakanlık, 1997. Resmi Gazete, Sayı 23011, Ankara.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstatistik Yıllığı, 2001. Yayın No:315 Ankara.

T.D.K., 1983. K-z, Türkçe Sözlük, s.818, Ankara.

Toffler,A.,1980. The Third Wave: The Revolution that will change our lives, Collins, London.

T.S.E.,1991.Türk Standartları, Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları, s.16, Ankara.

TUSİAD, 2001. Avrupa Birliği Yolunda Bilgi Toplumu ve E-Türkiye, Tüm Rapor.

TÜBİTAK BİLTEN, 2001. "Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Araştırması", Ankara.

Türkiye Sakatları Koruma Vakfı, 1994. Cumhuriyetimizin Kuruluşundan Günümüze Sakatların Yasal Hakları, Ankara.

UBAK Raporu, 1998."Özürlü ve Engelli Vatandaşlar İçin Hizmet", Araştırma Raporu, Ulaştırma Bakanlığı, TUENA Proje Ofisi, Ankara.

United Nations, 1994. Target areas for equal participation, The Standart Rules on the Equalization of Opportinities for Persons with Disabilities, s.22, New York.

Uşan, M.F., 2003. Mesleki Eğitim ve İstihdam Devlet Personel Rejimi ve İş Mevzuatı, e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi.

Yavuz, A.,1995. Esnek Çalışma ve Endüstri İlişkilerine Etkisi, Kamu-İş Yayını,Ankara.

Webster, F. 2002. Theories of the Information Society, 2nd Edition. London: Routledge.

Weiner, E., & Brown, A. 1997. Insider´s Guide to the Future. USA: Boardroom.

Wunderlich, R., 1997. The Urban Effects of Telecommuting, Geography of Cities, December, 450:240.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.altinokta.org

http://www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp

http://www.dinf.ne.jp/doc/english

http://www.doc.mmu.ac.uk/research/msc/azads/dissisu.htm

http://www.eeoc.gov/facts/telework.html

http://www.engelliler.net

http://www.eto.org.uk/faq/faq03.htm

http://intsys.fin.qub.qc.uk

http://www.justice.ie/

http://www.knpd.org/

http://www.maunster.de/komm/

http://www.mite.org

http://www.ozida.gov.tr

http://www.sitenet.com/idrcnet

http://www.stakes.fi/include/reports.html

http://www.stakes.fi/include/twin.html

http://www.sustel.org

EKLERİN LİSTESİ

EK 1: Avrupa'da ve Amerika'da Tele Çalışma İstatistikleri

EK 2: Çalışan Ortopedik Engelliler İçin Anket Soruları

EK 3: Çalışmayan Ortopedik Engelliler İçin Anket Soruları

EK 4: Kurumlara Yönelik Anket Soruları

EK 5: Çalışan Engellilerin Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 6: Çalışan Engelliler ve Tele Çalışmaya Olan İstekleri İle Genel Özelliklerinin Çaprazlamaları

EK 7: Çalışmayan Engellilerin Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 8: Çalışmayan Engelliler ve Tele Çalışmaya Olan İsteklerinin Genel Özellikleri İle Çaprazlamaları

EK 9: Kurumların Sorulara Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımları

EK 10: Kurumlarla Yapılan Anketlerin Çaprazlama Sonuçları

EK 11: Çalışan Engellilere Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

EK 12: Çalışmayan Engellilere Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

EK 13: Kurumlara Yönelik Alan Araştırması Grafikleri

EK 1 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk1.1: Avrupa'da Tele Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımları.....1

TabloEk1.2: Avrupa'da Tele Çalışanların Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları 2

TabloEk1.3: Avrupa'da Tele Çalışanların Meslek Özelliklerine Göre Dağılımları 2

TabloEk1.4: Avrupa'da Tele Çalışmanın Kuruluş Büyüklüğüne Göre Dağılımı.....3

TabloEk1.5: Avrupa'da Tele Çalışmanın Yayılımı 1999: Genel Nüfus Araştırmaları Sonuçları.....3

TabloEk1.6: Avrupa'da Tele Çalışmanın Yayılımı 1999: Hükümet Araştırmaları Sonuçları 4

TabloEk1.7: Avrupa'da Beş Ülkede Tele Çalışanların İşgücü İçindeki Oranları ve 2005 Yılı Tahminleri.....4

TabloEk1.8:10 Avrupa Ülkesi İçin Sonuçlar (Toplam İşgücü İçindeki Yüzdeleri) 5

TabloEk1.9: Amerika'da Tele Çalışan Sayıları ve İşgücü İçindeki Oranları 5

EK 1 GRAFİKLERİN LİSTESİ

GrafikEk1.1: Avrupa'da Tele Çalışmanın 1994-1999 Yılları Arasında Yıllık Büyüme Oranı.....1

GrafikEk1.2 : Avrupa'da Tele Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımları 1

GrafikEk1.3: Avrupa'da Tele Çalışanların Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları 2

GrafikEk1.4: Avrupa'da Tele Çalışanların Meslek Özelliklerine Göre Dağılımları 2

GrafikEk1.5:Düzenli Tele Çalışanların Organizasyon Büyüklüğüne Göre Dağılımı 3

EK 5 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk5.1.Çalışan Engellilerin Cinsiyet Dağılımları 17

TabloEk5.2.Çalışan Engellilerin Yaş Grupları Dağılımları 17

TabloEk5.3.Çalışan Engellilerin Medeni Durumu 17

TabloEk5.4.Çocuk Sayısı Dağılımlarına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 17

TabloEk5.5.Eğitim Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 18

TabloEk5.6.Çalışma Statüsüne Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 18

TabloEk5.7. Kalınan Yere Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 18

TabloEk5.8. Engel Türüne Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 18

TabloEk5.9. Engelin Oluşma Nedenine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 18

TabloEk5.10. Engel Derecesine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 19

TabloEk5.11. Protez Kullanım Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı 19

TabloEk5.12. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı 19

TabloEk 5.13.Çalışma Nedenine Göre Çalışan Engelli Dağılımı 19

TabloEk5.14.İşyerinde Kendi Mesleğini Yapma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı 20

TabloEk5.15.İşyeri Sektörüne Göre Çalışan Engelli Dağılımı 20

TabloEk5.16.İşyeri Koluna Göre Çalışan Engelli Dağılımları 20

TabloEk5.17.İşte Çalışma Süresine Göre Çalışan Engelli Dağılımları 20

TabloEk5.18.İşe Ulaşım Süresine Göre Çalışan Engelli Dağılımları 20

TabloEk5.19.İşini Bulma Yöntemine Göre Çalışan Engelli Dağılımları 21

TabloEk5.20. Başka İşte Çalışma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları 21

TabloEk5.21.İş Ararken Sorunlarla Karşılaşma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları 21

TabloEk5.22. Sosyal Güvencenin Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımları 21

TabloEk5.23.İşin Engelliliğe Göre Seçilmesi 22

TabloEk5.24. Engelliliğin Yapılan İşi Etkileme Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları 22

TabloEk 5.25.İşsiz Kalma Korkusuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları 22

TabloEk5.26.Çalışan Engellierin İş Arkadaşlarının Tutumuna Göre Dağılımı 22

TabloEk5.27. Amirlerin Tutumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....22

TabloEk5.28.Çalışan Engellilerin İşyerindeki Engellere Göre Dağılımları 22

TabloEk5.29.İş Ortamının Ergonomikliği 23

TabloEk5.30. Yetenek ve Becerilerin İşe Uygunluğuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....23

TabloEk5.31.İşyerinde Engellilere Uygun Ekipman Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımı 23

TabloEk5.32.Çalışan Engellilerin İş Yerine Ulaşım Şekilleri 23

TabloEk5.33. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....23

TabloEk5.34.Çalışan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı 24

TabloEk5.35. Boş Zamanları Değerlendirmeye Göre Çalışan Engellierin Dağılımı.....24

TabloEk5.36. Park Alanlarının Varlığına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 24

TabloEk 5.37. Park Alanlarından Memnuniyet Derecesine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....24

TabloEk5.38. Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....25

TabloEk5.39. Bilgisayar Sahipliliğine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 25

TabloEk5.40. Bilgisayar Programlarını Kullanabilme Becerisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımları 25

TabloEk5.41.İnternet Kullanımı ve Amaçlarına Göre Çalışan Engelli Dağılımı 25

TabloEk5.42.İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 25

TabloEk5.43.İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 26

TabloEk5.44. Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....26

TabloEk5.45.İşyerinde İnternet Varlığına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı 26

TabloEk5.46. Tele Çalışmaya Olan İsteğe Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....26

TabloEk5.47. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri 26

TabloEk5.48. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri 27

TabloEk5.49. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri 27

EK 6 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk6.50.Çalışan Engelliler ;Eğitim Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 28

TabloEk6.51.Çalışan Engelliler ; Yapılan İş İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 28

TabloEk6.52.Çalışan Engelliler ; Çalışma Nedeni İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 29

TabloEk6.53.Çalışan Engelliler ; İşyerindeki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 29

TabloEk6.54.Çalışan Engelliler ; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 30

TabloEk6.55.Çalışan Engelliler ; Bilgisayar Sahipliliği İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 30

TabloEk6.56.Çalışan Engelliler ; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 30

TabloEk6.57.Çalışan Engelliler ; İnternet Kullanımı ve Amaçları İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 31

TabloEk6.58.Çalışan Engelliler ; İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 31

TabloEk6.59.Çalışan Engelliler ; Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisi İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 31

TabloEk6.60.Çalışan Engelliler; İşyerinde İnternet Varlığı İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 32

TabloEk6.61. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yaş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki 32

TabloEk6.62. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki....33

TabloEk6.63. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....33

TabloEk6.64. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki ..33

TabloEk6.65. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....34

TabloEk6.66. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....34

TabloEk6.67. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....35

TabloEk6.68. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....35

TabloEk6.69. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....36

TabloEk6.70. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....36

TabloEk6.71. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Türü ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....37

TabloEk6.72. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engelin Oluşma Nedeni ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....37

TabloEk6.73. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engelin Derecesi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri....38

TabloEk6.74. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....38

TabloEk6.75. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki ..39

TabloEk6.76. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yardım Alma Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....39

TabloEk6.77. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşyeri Kolu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri....40

TabloEk6.78. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşte Çalışma Süresi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri 40

TabloEk6.79. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşte Çalışma Süresi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri 41

TabloEk6.80. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşe Ulaşım Süresi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri 41

TabloEk6.81. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İş Ortamının Ergonomikliği ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri 42

TabloEk6.82. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Kentteki Engeller ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri 42

TabloEk6.83. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Becerisi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri 43

EK 7 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk7.84.Çalışmayan Engellilerin Cinsiyet Dağılımları 44

TabloEk7.85.Çalışmayan Engellilerin Yaş Grupları Dağılımları 44

TabloEk7.86.Çalışmayan Engellilerin Medeni Durumu 44

TabloEk7.87.Çocuk Sayısı Dağılımlarına Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 44

TabloEk7.88.Eğitim Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 45

TabloEk7.89. Geçim Kazanma Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 45

TabloEk7.90. Yaptığı İşe Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 45

TabloEk7.91. Kalınan Yere Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 45

TabloEk7.92. Engel Türüne Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 45

TabloEk7.93. Engelin Oluşma Nedenine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 46

TabloEk7.94. Engel Derecesine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 46

TabloEk7.95. Protez Kullanım Durumuna Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı 46

TabloEk7.96. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı 46

TabloEk7.97.Çalışma İstemine Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı 47

TabloEk7.98.Çalışmayan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı.....47

TabloEk7.99. Boş Zamanları Değerlendirmeye Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 47

TabloEk7.100. Park Alanlarının Varlığına Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 47

TabloEk7.101. Park Alanlarından Memnuniyet Derecesine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 48

TabloEk7.102. Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı.....48

TabloEk12.103. Bilgisayar Sahipliliğine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 48

TabloEk7.104. Bilgisayar Programlarını Kullanabilme Becerisine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımları 48

TabloEk7.105.İnternet Kullanımı ve Amaçlarına Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı 48

TabloEk7.106.İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 49

TabloEk7.107.İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı 49

TabloEk7.108. Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı.....49

TabloEk7.109.Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları 49

TabloEk7.110. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan İstek ve Nedenleri 49

TabloEk7.111. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri.....50

TabloEk7.112. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri 50

EK 8 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk8.113.Çalışmayan Engelliler ; Kalınan Yer İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 51

TabloEk8.114.Çalışmayan Engelliler ; Engel Türü İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 51

TabloEk8.115.Çalışmayan Engelliler ; Kentteki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 52

TabloEk8.116.Çalışmayan Engelliler ; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 52

TabloEk8.117.Çalışmayan Engelliler ; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 53

TabloEk8.118. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Cinsiyet ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki..... 53

TabloEk8.119. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Yaş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 54

TabloEk8.120. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki . 54

TabloEk8.121. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki..... 55

TabloEk8.122. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki..... 55

TabloEk8.123. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 56

TabloEk8.124. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki..... 56

TabloEk8.125. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Protez Kullanım Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 57

TabloEk8.126. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 57

EK 9 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk9.127. Kurumun Çalışma Alanı 58

TabloEk9.128. Kurumun Kategorisi 58

TabloEk9.129. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı 58

TabloEk9.130. Kurumdaki Bilgisayar Sayısı 59

TabloEk9.131. Bilgisayar Programları Kullanımı 59

TabloEk9.132.İnternet Bağlantısı Varlığı 59

TabloEk9.133.İnternet Bağlantısı Hızı 59

TabloEk9.134.E-Hizmetlerden Yararlanma Durumu 59

TabloEk9.135. Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımı 60

TabloEk9.136. Kurumların Tele Çalışma Türü Tercihi 60

TabloEk9.137. Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi 60

TabloEk9.138. Kurumların Tele Çalışma Uygulama Nedeni 60

TabloEk9.139. Kurumların Tele Çalışma Uygulamama Nedeni 61

TabloEk9.140. Kurumda Çalışan Engelli Sayısı 61

TabloEk9.141. Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması 61

TabloEk9.142. Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları 61

EK 10 TABLOLARIN LİSTESİ

TabloEk10.143. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmaya Olan Yaklaşımları Arasındaki İlişki 62

TabloEk10.144. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Çalışanları İçin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Tipi Arasındaki İlişki..... 62

TabloEk10.145. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi 63

TabloEk10.146. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedeni Arasındaki İlişki..... 64

TabloEk10.147. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama İstememe Nedeni Arasındaki İlişki 64

TabloEk10.148. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları..... 65

TabloEk10.149. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımları Arasındaki İlişki 66

TabloEk10.150. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Çalışanları İçin Tele Çalışma Türü Tercihleri Arasındaki İlişki 66

TabloEk10.151. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi Arasındaki İlişki..... 67

TabloEk10.152. Kurumun İçinde Kategori İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedenleri Arasındaki İlişki 67

TabloEk10.153. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki..... 68

TabloEk10.154. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları..... 69

TabloEk10.155. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki 69

TabloEk10.156. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumda Çalışan Engelli Sayısı Arasındaki İlişki 70

TabloEk10.157. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması Arasındaki İlişki..... 71

TabloEk10.158. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki 72

EK 11 GRAFİKLERİN LİSTESİ

GrafikEk11.1.Çalışan Engellilerin Çalışmak İsteme Nedenlerine Göre Dağılımları 73

GrafikEk11.2.Çalışan Engellilerin İş Ararken Karşılaştıkları Sorunların Dağılımı 73

Grafik Ek11.3.Çalışan Engellilerin İşyerinde Kendi Mesleğini Yapabilme Durumları Dağılımı 74

GrafikEk11.4. Daha Önce Başka İşte Çalışan Engellilerin İşlerinden Ayrılma Nedenleri 74

GrafikEk11.5.Çalışan Engellilerin İşlerini Engellilik Durumuna Göre Seçmeleri Dağılımı 74

GrafikEk11.6.Çalışan Engellilerin İşlerini Engelliliklerinin Yaptıkları İşi Etkilemesi 75

GrafikEk11.7.Çalışan Engellilerin Yetenek ve Becerilerinin Yaptıkları İşe Uygunluğu Dağılımı 75

GrafikEk11.8.Çalışan Engellilerin İşyerlerine Ulaşım Süresi Dağılımı 76

GrafikEk11.9.Çalışan Engellilerin İşyerinde Karşılaştıkları Engeller 76

GrafikEk11.10.İşyerinde Engellilere Uygun Ekipman Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımı 77

GrafikEk11.11.Çalışan Engellilerin İşyerinde İnternet Varlığına Göre Dağılımı 77

GrafikEk11.12.Çalışan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı 77

GrafikEk11.13.Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 78

GrafikEk11.14.Çalışan Engelliler; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 78

GrafikEk11.15.Çalışan Engelliler; Bilgisayar Sahipliliği İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 79

GrafikEk11.16.Çalışan Engelliler; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 79

GrafikEk11.17.Çalışan Engelliler; İnternet Kullanım Amaçları İle Tele Çalışmaya Olan İstek .....

Arasındaki İlişki 80

GrafikEk11.18.Çalışan Engelliler; İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 80

GrafikEk11.19. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler;Yaş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki 81

GrafikEk11.20. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum İle Tele Çalışma İle Çalışmak İsteme Nedenleri Arasındaki İlişki 81

GrafikEk11.21. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 82

GrafikEk11.22. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki 82

GrafikEk11.23. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 83

GrafikEk11.24. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki 83

GrafikEk11.25. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 84

GrafikEk11.26. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki 84

GrafikEk11.27. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş İle Tercih Edilen Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 85

GrafikEk11.28. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşyeri Kolu İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 85

GrafikEk11.29.Çalışan Engellilere İş Arkadaşlarının Davranışları Dağılımı 86

GrafikEk11.30.Çalışan Engellilere Amirlerinin Davranışları Dağılımı 86

GrafikEk11.31.Çalışan Engellilerin Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımları 87

GrafikEk11.32.Çalışan Engellilerin İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumu 87

GrafikEk11.33.Çalışan Engelliler; Bilgisayarın İnsanlarla İletişimine Olan Etkisi 87

GrafikEk11.34.Çalışan Engelliler; Bilgisayarın İnsanlarla Olan İletişime Etkisi İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 88

GrafikEk11.35. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki .. 88

GrafikEk11.36. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki ..88

EK 12 GRAFİKLERİN LİSTESİ

GrafikEk12.37.Çalışmayan Engellilerin Çalışmak İsteme Nedenleri 90

Grafik Ek12.38.Çalışmayan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı 90

GrafikEk12.39.Çalışmayan Engelliler; Kalınan Yer İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 91

GrafikEk12.40.Çalışmayan Engelliler; Yabancı Dil Bilme Durumu ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 91

GrafikEk12.41.Çalışmayan Engelliler; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki 92

GrafikEk12.42. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Yaş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 92

GrafikEk12.43. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki.....93

GrafikEk12.44. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki.....93

GrafikEk12.45. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 94

GrafikEk12.46. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Protez Kullanım Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki.....94

GrafikEk12.47.Çalışmayan Engellilerin Yardım Almadan Yaşayabilme Durumları 95

GrafikEk12.48.Çalışmayan Engellilerin İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumları.....95

GrafikEk12.49. Bilgisayarın Çalışmayan Engellilerin İnsanlarla Olan İletişimlerine Etkisi 96

GrafikEk12.50. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Cinsiyet ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki.....96

GrafikEk12.51. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki 97

EK 13 GRAFİKLERİN LİSTESİ

GrafikEk13.52. Kurumdaki Bilgisayar Sayısı....98

GrafikEk13.53. Kurumlarda İnternet Hızı Seviyesi....98

GrafikEk13.54. Kurumlarda E-Hizmetlerden Yararlanma Derecesi....99

Grafik Ek13.55. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımları Arasındaki İlişki....99

GrafikEk13.56. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Tele Çalışmanın Kurumları İçin Yararlı Olacağına İnançları....100

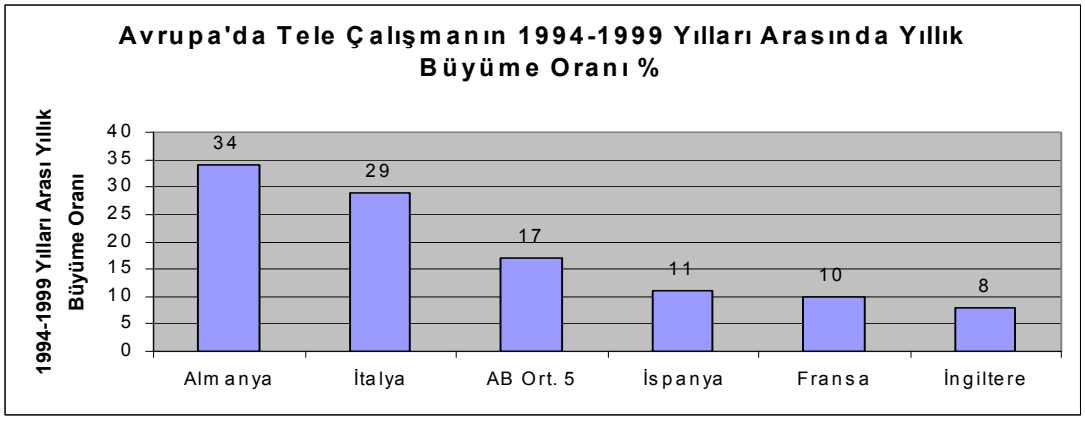
GrafikEk13.57. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Kategori İle Tele Çalışmaya Olan Yaklaşımları Arasındaki İlişki....100

EK 1: AVRUPA'DA VE AMERİKA'DA TELE ÇALIŞMA İSTATİSTİKLERİ

Tele çalışma üzerine yapılan son araştırmalar Avrupa'da 9 milyon kişinin tele çalışma ile işlerini yaptıklarını ortaya koymuştur. 6 milyon kişi düzenli tele çalışırken, 3 milyon kişi ara sıra tele çalışmaktadır. Avrupa işgücünün %6'sı tele çalışandır. EcaTT (Elektronik Ticaret ve Tele Çalışma Eğilimleri) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre 1994-1999 yılları arasındaki tele çalışmanın yıllık büyüme oranı Avrupa Birliği'ne üye 5 büyük ülke ortalaması %17'dir (Almanya,İtalya,İspanya,Fransa ve İngiltere) (Grafik Ek1.1).

Grafik Ek1.1: Avrupa'da Tele Çalışmanın 1994-1999 Yılları Arasında Yıllık Büyüme Oranı

Kaynak: EcaTT (Electronic Commerce and Telework Trends),1999, http://www.emprica.com

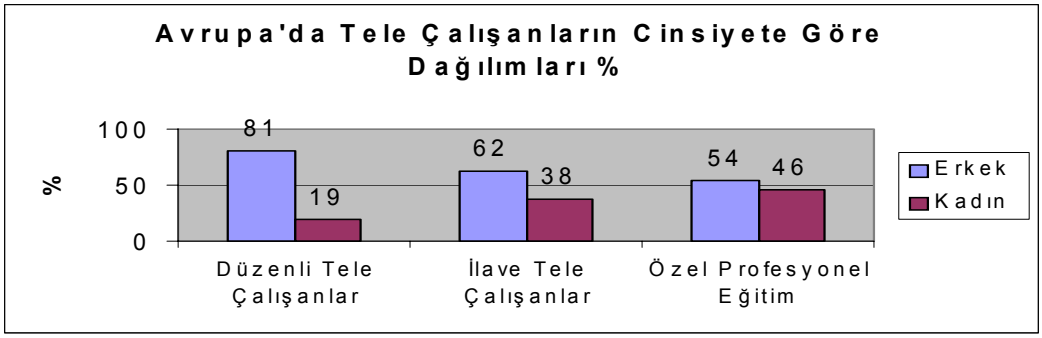
EcaTT (Elektronik Ticaret ve Tele Çalışma Eğilimleri) araştırma sonuçlarına göre, Avrupa'da tele çalışanların büyük çoğunluğu erkektir (Tablo Ek1.1 ve Grafik Ek1.2).

Tablo Ek1.1: Avrupa'da Tele Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımları %

	Erkek	Kadın
Düzenli Tele Çalışanlar	81	19
İlave Tele Çalışanlar	62	38
Tele Çalışmayanlar	54	46

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

Grafik Ek1.2: Avrupa'da Tele Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımları %

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

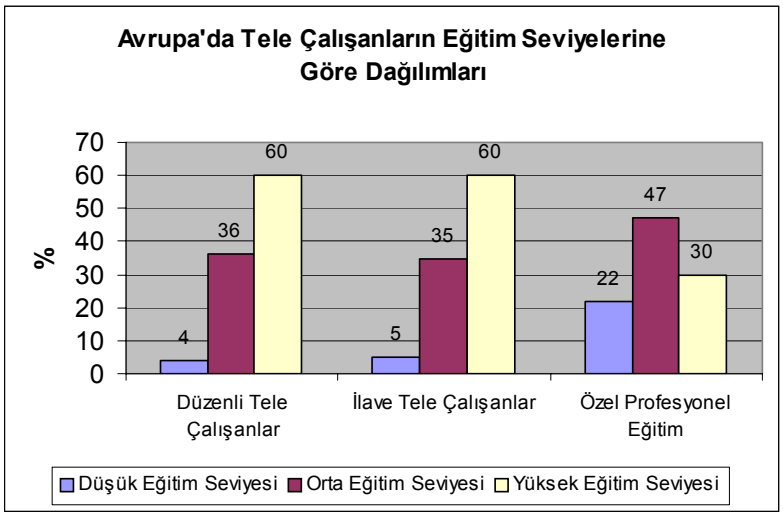
Eğitim sevisine göre bir karşılaştırma yapıldığında ise, yüksek eğitim sahibi kişilerin tele çalışmayı daha fazla uyguladığı görülmüştür (Tablo Ek1.2 ve Grafik Ek1.3).

Tablo Ek1.2: Avrupa'da Tele Çalışanların Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları %

	Düşük Seviye	Orta Seviye	Yüksek Seviye	Diğer(Yeteneksiz)
Düzenli Tele Çalışanlar	4	36	59	1
İlave Tele Çalışanlar	5	34	59	2
Tele Çalışmayanlar	21	45	27	6

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

Grafik Ek1.3: Avrupa'da Tele Çalışanların Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

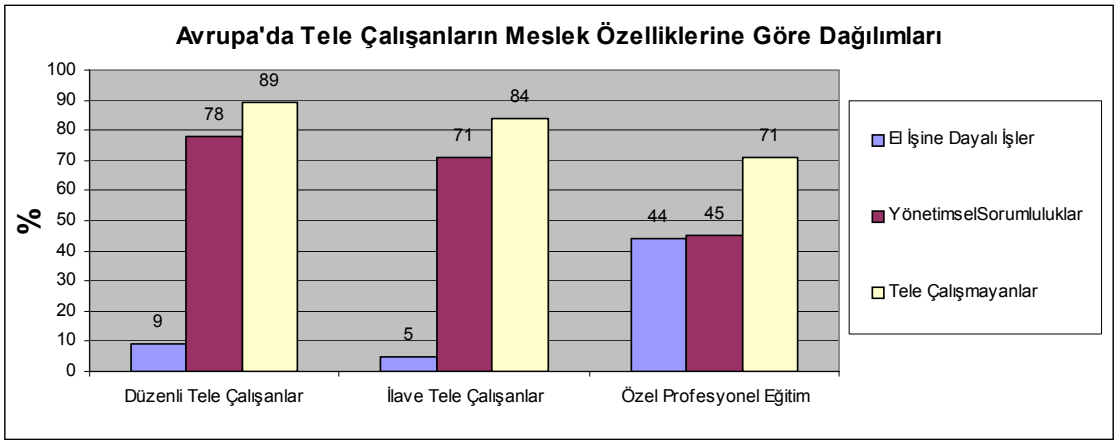
Tele çalışmaya başlamadan önce hemen hemen bütün tele çalışanlar özel bir profesyonel eğitim almaktadırlar. Bu kişileri de potansiyel tele çalışanlar olarak değerlendirebiliriz. Tele çalışanların %78'i işlerinde yönetimsel sorumluluklara sahip iken bu oran tele çalışmayanlarda %45'dir (Tablo Ek1.3 ve Grafik Ek.1.4).

Tablo Ek.1.3: Avrupa'da Tele Çalışanların Meslek Özelliklerine Göre Dağılımları %

	El İşine Dayalı İşler	**Yönetimsel Sorumluluk**	**Özel Profesyonel Eğitim**
Düzenli Tele Çalışanlar	9	78	89
İlave (Ara-sıra) Tele Çalışanlar	5	71	84
Tele Çalışmayanlar	44	45	71

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

Grafik Ek1.4: Avrupa'da Tele Çalışanların Meslek Özelliklerine Göre Dağılımları %

Kaynak: Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

Avrupa'da Tele çalışanların geneli finansal ve şirket hizmetlerinden gelmektedir (%14'ü). Dağıtım, ulaşım ve iletişim hizmetleri sektöre %7'lik bir paya sahiptir. Kamu kurumları ise %4'lük bir oranla son sırada yer almaktadır.

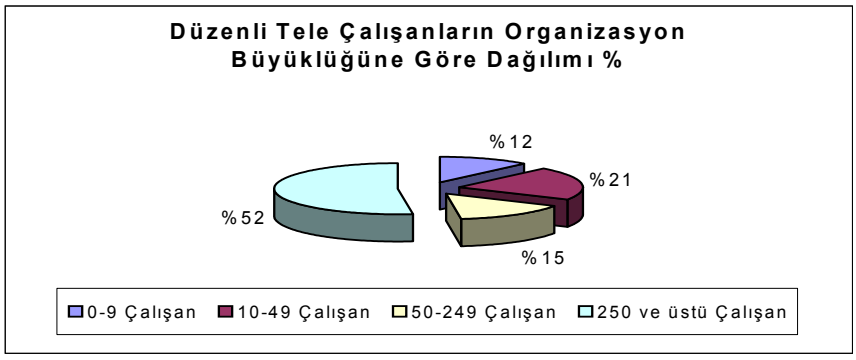
Avrupa'da 500 ve üzeri çalışana sahip kurumların 2/3'ü zaten düzenli tele çalışanları istihdam etmektedir. Küçük şirketlerde bu oran azalmaktadır. 0-9 çalışana sahip kuruluşların %12'si, 10-49 çalışana sahip kuruluşların %21'i 50-199 çalışana sahip kuruluşların %35'i 200-499 çalışana sahip kuruluşların %48'i ve 500 ve üzerinde çalışana sahip kuruluşların %68'i tele çalışmayı uygulamaktadır. Bu sonuçlardan kurum büyüklüğü arttıkça tele çalışma uygulama oranının da arttığı görülmektedir (Tablo Ek1.4 ve Grafik Ek1.5).

Tablo Ek1.4: Avrupa'da Tele Çalışmanın Kuruluş Büyüklüğüne Göre Dağılımı %

Çalışan Sayısı	**%**
0-9	12
10-49	21
50-199	35
200-499	48
500 +	68

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

Grafik Ek1.5: Düzenli Tele Çalışanların Organizasyon Büyüklüğüne Göre Dağılımı %

Kaynak:Telework Boom in Europe http://www.emprica.com

EcaTT tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre Avrupa'da tele çalışanların en fazla olduğu ülkeler; Finlandiya, İsveç, Danimarka, Hollanda ve İngiltere'dir (Tablo Ek1.5).

Tablo Ek1.5: Avrupa'da Tele Çalışmanın Yayılımı 1999 Genel Nüfus Araştırmaları Sonuçları

	Ev Temelli Tele Çalışanlar		**Tüm Tele Çalışanlar**	
	Kişi Sayısı	İşgücü İçindeki Yüzdesi %	Kişi Sayısı	İşgücü İçindeki Yüzdesi %
Danimarka	121.000	4.5	280.000	10.5
Finlandiya	142.000	6.7	355.000	16.8
Fransa	272.000	1.2	635.000	2.9
Almanya	538.000	1.5	2.132.000	6.0
İrlanda	14.000	1.0	61.000	4.4
İtalya	315.000	1.6	720.000	3.6
Hollanda	285.000	4.0	1.044.000	14.5
İspanya	162.000	1.3	357.000	2.8
İsveç	207.000	5.3	594.000	15.2
İngiltere	630.000	2.4	2.027.000	7.6
AB Ortalaması (10 ülke)	**2.687.000**	**2.0**	**8.205.000**	**6.1**
AB Ortalaması (15 ülke)	**2.946.000**	**2.0**	**9.009.000**	**6.0**

Kaynak: EcaTT (Electronic Commerce and Telework Trends) 1999 http://www.empirica.com

Ev temelli tele çalışmayı uygulayan kurumların tüm kuruluşlar içindeki oranlarına bakıldığında ise Danimarka, İngiltere, Finlandiya ve İsveç'in ilk sıralarda yer aldığı görülmüştür. Tele çalışmanın herhangi bir çeşidini uygulayan kuruluşların tüm kuruluşlar içindeki yüzde oranlarına göre ise; İsveç, Finlandiya, Danimarka, İngiltere ve Hollanda ilk sıralarda yer almaktadır (Tablo Ek1.6).

Tablo Ek1.6: Avrupa'da Tele Çalışmanın Yayılımı 1999:Hükümet Araştırmaları Sonuçları

	Ev Temelli Tele Çalışma Uygulayan Kuruluşlar	Tele Çalışmanın Herhangi Bir Çeşidini Uygulayan Kuruluşlar
	Tüm Kuruluşlar İçindeki Yüzdesi %	
Danimarka	26.9	57.9
Finlandiya	22.4	59.3
Fransa	8.3	35.0
Almanya	13.3	29.9
İrlanda	13.5	39.1
İtalya	4.7	17.2
Hollanda	18.7	46.0
İspanya	7.8	20.0
İsveç	22.4	61.7
İngiltere	24.5	55.0
AB Ort. 10 Ülke	**13.9**	**35.8**

Kaynak:EcaTT (Electronic Commerce and Telework Trends) 1999 http://www.empirica.com

Avrupa'da beş ülkede tele çalışanların işgücü içindeki oranlarına bakıldığında en fazla artışın Almanya'da gerçekleştiği görülmektedir ve 2005 yılında da %7.1'e ulaşacağı beklenmektedir (Tablo Ek 1.7).

Tablo Ek1.7: Avrupa'da Beş Ülkede Tele Çalışanların İşgücü İçindeki Oranları ve 2005 Yılı Tahminleri %

	Ev Temelli Tele Çalışanların İşgücü İçindeki Oranları %			**Tüm Tele Çalışanların İşgücü İçindeki Oranları %**		
	1994	**1999**	**2005**	**1994**	**1999**	**2005**
Fransa	0.8	1.2	1.9	1.8	2.9	5.0
Almanya	0.4	1.5	7.1	1.4	6.0	7.1
İtalya	0.5	1.6	6.3	1.0	3.6	4.6
İspanya	0.8	1.3	2.1	1.7	2.8	4.9
İngiltere	1.7	2.4	3.4	5.4	7.6	11.2

Kaynak: http://www.empirica.com

Tablo Ek1.8 :10 Avrupa Ülkesi İçin Sonuçlar (Toplam İşgücü İçindeki Yüzdeleri %)

	Ev Temelli Tele Çalışanlar		**Tüm Tele Çalışanlar**	
	1999(EcaTT)	**2005 (tahmin)**	**1999(EcaTT)**	**2005 (tahmin)**
Danimarka	4.5	10.2	10.5	19.4
Finlandiya	6.7	16.7	16.8	29.4
Fransa	1.2	2.4	2.9	5.0
Almanya	1.5	4.0	6.0	7.1
İrlanda	1.0	2.1	4.4	7.7
İtalya	1.6	4.2	3.6	4.6
Hollanda	4.0	9.7	14.5	25.2
İspanya	1.3	2.7	2.8	4.9
İsveç	5.3	11.2	15.2	24.3
İngiltere	2.4	4.3	7.6	11.2
AB Ort. 10 Ülke	**2.0**	**4.2**	**6.1**	**10.8**

Kaynak:http://www.empirica.com

Amerika'da tele çalışma oranlarına bakıldığında hızlı bir artış yaşandığı görülmektedir. 1999 yılında 9 milyon kişi tele çalışma yaparken, bu sayı 2004 yılında 40 milyona ulaşmıştır. İşgücü içindeki oranları ise 1999 yılında %8 iken 2004 yılında %28'e ulaşmıştır.

Amerikan şirketlerinin yaklaşık %55'i çalışanlarına ara sıra evden çalışmaları için izin vermekte, üçte biri çalışanlarına düzenli olarak evde çalışma olanağı tanımaktadır (Galinsky ve Bond 1998).

Tablo Ek1.9: Amerika'da Tele Çalışan Sayıları ve İşgücü İçindeki Oranları

	Tele Çalışan Sayısı	**İşgücü İçinde Oranı %**
1999	9 milyon	8
2000	19 milyon	16.8
2001	32 milyon	24
2004	40 milyon	28

Kaynak: http://www.langhoff.com/moresurveys.html

EK 2: ÇALIŞAN ORTOPEDİK ENGELLİLER İÇİN ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz
1 □ Erkek
2 □ Kadın

2. Kaç yaşındasınız?
1 □ 15-18 arası
2 □ 19-24 arası
3 □ 25-35arası
4 □ 36-45arası
5 □ 46 ve üzeri

3. Medeni durumunuz nedir?
1 □ Evli
2 □ Bekar

4. Çocuğunuz var mı?
1 □ Yok
2 □ 1 çocuğum var
3 □ 2 çocuğum var
4 □ 3 çocuğum var
5 □ 4 ve daha fazla çocuğum var

5. Eğitim durumunuz?
1 □ Bir okul bitirmedim
2 □ İlkokul mezunuyum
3 □ Ortaokul mezunuyum
4 □ Lise mezunuyum
5 □ Üniversite mezunuyum
6 □ Yüksek lisans veya doktora yaptım.

6. Şu anda ne iş yapıyorsunuz?
1 □ Memurum
2 □ İşçiyim
3 □ Serbest meslekle uğraşıyorum
4 □ Diğer.....

7. Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?
1 □ Kendi kazancım var.
2 □ Ailemin kazancı ile geçiniyorum.
3 □ Sosyal yardım alıyorum.
4 □ Hiçbir gelirim yok.
5 □ Diğer.....

8. Şu anda nerede kalıyorsunuz?
1 □ Kendi evimde kalıyorum.
2 □ Ailemle (anne-baba ve kardeşlerimle) birlikte yaşıyorum.
3 □ Diğer.....

9. Ortopedik engeliniz hangi uzvunuzda bulunmaktadır?
1 □ Ayak-bacak 2 □ El-kol 3 □ Her ikisinde de

10. Engeliniz ne sonucu oluştu?
1 □ Doğum 2 □ Hastalık 3 □ Trafik kazası 4 □ Çocuk felciyle
5 □ Ateşli hastalıklar 6 □ Diğer.....

11. Engel Dereceniz nedir? (Sağlık Bakanlığı tarafından verilmiş engellilik derecenizi anlatan oran)
1 □ %40-50 2 □ % 51-60 3 □ % 61-70 4 □ % 71-80 5 □ %80 ve üzeri

12. Protez veya herhangi bir araç kullanıyor musunuz, Kullanıyorsanız hangisi ?
1 □ Hayır 2 □ Tekerlekli sandalye 3 □ Koltuk değneği 4 □ Yürüme cihazı
5 □ Ayak-bacak protezi 6 □ El-kol protezi 7 □ Diğer

13. Yardım almadan yaşamınızı sürdürebiliyor musunuz? Yardım alarak yaşıyorsanız size kim yardım ediyor?
1 □ Evet
2 □ Ailemden biri (Annem, babam,kardeşim vb.)
3 □ Arkadaşlarım
4 □ Akrabam- yakınım
5 □ Bakıcı-yardımcı
6 □ Diğer

14. Neden çalışıyorsunuz? (<u>Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)</u>
1 □ Çalışırken kendimi mutlu ve huzurlu hissediyorum
2 □ Diğer insanlarla birlikte olmak istiyorum
3 □ Ekonomik olarak kendi kazancımı elde etmek istiyorum
4 □ Diğer.....

15. Çalışma statünüz nedir?
1 □ Part-time (Yarım gün) çalışıyorum 2 □ Full-time (Tam gün) çalışıyorum

16. İşyerinizde kendi mesleğinizi yapıyor musunuz?
1 □ Evet
2 □ Hayır

17. İşyeriniz hangi sektörde yer alıyor?
1 □ Özel sektör
2 □ Kamu sektörü

18. Çalıştığınız işyeri hangi iş kolunda yer alıyor
1 □ Hizmet (Eğitim, sağlık, ticaret, bankacılık, turizm, emlakçılık, toplum hizmetleri vb.)
2 □ Sanayi (tekstil, gıda, otomotiv vb.)
3 □ İdare (Kamu ve belediye hizmetleri)
4 □ Diğer.....

19. Kaç yıldır bu işte çalışıyorsunuz?

1 □ 0-5 yıldır
2 □ 6-10 yıldır
3 □ 11-15 yıldır
4 □ 16-20 yıldır
5 □ 21 yıl ve üzeri

20. Evden işyerinize ulaşma süreniz ne kadardır?

1 □ 0-15 dakika
2 □ 16-30 dakika
3 □ 31-45 dakika
4 □ 46-60 dakika
5 □ 60 dakika ve daha fazla

21. İşinizi nasıl buldunuz?

1 □ İş ve İşçi Bulma Kurumu vasıtasıyla
2 □ Tanıdık vasıtasıyla
3 □ Kendi özel çabanızla
4 □ Engellilere yönelik yapılan sınavlara katılarak
5 □ Diğer.....

22. Daha önce başka bir işte çalıştınız mı? Cevabınız evet ise ayrılma sebebini

1 □ Hayır
2 □ Engellilik durumumdan dolayı
3 □ İşyerimin evime çok uzak olması
4 □ Dış mekanda karşılaştığım engellerden dolayı
5 □ Diğer.....

23. İş ararken sorunlarla karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise bu sorunların kaynakları nelerdir?

1 □ Hayır
2 □ İş ve işçi bulma kurumuna ayrılan kontenjanın dolması
3 □ İşverenin olumsuz yaklaşımları
4 □ İş türünün engelliliğe uygun olmaması
5 □ Çalışma hayatıyla ilgili kendi korkularım

24. Sosyal güvenceniz var mı? Varsa hangi kurum?

1 □ Hayır
2 □ Emekli sandığı
3 □ SSK
4 □ Bağ-Kur
5 □ Özel sigorta şirketleri

25. İşinizi engellilik durumunuza göre seçme imkanınız oldu mu?

1 □ Evet 2 □ Hayır

26. Engellilik haliniz yaptığınız işi etkiliyor mu? Etkiliyor ise bu olumsuzlukları ve nasıl etkilediğini açıklayınız

1 □ Hiç etkilemiyor
2 □ Kısmen etkiliyor.....
3 □ Kesinlikle etkiliyor.....

27. Herhangi bir rahatsızlığı olmayan kişilere oranla işsiz kalma korkunuz var mı?
1 □ Evet 2 □ Hayır

28. Engelli olmanız nedeniyle iş arkadaşlarınızın size karşı tutumu:
1 □ Aşırı koruyucular
2 □ Yeterince yardımcı ve destek oluyorlar
3 □ Küçümsüyorlar ve ezmeye çalışıyorlar
4 □ Diğerlerine davrandıklarından farklı davranmıyorlar

29. Amirlerinizin size karşı tutumlarında engellilik durumunuzdan kaynaklanan;
1 □ Diğer işçilerden farklı davranmıyorlar
2 □ Olumsuz bir davranış sergiliyorlar

30. İşyerinizde hareketinizi kısıtlayan engeller nelerdir?
1 □ Eşyaların yerleştirilme düzeni
2 □ Merdivenler ve kapı eşikleri
3 □ Lavabo ve tuvaletler
4 □ Herhangi bir engel yok
5 □ Diğer.....

31. İş ortamınız size uygun olarak (ergonomik) düzenlenmiş mi?
1 □ Evet 2 □ Hayır

32. Yetenek ve becerileriniz yaptığınız işe uygun mu?
1 □ Evet 2 □ Hayır

33. İş yerinizde işinizi kolaylaştıran makine veya ekipman mevcut mu?
1 □ Evet 2 □ Hayır

34. Çalıştığınız yerdeki eşdeğerlerinizle (aynı konumdaki diğer kişilerle) ;
1 □ Aynı ücreti alıyorum
2 □ Daha az ücret alıyorum

35. Genel olarak çalışma hayatınızda karşılaştığınız olumsuzluklar ve engelli olmanızdan dolayı zorlandığınız konular
nelerdir?.....
.....
.....

36. İş yerinize nasıl ulaşıyorsunuz?
1 □ Yürüyerek
2 □ Otobüsle veya servisle
3 □ Tren-metro-hafif raylı sistem araçlarıyla
4 □ Özel otomobille
5 □ Taksi ile
6 □ Dolmuşla
7 □ Diğer.....

37. İşyerinize giderken size yardım eden birisi var mı?
1 □ Hayır, tek başıma gidiyorum.
2 □ Ailemden biri ile birlikte gidiyorum
3 □ Bakıcı-yardımcı ile gidiyorum.
4 □ Arkadaşlarımla gidiyorum.
5 □ Diğer.....

38. Kentte/Yaşadığınız yerde ev dışında iş hariç çıktığınızda en çok neyi engel olarak görüyorsunuz?

1 □ Kaldırımlar ve yollar
2 □ Yaya ve üst geçitler
3 □ Merdivenler
4 □ Toplu taşıt araçlarındaki düzenlemeleri
5 □ Her hangi bir engelle karşılaşmıyorum.
6 □ Diğer.....

39. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? (En fazla yaptığınız aktiviteyi işaretleyiniz)

1 □ Gazete/dergi/kitap okuyarak
2 □ Sinema ve tiyatroya giderek
3 □ Spor yaparak
4 □ İnternet kullanarak
5 □ Televizyon İzleyerek
6 □ Radyo dinleyerek
7 □ Arkadaşlarımla gezerek
8 □ Dış mekanda -rekreasyon alanlarında

40. Yaşadığınız çevrede yeterli park ve rekreasyon alanları var mı?

1 □ Evet 2 □ Hayır

41. Yaşadığınız çevredeki park ve rekreasyon alanlarından memnuniyet derecenizi 1'den 5'e kadar puanlayınız.

1□ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Çok memnunum Kısmen memnunum Memnunum Memnun değilim Hiç memnun değilim

42. Yabancı dil biliyor musunuz? Yabancı dil biliyorsanız hangileri?

1 □ Hayır 2 □ İngilizce 3 □ Almanca 4 □ Diğer

43. Bilgisayarınız var mı?

1 □ Evet 2 □ Hayır

44. Bilgisayar programlarını kullanmayı biliyor musunuz?

1 □ Evet 2 □ Hayır

45. İnternet kullanıyor musunuz? Cevabınız evet ise **en çok** hangi amaçla kullanıyorsunuz?

1 □ Hayır
2 □ Mail okumak için
3 □ İnteraktif hizmetler için (banka,elektirik,su hizmetleri vb.)
4 □ İş amaçlı
5 □ Araştırma amaçlı
6 □ Diğer.....

46. Günlük ihtiyaçlarınızı (banka hizmetleri, kamu hizmetleri, alışveriş vb.) bilgisayarla karşılıyor musunuz?

1 □ Evet 2 □ Hayır

47. İnsanlarla rahat iletişim kurabiliyor musunuz?

1 □ Evet 2 □ Hayır

48. Bilgisayar insanlarla daha rahat iletişim kurmanızı olumlu etkiliyor mu?
1 □ Evet 2 □ Hayır

49. İşyerinizde internet bağlantısı var mı?
1 □ Evet 2 □ Hayır

50. Tele çalışma ile işinizi yapmak ister misiniz? (Evden yada tele merkezlerden bilgisayar kullanarak işe gitmeden çalışma yöntemi) Cevabınız evet ise nedenleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz nedenleri önem sırasına göre belirtiniz)

1 □ Hayır
2 □ İşyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle
3 □ Ulaşım maliyetleri nedeniyle
4 □ İşyerinde karşılaştığınız çalışma güçlüğü nedeniyle
5 □ İşyerinde karşılaştığınız olumsuz muamele nedeniyle
6 □ Evde çalışmanın rahatlığı nedeniyle
7 □ Diğer.....

51. 50. soruya cevabınız evet ise, tele çalışmanın hangi şekli ile çalışmak istersiniz?

1 □ Hayır, bu şekilde çalışmak istemiyorum
2 □ Tam gün evden çalışma şeklini
3 □ Yarım gün evden çalışma şeklini
4 □ Haftanın belli günleri evden diğer günler işte çalışma şeklini
5 □ Evime yakın kurulmuş olan bir tele merkezden yapılan şeklini

52. Tele çalışma ile çalışırsanız boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz? <u>(Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)</u>

1 □ Hayır, bu şekilde çalışmak istemiyorum
2 □ Dış mekanda (Park ve rekreasyon alanlarında)
3 □ Sinema ve tiyatroya giderek
4 □ Ailemle birlikte zaman geçirerek
5 □ Evde zaman geçirerek
6 □ Diğer.....

EK 3: ÇALIŞMAYAN ORTOPEDİK ENGELLİLER İÇİN ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz
1 □ Erkek
2 □ Kadın

2. Kaç yaşındasınız?
1 □ 15-18 arası
2 □ 19-24 arası
3 □ 25-35 arası
4 □ 36-45 arası
5 □ 46 ve üzeri

3. Medeni durumunuz nedir?
1 □ Evli
2 □ Bekar

4. Çocuğunuz var mı?
1 □ Yok
2 □ 1 çocuğum var
3 □ 2 çocuğum var
4 □ 3 çocuğum var
5 □ 4 ve daha fazla çocuğum var

5. Eğitim durumunuz?
1 □ Bir okul bitirmedim
2 □ İlkokul mezunuyum
3 □ Ortaokul mezunuyum
4 □ Lise mezunuyum
5 □ Üniversite mezunuyum
6 □ Yüksek lisans veya doktora yaptım.

6. Şu anda ne ile uğraşıyorsunuz?
1 □ İşsizim
2 □ Emekliyim
3 □ Öğrenciyim
4 □ Ev hanımıyım
4 □ Diğer.....

7. Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?
1 □ Kendi kazancım var.
2 □ Ailemin kazancı ile geçiniyorum.
3 □ Sosyal yardım alıyorum.
4 □ Hiçbir gelirim yok.
5 □ Diğer.....

8. Şu anda nerede kalıyorsunuz?
1 □ Kendi evimde kalıyorum.
2 □ Ailemle (anne-baba ve kardeşlerimle) birlikte yaşıyorum.
3 □ Diğer.....

9. Ortopedik engeliniz hangi uzvunuzda bulunmaktadır?
1 □ Ayak-bacak 2 □ El-kol 3 □ Her ikisinde de

10. Engeliniz ne sonucu oluştu?
1 □ Doğum 2 □ Hastalık 3 □ Trafik kazası 4 □ Çocuk felciyle
5 □ Ateşli hastalıklar 6 □ Diğer.....

11. Engel Dereceniz nedir? (Sağlık Bakanlığı tarafından verilmiş engellilik derecenizi anlatan oran)
1 □ %40-50 2 □ % 51-60 3 □ % 61-70 4 □ % 71-80 5 □ %80 ve üzeri

12. Protez veya herhangi bir araç kullanıyor musunuz, Kullanıyorsanız hangisi ?
1 □ Hayır 2 □ Tekerlekli sandalye 3 □ Koltuk değneği 4 □ Yürüme cihazı
5 □ Ayak-bacak protezi 6 □ El-kol protezi 7 □ Diğer

13. Yardım almadan yaşamınızı sürdürebiliyor musunuz? Yardım alarak yaşıyorsanız size kim yardım ediyor?
1 □ Evet
2 □ Ailemden biri (Annem, babam,kardeşim vb.)
3 □ Arkadaşlarım
4 □ Akrabam- yakınım
5 □ Bakıcı-yardımcı
6 □ Diğer

14. Çalışmak istiyor musunuz? Cevabınız evet ise neden çalışmak istiyorsunuz? (Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)
1 □ Hayır
2 □ Çalışırken kendimi mutlu ve huzurlu hissediyorum
3 □ Diğer insanlarla birlikte olmak istiyorum
4 □ Ekonomik olarak kendi kazancımı elde etmek istiyorum
5 □ Diğer.....

15. Kentte/Yaşadığınız yerde dışarı çıktığınızda en çok neyi engel olarak görüyorsunuz?
1 □ Kaldırımlar ve yollar
2 □ Yaya ve üst geçitler
3 □ Merdivenler
4 □ Toplu taşıt araçlarındaki düzenlemeleri
5 □ Her hangi bir engelle karşılaşmıyorum.
7 □ Diğer.....

16. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? (En fazla yaptığınız aktiviteyi işaretleyiniz)
1 □ Gazete/dergi/kitap okuyarak
2 □ Sinema ve tiyatroya giderek
3 □ Spor yaparak
4 □ İnternet kullanarak
5 □ Televizyon İzleyerek
6 □ Radyo dinleyerek
7 □ Arkadaşlarımla gezerek
8 □ Dış mekanda -rekreasyon alanlarında

17. Yaşadığınız çevrede yeterli park ve rekreasyon alanları var mı?
1 □ Evet 2 □ Hayır

18. Yaşadığınız çevredeki park ve rekreasyon alanlarından memnuniyet derecenizi 1'den 5'e kadar puanlayınız.
1□ 2 □ 3 □ 4 □ 5 □

Çok memnunum Kısmen memnunum Memnunum Memnun değilim Hiç memnun değilim

19. Yabancı dil biliyor musunuz? Yabancı dil biliyorsanız hangileri?
1 □ Hayır 2 □ İngilizce 3 □ Almanca 4 □ Diğer

20. Bilgisayarınız var mı?
1 □ Evet 2 □ Hayır

21. Bilgisayar programlarını kullanmayı biliyor musunuz?
1 □ Evet 2 □ Hayır

22. İnternet kullanıyor musunuz? Cevabınız evet ise **en çok** hangi amaçla kullanıyorsunuz?
1 □ Hayır
2 □ Mail okumak için
3 □ İnteraktif hizmetler için (banka,elektirik,su hizmetleri vb.)
4 □ İş amaçlı
5 □ Araştırma amaçlı
6 □ Diğer.....

23. Günlük ihtiyaçlarınızı (banka hizmetleri, kamu hizmetleri, alışveriş vb.) bilgisayarla karşılıyor musunuz?
1 □ Evet 2 □ Hayır

24. İnsanlarla rahat iletişim kurabiliyor musunuz?
1 □ Evet 2 □ Hayır

25. Bilgisayar insanlarla daha rahat iletişim kurmanızı olumlu etkiliyor mu?
1 □ Evet 2 □ Hayır

26. Tele çalışma ile çalışmak ister misiniz? (Evden yada tele merkezlerden bilgisayar kullanarak işe gitmeden çalışma yöntemi) Cevabınız evet ise nedenleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz nedenleri önem sırasına göre belirtiniz)
1 □ Hayır
2 □ İşyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle
3 □ Ulaşım maliyetleri nedeniyle
4 □ Evde çalışmanın rahatlığı nedeniyle
5 □ Diğer.....

27. 26. soruya cevabınız evet ise, tele çalışmanın hangi şekli ile çalışmak istersiniz?
1 □ Hayır, bu şekilde çalışmak istemiyorum
2 □ Tam gün evden çalışma şeklini
3 □ Yarım gün evden çalışma şeklini
4 □ Haftanın belli günleri evden diğer günler işte çalışma şeklini
5 □ Evime yakın kurulmuş olan bir tele merkezden yapılan şeklini

28. Tele çalışma ile çalışırsanız boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz? <u>(Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)</u>
1 □ Hayır, bu şekilde çalışmak istemiyorum
2 □ Dış mekanda (Park ve rekreasyon alanlarında)
3 □ Sinema ve tiyatroya giderek
4 □ Ailemle birlikte zaman geçirerek
5 □ Evde zaman geçirerek
6 □ Diğer.....

EK 4: KURUMLARA YÖNELİK ANKET SORULARI

1. Kurumunuzun çalışma alanı aşağıdakilerden hangisidir?
1 □ İnşaat
2 □ Hizmet (Eğitim, sağlık, ticaret, bankacılık, turizm, emlakçılık, toplum hizmetleri vb.)
3 □ İmalat- Sanayi (tekstil, gıda, otomotiv vb.)
4 □ İdare ve Yönetim
5 □ Araştırma-geliştirme ve bilişim
6 □ Diğer.....

2. Kurumunuz aşağıdaki kategorilerden hangisine girmektedir?
1 □ Kamu kuruluşu
2 □ Belediye
3 □ Özel sektör
4 □ Sivil toplum örgütü
5 □ Kendi işyeri
6 □ Diğer.....

3. Kurumunuzda kaç çalışan bulunmaktadır?
1 □ 0-50 kişi 2 □ 51-100 kişi 3 □ 101-200 kişi 4 □ 201-350 kişi
5 □ 351-500 kişi 6 □ 501 ve üzeri

4. Kurumunuzda kaç adet bilgisayar bulunmaktadır?
1 □ 0-50 adet 2 □ 51-100 adet 3 □ 101-200 adet 4 □ 201-350 adet
5 □ 351-500 adet 6 □ 501 ve üzeri

5. İşyerinizde bilgisayar programlarını kullanıyor musunuz?
1 □ Evet 2 □ Hayır

6. Kurumunuzda internet bağlantısı var mı?
1 □ Evet (Kapasitesini belirtir misiniz?.....)
2 □ Hayır

7. Kurumunuzda internet bağlantısı varsa hızlı ve yeterli mi?
1 □ İnternet bağlantısı yok
2 □ Çok hızlı ve yeterli
3 □ Hızlı ve yeterli
4 □ Yavaş ve yetersiz
5 □ Çok yavaş ve yetersiz

8. Kurumunuzda e-ticaret, e-eğitim ve e-devlet gibi hizmetlerden faydalanıyor musunuz, cevabınız evet ise işinizin ne kadarını e-hizmetlerden yararlanarak gerçekleştiriyorsunuz?
1 □ Hayır faydalanmıyoruz
2 □ Evet, büyük kısmını
3 □ Evet, yarısını
4 □ Evet, az bir kısmını
5 □ Evet, çok az kısmını

9. Kurumunuzda çalışanlara tele çalışma (işyerine gelmeden evlerinden bilgisayar ve iletişim teknolojilerini kullanarak çalışma biçimi) ile işlerini yapma fırsatı verir misiniz?
1 □ Evet 2 □ Hayır

10. Eğer çalışanlarınız tele çalışma ile işlerini sürdürecek olsalar, işlerini evden mi yoksa kurumunuzun oluşturacağı bir tele merkezden mi sürdürmelerini istersiniz?

1 □ Çalışanlarımın bu şekilde çalışmasını istemiyorum
2 □ Evlerinden
3 □ Tele merkezlerden (Kurumların oluşturduğu çalışanın evine yakın bir teknoloji donanımlı işyeri şubesi)

11. Çalışanlarınızın tele çalışmayı nasıl uygulamalarını istersiniz?

1 □ Çalışanlarımın bu şekilde çalışmasını istemiyorum
2 □ Tam gün
3 □ Yarım gün
4 □ Haftanın belli günleri evden diğer günleri işyerinden

12. Kurumunuzda tele çalışmayı neden uygulamak istiyorsunuz? (Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)

1 □ Çalışanlarımın bu şekilde çalışmasını istemiyorum
2 □ Ofis mekanından tasarruf sağlamak için
3 □ Çalışanlara daha fazla esneklik sağladığı için
4 □ Maliyetin azaltılması için
5 □ İş verimliliğinin artması için
6 □ Nitelikli çalışanların istihdam edilebilmesi için
7 □ Diğer.....

13. Kurumunuzda tele çalışmayı neden uygulamak istemiyorsunuz? (Sizin için en önemli şıkkı işaretleyiniz)

1 □ Çalışanlarımın tele çalışma ile çalışmalarını istiyorum
2 □ Kurumsal yapı değişiklikleri nedeniyle
3 □ Donanım maliyetleri nedeniyle
4 □ Çalışanların performanslarının izlenememesi ve çalışanların işi istismar etme ihtimalleri nedeniyle
5 □ Teknolojiye erişim problemleri nedeniyle
6 □ Yapılacak olan işin tele çalışmaya uygun olmaması nedeniyle
7 □ Diğer.....

14. Kurumunuzda çalışan engelli var mı?

1 □ Hayır yok
2 □ 0-15 engelli
3 □ 16-30 engelli
4 □ 31-45 engelli
5 □ 45+

15. Engelli çalışanlarınıza tele çalışma imkanı tanımak ister misiniz?

1 □ Engelli çalışanımız yok 2 □ Evet 3 □ Hayır

16. Tele çalışmanın kurumunuz için yararlı olacağını düşünmekte misiniz?

1 □ Evet 2 □ Hayır

EK 5: ÇALIŞAN ENGELLİLERİN SORULARA VERDİKLERİ YANITLARIN GENEL DAĞILIMLARI

Ankete katılan çalışan engellilerin %69'unu erkekler, %31'ini ise kadınlar oluşturmaktadır (Tablo Ek.5.1).

Tablo Ek.5.1. Çalışan Engellilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Erkek	107	69,0	69,0	69,0
Kadın	48	31,0	31,0	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engelliler arasında 25-35 yaş grubu %42,6 oranı ile ilk sırada yer alırken, 36-45 yaş grubu %40,0 ile ikinci sırada yer almaktadır. Anket sonuçları çalışan engellilerin çoğunluğunun 25-45 yaş grubunda (%82,6) olduğunu göstermektedir (Tablo Ek.5.2).

Tablo Ek.5.2. Çalışan Engellilerin Yaş Grupları Dağılımları

Yaş Grupları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
15-18	2	1,3	1,3	1,3
19-24	7	4,5	4,5	5,8
25-35	66	42,6	42,6	48,4
36-45	62	40,0	40,0	88,4
46+	18	11,6	11,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %63,9'u evli , %36,1'i ise bekardır (Tablo Ek.5.3).

Tablo Ek.5.3. Çalışan Engellilerin Medeni Durumu

Medeni Durum	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evli	99	63,9	63,9	63,9
Bekar	56	36,1	36,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %40'ının çocuğu yok iken %25,8'inin bir çocuğu, %23,2'sinin iki çocuğu, %10,9'unun ise üç ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır (Tablo Ek.5.4)

Tablo Ek.5.4. Çocuk Sayısı Dağılımlarına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çocuğu yok	62	40,0	40,0	40,0
1 çocuk	40	25,8	25,8	65,8
2 çocuk	36	23,2	23,2	89,0
3 çocuk	16	10,3	10,3	99,4
4 çocuk ve üzeri	1	0,6	0,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engelliler arasında lise mezunları %32,9 oranı ile çoğunluktadır. Bunu %29,7 oranı ile üniversite, %16,8 ile ortaokul, %14,8 ile ilkokul, %4,5 ile yüksek lisans ve doktora mezunları takip etmektedir. Herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranı ise %1,3'tür (Tablo Ek.5.5).

Tablo Ek.5.5. Eğitim Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Okuma yazma bilmiyor	2	1,3	1,3	1,3
İlkokul mezunu	23	14,8	14,8	16,1
Ortaokul mezunu	26	16,8	16,8	32,9
Lise mezunu	51	32,9	32,9	65,8
Üniversite mezunu	46	29,7	29,7	95,5
Yüksek lisans veya doktora yapmış	7	4,5	4,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %51'i memur, %34,8'i işçi iken %14,2'si serbest meslek sahibidir (Tablo Ek.5.6)

Tablo Ek.5. 6. Çalışma Statüsüne Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Çalışma Statüsü	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Memur	79	51,0	51,0	51,0
İşçi	54	34,8	34,8	85,8
Serbest meslek	22	14,2	14,2	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %67,1'i kendi evinde kalırken %32,9'u anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır (Tablo Ek.5.7).

Tablo Ek.5.7. Kalınan Yere Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Kaldığı Yer	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kendi evinde kalıyor	104	67,1	67,1	67,1
Anne ve babası ile birlikte yaşıyor	51	32,9	32,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %75,5'i ayak-bacağından engele sahipken %12,3'ü el-kolunda engele sahiptir. Her ikisinde de engele sahip olanların oranı ise %12,3'tür (Tablo Ek.5.8)

Tablo Ek.5.8. Engel Türüne Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Engel Türü	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Ayak-bacak	117	75,5	75,5	75,5
El-kol	19	12,3	12,3	87,7
Her ikisinde de	19	12,3	12,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engelliler arasında engelin oluşma nedenini %32,9 ile çocuk felci birinci sırada yer almaktadır. Bunu %27,1 ile hastalıklar, %18,1 ile trafik kazaları, %14,8 ile doğum, %7,1 ile de diğer nedenler (düşme,silahlı yaralanma vb.) izlemektedir (Tablo Ek.5.9)

Tablo Ek.5.9. Engelin Oluşma Nedenine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Engelin Oluşma Nedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Doğum	23	14,8	14,8	14,8
Hastalık	22	14,2	14,2	29,0
Trafik kazası	28	18,1	18,1	47,1
Çocuk felci	51	32,9	32,9	80,0
Ateşli hastalık	20	12,9	12,9	92,9
Diğer	11	7,1	7,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin engel derecesine göre dağılımlarına bakıldığında, %61,9 ile %40-60 ilk sırada yer alırken, %18,1 ile %61-70 ikinci sırada, %9,7 ile %81 ve üzeri üçüncü sırada yer almaktadır. %9,7 ile %71-80 engel grubu son sırada gelmektedir (Tablo Ek.5.10).

Tablo Ek.5.10. Engel Derecesine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Engel Derecesi %	Sayı	*Yüzde*	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
% 40-60	96	61,9	61,9	61,9
% 61-70	28	18,1	18,1	80,0
% 71-80	15	9,7	9,7	89,7
% 81+	16	10,3	10,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %67,7'si herhangi bir araç kullanmamaktadır. %13,5'i yürüme cihazı, %8,4'ü tekerlekli sandalye, %7,1'i ayak-bacak protezi ve %3,2'si el-kol protezi kullanmaktadır (Tablo Ek.5.11).

Tablo Ek.5.11. Protez Kullanım Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı

Protez Kullanım Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Herhangi bir araç kullanmıyor	105	67,7	67,7	67,7
Tekerlekli sandalye	13	8,4	8,4	76,1
Yürüme cihazı	21	13,5	13,5	89,7
Ayak-bacak protezi	11	7,1	7,1	96,8
El-kol protezi	5	3,2	3,2	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %79,4'ü yardım almadan yaşamını sürdürebilirken %11,6'sına ailesinden birisi, %6,5'ine arkadaşları, %2,6'sına da akraba-yakını yardım etmektedir (Tablo Ek.5.12).

Tablo Ek.5.12. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı

Yardım Alma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Yardım almadan yaşayabiliyor	123	79,4	79,4	79,4
Ailesinden biri yardım ediyor	18	11,6	11,6	91,0
Arkadaşları yardım ediyor	10	6,5	6,5	97,4
Akraba-yakını yardım ediyor	4	2,6	2,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %75,5'i ekonomik olarak kazanç elde edebilmek için çalışmak isterken %12,9'u çalışırken mutlu ve huzurlu hissettiği için, %11,6'sı diğer insanlarla birlikte olabilmek için çalışmak istemektedirler (Tablo Ek.5.13).

Tablo Ek.5.13. Çalışma Nedenine Göre Çalışan Engelli Dağılımı

Çalışma Nedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çalışırken mutlu ve huzurlu hissediyor	20	12,9	12,9	12,9
Diğer insanlarla birlikte olmak istiyor	18	11,6	11,6	24,5
Ekonomik olarak kazanç elde etmek istiyor	117	75,5	75,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %57,4'ü işyerinde kendi mesleğini yaparken %42,6'sı kendi mesleği dışında işler yapmaktadır (Tablo Ek.5.14).

Tablo Ek.5.14. İşyerinde Kendi Mesleğini Yapma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımı

Kendi Mesleği Yapabilme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	89	57,4	57,4	57,4
Hayır	66	42,6	42,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %84,5'i kamu sektöründe çalışırken %15,5'i özel sektörde çalışmaktadır (Tablo Ek.5.15).

Tablo Ek.5.15. İşyeri Sektörüne Göre Çalışan Engelli Dağılımı

İşyeri Sektörü	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Özel	24	15,5	15,5	15,5
Kamu	131	84,5	84,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin çalıştıkları işyerlerinin %58,1'i idare, %21,3'ü hizmet ve %20,6'sı sanayi işkolunda yer almaktadır (Tablo Ek.5.16).

Tablo Ek.5.16. İşyeri Koluna Göre Çalışan Engelli Dağılımları

İşyeri Kolu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Hizmet	33	21,3	21,3	21,3
Sanayi	32	20,6	20,6	41,9
İdare	90	58,1	58,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin işte çalışma süresine göre dağılımlarına bakıldığında, 11-15 yıl arası ilk sırada gelirken 21 yıl ve üzeri %21,9 ile ikinci , 0-5 yıl %20 ile üçüncü, 6-10 yıl %17,4 ile üçüncü, 1-20 yıl ise %14,2 ile son sırada yer almaktadır (Tablo Ek.5.17).

Tablo Ek.5.17. İşte Çalışma Süresine Göre Çalışan Engelli Dağılımları

Çalışma Süresi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
0-5 yıl	31	20,0	20,0	20,0
6-10 yıl	27	17,4	17,4	37,4
11-15 yıl	41	26,5	26,5	63,9
16-20 yıl	22	14,2	14,2	78,1
21yıl ve üzeri	34	21,9	21,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %29'u işyerlerine 16-30 dakikada ulaşırken %22,6'sı 0-15 dakikada, %19,4'ü 31-45 dakikada, %15,5'i bir saat ve daha fazla zamanda ve de %13,5'i ise 31-45 dakikada ulaşmaktadır (Tablo Ek.5.18).

Tablo Ek.5.18. İşe Ulaşım Süresine Göre Çalışan Engelli Dağılımları

İşe Ulaşım Süresi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
0-15 dakika	35	22,6	22,6	22,6
16-30 dakika	45	29,0	29,0	51,6
31-45 dakika	30	19,4	19,4	71,0
46-60 dakika	21	13,5	13,5	84,5
60 dakika ve üzeri	24	15,5	15,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %29,7'si işlerini iş ve işçi bulma kurumu aracılığı ile bulurken %26,5'i kendi özel çabası ile, %24,5'i tanıdık aracılığı ile ve de %19,4'ü engellilere yönelik sınavlara katılarak işlerini bulmuşlardır (Tablo Ek.5.19).

Tablo Ek.5.19. İşini Bulma Yöntemine Göre Çalışan Engelli Dağılımları

İşini Bulma Yöntemi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İş ve işçi bulma kurumu vasıtasıyla	46	29,7	29,7	29,7
Tanıdık vasıtasıyla	38	24,5	24,5	54,2
Kendi özel çabanızla	41	26,5	26,5	80,6
Engellilere yönelik sınavlara katılarak	30	19,4	19,4	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %52,9'u daha önce başka bir işte çalışmamıştır. Daha önce başka bir işte çalışanların %16,1'i daha iyi bir iş bulduğu için, %11,6 'sı engellilik durumundan dolayı, %11'i dış mekandaki engellerden dolayı ve %8,4'ü de işyerinin eve uzak olması nedeniyle bu işten ayrılmışlardır (Tablo Ek.5.20).

Tablo Ek.5.20. Başka İşte Çalışma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları

Başka İşte Çalışma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Başka işte çalışmamış	82	52,9	52,9	52,9
Engellilik durumundan dolayı	18	11,6-24,6	11,6	64,5
İşyerinin eve uzak olması nedeniyle	13	8,4-17,8	8,4	72,9
Dış mekandaki engellerden dolayı	17	11,0-23,4	11,0	83,9
Daha iyi bir iş bulduğu için	25	16,1-34,2	16,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %34,2'si iş ararken sorunla karşılaşmamıştır. %27,1'i işverenin olumsuz yaklaşımları, %16,1'i kontenjanların dolu olması, %15,5'i iş türünün engelliliğe uygun olmaması ve %7,1'i ise çalışma hayatı ile ilgili kendi korkuları gibi sorunlarla karşılaşmışlardır (Tablo Ek.5.21).

Tablo Ek.5.21. İş Ararken Sorunlarla Karşılaşma Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları

Sorunla Karşılaşma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Sorunla Karşılaşmayanlar	53	34,2	34,2	34,2
İş ve işçi bulma kurumunun kontenjanlarının dolu olması nedeniyle	25	16,1	16,1	50,3
İşverenin olumsuz yaklaşımları nedeniyle	42	27,1	27,1	77,4
İş türünün engelliliğe uygun olmaması	24	15,5	15,5	92,9
Çalışma hayatı ile ilgili kendi korkularım	11	7,1	7,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %96,8'inin sosyal güvencesi varken %3,2'sinin sosyal güvencesi yoktur (Tablo Ek.5.22).

Tablo Ek.5.22. Sosyal Güvencenin Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımları

Sosyal Güvence Varlığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Sosyal Güvencesi Yok	5	3,2	3,2	3,2
Emekli sandığı	71	45,8	45,8	49,0
SSK	75	48,4	48,4	97,4
Bağ-kur	4	2,6	2,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %72,9'u çalıştıkları işin engelliliğe uygun olmadıklarını söylerken %27,1'i işlerinin engelliliğe uygun olduğunu belirtmişlerdir (Tablo Ek.5.23).

Tablo Ek.5.23. İşin Engelliliğe Göre Seçilmesi

İşin Engelliliğe Göre Seçilmesi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	42	27,1	27,1	27,1
Hayır	113	72,9	72,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %69'u engelliliklerinin yaptıkları işi etkilemediğini %27,1'i kısmen etkilediğini, %3,9'u ise kesinlikle etkilediğini belirtmişlerdir (Tablo Ek.5.24).

Tablo Ek.5.24. Engelliliğin Yapılan İşi Etkileme Durumuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları

Etkileme Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Hiç etkilemiyor	107	69,0	69,0	69,0
Kısmen etkiliyor	42	27,1	27,1	96,1
Kesinlikle etkiliyor	6	3,9	3,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %36,8'i işsiz kalmaktan korkarken, %63,2'sinin işsiz kalma korkuları yoktur (Tablo Ek.5.25).

Tablo Ek.5.25. İşsiz Kalma Korkusuna Göre Çalışan Engelli Dağılımları

İşsiz Kalmaktan Korku Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet Korkuyorum	57	36,8	36,8	36,8
Hayır Korkmuyorum	98	63,2	63,2	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilere iş arkadaşlarının %61,3'ü farklı davranmaz iken %32,3'ü yardımcı ve destek olmakta, %6,5'i ise küçümsemektedir (Tablo Ek.5.26).

Tablo Ek.5.26. Çalışan Engellierin İş Arkadaşlarının Tutumuna Göre Dağılımı

İş Arkadaşlarının Tutumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Yardımcı ve destek oluyorlar	50	32,3	32,3	32,3
Küçümsüyorlar	10	6,5	6,5	38,7
Farklı davranmıyorlar	95	61,3	61,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %88,4'ü amirlerinin kendilerine farklı davranmadığı cevabını verirken %11,6'sı olumsuz bir davranış sergilediğini söylemektedirler (Tablo Ek.5.27).

Tablo Ek.5.27. Amirlerin Tutumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Amirlerin Tutumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Farklı davranmıyorlar	137	88,4	88,4	88,4
Olumsuz bir davranış sergiliyorlar	18	11,6	11,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %41,3'ü işyerlerinde merdivenleri ve kapı eşiklerini, %13,5'i lavabo ve tuvaletleri, %11'i eşyaların yerleştirilme düzenini engel olarak görürken %34,2'si işyerinde herhangi bir engel görmemektedir (Tablo Ek.5.28).

Tablo Ek.5.28. Çalışan Engellilerin İşyerindeki Engellere Göre Dağılımları

İşyerindeki Engeller	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Eşyaların yerleştirilme düzeni	17	11,0-16,7	11,0	11,0
Merdivenler ve kapı eşikleri	64	41,3-62,8	41,3	52,3
Lavabo ve tuvaletler	21	13,5-20,5	13,5	65,8
Engel yok	53	34,2	34,2	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %65,8'i iş ortamını ergonomik bulmazken %34,2'si ergonomik bulmaktadır (Tablo Ek.5.29).

Tablo Ek.5.29. İş Ortamının Ergonomikliği

İş Ortamının Ergonomikliği	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	53	34,2	34,2	34,2
Hayır	102	65,8	65,8	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %83,9'u yetenek ve becerilerini yaptıkları işe uygun bulurken %16,1'i uygun bulmamaktadır (Tablo Ek.5.30).

Tablo Ek.5.30. Yetenek ve Becerilerin İşe Uygunluğuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Yetenek ve Becerilerin Uygunluğu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	130	83,9	83,9	83,9
Hayır	25	16,1	16,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %63,9'u işyerinde engellilere uygun ekipman varlığı var mı sorusuna hayır cevabını verirken, %36,1'i evet cevabını vermiştir (Tablo Ek.5.31).

Tablo Ek.5.31. İşyerinde Engellilere Uygun Ekipman Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımı

Ekipman Uygunluğu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	56	36,1	36,1	36,1
Hayır	99	63,9	63,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %52,9'u işyerlerine otobüsle, %20'si metro-hafif raylı sistemle, %14,2'si özel otomobiliyle, %9'u yürüyerek, %3,9'u ise taksi veya dolmuş ile ulaşmaktadırlar (Tablo Ek.5.32).

Tablo Ek.5.32. Çalışan Engellilerin İş Yerine Ulaşım Şekilleri

İş Yerine Ulaşım Şekilleri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Yürüyerek	14	9,0	9,0	9,0
Otobüs	82	52,9	52,9	61,9
Tren-metro-hrs	31	20,0	20,0	81,9
Özel otomobil	22	14,2	14,2	96,1
Taksi	4	2,6	2,6	98,7
Dolmuş	2	1,3	1,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %91,6'sı yardım almadan yaşayabiliyor iken %6,5'ine ailesinden birisi, %1,9'una ise arkadaşları yardım etmektedir (Tablo Ek.5.33).

Tablo Ek.5.33. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Yardım Alma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Yardım almadan yaşayabiliyorum	142	91,6	91,6	91,6
Ailemden biri yardım ediyor	10	6,5	6,5	98,1
Arkadaşlarım yardım ediyor	3	1,9	1,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %25,8'i kentte kaldırımları ve yolları, %25,2'si merdivenleri, %23,9'u toplu taşıt araçlarını, %21,9'u yaya ve üst geçitleri engel olarak görürken, %3,2'si kentte herhangi bir engelle karşılaşmadıkları cevabını vermişlerdir (Tablo Ek.5.34).

Tablo Ek.5.34.Çalışan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı

Kentteki Engeller	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kaldırımlar ve yollar	40	25,8	25,8	25,8
Yaya ve üst geçitler	34	21,9	21,9	47,7
Merdivenler	39	25,2	25,2	72,9
Toplu taşıt araçları	37	23,9	23,9	96,8
Engel yok	5	3,2	3,2	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinde %29,7 ile televizyon ilk sırayı alırken %29 ile gazete-kitap okumak ikinci, %12,3 ile sinema ve tiyatroya gitmek üçüncü,%9,7 ile dış mekanda geçirmek dördüncü, %9 ile arkadaşlarla vakit geçirmek ve %3,9 ile spor yapmak son sırada yer almaktadır (Tablo Ek.5.35).

Tablo Ek.5.35. Boş Zamanları Değerlendirmeye Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Boş Zamanları Değerlendirme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Gazete-kitap vb.	45	29,0	29,0	29,0
Sinema-tiyatro	19	12,3	12,3	41,3
Spor	6	3,9	3,9	45,2
İnternet	10	6,5	6,5	51,6
Televizyon	46	29,7	29,7	81,3
Arkadaşlarla	14	9,0	9,0	90,3
Dış mekanda	15	9,7	9,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %53,5'inin evlerinin yakınında park alanları var iken %46,5'inin yoktur (Tablo Ek.5.36).

Tablo Ek5.36. Park Alanlarının Varlığına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Park Alanlarının Varlığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	83	53,5	53,5	53,5
Hayır	72	46,5	46,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %45,9'u park alanlarından memnun iken %54,2'si memnun değildir (Tablo Ek5.37).

Tablo Ek.5.37. Park Alanlarından Memnuniyet Derecesine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Memnuniyet Derecesi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çok memnunum	6	3,9	3,9	3,9
Kısmen memnunum	19	12,3	12,3	16,1
Memnunum	46	29,7	29,7	45,8
Memnun değilim	15	9,7	9,7	55,5
Hiç memnun değilim	69	44,5	44,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %68,4'ü yabancı dil bilmez iken %30,3'ü İngilizce ve de %1,3'ü Almanca bilmektedir (Tablo Ek.5.38).

Tablo Ek.5.38. Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Yabanci Dil Bilme Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Bilmiyor	106	68,4	68,4	68,4
İngilizce	47	30,3	30,3	98,7
Almanca	2	1,3	1,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %54,2'sinin evlerinde bilgisayarı var iken %45,8'inin yoktur (Tablo Ek.5.39).

Tablo Ek.5.39. Bilgisayar Sahipliliğine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Bilgisayar Sahipliliği	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Var	84	54,2	54,2	54,2
Yok	71	45,8	45,8	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %72,3'ü bilgisayar programlarını kullanabilirken %27,7'si kullanamamaktadır (Tablo Ek.5.40).

Tablo Ek.5.40. Bilgisayar Programlarını Kullanabilme Becerisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımları

Bilgisayar Programlarını Kullanabilme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	112	72,3	72,3	72,3
Hayır	43	27,7	27,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %40'ı internet kullanmazken %20'si araştırma amaçlı amaçlı %16,1'i iş amaçlı %7,7'si interaktif amaçlı %7,1 mail amaçlı ve de % 9'u eğlence-oyun vb. amaçlarla internet kullanmaktadır (Tablo Ek.5.41).

Tablo Ek.5.41. İnternet Kullanımı ve Amaçlarına Göre Çalışan Engelli Dağılımı

İnternet Kullanımı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İnternet Kullanmıyor	62	40,0	40,0	40,0
E-Posta amaçlı	11	7,1	7,1	47,1
İnteraktif amaçlı	12	7,7	7,7	54,8
İş amaçlı	25	16,1	16,1	71,0
Araştırma amaçlı	31	20,0	20,0	91,0
Diğer	14	9,0	9,0	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %79,4'ü interaktif hizmetlerden yararlanmaz iken %20,6'sı yararlanmaktadır (Tablo Ek.5.42).

Tablo Ek.5.42.İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	32	20,6	20,6	20,6
Hayır	123	79,4	79,4	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %97,4'ü insanlarla rahat iletişim kurabilirken %2,6'sı kuramamaktadır (Tablo Ek.5.43).

Tablo Ek.5.43. İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumuna Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Rahat iletişim kurabiliyor	151	97,4	97,4	97,4
Rahat iletişim kuramıyor	4	2,6	2,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %41,9'u bilgisayarın insanlarla olan iletişimlerini olumlu etkilediğini belirtirken %58,1'i bir etkisi olmadığı cevabını vermiştir (Tablo Ek.5.44).

Tablo Ek.5.44. Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Bilgisayarın Etkisi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Olumlu etkiliyor	65	41,9	41,9	41,9
Bir etkisi yok	90	58,1	58,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışan engellilerin %71,6'sının işyerinde internet bağlantısı varken %28,4'ünün yoktur (Tablo Ek.5.45).

Tablo Ek.5.45. İşyerinde İnternet Varlığına Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

İnternet Varlığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Var	111	71,6	71,6	71,6
Yok	44	28,4	28,4	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışan engellilerin %60,6'sı tele çalışma ile çalışmak isterken %39,4'ü istememektedir (Tablo Ek.5.46).

Tablo Ek.5.46. Tele Çalışmaya Olan İsteğe Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Tele Çalışmaya Olan İstek	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstiyor	94	60,6	60,6	60,6
İstemiyor	61	39,4	39,4	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin tele çalışmayı tercih etme nedenlerinin başında ulaşım maliyeti ile işyerine ulaşım güçlüğü gelmektedir. Bunu işyerinde çalışma zorluğu ile evde çalışma rahatlığı izlemektedir. Son sırada gelen neden ise işyerinde yapılan olumsuz muameledir (Tablo Ek.5.47).

Tablo Ek.5.47. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri

Nedenler	**Sayı**	**Yüzde**	**Geçerli Yüzde**	**Eklemeli Yüzde**
İşyerine ulaşım güçlüğü	28	29,8	29,8	29,8
Ulaşım maliyeti	29	30,9	30,9	60,6
İşyerinde çalışma zorluğu	17	18,1	18,1	78,7
İşyerinde olumsuz muamele	7	7,4	7,4	86,2
Evde çalışma rahatlığı	13	13,8	13,8	100,0
Toplam	94	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin %36,2'si haftanın belli günleri evden, %35,1'i tam gün evden, %18,1'i yarım gün ve son olarak da %10,6'sı tele merkezlerden çalışmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo Ek.5.48).

Tablo Ek.5.48. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Nedenler	**Sayı**	**Yüzde**	**Geçerli Yüzde**	**Eklemeli Yüzde**
Tam gün	33	35,1	35,1	35,1
Yarım gün	17	18,1	18,1	53,2
Haftanın belli günleri	34	36,2	36,2	89,4
Tele merkezden	10	10,6	10,6	100,0
Toplam	94	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin toplam %62,8'i tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanlarını dış mekanda ve kültürel aktivitelerde bulunarak geçireceklerini belirtmişlerdir(Tablo Ek.5.49)

Tablo Ek.5.49. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri

Nedenler	**Sayı**	**Yüzde**	**Geçerli Yüzde**	**Eklemeli Yüzde**
Dış mekanda	36	38,3	38,3	38,3
Kültürel Aktivite	23	24,5	24,5	62,8
Aile ile	32	34,0	34,0	96,8
Evde	3	3,2	3,2	100,0
Toplam	94	100,0	100,0	

EK 6 :ÇALIŞAN ENGELLİLER VE TELE ÇALIŞMAYA OLAN İSTEKLERİ İLE GENEL ÖZELLİKLERİNİN ÇAPRAZLAMALARI

Tablo Ek.6. 50. Çalışan Engelliler ; Eğitim Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyorum	Sayı	1	1	2
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	İlkokul mezunuyum	Sayı	14	9	23
		%	60,9%	39,1%	100,0%
	Ortaokul mezunuyum	Sayı	10	16	26
		%	38,5%	61,5%	100,0%
	Lise mezunuyum	Sayı	24	27	51
		%	47,1%	52,9%	100,0%
	Üniversite mezunuyum	Sayı	38	8	46
		%	82,6%	17,4%	100,0%
	Yüksek lisans ve doktora yaptım	Sayı	7		7
		%	100,0%		100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	23,241	5	,000
Likelihood Ratio	26,556	5	,000
Linear-by-Linear Association	9,617	1	,002
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 51. Çalışan Engelliler ; Yapılan İş İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Yapılan İş	Memur	Sayı	56	23	79
		%	70,9%	29,1%	100,0%
	İşçi	Sayı	26	28	54
		%	48,1%	51,9%	100,0%
	Serbest meslek	Sayı	12	10	22
		%	54,5%	45,5%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	7,348	2	,025
Likelihood Ratio	7,393	2	,025
Linear-by-Linear Association	4,627	1	,031
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 52. Çalışan Engelliler ; Çalışma Nedeni İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Çalışma Nedeni	Çalışırken mutlu ve huzurlu hissediyor	Sayı	14	6	20
		%	70,0%	30,0%	100,0%
	Diğer insanlarla birlikte olmak istiyor	Sayı	15	3	18
		%	83,3%	16,7%	100,0%
	Ekonomik olarak kazanç elde etmek istiyor	Sayı	65	52	117
		%	55,6%	44,4%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	5,885	2	,053
Likelihood Ratio	6,392	2	,041
Linear-by-Linear Association	3,342	1	,068
N of Valid Cases	155		

Çalışan engellilerle yapılan anket sonuçlarına göre, çalışma nedeni ile tele çalışmaya olan istek arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (P=0.053 > 0.05).

Tablo Ek. 6. 53. Çalışan Engelliler ; İşyerindeki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
İşyerindeki Engeller	Eşyaların yerleştirilme düzeni	Sayı	6	11	17
		%	35,3%	64,7%	100,0%
	Merdivenler ve kapı eşikleri	Sayı	39	25	64
		%	60,9%	39,1%	100,0%
	Lavabo ve tuvaletler	Sayı	20	1	21
			95,2%	4,8%	100,0%
	Engel yok	Sayı	29	24	53
		%	54,7%	45,3%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	15,890	3	,001
Likelihood Ratio	19,044	3	,000
Linear-by-Linear Association	,678	1	,410
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 54. Çalışan Engelliler ; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Yabancı Dil Bilme Durumu	Bilmiyor	Sayı	54	52	106
		%	50,9%	49,1%	100,0%
	İngilizce	Sayı	40	7	47
		%	85,1%	14,9%	100,0%
	Almanca	Sayı		2	2
		%		100,0%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	19,045	2	,000
Likelihood Ratio	21,326	2	,000
Linear-by-Linear Association	8,962	1	,003
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 55. Çalışan Engelliler ; Bilgisayar Sahipliliği İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Bilgisayar Sahipliliği	Evet	Sayı	58	26	84
		%	69,0%	31,0%	100,0%
	Hayır	Sayı	36	35	71
		%	50,7%	49,3%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	5,425	1	,020
Likelihood Ratio	5,438	1	,020
Linear-by-Linear Association	5,390	1	,020
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 56. Çalışan Engelliler ; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Bilgisayar Programlarını Kullanabilme	Evet	Sayı	82	30	112
		%	73,2%	26,8%	100,0%
	Hayır	Sayı	12	31	43
		%	27,9%	72,1%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	26,724	1	,000
Likelihood Ratio	26,708	1	,000
Linear-by-Linear Association	26,551	1	,000
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 57. Çalışan Engelliler ; İnternet Kullanımı ve Amaçları İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
İnternet Kullanımı ve Amaçları	Hayır	Sayı	22	40	62
		%	35,5%	64,5%	100,0%
	E-Posta amaçlı	Sayı	5	6	11
		%	45,5%	54,5%	100,0%
	İnteraktif amaçlı	Sayı	5	7	12
		%	41,7%	58,3%	100,0%
	İş amaçlı	Sayı	21	4	25
		%	84,0%	16,0%	100,0%
	Araştırma amaçlı	Sayı	27	4	31
		%	87,1%	12,9%	100,0%
	Diğer	Sayı	14		14
			100,0%		100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	43,207	5	,000
Likelihood Ratio	49,863	5	,000
Linear-by-Linear Association	40,026	1	,000
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 58. Çalışan Engelliler ; İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma	Evet	Sayı	32		32
		%	100,0%		100,0%
	Hayır	Sayı	62	61	123
		%	50,4%	49,6%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	26,168	1	,000
Likelihood Ratio	37,290	1	,000
Linear-by-Linear Association	26,000	1	,000
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 59. Çalışan Engelliler ; Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisi İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisi	Olumlu	Sayı	59	6	65
		%	90,8%	9,2%	100,0%
	Etkisi Yok	Sayı	35	55	90
		%	38,9%	61,1%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	42,563	1	,000
Likelihood Ratio	47,491	1	,000
Linear-by-Linear Association	42,289	1	,000
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.6. 60. Çalışan Engelliler; İşyerinde İnternet Varlığı İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışmaya Olan İstek		Toplam
			Evet	Hayır	
İşyerinde İnternet Varlığı	Var	Sayı	82	29	111
		%	73,9%	26,1%	100,0%
	Yok	Sayı	12	32	44
		%	27,3%	72,7%	100,0%
Toplam		Sayı	94	61	155
		%	60,6%	39,4%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	28,671	1	,000
Likelihood Ratio	28,721	1	,000
Linear-by-Linear Association	28,486	1	,000
N of Valid Cases	155		

TELE ÇALIŞMAYA OLUMLU BAKAN ÇALIŞAN ENGELLİLER ÇAPRAZLAMA TABLOLARI

Tablo Ek.6. 61. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yaş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Yaş	15-18	Sayı			2			2
		%			100,0%			100,0%
	19-24	Sayı	2		2			4
		%	50,0%		50,0%			100,0%
	25-35	Sayı	17	9	8	3	6	43
		%	39,5%	20,9%	18,6%	7,0%	14,0%	100,0%
	36-45	Sayı	9	12	5	2	4	32
		%	28,1%	37,5%	15,6%	6,3%	12,5%	100,0%
	46+	Sayı		8		2	3	13
		%		61,5%		15,4%	23,1%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	29,502	16	,021
Likelihood Ratio	33,492	16	,006
Linear-by-Linear Association	1,064	1	,302
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 62. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Medeni Durum	Evli	Sayı	11	22	11	7	9	60
		%	18,3%	36,7%	18,3%	11,7%	15,0%	100,0%
	Bekar	Sayı	17	7	6		4	34
		%	50,0%	20,6%	17,6%		11,8%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	13,261	4	,010
Likelihood Ratio	15,328	4	,004
Linear-by-Linear Association	5,040	1	,025
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 63. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Medeni Durum	Evli	Sayı	22	14	16	8	60
		%	36,7%	23,3%	26,7%	13,3%	100,0%
	Bekar	Sayı	11	3	18	2	34
		%	32,4%	8,8%	52,9%	5,9%	100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	7,916	3	,048
Likelihood Ratio	8,147	3	,043
Linear-by-Linear Association	,485	1	,486
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 64. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma ve Boş Zamanları Değerlendirme				Toplam
			Dış mekanda	Sinema tiyatro	Aile ile	Evde	
Medeni Durum	Evli	Sayı	11	14	32	3	60
		%	18,3%	23,3%	53,3%	5,0%	100,0%
	Bekar	Sayı	25	9			34
		%	73,5%	26,5%			100,0%
Toplam		Sayı	36	23	32	3	94
		%	38,3%	24,5%	34,0%	3,2%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	37,185	3	,000
Likelihood Ratio	47,921	3	,000
Linear-by-Linear Association	35,463	1	,000
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 65. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Çocuk Sayısı	Çocuğu yok	Sayı	16	7	6		8	37
		%	43,2%	18,9%	16,2%		21,6%	100,0%
	1 çocuk	Sayı	9	11	2	3	4	29
		%	31,0%	37,9%	6,9%	10,3%	13,8%	100,0%
	2 çocuk	Sayı	3	7	6	2		18
		%	16,7%	38,9%	33,3%	11,1%		100,0%
	3 çocuk	Sayı		4	2	2	1	9
		%		44,4%	22,2%	22,2%	11,1%	100,0%
	4+	Sayı			1			1
		%			100,0%			100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,295	16	,029
Likelihood Ratio	34,097	16	,005
Linear-by-Linear Association	,933	1	,334
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 66. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Çocuk Sayısı	Çocuğu yok	Sayı	16	4	17		37
		%	43,2%	10,8%	45,9%		100,0%
	1 çocuk	Sayı	10	7	6	6	29
		%	34,5%	24,1%	20,7%	20,7%	100,0%
	2 çocuk	Sayı	7	4	7		18
		%	38,9%	22,2%	38,9%		100,0%
	3 çocuk	Sayı		1	4	4	9
		%		11,1%	44,4%	44,4%	100,0%
	4+	Sayı		1			1
		%		100,0%			100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	31,926	12	,001
Likelihood Ratio	35,278	12	,000
Linear-by-Linear Association	4,626	1	,031
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 67. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyor	Sayı			1			1
		%			100,0%			100,0%
	İlkokul mezunu	Sayı	1	7	2	3	1	14
		%	7,1%	50,0%	14,3%	21,4%	7,1%	100,0%
	Ortaokul mezunu	Sayı	6	1	3			10
		%	60,0%	10,0%	30,0%			100,0%
	Lise mezunu	Sayı	10	8	2	4		24
		%	41,7%	33,3%	8,3%	16,7%		100,0%
	Üniversite mezunu	Sayı	11	11	9		7	38
		%	28,9%	28,9%	23,7%		18,4%	100,0%
	Yüksek lisans ve doktora yapmış	Sayı		2			5	7
		%		28,6%			71,4%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	53,533	20	,000
Likelihood Ratio	54,834	20	,000
Linear-by-Linear Association	2,255	1	,133
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 68. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyor	Sayı		1			1
		%		100,0%			100,0%
	İlkokul mezunu	Sayı	5	1	5	3	14
		%	35,7%	7,1%	35,7%	21,4%	100,0%
	Ortaokul mezunu	Sayı	6		4		10
		%	60,0%		40,0%		100,0%
	Lise mezunu	Sayı	7	2	9	6	24
		%	29,2%	8,3%	37,5%	25,0%	100,0%
	Üniversite mezunu	Sayı	13	8	16	1	38
		%	34,2%	21,1%	42,1%	2,6%	100,0%
	Yüksek lisans ve doktora yapmış	Sayı	2	5			7
		%	28,6%	71,4%			100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	35,066	15	,002
Likelihood Ratio	34,993	15	,002
Linear-by-Linear Association	,854	1	,355
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 69. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Yapılan İş	Memur	Sayı	21	14	14		7	56
		%	37,5%	25,0%	25,0%		12,5%	100,0%
	İşçi	Sayı	5	8	2	7	4	26
		%	19,2%	30,8%	7,7%	26,9%	15,4%	100,0%
	Serbest meslek	Sayı	2	7	1		2	12
		%	16,7%	58,3%	8,3%		16,7%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	28,503	8	,000
Likelihood Ratio	28,233	8	,000
Linear-by-Linear Association	1,302	1	,254
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.70. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab- Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Yapılan İş	Memur	Sayı	23	12	17	4	56
		%	41,1%	21,4%	30,4%	7,1%	100,0%
	İşçi	Sayı	8	1	11	6	26
		%	30,8%	3,8%	42,3%	23,1%	100,0%
	Serbest meslek	Sayı	2	4	6		12
		%	16,7%	33,3%	50,0%		100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	13,802	6	,032
Likelihood Ratio	15,478	6	,017
Linear-by-Linear Association	2,684	1	,101
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.71. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Türü ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Engel Türü	Ayak-bacak	Sayı	24	22	11	3	9	69
		%	34,8%	31,9%	15,9%	4,3%	13,0%	100,0%
	El-kol	Sayı		7		4		11
		%		63,6%		36,4%		100,0%
	Her ikisinde de	Sayı	4		6		4	14
		%	28,6%		42,9%		28,6%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	36,988	8	,000
Likelihood Ratio	40,481	8	,000
Linear-by-Linear Association	3,687	1	,055
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.72. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engelin Oluşma Nedeni ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Engelin Oluşma Nedeni	Doğum	Sayı	4	6	4	2		16
		%	25,0%	37,5%	25,0%	12,5%		100,0%
	Hastalık	Sayı	3	2			6	11
		%	27,3%	18,2%			54,5%	100,0%
	Trafik kazası	Sayı	2	10	6		1	19
		%	10,5%	52,6%	31,6%		5,3%	100,0%
	Çocuk felci	Sayı	12	9	3	1	4	29
		%	41,4%	31,0%	10,3%	3,4%	13,8%	100,0%
	Ateşli hastalık	Sayı	6	1	2	4		13
		%	46,2%	7,7%	15,4%	30,8%		100,0%
	Diğer	Sayı	1	1	2		2	6
		%	16,7%	16,7%	33,3%		33,3%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	51,024	20	,000
Likelihood Ratio	50,538	20	,000
Linear-by-Linear Association	,016	1	,900
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.73. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engelin Derecesi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Engel Derecesi	40-60	Sayı	15	17	8	7	8	55
		%	27,3%	30,9%	14,5%	12,7%	14,5%	100,0%
	61-70	Sayı	9	3	5			17
		%	52,9%	17,6%	29,4%			100,0%
	71-80	Sayı	4	5			1	10
		%	40,0%	50,0%			10,0%	100,0%
	81+	Sayı		4	4		4	12
		%		33,3%	33,3%		33,3%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	24,954	12	,015
Likelihood Ratio	33,194	12	,001
Linear-by-Linear Association	,441	1	,506
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.74. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Engel Derecesi	40-60	Sayı	20	7	20	8	55
		%	36,4%	12,7%	36,4%	14,5%	100,0%
	61-70	Sayı	8	1	6	2	17
		%	47,1%	5,9%	35,3%	11,8%	100,0%
	71-80	Sayı	3	2	5		10
		%	30,0%	20,0%	50,0%		100,0%
	81+	Sayı	2	7	3		12
		%	16,7%	58,3%	25,0%		100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	19,092	9	,024
Likelihood Ratio	18,154	9	,033
Linear-by-Linear Association	,448	1	,503
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.75. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma ve Boş Zamanları Değerlendirme				Toplam
			Dış mekanda	Sinema tiyatro	Aile ile	Evde	
Engel Derecesi	40-60	Sayı	16	16	22	1	55
		%	29,1%	29,1%	40,0%	1,8%	100,0%
	61-70	Sayı	12	3	2		17
		%	70,6%	17,6%	11,8%		100,0%
	71-80	Sayı	3	1	6		10
		%	30,0%	10,0%	60,0%		100,0%
	81+	Sayı	5	3	2	2	12
		%	41,7%	25,0%	16,7%	16,7%	100,0%
Toplam		Sayı	36	23	32	3	94
		%	38,3%	24,5%	34,0%	3,2%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	21,831	9	,009
Likelihood Ratio	19,447	9	,022
Linear-by-Linear Association	,070	1	,791
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.76. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yardım Alma Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Yardım Alma Durumu	Evet	Sayı	22	12	29	9	72
		%	30,6%	16,7%	40,3%	12,5%	100,0%
	Aile	Sayı	2	5	2	1	10
		%	20,0%	50,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	Arkadaşlar	Sayı	6		2		8
		%	75,0%		25,0%		100,0%
	Akraba	Sayı	3		1		4
		%	75,0%		25,0%		100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	17,385	9	,043
Likelihood Ratio	17,945	9	,036
Linear-by-Linear Association	6,092	1	,014
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 77. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşyeri Kolu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
İşyeri Kolu	Hizmet	Sayı	4	8	6	2	20
		%	20,0%	40,0%	30,0%	10,0%	100,0%
	Sanayi	Sayı	3	2	9	2	16
		%	18,8%	12,5%	56,3%	12,5%	100,0%
	İdare	Sayı	26	7	19	6	58
		%	44,8%	12,1%	32,8%	10,3%	100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	13,074	6	,042
Likelihood Ratio	12,009	6	,062
Linear-by-Linear Association	1,307	1	,253
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.78. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşte Çalışma Süresi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
İşte Çalışma Süresi	0-5 yıl	Sayı	7	3	4		2	16
		%	43,8%	18,8%	25,0%		12,5%	100,0%
	6-10 yıl	Sayı	8	3	3	3	1	18
		%	44,4%	16,7%	16,7%	16,7%	5,6%	100,0%
	11-15 yıl	Sayı	7	5	10	2	3	27
		%	25,9%	18,5%	37,0%	7,4%	11,1%	100,0%
	16-20 yıl	Sayı	4	6		2	1	13
		%	30,8%	46,2%		15,4%	7,7%	100,0%
	21+	Sayı	2	12			6	20
		%	10,0%	60,0%			30,0%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	37,673	16	,002
Likelihood Ratio	43,475	16	,000
Linear-by-Linear Association	1,738	1	,187
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.79. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşte Çalışma Süresi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
İşte Çalışma Süresi	0-5 yıl	Sayı	5	3	8		16
		%	31,3%	18,8%	50,0%		100,0%
	6-10 yıl	Sayı	4	1	8	5	18
		%	22,2%	5,6%	44,4%	27,8%	100,0%
	11-15 yıl	Sayı	12	3	12		27
		%	44,4%	11,1%	44,4%		100,0%
	16-20 yıl	Sayı	4	2	4	3	13
		%	30,8%	15,4%	30,8%	23,1%	100,0%
	21+	Sayı	8	8	2	2	20
		%	40,0%	40,0%	10,0%	10,0%	100,0%
Toplam		Sayı	33	17	34	10	94
		%	35,1%	18,1%	36,2%	10,6%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	26,485	12	,009
Likelihood Ratio	29,839	12	,003
Linear-by-Linear Association	1,812	1	,178
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6.80. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşe Ulaşım Süresi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
İşe Ulaşım Süresi	0-15 dakika	Sayı	1	9	4		7	21
		%	4,8%	42,9%	19,0%		33,3%	100,0%
	16-30 dakika	Sayı	10	7	2	4	1	24
		%	41,7%	29,2%	8,3%	16,7%	4,2%	100,0%
	31-45 dakika	Sayı	10	6	5		1	22
		%	45,5%	27,3%	22,7%		4,5%	100,0%
	46-60 dakika	Sayı	4	2	6	1	3	16
		%	25,0%	12,5%	37,5%	6,3%	18,8%	100,0%
	60+	Sayı	3	5		2	1	11
		%	27,3%	45,5%		18,2%	9,1%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	34,873	16	,004
Likelihood Ratio	40,175	16	,001
Linear-by-Linear Association	1,041	1	,308
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 81. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İş Ortamının Ergonomikliği ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
İş Ortamının Ergonomikliği	Evet	Sayı	4	7	3	4	9	27
		%	14,8%	25,9%	11,1%	14,8%	33,3%	100,0%
	Hayır	Sayı	24	22	14	3	4	67
		%	35,8%	32,8%	20,9%	4,5%	6,0%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	17,348	4	,002
Likelihood Ratio	16,261	4	,003
Linear-by-Linear Association	13,580	1	,000
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 82. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Kentteki Engeller ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
Kentteki Engeller	Kaldırımlar ve yollar	Sayı	7	5	5		3	20
		%	35,0%	25,0%	25,0%		15,0%	100,0%
	Yaya ve üst geçitler	Sayı	6	8	2		2	18
		%	33,3%	44,4%	11,1%		11,1%	100,0%
	Merdivenler	Sayı	5	10	9	4		28
		%	17,9%	35,7%	32,1%	14,3%		100,0%
	Toplu taşıt araçları	Sayı	10	5	1	3	4	23
		%	43,5%	21,7%	4,3%	13,0%	17,4%	100,0%
	Engel yok	Sayı		1			4	5
		%		20,0%			80,0%	100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	40,192	16	,001
Likelihood Ratio	41,204	16	,001
Linear-by-Linear Association	3,208	1	,073
N of Valid Cases	94		

Tablo Ek.6. 83. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Becerisi ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri

Crosstab - Çaprazlama			Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri					Toplam
			İşyerine ulaşım güçlüğü	Ulaşım maliyeti	İşyerinde çalışma zorluğu	İşyerinde olumsuz muamele	Evde çalışma rahatlığı nedeniyle	
İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme	Evet	Sayı	28	28	17	5	13	91
		%	30,8%	30,8%	18,7%	5,5%	14,3%	100,0%
	Hayır	Sayı		1		2		3
		%		33,3%		66,7%		100,0%
Toplam		Sayı	28	29	17	7	13	94
		%	29,8%	30,9%	18,1%	7,4%	13,8%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	16,512	4	,002
Likelihood Ratio	9,496	4	,050
Linear-by-Linear Association	1,323	1	,250
N of Valid Cases	94		

EK 7: ÇALIŞMAYAN ENGELLİLERİN SORULARA VERDİKLERİ YANITLARIN GENEL DAĞILIMLARI

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %72,9'u erkeklerden %27,1'i ise kadınlardan oluşmaktadır (Tablo Ek.7.84).

Tablo Ek.7. 84. Çalışmayan Engellilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Erkek	113	72,9	72,9	72,9
Kadın	42	27,1	27,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engeliler arasında 15-18 yaş grubu %33,5 oranı ile ilk sırada yer alırken, 19-24 yaş grubu %21,3 ile ikinci sırada yer almaktadır. Anket sonuçları ankete katılan çalışmayan engellilerin çoğunluğunun 15-35 yaş grubunda (%54,8) olduğunu göstermektedir (Tablo Ek.7.85).

Tablo Ek.7. 85. Çalışmayan Engellilerin Yaş Grupları Dağılımları

Yaş Grupları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
15-18	52	33,5	33,5	33,5
19-24	33	21,3	21,3	54,8
25-35	30	19,4	19,4	74,2
36-45	26	16,8	16,8	91,0
46+	14	9,0	9,0	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %69,7'si bekar iken %30,3'ü evlidir (Tablo Ek.7.86).

Tablo Ek.7. 86. Çalışmayan Engellilerin Medeni Durumu

Medeni Durum	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evli	47	30,3	30,3	30,3
Bekar	108	69,7	69,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %72,3'ünün çocuğu yok iken %11'inin bir %10,3'ünün iki %6,5'inin de üç ve daha fazla çocuğu vardır (Tablo Ek.7.87).

Tablo Ek.7. 87. Çocuk Sayısı Dağılımlarına Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çocuğu yok	112	72,3	72,3	72,3
1 çocuk	17	11,0	11,0	83,2
2 çocuk	16	10,3	10,3	93,5
3 çocuk	8	5,2	5,2	98,7
4 çocuk ve üzeri	2	1,3	1,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engelliler içinde lise mezunları %44,5 ile çoğunluktadır. Bunu %21,9 ile ortaokul mezunları, 13,5 ile ilkokul mezunları ve %12,3 ile üniversite mezunları izlemektedir (Tablo Ek.7.88).

Tablo Ek.7. 88. Eğitim Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Okuma yazma bilmiyor	9	5,8	5,8	5,8
İlkokul mezunu	21	13,5	13,5	19,4
Ortaokul mezunu	34	21,9	21,9	41,3
Lise mezunu	69	44,5	44,5	85,8
Üniversite mezunu	19	12,3	12,3	98,1
Yüksek lisans veya doktora yapmış	3	1,9	1,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %69,7'si ailesinin kazancı ile geçinirken %18,7'sinin kendi kazancı bulunmaktadır. %7,7'sinin hiç bir geliri yotur ve %3,9'u da sosyal yardım almaktadır (Tablo Ek.7.89).

Tablo Ek.7. 89. Geçim Kazanma Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Geçim Sağlama	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kendi kazancım var	29	18,7	18,7	18,7
Ailemin kazancı ile geçiniyorum	108	69,7	69,7	88,4
Sosyal yardım alıyorum	6	3,9	3,9	92,3
Hiçbir gelirim yok	12	7,7	7,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %45,8'i işsiz iken %34,8'i öğrenci, %13,5'i emekli ve %5,8'i ev hanımıdır (Tablo Ek.7.90).

Tablo Ek.7. 90. Yaptığı İşe Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Yapılan İş	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İşsiz	71	45,8	45,8	45,8
Emekli	21	13,5	13,5	59,4
Öğrenci	54	34,8	34,8	94,2
Ev hanımı	9	5,8	5,8	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %54,2'si anne ve babası ile birlikte yaşarken %32,9'u kendi evinde ve %12,9'u da yurtta ya da okulda kalmaktadır (Tablo Ek.7.91).

Tablo Ek.7. 91. Kalınan Yere Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Kaldığı Yer	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kendi evinde kalıyor	51	32,9	32,9	32,9
Anne ve babası ile birlikte yaşıyor	84	54,2	54,2	87,1
Diğer	20	12,9	12,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %75,5'inin engeli ayak-bacağında, %12,3'ünün el-kolunda ve %12,3'ü her ikisindedir (Tablo Ek.7.92).

Tablo Ek.7. 92. Engel Türüne Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Engel Türü	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Ayak-bacak	117	75,5	75,5	75,5
El-kol	19	12,3	12,3	87,7
Her ikisinde de	19	12,3	12,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %36,8'i doğum, %12,9'u trafik kazası ve çocuk felci, %12,3'ü hastalık ve %15,5'i de diğer (düşme,ateşli yaralanma vb.) nedenlerle engelli olmuşlardır (Tablo Ek.7.93).

Tablo Ek.7. 93. Engelin Oluşma Nedenine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Engelin Oluşma Nedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Doğum	57	36,8	36,8	36,8
Hastalık	19	12,3	12,3	49,0
Trafik kazası	20	12,9	12,9	61,9
Çocuk felci	20	12,9	12,9	74,8
Ateşli hastalık	15	9,7	9,7	84,5
Diğer	24	15,5	15,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %34,8 oranı ile % 81 yaş ve üzeri birinci engel grubu içinde yer alırken %31,6 ile %40-60 engel grubu ikinci,%17,4 ile %71-80 engel grubu üçüncü, %16,1 ile %61-70 engel grubu dördüncü sırada gelmektedir (Tablo Ek.7.94).

Tablo Ek.7. 94. Engel Derecesine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Engel Derecesi %	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
% 40-60	49	31,6	31,6	31,6
% 61-70	25	16,1	16,1	47,7
% 71-80	27	17,4	17,4	65,2
% 81+	54	34,8	34,8	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %51'i herhangi bir araç kullanmaz iken, %31'i tekerlekli sandalye, %5,8'i ayak-bacak protezi, %5,2'si de koltuk değneği ve yürüme cihazı kullanmaktadır (Tablo Ek.7.95).

Tablo Ek.7. 95. Protez Kullanım Durumuna Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı

Protez Kullanım Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Herhangi bir araç kullanmıyor	79	51,0	51,0	51,0
Tekerlekli sandalye	48	31,0	31,0	81,9
Koltuk değneği	8	5,2	5,2	87,1
Yürüme cihazı	8	5,2	5,2	92,3
Ayak-bacak protezi	9	5,8	5,8	98,1
El-kol protezi	3	1,9	1,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %49,7'si yardım almadan yaşayabilirken, %46,5'ine ailesinden biri, %1,9'una arkadaşları, %1,3'üne akraba-yakını ve %0,6'sına da bakıcı yardım etmektedir (Tablo Ek.7.96).

Tablo Ek.7. 96. Yardım Alma Durumuna Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı

Yardım Alma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Yardım almadan yaşayabiliyor	77	49,7	49,7	49,7
Ailesinden biri yardım ediyor	72	46,5	46,5	96,1
Arkadaşları yardım ediyor	3	1,9	1,9	98,1
Akraba-yakını yardım ediyor	2	1,3	1,3	99,4
Bakıcı yardım ediyor	1	0,6	0,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %56,8'i ekonomik olarak kazanç elde etmek için , %34,2'si kendisini çalışırken mutlu ve huzurlu hissettiği için, %6,5'i diğer insanlarla birlikte olmak için çalışmak isterken %1,9'u çalışmak istememektedir (Tablo Ek.7.97).

Tablo Ek.7. 97. Çalışma İstemine Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı

Çalışma Nedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çalışmak istemiyor	3	1,9	1,9	1,9
Çalışırken mutlu ve huzurlu hissediyor	53	34,2	34,2	36,1
Diğer insanlarla birlikte olmak istiyor	10	6,5	6,5	42,6
Ekonomik olarak kazanç elde etmek istiyor	88	56,8	56,8	99,4
Diğer	1	0,6	0,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %34,2'si kentte yaya ve üst geçitleri, %23,2'si merdivenleri, %20'si toplu taşıt araçlarını engel olarak görürken %11'i kentte herhangi bir engel ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo Ek.7.98).

Tablo Ek.7. 98. Çalışmayan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı

Kentteki Engeller	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kaldırımlar ve yollar	16	10,3	10,3	10,3
Yaya ve üst geçitler	53	34,2	34,2	44,5
Merdivenler	36	23,2	23,2	67,7
Toplu taşıt araçları	31	20,0	20,0	87,7
Engel yok	17	11,0	11,0	98,7
Diğer	2	1,3	1,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %33,5'i gazete ve kitap okuyarak, %23,9'u internet ve televizyon ile, %11,6'sı spor yaparak, %3,2'si arkadaşlarıyla %1,9'u kültürel aktivitelerle ve yine %1,9'u dış mekanda boş zamanlarını değerlendirmektedir (Tablo Ek.7. 99).

Tablo Ek.7. 99. Boş Zamanları Değerlendirmeye Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Boş Zamanları Değerlendirme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Gazete-kitap vb.	52	33,5	33,5	33,5
Kültürel aktivitelerle	3	1,9	1,9	35,5
Spor	18	11,6	11,6	47,1
İnternet	37	23,9	23,9	71,0
Televizyon	37	23,9	23,9	94,8
Arkadaşlarla	5	3,2	3,2	98,1
Dış mekanda	3	1,9	1,9	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %56,1'inin yaşadığı çevrede park ve rekreasyon alanları bulunmazken %43,9'unda bulunmaktadır (Tablo Ek.7.100).

Tablo Ek.7. 100. Park Alanlarının Varlığına Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Park Alanlarının Varlığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	68	43,9	43,9	43,9
Hayır	87	56,1	56,1	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin park alanlarından memnuniyet derecelerine bakıldığında %25,8'I memnun,%23,9'u kısmen memnun, %9'u çok memnun iken %32,3'ü hiç memnun değil ve %9'u da memnun değilim cevabını vermiştir (Tablo Ek.7.101).

Tablo Ek.7.101. Park Alanlarından Memnuniyet Derecesine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Memnuniyet Derecesi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Çok memnunum	14	9,0	9,0	9,0
Kısmen memnnum	37	23,9	23,9	32,9
Memnunum	40	25,8	25,8	58,7
Memnun değilim	14	9,0	9,0	67,7
Hiç memnun değilim	50	32,3	32,3	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %58,7'si herhangi bir yabancı dil bilmiyor iken %38,7'si ingilizce ve %2,6'sı almanca bilmektedir (Tablo Ek.7.102).

Tablo Ek.7. 102. Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Yabanci Dil Bilme Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Bilmiyor	91	58,7	58,7	58,7
İngilizce	60	38,7	38,7	97,4
Almanca	4	2,6	2,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %58,7'sinin bilgisayarı varken %41,3'ünün yoktur (Tablo Ek.7.103).

Tablo Ek.7. 103. Bilgisayar Sahipliliğine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

Bilgisayar Sahipliliği	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Var	64	41,3	41,3	41,3
Yok	91	58,7	58,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %61,3'ü bilgisayar programlarını kullanabilirken %38,7'si kullanamaktadır (Tablo Ek.7.104).

Tablo Ek.7.104. Bilgisayar Programlarını Kullanabilme Becerisine Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımları

Bilgisayar Programlarını Kullanabilme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	95	61,3	61,3	61,3
Hayır	60	38,7	38,7	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %41,5'i internet kullanmazken %35,5'i araştırma amaçlı, %10,3'ü e-posta amaçlı, %7,1'i iş amaçlı ve %5,2'si interaktif amaçlı interneti kullanmaktadır (Tablo Ek.7.105).

Tablo Ek.7. 105. İnternet Kullanımı ve Amaçlarına Göre Çalışmayan Engelli Dağılımı

İnternet Kullanımı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İnternet Kullanmıyor	64	41,3	41,3	41,3
E-posta amaçlı	16	10,3	10,3	51,6
İnteraktif amaçlı	8	5,2	5,2	56,8
İş amaçlı	11	7,1	7,1	63,9
Araştırma amaçlı	55	35,5	35,5	99,4
Diğer	1	0,6	0,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %89'u interaktif hizmetlerden yararlanmazken %11'i yararlanmaktadır (Tablo Ek.7.106).

Tablo Ek.7.106. İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	17	11,0	11,0	11,0
Hayır	138	89,0	89,0	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %80'i insanlarla rahat iletişim kurabildiklerini ifade ederken %20'si rahat iletişim kuramadıklarını belirtmektedirler (Tablo Ek.7.107).

Tablo Ek.7.107. İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumuna Göre Çalışmayan Engellilerin Dağılımı

İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Rahat iletişim kurabiliyor	124	80,0	80,0	80,0
Rahat iletişim kuramıyor	31	20,0	20,0	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Ankete katılan çalışmayan engellilerin %57,4'ü insanlarla olan iletişimlerine bilgisayarın olumlu etkisi olduğunu belirtmişler, %42,6'sı ise herhangi bir etkisi olmadığı yönünde cevap vermişlerdir (Tablo Ek.7.108).

Tablo Ek.7. 108. Bilgisayarın İnsanlarla İletişime Etkisine Göre Çalışan Engellilerin Dağılımı

Bilgisayarın Etkisi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Olumlu etkiliyor	89	57,4	57,4	57,4
Herhangi bir etkisi yok	66	42,6	42,6	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Çalışmayan engellilerin %26,5'i tele çalışma ile çalışmak istemez iken, tele çalışma ile çalışmak isteyenlerin %34,8'i işyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle, %25,8'i evde çalışma rahatlığı nedeniyle ve %12,9'u ulaşım maliyetleri nedeniyle tele çalışmayı tercih etmektedirler (Tablo Ek.7.109).

Tablo Ek.7.109. Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışmaya Olan Tutumları

Tutum	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstiyor	114	73,5	73,5	73,5
İstemiyor	41	26,5	26,5	100,0
Toplam	155	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin tele çalışmayı tercih etmelerinin en önemli nedeni %47,4 ile işyerine ulaşım güçlüğüdür. Bunun arkasından gelen ikinci neden ise %35,1 ile evde çalışma rahatlığıdır. Son sırada gelen neden ise %35,1 ile ulaşım maliyetleridir (Tablo Ek.7.110).

Tablo Ek.7.110. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışma İle Çalışmak İsteme Nedenleri

Nedenler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İşyerine ulaşım	54	47,4	47,4	47,4
Ulaşım maliyetleri	20	17,5	17,5	64,9
Evde çalışma rahatlığı	40	35,1	35,1	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin tercih ettikleri tele çalışma şekilleri çeşitlilik göstermektedir. Herhangi bir tele çalışma tipinde yığılma görülmemektedir (Tablo Ek.7.111).

Tablo Ek.7.111. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri

Tele Çalışma Şekilleri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Tam gün evden	32	28,1	28,1	28,1
Yarım gün	30	26,3	26,3	54,4
Haftanın belli günleri	30	26,3	26,3	80,7
Tele merkezden	22	19,3	19,3	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin toplam %59,3'ü tele çalışma ile çalışırlarsa boş zamanlarını dış mekanda ve kültürel aktivitelere katılarak değerlendireceklerini belirtmişlerdir(Tablo Ek.7.112).

Tablo Ek.7.112. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engellilerin Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Boş Zaman Değerlendirme Biçimleri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Dış mekanda	30	26,3	26,3	26,3
Kültürel Aktivite ile	37	32,5	32,5	58,8
Aile ile birlikte	32	28,1	28,1	86,8
Evde	15	13,2	13,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

EK 8: ÇALIŞMAYAN ENGELLİLER VE TELE ÇALIŞMAYA OLAN İSTEKLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ İLE ÇAPRAZLAMALARI

Tablo Ek.8. 113. Çalışmayan Engelliler ; Kalınan Yer İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele çalışmaya olan istek		Toplam
			Evet	Hayır	
Kalınan Yer	Kendi evinde kalıyor	Sayı	24	27	51
		%	47,1%	52,9%	100,0%
	Anne ve babasıyla birlikte yaşıyor	Sayı	63	21	84
		%	75,0%	25,0%	100,0%
	Diğer	Sayı	12	8	20
		%	60,0%	40,0%	100,0%
Toplam		Sayı	99	56	155
		%	63,9%	36,1%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	10,885	2	,004
Likelihood Ratio	10,871	2	,004
Linear-by-Linear Association	4,042	1	,044
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.8. 114. Çalışmayan Engelliler ; Engel Türü İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele çalışmaya olan istek		Toplam
			Evet	Hayır	
Engel Türü	Ayak-bacak	Sayı	78	39	117
		%	66,7%	33,3%	100,0%
	El-kol	Sayı	1	7	8
		%	12,5%	87,5%	100,0%
	Her ikisinde de	Sayı	20	10	30
		%	66,7%	33,3%	100,0%
Toplam		Sayı	99	56	155
		%	63,9%	36,1%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	9,647	2	,008
Likelihood Ratio	9,625	2	,008
Linear-by-Linear Association	,259	1	,610
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.8. 115. Çalışmayan Engelliler ; Kentteki Engeller İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele çalışmaya olan istek		Toplam
			Evet	Hayır	
Kentteki Engeller	Kaldırımlar ve yollar	Sayı	10	6	16
		%	62,5%	37,5%	100,0%
	Yaya ve üst geçitler	Sayı	43	10	53
		%	81,1%	18,9%	100,0%
	Merdivenler	Sayı	20	16	36
		%	55,6%	44,4%	100,0%
	Toplu taşıt araçları	Sayı	21	10	31
		%	67,7%	32,3%	100,0%
	Engel yok	Sayı	5	12	17
		%	29,4%	70,6%	100,0%
	Diğer	Sayı		2	2
		%		100,0%	100,0%
Toplam		Sayı	99	56	155
		%	63,9%	36,1%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	20,420	5	,001
Likelihood Ratio	21,239	5	,001
Linear-by-Linear Association	9,836	1	,002
N of Valid Cases	155		

Tablo Ek.8. 116. Çalışmayan Engelliler ; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele çalışmaya olan istek		Toplam
			Evet	Hayır	
Yabancı Dil Bilme Durumu	Bilmiyor	Sayı	58	33	91
		%	63,7%	36,3%	100,0%
	İngilizce	Sayı	41	19	60
		%	68,3%	31,7%	100,0%
	Almanca	Sayı		4	4
		%		100,0%	100,0%
Toplam		Sayı	99	56	155
		%	63,9%	36,1%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	7,590	2	,022
Likelihood Ratio	8,673	2	,013
Linear-by-Linear Association	,552	1	,458
N of Valid Cases	155		

.

Tablo Ek.8. 117. Çalışmayan Engelliler ; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

Crosstab - Çaprazlama			Tele çalışmaya olan istek		Toplam
			Evet	Hayır	
Bilgisayar Programlarını Kullanabilme	Evet	Sayı	68	27	95
		%	71,6%	28,4%	100,0%
	Hayır	Sayı	31	29	60
		%	51,7%	48,3%	100,0%
Toplam		Sayı	99	56	155
		%	63,9%	36,1%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	6,319	1	,012
Likelihood Ratio	6,269	1	,012
Linear-by-Linear Association	6,278	1	,012
N of Valid Cases	155		

TELE ÇALIŞMAYA OLUMLU BAKAN ÇALIŞMAYAN ENGELLİLERE YÖNELİK ÇAPRAZLAMALARIN TABLOLARI

Tablo Ek.8. 118. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Cinsiyet ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma ve Boş Zamanları Değerlendirme				Toplam
			Dış mekanda	Kültürel aktivite ile	Aile ile birlikte	Evde	
Cinsiyet	Erkek	Sayı	20	30	26	7	83
		%	24,1%	36,1%	31,3%	8,4%	100,0%
	Kadın	Sayı	10	7	6	8	31
		%	32,3%	22,6%	19,4%	25,8%	100,0%
Toplam		Sayı	30	37	32	15	114
		%	26,3%	32,5%	28,1%	13,2%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,180	3	,042
Likelihood Ratio	7,722	3	,052
Linear-by-Linear Association	,482	1	,488
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 119. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Yaş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Yaş	15-18	Sayı	8	8	11	15	42
		%	19,0%	19,0%	26,2%	35,7%	100,0%
	19-24	Sayı	5	11	8		24
		%	20,8%	45,8%	33,3%		100,0%
	25-35	Sayı	6		6	7	19
		%	31,6%		31,6%	36,8%	100,0%
	36-45	Sayı	9	7	5		21
		%	42,9%	33,3%	23,8%		100,0%
	46+	Sayı	4	4			8
		%	50,0%	50,0%			100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,099	12	,000
Likelihood Ratio	52,325	12	,000
Linear-by-Linear Association	12,583	1	,000
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 120. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma ve Boş Zamanları Değerlendirme				Toplam
			Dış mekanda	Kültürel aktivite ile	Aile ile birlikte	Evde	
Medeni Durum	Evli	Sayı	9	7	12		28
		%	32,1%	25,0%	42,9%		100,0%
	Bekar	Sayı	21	30	20	15	86
		%	24,4%	34,9%	23,3%	17,4%	100,0%
Toplam		Sayı	30	37	32	15	114
		%	26,3%	32,5%	28,1%	13,2%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	8,890	3	,031
Likelihood Ratio	12,217	3	,007
Linear-by-Linear Association	1,118	1	,290
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 121. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün evden	Yarım gün	Haftanın belli günleri evden	Tele merkezden	
Çocuk Sayısı	Çocuğu yok	Sayı	20	22	25	20	87
		%	23,0%	25,3%	28,7%	23,0%	100,0%
	1 çocuk	Sayı	2	2	5	2	11
		%	18,2%	18,2%	45,5%	18,2%	100,0%
	2 çocuk	Sayı	7	5			12
		%	58,3%	41,7%			100,0%
	3 çocuk	Sayı	3	1			4
		%	75,0%	25,0%			100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	19,270	9	,023
Likelihood Ratio	24,296	9	,004
Linear-by-Linear Association	12,329	1	,000
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 122. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün evden	Yarım gün	Haftanın belli günleri evden	Tele merkezden	
Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyor	Sayı	4				4
		%	100,0%				100,0%
	İlkokul mezunu	Sayı	10	4	1		15
		%	66,7%	26,7%	6,7%		100,0%
	Ortaokul mezunu	Sayı	8	6	6	2	22
		%	36,4%	27,3%	27,3%	9,1%	100,0%
	Lise mezunu	Sayı	10	14	17	17	58
		%	17,2%	24,1%	29,3%	29,3%	100,0%
	Üniversite mezunu	Sayı		5	6	3	14
		%		35,7%	42,9%	21,4%	100,0%
	Yüksek lisans ve doktora yapmış	Sayı		1			1
		%		100,0%			100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	39,475	15	,001
Likelihood Ratio	44,723	15	,000
Linear-by-Linear Association	24,139	1	,000
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8.123. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün evden	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Yapılan İş	İşsiz	Sayı	23	12	8	5	48
		%	47,9%	25,0%	16,7%	10,4%	100,0%
	Emekli	Sayı	2	7	7		16
		%	12,5%	43,8%	43,8%		100,0%
	Öğrenci	Sayı	4	9	14	17	44
		%	9,1%	20,5%	31,8%	38,6%	100,0%
	Ev hanımı	Sayı		2	1		6
		%	50,0%	33,3%	16,7%		100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	36,357	9	,000
Likelihood Ratio	39,750	9	,000
Linear-by-Linear Association	12,868	1	,000
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8.124. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Engel Derecesi ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Engel Derecesi	40-60	Sayı	1	12	11	12	36
		%	2,8%	33,3%	30,6%	33,3%	100,0%
	61-70	Sayı	9	8	2		19
		%	47,4%	42,1%	10,5%		100,0%
	71-80	Sayı	8	5	6	3	22
		%	36,4%	22,7%	27,3%	13,6%	100,0%
	80+	Sayı	14	5	11	7	37
		%	37,8%	13,5%	29,7%	18,9%	100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	27,334	9	,001
Likelihood Ratio	35,846	9	,000
Linear-by-Linear Association	4,365	1	,037
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 125. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; Protez Kullanım Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab -Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
Protez Kullanım Durumu	Kullanmıyor	Sayı	22	16	10	10	58
		%	37,9%	27,6%	17,2%	17,2%	100,0%
	Tekerlekli sandalye	Sayı	4	7	13	12	36
		%	11,1%	19,4%	36,1%	33,3%	100,0%
	Koltuk değneği	Sayı	2	2	2		6
		%	33,3%	33,3%	33,3%		100,0%
	Yürüme cihazı	Sayı	1	5			6
		%	16,7%	83,3%			100,0%
	Ayak-bacak protezi	Sayı	3		2		5
		%	60,0%		40,0%		100,0%
	El-kol protezi	Sayı			3		3
		%			100,0%		100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	38,030	15	,001
Likelihood Ratio	41,043	15	,000
Linear-by-Linear Association	,067	1	,795
N of Valid Cases	114		

Tablo Ek.8. 126. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler ; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Crosstab-Çaprazlama			Tele Çalışma Şekilleri				Toplam
			Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	Tele merkezden	
İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme	Evet	Sayı	19	26	29	16	90
		%	21,1%	28,9%	32,2%	17,8%	100,0%
	Hayır	Sayı	13	4	1	6	24
		%	54,2%	16,7%	4,2%	25,0%	100,0%
Toplam		Sayı	32	30	30	22	114
		%	28,1%	26,3%	26,3%	19,3%	100,0%

Chi-Square Testi

	X² Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	14,630	3	,002
Likelihood Ratio	16,000	3	,001
Linear-by-Linear Association	3,466	1	,063
N of Valid Cases	114		

EK 9: KURUMLARIN SORULARA VERDİKLERİ YANITLARIN GENEL DAĞILIMLARI

Kurumlarla yapılan anket sonuçlarına göre ankete katılan kurumların %32'si araştırma-geliştirme ve bilişim sektöründe, %30'u imalat-sanayi sektöründe, %18'i idare ve yönetim sektöründe, %14'ü hizmet sektöründe ve %6'sı inşaat sektöründe yer almaktadır (Tablo Ek.9.127).

Tablo Ek.9. 127. Kurumun Çalışma Alanı

Çalışma Alanı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İnşaat	3	6,0	6,0	6,0
Hizmet	7	14,0	14,0	20,0
İmalat-sanayi	15	30,0	30,0	50,0
İdare ve yönetim	9	18,0	18,0	68,0
Araştırma –geliştirme bilişim	16	32,0	32,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %42'si özel sektör, %38'i kamu sektörü, %10'u kendi işyeri, %6'sı belediye ve %4'ü sivil toplum örgütüdür (Tablo Ek.9.128).

Tablo Ek.9. 128. Kurumun Kategorisi

Kurumun Kategorisi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Kamu	19	38,0	38,0	38,0
Belediye	3	6,0	6,0	44,0
Özel	21	42,0	42,0	86,0
Sivil toplum	2	4,0	4,0	90,0
Kendi işyeri	5	10,0	10,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Ankete katılan kurumların %34'ünde 51-100 kişi, %22'sinde 501 ve üzeri, %18'inde 101-200 kişi, %16'sında 0-50 kişi, %8'inde 201-350 kişi ve %2'sinde 351-500 kişi çalışmaktadır (Tablo Ek.9.129).

Tablo Ek.9. 129. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı

Çalışan Kişi Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
0-50 kişi	8	16,0	16,0	16,0
51-100 kişi	17	34,0	34,0	50,0
101-200 kişi	9	18,0	18,0	68,0
201-350 kişi	4	8,0	8,0	76,0
351-500 kişi	1	2,0	2,0	78,0
501 ve üzeri kişi	11	22,0	22,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %48'inde 0-50 adet, %30'unda 51-100 adet, %8'inde 501 ve daha fazla, %6'sında 201-350 adet, %4'ünde 101-200 adet ve yine %4'ünde 351-500 adet bilgisayar bulunmaktadır (Tablo Ek.9.130).

Tablo Ek.9. 130. Kurumdaki Bilgisayar Sayısı

Bilgisayar Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
0-50 adet	24	48,0	48,0	48,0
51-100 adet	15	30,0	30,0	78,0
101-200 adet	2	4,0	4,0	82,0
201-350 adet	3	6,0	6,0	88,0
351-500 adet	2	4,0	4,0	92,0
501 ve üzeri adet	4	8,0	8,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Ankete katılan kurumların hepsinde bilgisayar programları kullanılmaktadır (Tablo Ek.9.131).

Tablo Ek.9. 131. Bilgisayar Programları Kullanımı

Bilgisayar Programları Kullanımı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	50	100,0	100,0	100,0

Ankete katılan kurumların %98'inde internet bağlantısı varken %2'sinde yoktur (Tablo Ek.9.132).

Tablo Ek.9. 132. İnternet Bağlantısı Varlığı

İnternet Bağlantısı Varlığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	49	98,0	98,0	98,0
Hayır	1	2,0	2,0	2,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %72'sinde internet bağlantısı hızlı, %18'inde yavaş, %8'inde çok hızlı iken %2'sinde internet bağlantısı yoktur (Tablo Ek.9.133).

Tablo Ek.9. 133. İnternet Bağlantısı Hızı

İnternet Bağlantısı Hızı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İnternet yok	1	2,0	2,0	2,0
Çok hızlı	4	8,0	8,0	10,0
Hızlı	36	72,0	72,0	82,0
Yavaş	9	18,0	18,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %30'u işlerinin çok az bir kısmını, %26'sı az bir kısmını, %10'u büyük bir kısmını, %6'sı yarısını e-hizmetlerden yararlanarak yaparken %28'i e-hizmetlerden hiç yararlanmamaktadır (Tablo Ek.9.134).

Tablo Ek.9. 134. E-Hizmetlerden Yararlanma Durumu

E-Hizmetlerden Yararlanma Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
E-hizmetlerden yararlanmıyor	14	28,0	28,0	28,0
Büyük kısmını	5	10,0	10,0	38,0
Yarısını	3	6,0	6,0	44,0
Az bir kısmını	13	26,0	26,0	70,0
Çok az bir kısmını	15	30,0	30,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %60'ı çalışanlarının tele çalışma ile çalışmalarını istememekte, %40'ı ise istemektedir (Tablo Ek.9.135).

Tablo Ek.9.135. Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımı

Tele Çalışmaya Yaklaşım	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	20	40,0	40,0	40,0
Hayır	30	60,0	60,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Çalışanlarına tele çalışma imkanı sunmaya sıcak bakan kurumların %60'ı çalışanlarının tele merkezlerden çalışmalarını, %40'ı da evlerinden çalışmalarını istemektedirler (Tablo Ek.9.136).

Tablo Ek.9.136. Kurumların Tele Çalışma Türü Tercihi

Tele Çalışma Türü Tercihi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstemiyor	30	60,0	60,0	60,0
Evlerinden	8	16,0	16,0	76,0
Tele merkezlerden	12	24,0	24,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Tele çalışmayı uygulamak isteyen kurumların %22'si çalışanlarının tam gün, %16'sı yarım gün ve %2'si ise haftanın belli günleri tele çalışma ile çalışmalarını tercih etmektedirler (Tablo Ek.9.137).

Tablo Ek.9. 137. Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi

Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstemiyor	30	60,0	60,0	60,0
Tam gün	11	22,0	22,0	82,0
Yarım gün	8	16,0	16,0	98,0
Haftanın belli günleri	1	2,0	2,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Tele çalışmayı uygulamak isteyen kurumların %14'ü iş verimliliğinin artması ve yine %14'ü çalışanların esnekliği, %6'sı nitelikli eleman istihdamı, %4'ü maliyetin azaltılması ve %2'si ofis-mekan tasarrufu için tele çalışmayı uygulamak istemektedirler (Tablo Ek.9.138).

Tablo Ek.9. 138. Kurumların Tele Çalışma Uygulama Nedeni

Tele Çalışma Uygulama Nedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstemiyor	30	60,0	60,0	60,0
Ofis mekan tasarrufu	1	2,0	2,0	62,0
Çalışanların esnekliği	7	14,0	14,0	76,0
Maliyetin azaltılması	2	4,0	4,0	80,0
İş verimliliğinin artması	7	14,0	14,0	94,0
Nitelikli eleman istihdamı	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Kurumların %42'si işin tele çalışmaya uygun olmaması, %14'ü çalışanların denetlenememesi ve %4'ü kurumsal yapı değişikleri nedeniyle tele çalışma fikrine sıcak bakmamaktadır (Tablo Ek.9.139).

Tablo Ek.9.139. Kurumların Tele Çalışma Uygulamama Nedeni

Tele Çalışma UygulamamaNedeni	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
İstiyor	20	40,0	40,0	40,0
Kurumsal yapı değişikliği	2	4,0	4,0	44,0
Çalışanların denetlenememesi	7	14,0	14,0	58,0
İşin tele çalışmaya uygun olmaması	21	42,0	42,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Ankete katılan kurumların %30'unda engelli çalışan bulunmazken %62'sinde 0-15 ve %8'inde 45 ve üzeri engelli çalışan bulunmaktadır (Tablo Ek.9.140).

Tablo Ek.9. 140. Kurumda Çalışan Engelli Sayısı

Çalışan Engelli Sayısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Hayır yok	15	30,0	30,0	30,0
0-15 engelli	31	62,0	62,0	92,0
45 ve üzeri engelli	4	8,0	8,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Engelli çalışana sahip kurumların %69,2'si engelli çalışanlarına tele çalışma fırsatını vereceklerini %30,8'i ise vermeyeceklerini belirtmişlerdir (Tablo Ek.9.141).

Tablo Ek.9. 141. Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması

Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	27	69,2	69,2	76,0
Hayır	12	30,8	30,8	100,0
Toplam	39	100,0	100,0	

Kurumların %54'ü tele çalışmanın kurumlarına yararlı olacağına inanmazken %46'sı ise inanmaktadır (Tablo Ek.9.142).

Tablo Ek.9. 142. Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları

Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Eklemeli Yüzde
Evet	23	46,0	46,0	46,0
Hayır	27	54,0	54,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

EK 10: KURUMLARLA YAPILAN ANKETLERİN ÇAPRAZLAMA SONUÇLARI

Tablo Ek.10.143. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmaya Olan Yaklaşımları Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımı		TOPLAM
			Evet	Hayır	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı	3		3
		Yüzde	100,0%		100,0%
	Hizmet	Sayı	2	5	7
		Yüzde	28,6%	71,4%	100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı		15	15
		Yüzde		100,0%	100,0%
	İdare ve yönetim	Sayı	1	8	9
		Yüzde	11,1%	88,9%	100,0%
	Araştırma-geliştirme ve bilişim	Sayı	14	2	16
		Yüzde	87,5%	12,5%	100,0%
TOPLAM		Sayı	20	30	50
		Yüzde	40,0%	60,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	33,052	4	,000
Likelihood Ratio	40,590	4	,000
Linear-by-Linear Association	5,138	1	,023
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmaya olan yaklaşımları arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=33,052 p=0,000<0,05, df=4) (Tablo Ek.10. 143).

Tablo Ek.10. 144. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Çalışanları İçin Tercih Ettikleri Tele Çalışma Tipi Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Türü Tercihi			TOPLAM
			İstemiyor	Evlerinden	Tele merkezlerden	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı		1	2	3
		Yüzde		33,3%	66,7%	100,0%
	Hizmet	Sayı	5	1	1	7
		Yüzde	71,4%	14,3%	14,3%	100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı	15			15
		Yüzde	100,0%			100,0%
	İdare ve yönetim	Sayı	8	1		9
		Yüzde	88,9%	11,1%		100,0%
	Araştırma-geliştirme ve bilişim	Sayı	2	5	9	16
		Yüzde	12,5%	31,3%	56,3%	100,0%
TOPLAM		Sayı	30	8	12	50
		Yüzde	60,0%	16,0%	24,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	33,902	8	,000
Likelihood Ratio	42,669	8	,000
Linear-by-Linear Association	4,674	1	,031
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların Çalışanları İçin tercih ettikleri tele çalışma tipi arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=33,902 p=0,000<0,05, df=8) (Tablo Ek.10.144).

Tablo Ek.10. 145. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi				TOPLAM
			İstemiyor	Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı		2	1		3
		Yüzde		66,7%	33,3%		100,0%
	Hizmet	Sayı	5	1	1		7
		Yüzde	71,4%	14,3%	14,3%		100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı	15				15
		Yüzde	100,0%				100,0%
	İdare ve yönetim	Sayı	8		1		9
		Yüzde	88,9%		11,1%		100,0%
	Araştırma-geliştirme ve bilişim	Sayı	2	8	5	1	16
		Yüzde	12,5%	50,0%	31,3%	6,3%	100,0%
TOPLAM		Sayı	30	11	8	1	50
		Yüzde	60,0%	22,0%	16,0%	2,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	34,674	12	,001
Likelihood Ratio	43,274	12	,000
Linear-by-Linear Association	4,956	1	,026
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmanın uygulanma biçimi tercihi arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=34,674 p=0,001<0,05, df=12) (Tablo Ek.10.145).

Tablo Ek.10. 146. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedeni Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Uygulama Nedeni						TOPLAM
			İstemiyor	Ofis mekan tasarrufu	Çalışanların esnekliği	Maliyetin azaltılması	İş verimiliği artması	Nitelikli eleman istihdamı	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı		1	1			1	3
		Yüzde		33,3%	33,3%			33,3%	100,0%
	Hizmet	Sayı	5				2		7
		Yüzde	71,4%				28,6%		100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı	15						15
		Yüzde	100,0%						100,0%
	İdare yönetim	Sayı	8			1			9
		Yüzde	88,9%			11,1%			100,0%
	Ar-Ge Bilişim	Sayı	2		6	1	5	2	16
		Yüzde	12,5%		37,5%	6,3%	31,3%	12,5%	100,0%
TOPLAM		Sayı	30	1	7	2	7	3	50
		Yüzde	60,0%	2,0%	14,0%	4,0%	14,0%	6,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	57,645	20	,000
Likelihood Ratio	56,452	20	,000
Linear-by-Linear Association	4,642	1	,031
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmayı uygulama nedeni arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=57,645 p=0,000<0,05, df=20) (Tablo Ek.10.146).

Tablo Ek.10. 147. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama İstememe Nedeni Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma UygulamamaNedeni				TOPLAM
			İstiyor	Kurumsal yapı değişikliği	Çalışanların denetlenememesi	İşin tele çalışmaya uygun olmaması	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı	3				3
		Yüzde	100,0%				100,0%
	Hizmet	Sayı	2		2	3	7
		Yüzde	28,6%		28,6%	42,9%	100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı		2		13	15
		Yüzde		13,3%		86,7%	100,0%
	İdare ve yönetim	Sayı	1		5	3	9
		Yüzde	11,1%		55,6%	33,3%	100,0%
	Araştırma-geliştirme ve bilişim	Sayı	14			2	16
		Yüzde	87,5%			12,5%	100,0%
TOPLAM		Sayı	20	2	7	21	50
		Yüzde	40,0%	4,0%	14,0%	42,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	53,284	12	,000
Likelihood Ratio	57,681	12	,000
Linear-by-Linear Association	4,458	1	,035
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmayı uygulama nedeni arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=53,284 p=0,000<0,05, df=12) (Tablo Ek.10.147).

Tablo Ek.10. 148. Kurumun İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnaçları

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları		TOPLAM
			Evet	Hayır	
Kurumun çalışma alanı	İnşaat	Sayı	3		3
		Yüzde	100,0%		100,0%
	Hizmet	Sayı	2	5	7
		Yüzde	28,6%	71,4%	100,0%
	İmalat-sanayi	Sayı	3	12	15
		Yüzde	20,0%	80,0%	100,0%
	İdare ve yönetim	Sayı	1	8	9
		Yüzde	11,1%	88,9%	100,0%
	Araştırma-geliştirme ve bilişim	Sayı	14	2	16
		Yüzde	87,5%	12,5%	100,0%
TOPLAM		Sayı	23	27	50
		Yüzde	46,0%	54,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	23,964	4	,000
Likelihood Ratio	27,271	4	,000
Linear-by-Linear Association	3,408	1	,065
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmanın yararına olan inançları arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=23,964 p=0,000<0,05, df=4) (Tablo Ek.10.148).

Tablo Ek.10. 149. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımları Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımı		TOPLAM
			Evet	Hayır	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	1	18	19
		Yüzde	5,3%	94,7%	100,0%
	Belediye	Sayı		3	3
		Yüzde		100,0%	100,0%
	Özel	Sayı	14	7	21
		Yüzde	66,7%	33,3%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1	1	2
		Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	4	1	5
		Yüzde	80,0%	20,0%	100,0%
TOPLAM		Sayı	20	30	50
		Yüzde	40,0%	60,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	21,192	4	,000
Likelihood Ratio	24,956	4	,000
Linear-by-Linear Association	16,782	1	,000
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların tele çalışmaya yaklaşımları arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=21,192 p=0,000<0,05, df=4) (Tablo Ek.10.149).

Tablo Ek.10. 150. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Çalışanları İçin Tele Çalışma Türü Tercihleri Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Türü Tercihi			TOPLAM
			İstemiyor	Evlerinden	Tele merkezlerden	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	18	1		19
		Yüzde	94,7%	5,3%		100,0%
	Belediye	Sayı	3			3
		Yüzde	100,0%			100,0%
	Özel	Sayı	7	5	9	21
		Yüzde	33,3%	23,8%	42,9%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1		1	2
		Yüzde	50,0%		50,0%	100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	1	2	2	5
		Yüzde	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
TOPLAM		Sayı	30	8	12	50
		Yüzde	60,0%	16,0%	24,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	22,734	8	,004
Likelihood Ratio	28,082	8	,000
Linear-by-Linear Association	15,305	1	,000
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların çalışanları için tercih ettikleri tele çalışma tipi arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=22,734 p=0,004<0,05, df=8) (Tablo Ek.10.150).

Tablo Ek.10.151. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmanın Uygulanma Biçimi Tercihi				TOPLAM
			İstemiyor	Tam gün	Yarım gün	Haftanın belli günleri	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	18		1		19
		Yüzde	94,7%		5,3%		100,0%
	Belediye	Sayı	3				3
		Yüzde	100,0%				100,0%
	Özel	Sayı	7	8	5	1	21
		Yüzde	33,3%	38,1%	23,8%	4,8%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1		1		2
		Yüzde	50,0%		50,0%		100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	1	3	1		5
		Yüzde	20,0%	60,0%	20,0%		100,0%
TOPLAM		Sayı	30	11	8	1	50
		Yüzde	60,0%	22,0%	16,0%	2,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	25,037	12	,015
Likelihood Ratio	29,733	12	,003
Linear-by-Linear Association	11,045	1	,001
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların tele çalışmayı uygulanma biçimi tercihleri arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=25,037 p=0,015<0,05, df=12) (Tablo Ek.10.151).

Tablo Ek.10. 152. Kurumun İçinde Kategori İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulama Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Uygulama Nedeni						Toplam
			İstemiyor	Ofis mekan tasarrufu	Çalışanların esnekliği	Maliyetin azaltılması	İş veriminin artması	Nitelikli eleman istihdam	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	18			1			19
		Yüzde	94,7%			5,3%			100,0%
	Belediye	Sayı	3						3
		Yüzde	100,0%						100,0%
	Özel	Sayı	7		6	1	5	2	21
		Yüzde	33,3%		28,6%	4,8%	23,8%	9,5%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1				1		2
		Yüzde	50,0%				50,0%		100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	1	1	1		1	1	5
		Yüzde	20,0%	20,0%	20,0%		20,0%	20,0%	100,0%
TOPLAM		Sayı	30	1	7	2	7	3	50
		Yüzde	60,0%	2,0%	14,0%	4,0%	14,0%	6,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	34,668	20	,022
Likelihood Ratio	36,319	20	,014
Linear-by-Linear Association	13,378	1	,000
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların tele çalışmayı uygulama nedenleri arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=34,668 p=0,022<0,05, df=20) (Tablo Ek.10.152).

Tablo Ek.10. 153. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Uygulamama Nedenleri				TOPLAM
			İstiyor	Kurumsal yapı değişikliği	Çalışanların denetlenememesi	İşin tele çalışmaya uygun olmaması	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	1	2	5	11	19
		Yüzde	5,3%	10,5%	26,3%	57,9%	100,0%
	Belediye	Sayı			1	2	3
		Yüzde			33,3%	66,7%	100,0%
	Özel	Sayı	14			7	21
		Yüzde	66,7%			33,3%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1			1	2
		Yüzde	50,0%			50,0%	100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	4		1		5
		Yüzde	80,0%		20,0%		100,0%
TOPLAM		Sayı	20	2	7	21	50
		Yüzde	40,0%	4,0%	14,0%	42,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	26,270	12	,010
Likelihood Ratio	34,890	12	,000
Linear-by-Linear Association	11,427	1	,001
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların tele çalışmayı uygulamama nedenleri arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=26,270 p=0,010<0,05, df=12) (Tablo Ek.10.153).

Tablo Ek.10. 154. Kurumun İçinde Bulunduğu Kategori İle Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnaçları

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışmanın Yararına Olan İnançları		TOPLAM
			Evet	Hayır	
Kurumun kategorisi	Kamu	Sayı	4	15	19
		Yüzde	21,1%	78,9%	100,0%
	Belediye	Sayı		3	3
		Yüzde		100,0%	100,0%
	Özel	Sayı	14	7	21
		Yüzde	66,7%	33,3%	100,0%
	Sivil toplum	Sayı	1	1	2
		Yüzde	50,0%	50,0%	100,0%
	Kendi işyeri	Sayı	4	1	5
		Yüzde	80,0%	20,0%	100,0%
TOPLAM		Sayı	23	27	50
		Yüzde	46,0%	54,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	13,267	4	,010
Likelihood Ratio	14,927	4	,005
Linear-by-Linear Association	9,637	1	,002
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumların katagorisi ile kurumların tele çalışmanın yararına olan inançları arasında istatistiksel bir ilişki vardır(x^2=13,267 p=0,010<0,05, df=4) (Tablo Ek.10.154).

Tablo Ek.10. 155. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Uygulamama Nedenleri				TOPLAM
			İstiyor	Kurumsal yapı değişikliği	Çalışanların denetlenememesi	İşin tele çalışmaya uygun olmaması	
Kurumda Çalışan Kişi Sayısı	0-50 kişi	Sayı	5			3	8
		Yüzde	62,5%			37,5%	100,0%
	51-100 kişi	Sayı	5			12	17
		Yüzde	29,4%			70,6%	100,0%
	101-200 kişi	Sayı	4		3	2	9
		Yüzde	44,4%		33,3%	22,2%	100,0%
	201-350 kişi	Sayı		2	2		4
		Yüzde		50,0%	50,0%		100,0%
	350-500 kişi	Sayı				1	1
		Yüzde				100,0%	100,0%
	501 ve üzeri	Sayı	6		2	3	11
		Yüzde	54,5%		18,2%	27,3%	100,0%
TOPLAM		Sayı	20	2	7	21	50
		Yüzde	40,0%	4,0%	14,0%	42,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	44,232	15	,000
Likelihood Ratio	35,777	15	,002
Linear-by-Linear Association	,714	1	,398
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumda çalışan kişi sayısı ile kurumların tele çalışmayı uygulamama nedenleri arasında istatistiksel bir ilişki vardır (x^2=44,232 p=0,000<0,05, df=15) (Tablo Ek.10.155).

Tablo Ek.10. 156. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumda Çalışan Engelli Sayısı Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumda Çalışan Engelli Sayısı			TOPLAM
			Hayır yok	0-15 engelli çalışan	45 ve üzeri engelli çalışan	
Kurumda Çalışan Kişi Sayısı	0-50 kişi	Sayı	6	2		8
		Yüzde	75,0%	25,0%		100,0%
	51-100 kişi	Sayı	5	12		17
		Yüzde	29,4%	70,6%		100,0%
	101-200 kişi	Sayı	4	5		9
		Yüzde	44,4%	55,6%		100,0%
	201-350 kişi	Sayı		4		4
		Yüzde		100,0%		100,0%
	350-500 kişi	Sayı		1		1
		Yüzde		100,0%		100,0%
	501 ve üzeri	Sayı		7	4	11
		Yüzde		63,6%	36,4%	100,0%
TOPLAM		Sayı	15	31	4	50
		Yüzde	30,0%	62,0%	8,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	28,208	10	,002
Likelihood Ratio	29,583	10	,001
Linear-by-Linear Association	17,680	1	,000
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumda çalışan kişi sayısı ile kurumda çalışan engelli sayısı arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=28,208 p=0,002<0,05, df=10) (Tablo Ek.10.156).

Tablo Ek.10. 157. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Engelli Çalışanlarına Tele Çalışma Fırsatı Tanıması			TOPLAM
			Engelli çalışan yok	Evet	Hayır	
Kurumda Çalışan Kişi Sayısı	0-50 kişi	Sayı	4	2	2	8
		Yüzde	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
	51-100 kişi	Sayı	4	5	8	17
		Yüzde	23,5%	29,4%	47,1%	100,0%
	101-200 kişi	Sayı	2	7		9
		Yüzde	22,2%	77,8%		100,0%
	201-350 kişi	Sayı		4		4
		Yüzde		100,0%		100,0%
	350-500 kişi	Sayı		1		1
		Yüzde		100,0%		100,0%
	501 ve üzeri	Sayı	1	8	2	11
		Yüzde	9,1%	72,7%	18,2%	100,0%
TOPLAM		Sayı	11	27	12	50
		Yüzde	22,0%	54,0%	24,0%	100,0%

Chi-Square Testi

	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	18,852	10	,042
Likelihood Ratio	22,082	10	,015
Linear-by-Linear Association	,114	1	,736
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumda çalışan kişi sayısı ile kurumların engelli çalışanlarına tele çalışma imkanı tanıması arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=18,852 p=0,042<0,05, df=10) (Tablo Ek.10.157).

Tablo Ek.10.158. Kurumda Çalışan Kişi Sayısı İle Kurumların Tele Çalışmayı Uygulamama Nedenleri Arasındaki İlişki

Crosstabs (Çaprazlama)			Kurumların Tele Çalışma Uygulamama Nedenleri				TOPLAM
			İstiyor	Kurumsal yapı değişikliği	Çalışanların denetlenememesi	İşin tele çalışmaya uygun olmaması	
Kurumda Çalışan Kişi Sayısı	0-50 kişi	Sayı	10	2		12	24
		Yüzde	41,7%	8,3%		50,0%	100,0%
	51-100 kişi	Sayı	7		1	7	15
		Yüzde	46,7%		6,7%	46,7%	100,0%
	101-200 kişi	Sayı			2		2
		Yüzde			100,0%		100,0%
	201-350 kişi	Sayı	1		2		3
		Yüzde	33,3%		66,7%		100,0%
	350-500 kişi	Sayı				2	2
		Yüzde				100,0%	100,0%
	501 ve üzeri	Sayı	2		2		4
		Yüzde	50,0%		50,0%		100,0%
TOPLAM		Sayı	20	2	7	21	50
		Yüzde	40,0%	4,0%	14,0%	42,0%	100,0%

Chi-Square Testi

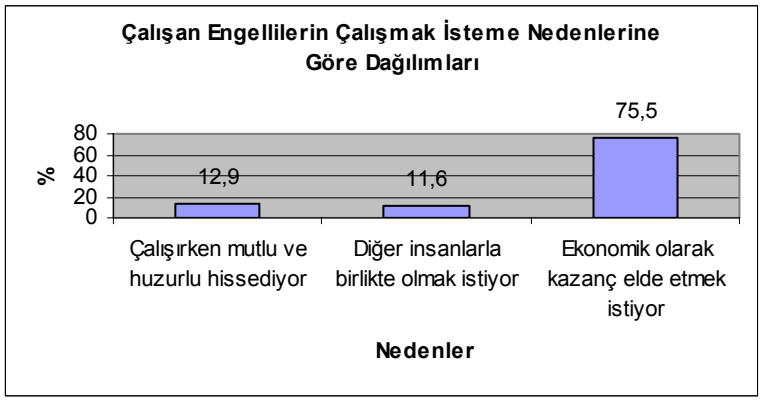
	X²Değeri	Df Serbestlik Derecesi	P Değeri
Pearson Chi-Square	44,232	15	,000
Likelihood Ratio	35,777	15	,002
Linear-by-Linear Association	,714	1	,398
N of Valid Cases	50		

Kurumlar ve kurumda çalışan kişi sayısı ile kurumların tele çalışmayı uygulamama nedenleri arasında istatistiksel bir ilişki vardır. (x^2=44,232 p=0,000<0,05, df=15) (Tablo Ek.10. 158).

EK 11 : ÇALIŞAN ENGELLİLERLE YAPILAN ANKET DEĞERLENDİRME GRAFİKLERİ

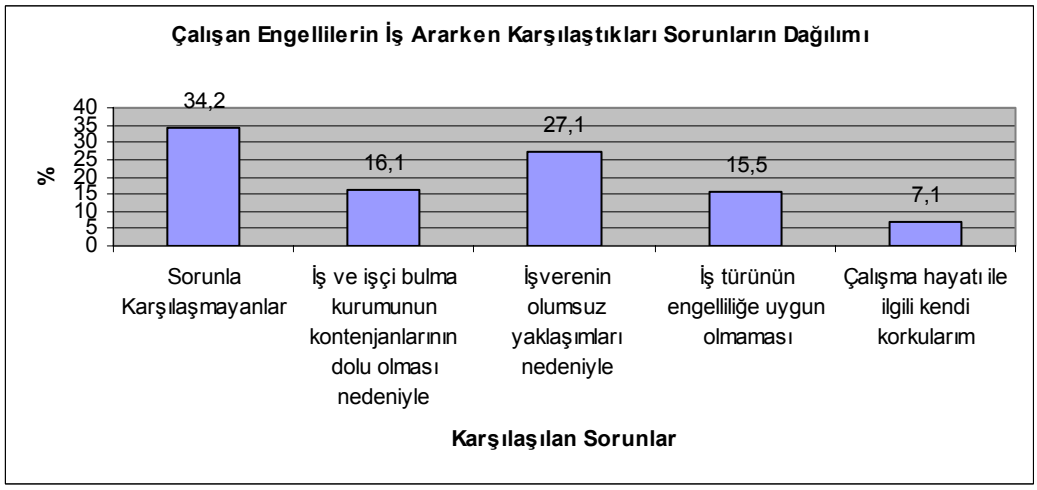
1. Birinci Hipoteze (Çalışma Yaşamında Engellilerin Aktif Olarak Yer Alabilmelerinin Etkin Yolu Tele Çalışmadır) Yönelik Soruların İkincil Grafikleri

Grafik Ek 11.1. Çalışan Engellilerin Çalışmak İsteme Nedenlerine Göre Dağılımları

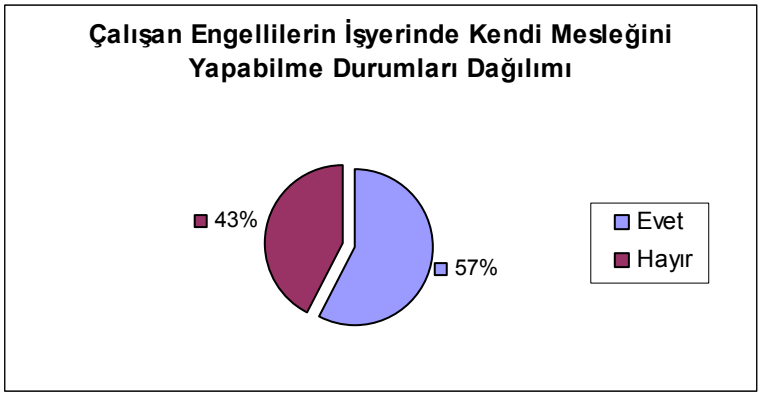
Çalışan engellilerin %75,5'i ekonomik olarak kazanç elde edebilmek için çalışmak isterken %12,9'u çalışırken mutlu ve huzurlu hissettiği için, %11,6'sı diğer insanlarla birlikte olabilmek için çalışmak istemektedirler (Grafik Ek 11.1.,Tablo Ek 5.13).

Grafik Ek 11.2. Çalışan Engellilerin İş Ararken Karşılaştıkları Sorunların Dağılımı

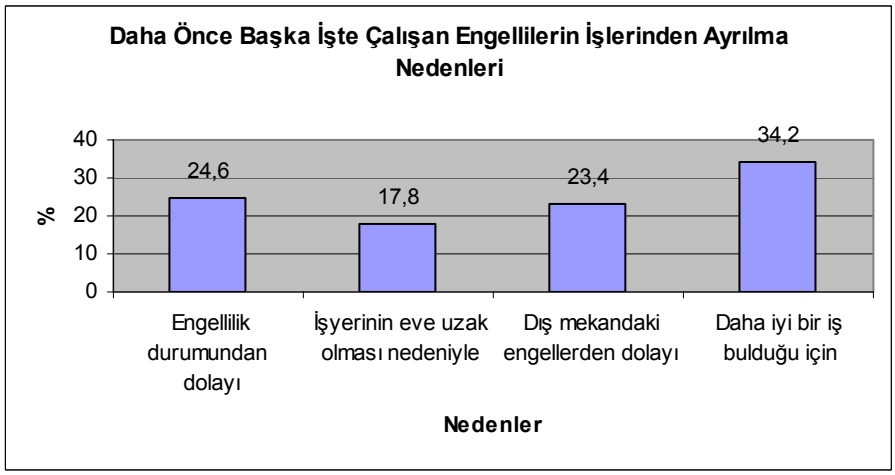
Ankete katılan çalışan engellilerin %34,2'si iş ararken sorunla karşılaşmamıştır. %27,1'i işverenin olumsuz yaklaşımları, %16,1'i kontenjanların dolu olması, %15,5'i iş türünün engelliliğe uygun olmaması ve %7,1'i ise çalışma hayatı ile ilgili kendi korkuları gibi sorunlarla karşılaşmışlardır (Grafik Ek 11.2,Tablo Ek.5. 21).

Grafik Ek 11.3.Çalışan Engellilerin İşyerinde Kendi Mesleğini Yapabilme Durumları Dağılımı

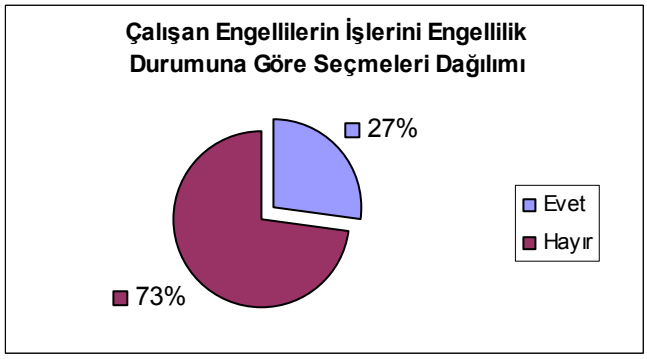
Çalışan engellilerin %57'si işyerinde kendi mesleğini yaparken %43'ü kendi mesleği dışında işler yapmaktadır (Grafik Ek 11.3, Tablo Ek.5.14).

Grafik Ek 11.4. Daha Önce Başka İşte Çalışan Engellilerin İşlerinden Ayrılma Nedenleri

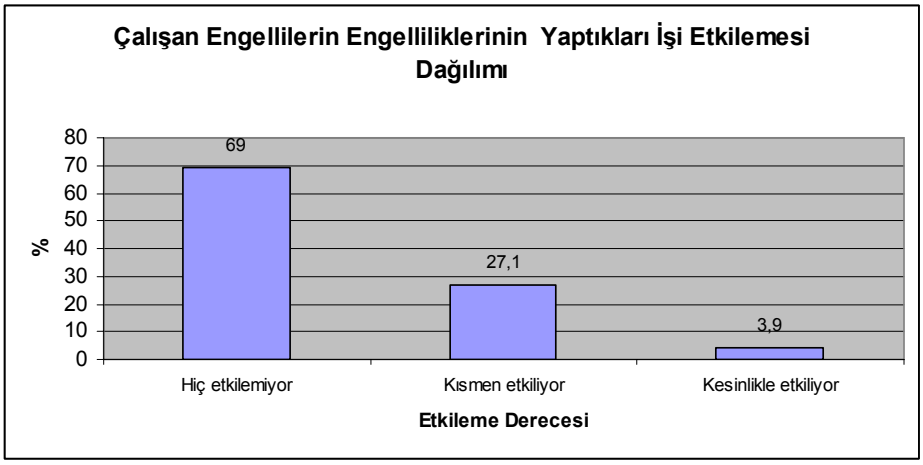
Daha önce başka bir işte çalışan engellilerin işlerinden ayrılma nedenlerinin başında daha iyi bir iş bulmaları, engellilik durumları ve dış mekandaki engeller nedeniyle işyerine ulaşım güçlüğü gelmektedir. İşyerlerinin evlerine uzak olması da diğer bir nedendir. Bu sonuçlara göre, engellilerin işyerlerine ulaşım, evlerinin işyerlerine uzak olması ve engellilik hallerinin iş değiştirmelerine neden olduğu ortaya çıkmaktadır (Grafik Ek 11.4, Tablo Ek 5.20).

Grafik Ek 11.5. Çalışan Engellilerin İşlerini Engellilik Durumuna Göre Seçmeleri Dağılımı

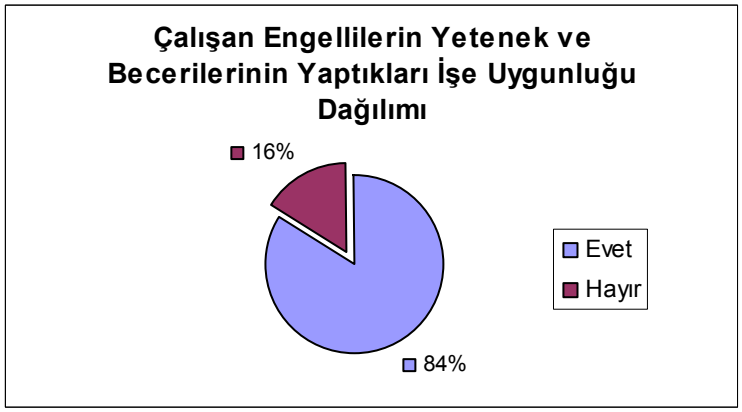
Ankete katılan çalışan engellilerin %73'ü çalıştıkları işin engelliliğe uygun olmadıklarını söylerken %27'si işlerinin engelliliğe uygun olduğunu belirtmişlerdir (Grafik Ek 11.5, Tablo Ek 5. 23).

Grafik Ek 11.6. Çalışan Engellilerin İşlerini Engelliliklerinin Yaptıkları İşi Etkilemesi

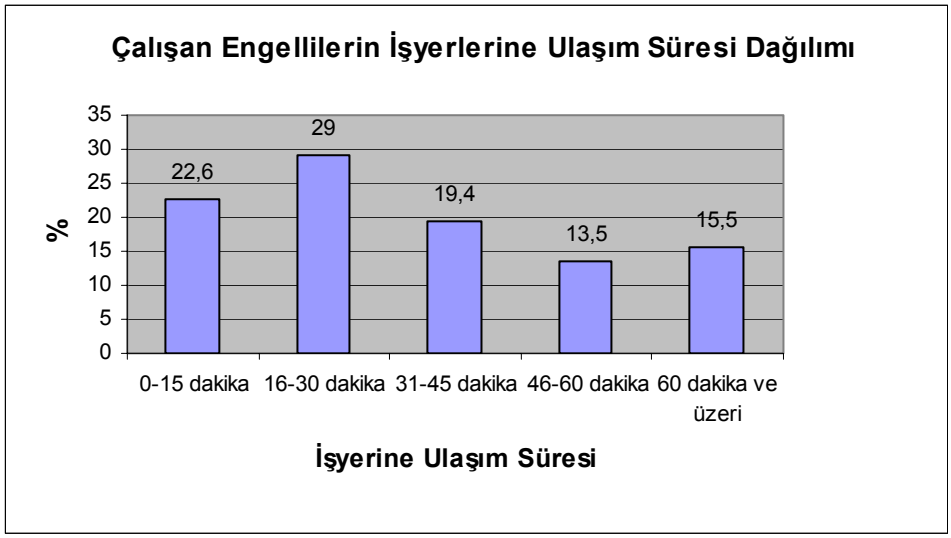
Çalışan engellilerin %69'u engelliliklerinin yaptıkları işi etkilemediğini %27,1'i kısmen etkilediğini, %3,9'u ise kesinlikle etkilediğini belirtmişlerdir (Grafik Ek 11.6, Tablo Ek 5.24).

Grafik Ek 11.7. Çalışan Engellilerin Yetenek ve Becerilerinin Yaptıkları İşe Uygunluğu Dağılımı

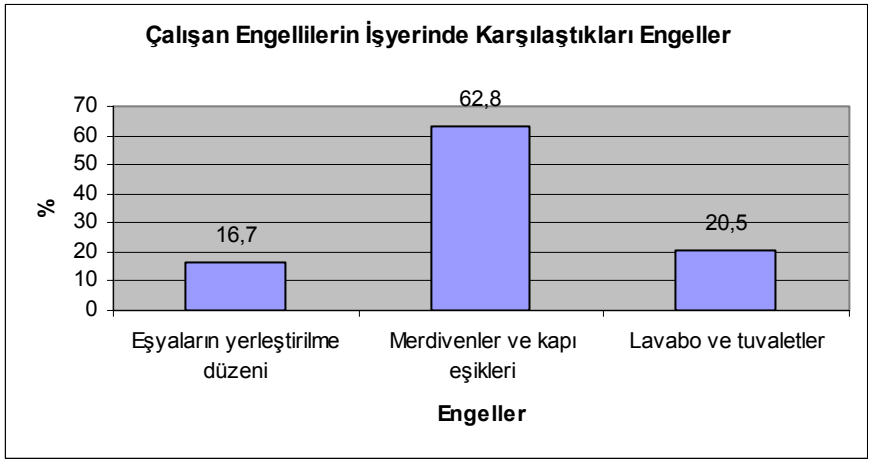
Ankete katılan çalışan engellilerin %83,9'u yetenek ve becerilerini yaptıkları işe uygun bulurken %16,1'i uygun bulmamaktadır (Grafik Ek 11.7, Tablo Ek 5.30).

Grafik Ek 11.8. Çalışan Engellilerin İşyerlerine Ulaşım Süresi Dağılımı

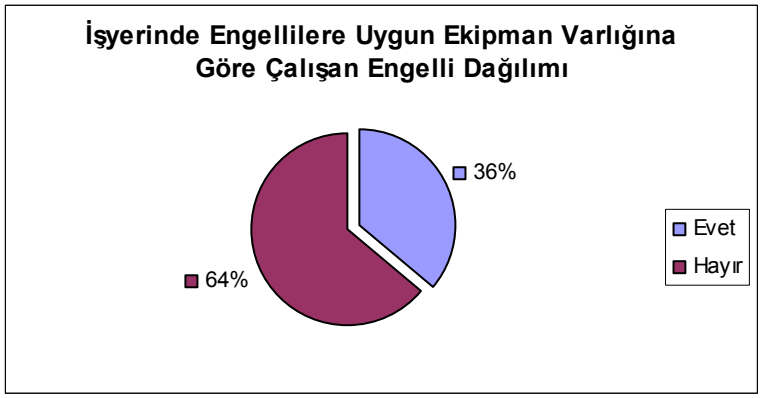
Çalışan engellilerin %29'u işyerlerine 16-30 dakikada ulaşırken %22,6'sı 0-15 dakikada, %19,4'ü 31-45 dakikada, %15,5'i bir saat ve daha fazla zamanda ve de %13,5'i ise 31-45 dakikada ulaşmaktadır (Grafik Ek 11.8, Tablo Ek.5.18).

Grafik Ek 11.9. Çalışan Engellilerin İşyerinde Karşılaştıkları Engeller

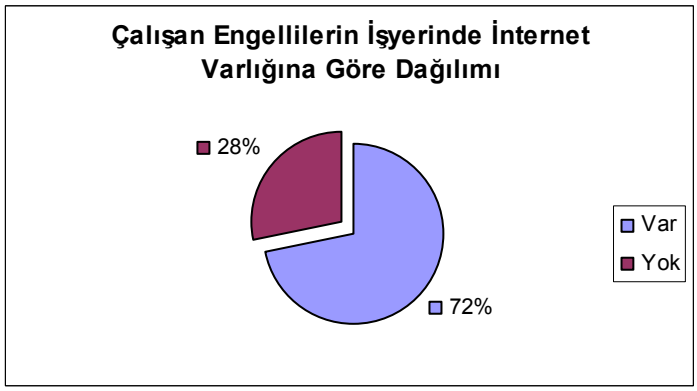
Çalışan engellilerin yaklaşık %66'sı işyerlerinde fiziksel engellerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. En fazla engellerin merdivenler ve kapı eşiklerinde, lavabo ve tuvaletlerde ve de eşyaların yerleştirilme düzeninde olduğu görülmüştür. İşyerlerinin engellilere yönelik düzenlemelere sahip olmadıkları söylenebilir (Grafik Ek 11.9, Tablo Ek 5.28).

Grafik Ek 11.10. İşyerinde Engellilere Uygun Ekipman Varlığına Göre Çalışan Engelli Dağılımı

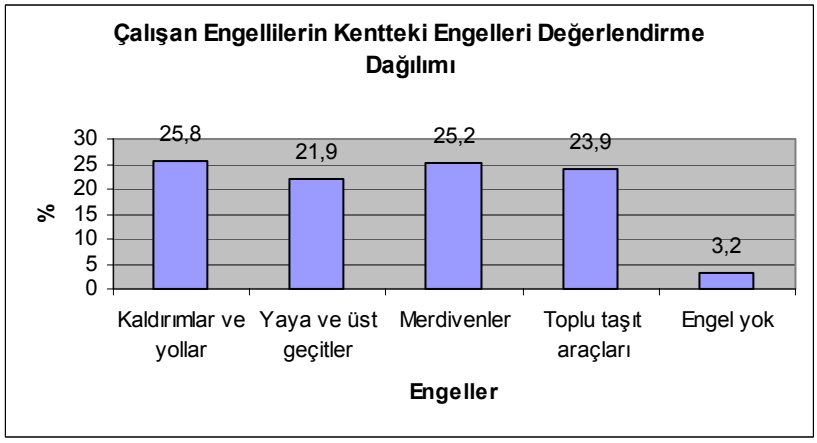
Çalışan engellilerin %64'ü işyerlerinde kendilerine uygun ekipmanın olup olmadığı sorusuna hayır cevabını vermiştir. İşyerlerinde engelliler için ergonomik düzenlemeler yapılmalıdır(Grafik Ek 11.10, Tablo Ek 5.31).

Grafik Ek 11.11. Çalışan Engellilerin İşyerinde İnternet Varlığına Göre Dağılımı

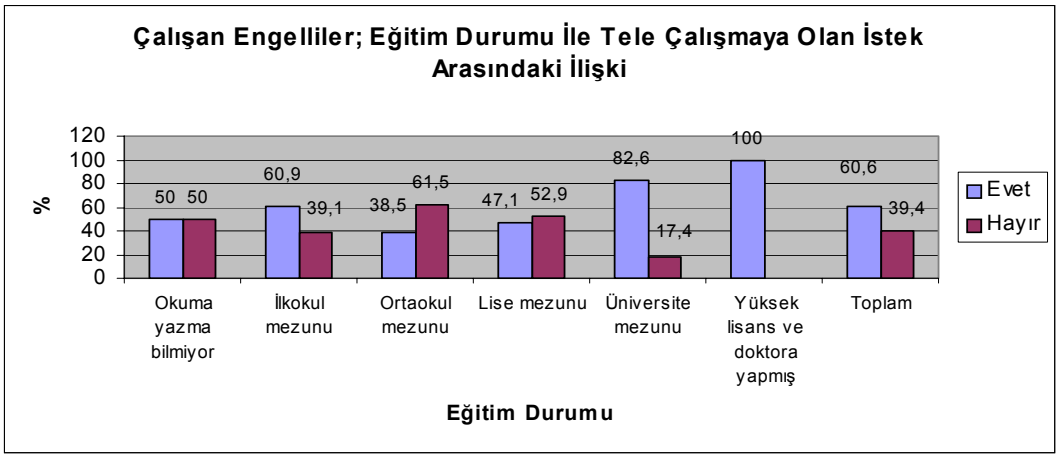
Çalışan engellilerin %71,6'sının işyerinde internet bağlantısı varken %28,4'ünün yoktur (Grafik Ek 11.11, Tablo Ek 5.45).

Grafik Ek 11.12. Çalışan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı

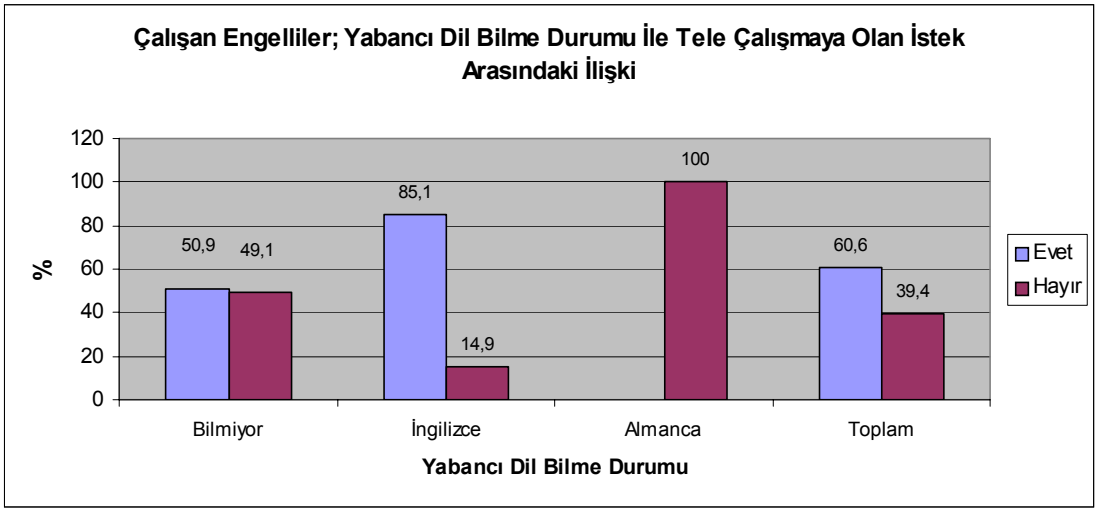
Çalışan engelliler kentlerde kaldırımlar ve yollarda, yaya ve üst geçitlerinde, merdivenlerde ve toplu taşıt araçlarındaki düzenlemelerde, yaklaşık eşit oranlarda, engellerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (Toplam %96,8). Ankete katılan çalışan engellilerin %3,2'si kentsel mekanlarda herhangi bir engelle karşılaşmadıkları cevabını vermişlerdir(Grafik Ek 11.12, Tablo Ek 5.34).

Grafik Ek 11.13. Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

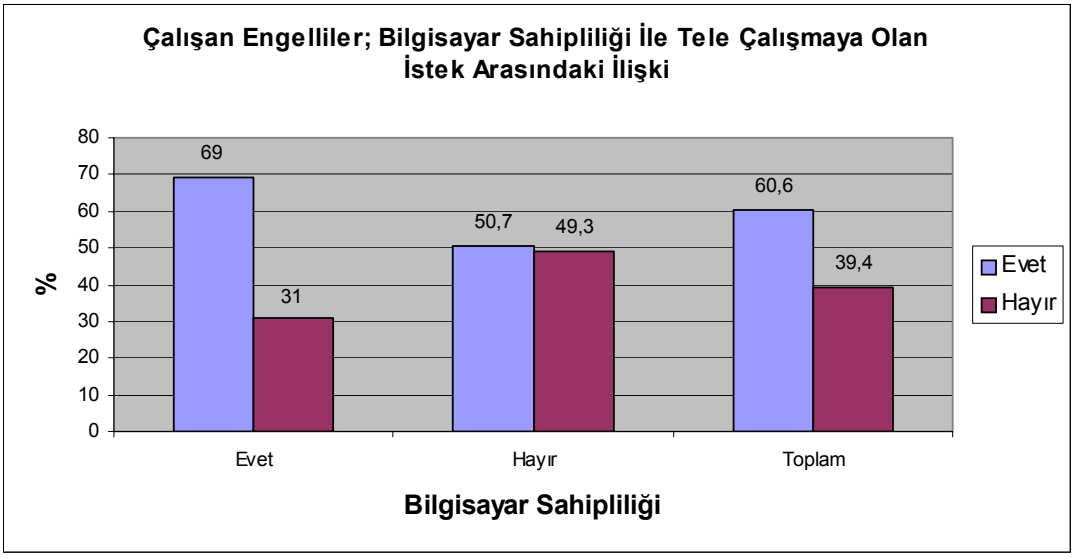
Çalışan engelliler ve eğitim durumları çaprazlandığında eğitim seviyeleri daha yüksek olan çalışan engellilerin tele çalışmaya daha fazla istekli oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra, ilkokul mezunlarının %60,9'u da tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik Ek 11.13, Tablo Ek 6.50).

Grafik Ek 11.14. Çalışan Engelliler; Yabancı Dil Bilme Durumu İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

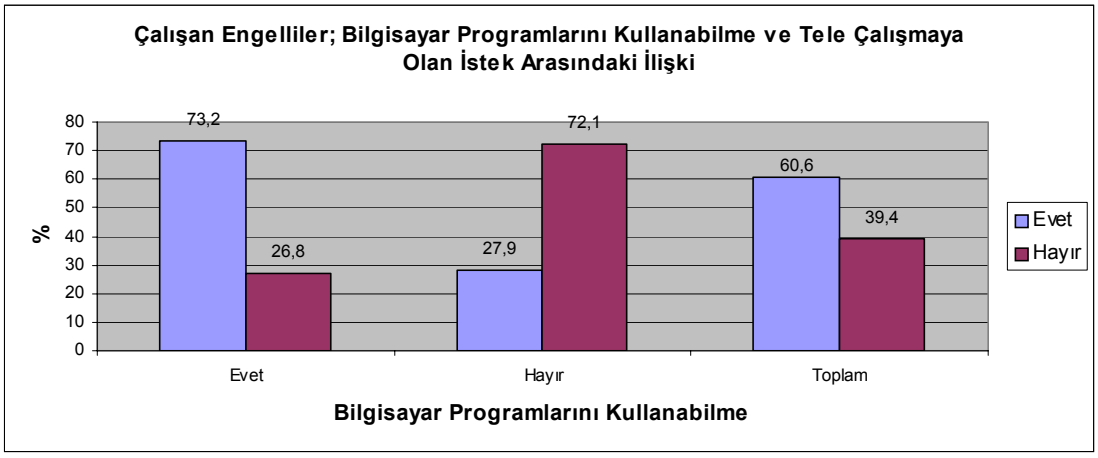
Çalışan engellilerin yabancı dil bilme durumları ile tele çalışmaya olan istekleri çaprazlandığında Almanca bilenlerin tümü, İngilizce bilenlerin %85,1'i tele çalışmaya olumlu yaklaşmaktadır. Herhangi bir yabancı dil bilmeyenlerin tele çalışmaya yaklaşımları aynı seviyededir. Bir yığılma görülmemektedir (Grafik Ek 11.14, Tablo Ek 6.54).

Grafik Ek 11.15. Çalışan Engelliler; Bilgisayar Sahipliliği İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

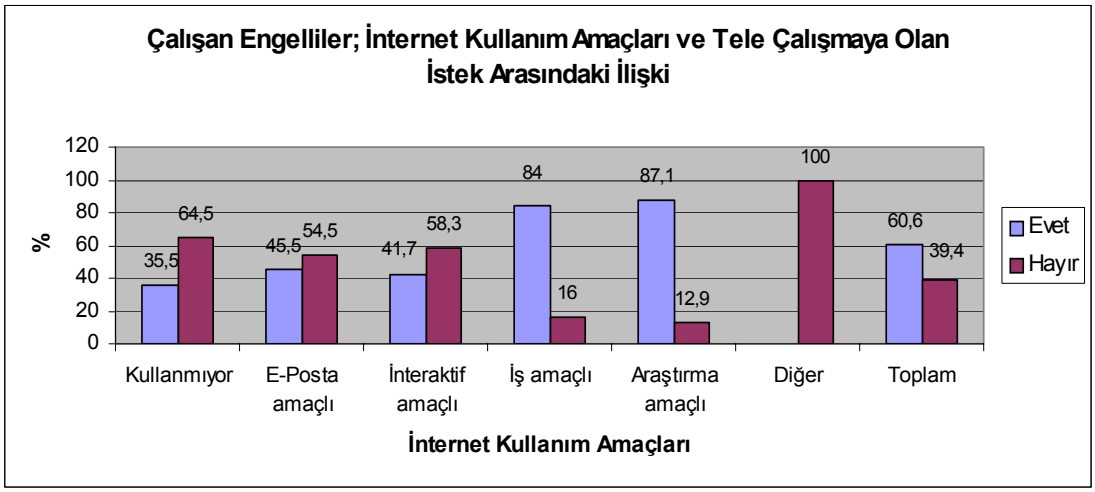
Çalışan engellilerin bilgisayar sahipliliği ile tele çalışmaya olan istekleri çaprazlandığında bilgisayarı olanların %69'u tele çalışmaya olumlu yaklaşırken bilgisayarı olmayanların tele çalışmaya yaklaşımında bir yığılma görülmemiştir(Grafik Ek 11.15, Tablo Ek 6.55)

Grafik Ek 11.16. Çalışan Engelliler; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

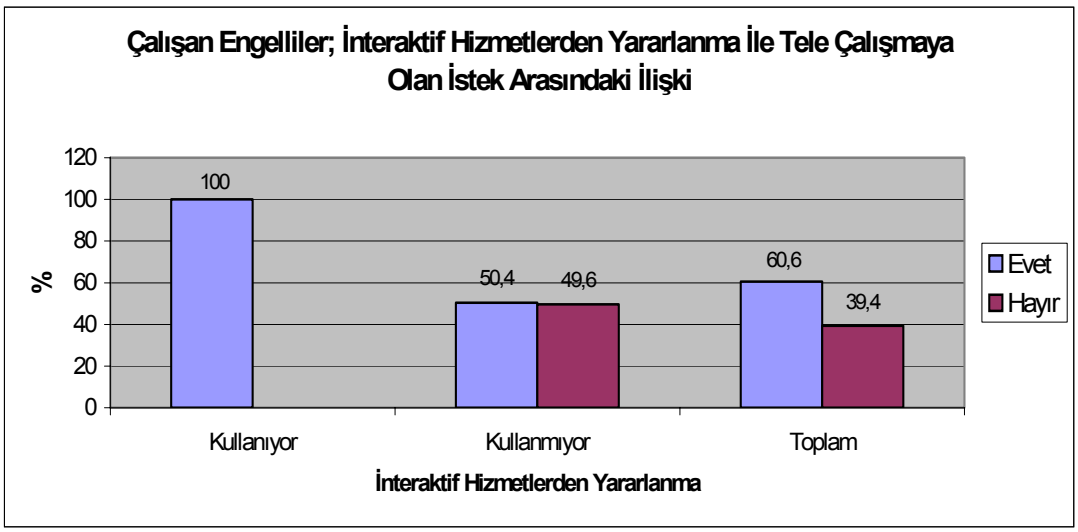
Çalışan engelliler ile bilgisayar programlarını kullanabilme becerileri çaprazlandığında bilgisayar programlarını kullanabilen çalışan engellilerin %73,2'si tele çalışmaya olumlu yaklaşırken, bilgisayar programlarını kullanamayan çalışan engellilerin %72,1'i tele çalışma ile işlerini yapmak istememektedir (Grafik Ek 11.16, Tablo Ek 6.56). Texas Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre de, tele çalışmaya en fazla istekli olanların bilgisayar teknolojilerine hakim kişiler olduğu ortaya konulmuştur (Stanek, 1993).

Grafik Ek 11.17. Çalışan Engelliler; İnternet Kullanım Amaçları İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

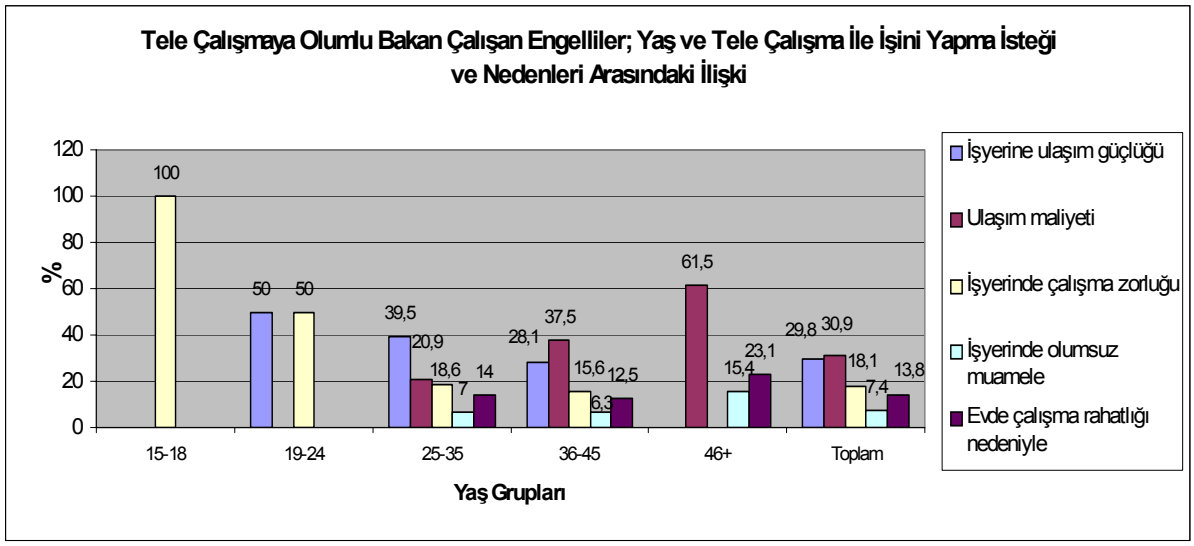
Çalışan engelliler ile internet kullanım amaçları arasındaki ilişki çaprazlandığında en fazla tele çalışmaya istekli olanların interneti iş ve araştırma amaçlı kullananlar olduğu görülmüştür (Grafik Ek 11.17, Tablo Ek 6.57).

Grafik Ek 11.18. Çalışan Engelliler; İnteraktif Hizmetlerden Yararlanma İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

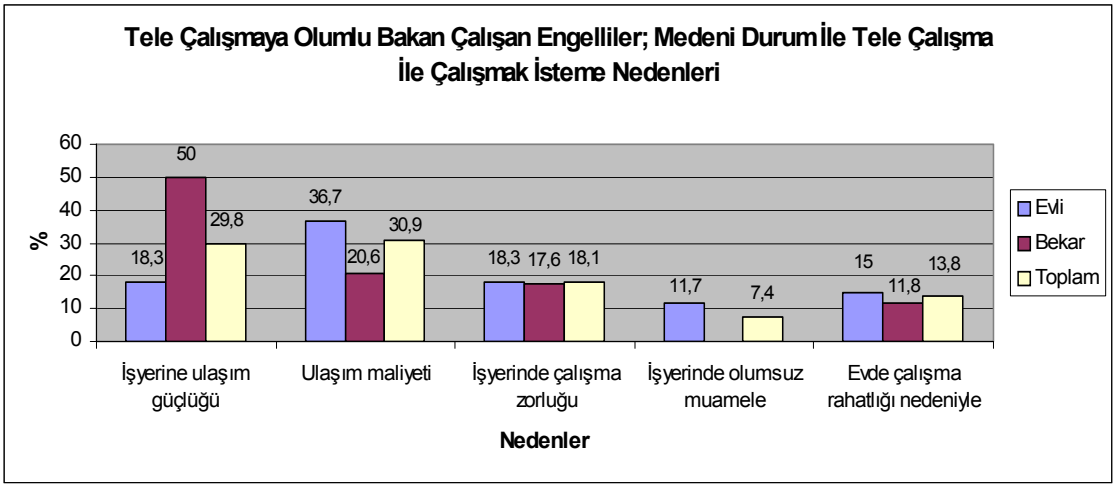
Çalışan engellilerin interaktif hizmetlerden yararlanma durumları ile tele çalışmaya olan istekleri çaprazlandığında, interaktif hizmetleri kullanan çalışan engellilerin hepsi, kullanmayanların ise yaklaşık yarısı tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik Ek 11.18, Tablo Ek 6.57).

Grafik Ek 11.19. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yaş ve Tele Çalışma İle İşini Yapma İsteği ve Nedenleri Arasındaki İlişki

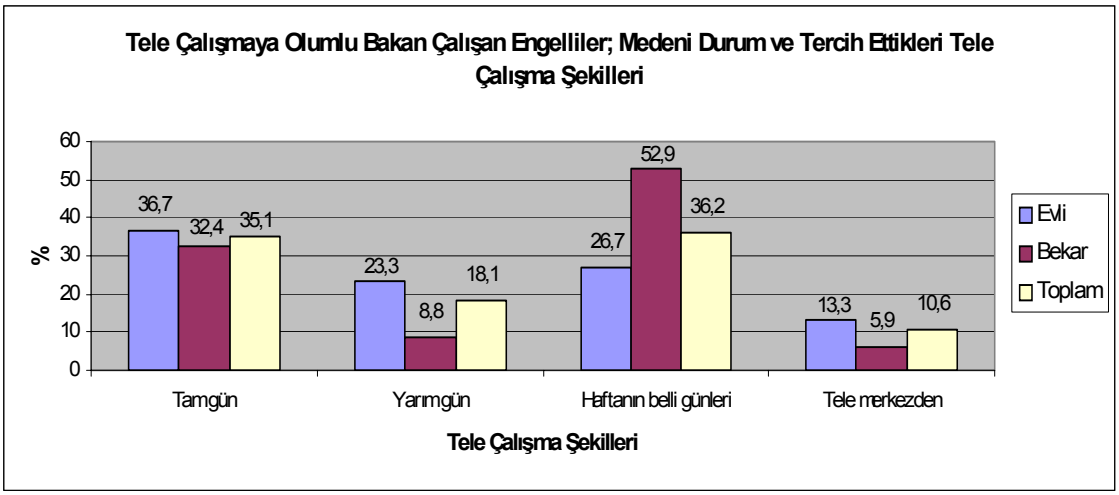
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin yaş grupları ile tele çalışmayı tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, 15-18 yaş grubunda olanların hepsi işyerinde çalışma zorluğu nedeniyle, 19-24 yaş grubundakiler işyerine ulaşım güçlüğü ve işyerinde çalışma zorluğu nedeniyle (%50 oranı ile), 25-35 yaş grubundakiler ve 46 yaş üzerindekiler en fazla ulaşım maliyetleri nedeniyle tele çalışma ile işlerini yapmak istemektedirler (Grafik Ek 11.19, Tablo Ek 6.61).

Grafik Ek 11.20. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum İle Tele Çalışma İle Çalışmak İsteme Nedenleri Arasındaki İlişki

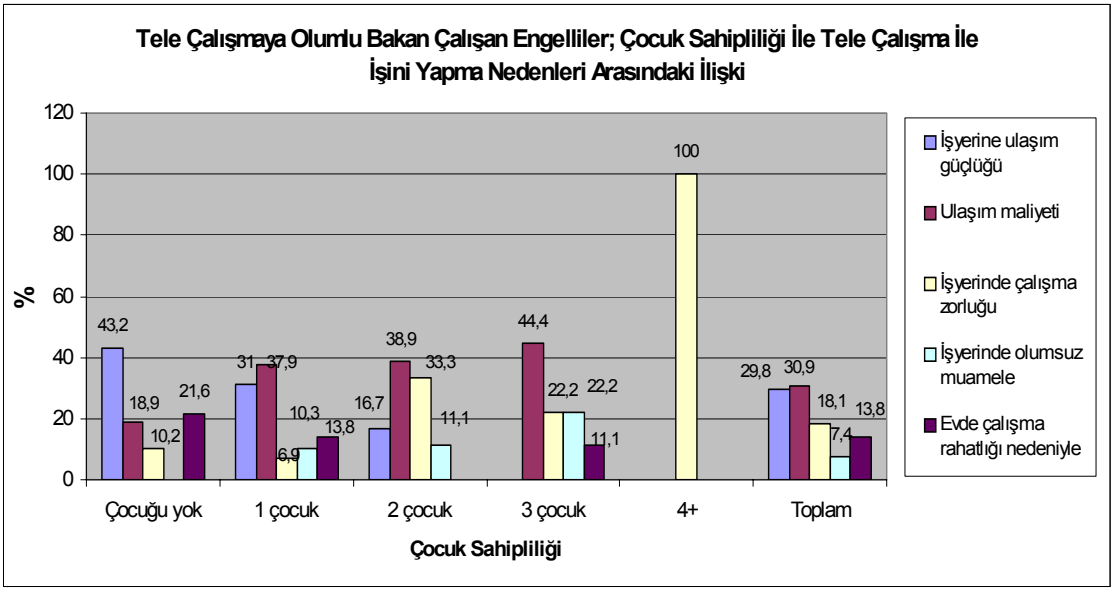
Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engellilerin medeni durumları ile tele çalışma ile çalışmak isteme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, bekarların tele çalışmayı tercih etmelerindeki birinci neden işyerine ulaşım güçlüğü (%50) ikinci neden ise ulaşım maliyetleri (%20,6) ve üçüncü neden ise işyerinde çalışma güçlüğüdür (%17,6). Evlilerin tele çalışma tercihlerinin birinci nedeni ise % 36,7 ile ulaşım maliyetleri, ikinci neden eşit oranda işyerinde çalışma ve işyerine ulaşım güçlüğüdür (%18,3). Üçüncü neden %11,7'lik oranla evde çalışma rahatlığı iken son neden ise işyerindeki olumsuz muameledir (% 11,7) (Grafik Ek 11.20, Tablo Ek 6.62).

Grafik Ek 11.21. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin medeni durumları ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri çaprazlandığında, evlilerin en fazla haftanın belli günleri (%52,9) daha sonra ise tam gün (%32,4) tele çalışma şeklini tercih ettikleri görülmektedir. Bekarların ise tercih ettikleri birinci tele çalışma şekli tam gün ikinci haftanın belli günleri ve üçüncü ise yarım gün tele çalışma şeklidir. En az tercih edilen tele çalışma şekli ise tele merkezlerden yapılan tele çalışmadır (Grafik Ek 11.21, Tablo Ek 6.63).

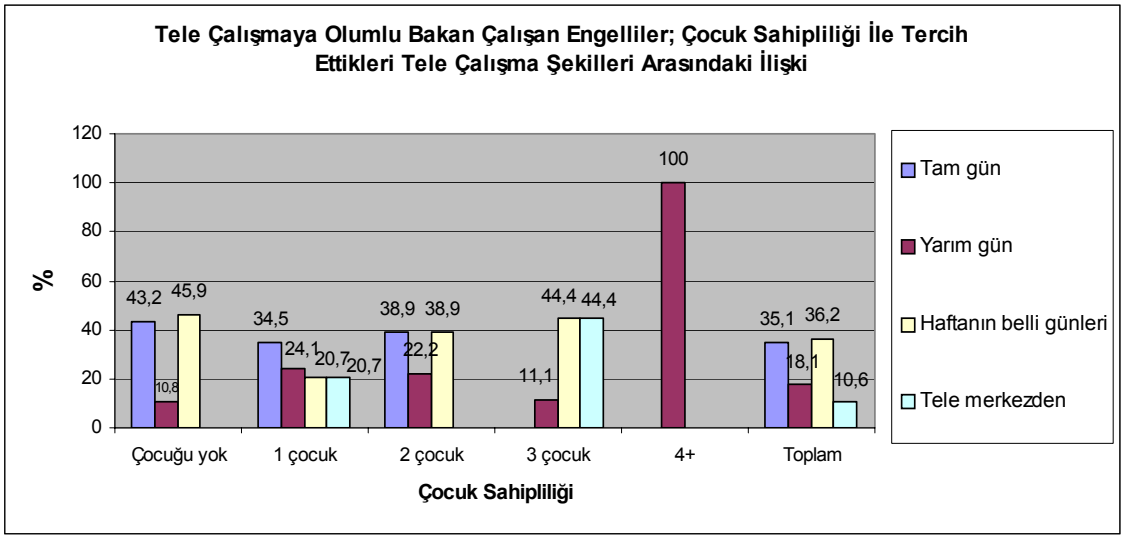
Grafik Ek 11.22. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin çocuk sahipliliği ile tele çalışmayı tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında çocuğu olmayanların tele çalışmayı tercih etmelerinin birinci nedeni %43,2 ile işyerine ulaşım güçlüğü, ikinci neden %21,6 ile evde çalışmanın rahatlığı, üçüncü neden ise %18,9 ile ulaşım maliyetleridir. Bir çocuğu olanlar %37,9 ile ulaşım maliyetleri birinci tercih nedeni, %31 ile ulaşım maliyetleri ikinci neden, %13,8 ile evde çalışma rahatlığı üçüncü nedendir. Üç çocuğu olanların tele çalışmayı tercih etmelerinin en önemli nedeni %44,4 ile ulaşım maliyetleri, ikinci neden %%22,2 ile işyerinde çalışma güçlüğü ve olumsuz muameledir. Dört ve daha fazla çocuğu olanların

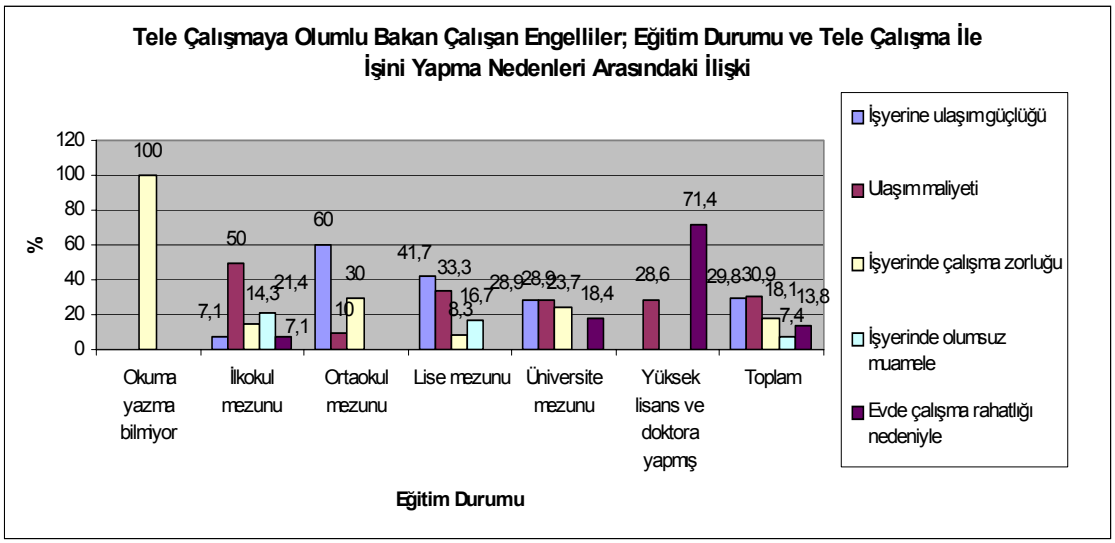
hepsinin tele çalışmayı tercih etmelerinin nedeni işyerinde çalışma zorluğudur (Grafik Ek 11.22, Tablo Ek 6.65).

Grafik Ek 11.23. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Çocuk Sahipliliği İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin çocuk sahipliliği ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında dört ve daha fazla çocuğu olanların hepsi yarım gün tele çalışma şeklini tercih ederken, diğer gruplarda bir yığılma gözlenmemektedir. Tele çalışma şekilleri tercihleri çeşitlilik göstermektedir (Grafik Ek 11.23, Tablo Ek 6.66).

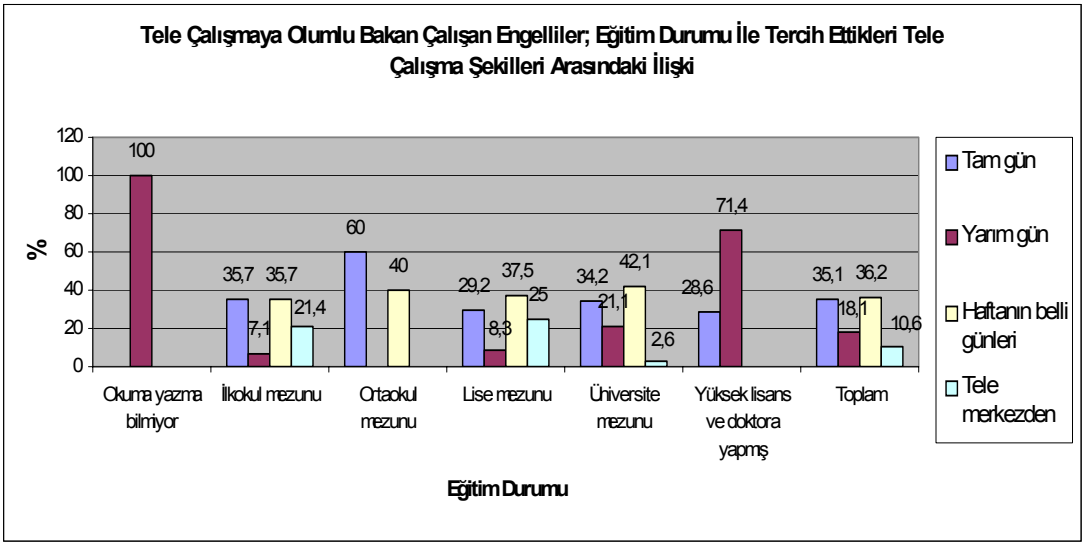
Grafik Ek 11.24. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin eğitim durumları ile tele çalışmayı tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin hepsi işyerinde çalışma güçlüğü nedeniyle, ilkokul mezunlarının %50'si ulaşım maliyetleri nedeniyle, ortaokul mezunlarının %60'ı işyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle, lise mezunlarının %41,7'si işyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle, üniversite mezunlarının %28,9'u işyerine ulaşım güçlüğü nedeniyle, yüksek lisans veya doktorasını bitirmiş olanların %71,4'ü

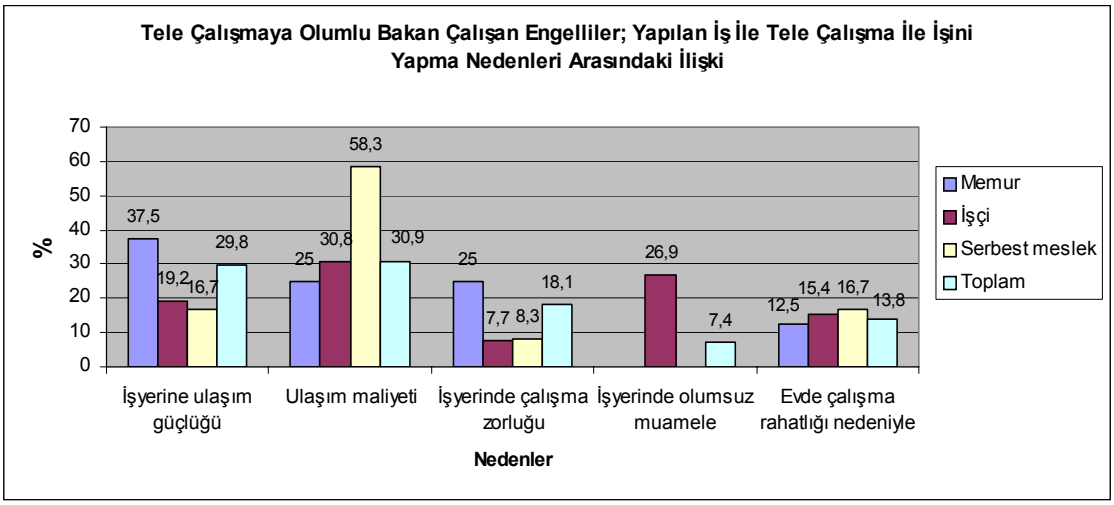
evde çalışma rahatlığı nedeniyle tele çalışmayı tercih etmektedirler (Grafik Ek 11.24, Tablo Ek 6.67).

Grafik Ek 11.25. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Eğitim Durumu İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin eğitim durumları ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında okuma yazma bilmeyenlerin hepsi yarım gün tele çalışma şeklini, ortaokul mezunlarının %60'ı tam gün tele çalışma şeklini, yüksek lisans veya doktora yapmışların %71,4'ü yarım gün tele çalışma şeklini tercih etmektedirler. İlkokul ve lise mezunlarının tercihlerinde bir yığılma gözlemlenmemektedir (Grafik Ek 11.25, Tablo Ek 6.68).

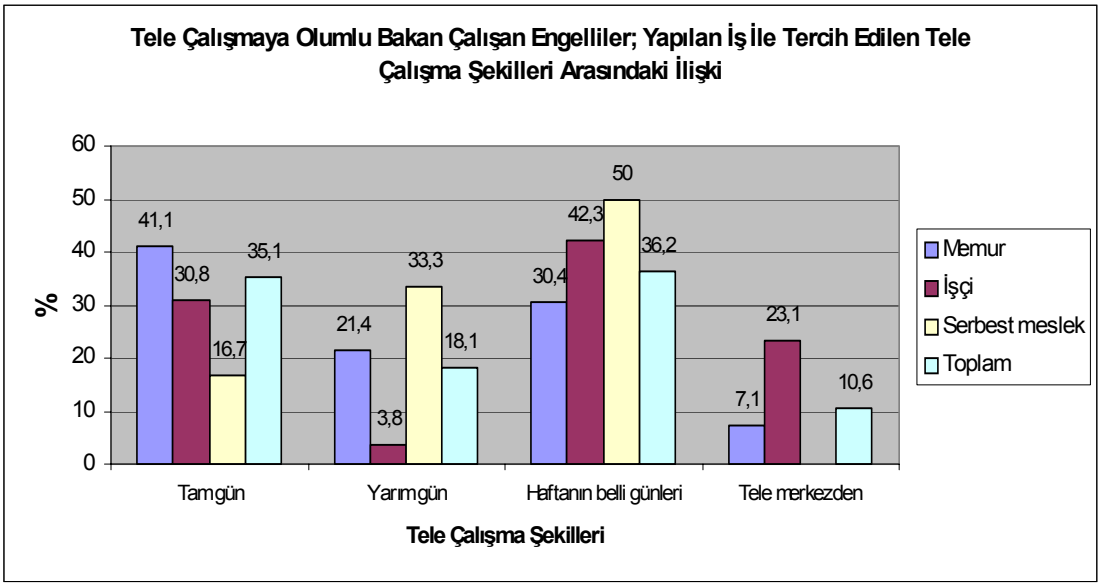
Grafik Ek 11.26. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş İle Tele Çalışma İle İşini Yapma Nedenleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin yaptıkları iş ile tele çalışmayı tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, memurların %37,5'i işyerine ulaşım güçlüğü, %25'i ulaşım maliyetleri ve işyerinde çalışma güçlüğü nedeniyle, %12,5'i evde çalışma rahatlığı nedeniyle tele çalışma ile çalışmak istemektedirler. İşçilerin tele çalışmayı tercih etmelerinin en önemli nedeni ulaşım maliyetleri (%30,8) ve işyerindeki olumsuz muamelelerdir (%26,9). Serbest meslek sahipleri ise tele çalışma ile ulaşım maliyetleri

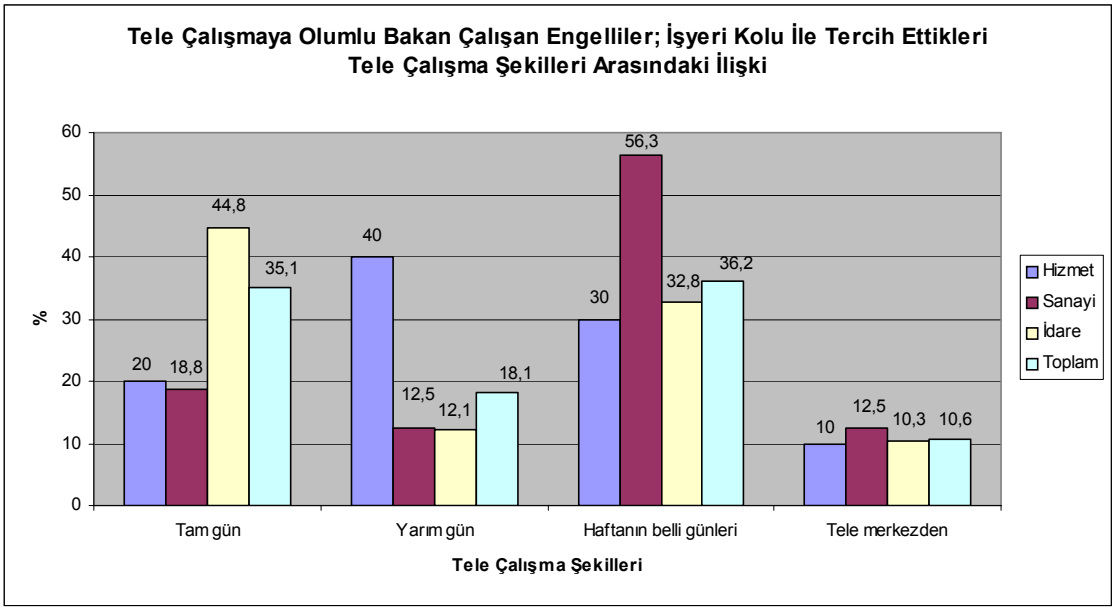
(%58,3), %16,7'lik oranlarla işyerine ulaşım güçlüğü ve evde çalışma rahatlığı nedeni ile çalışmak istemektedirler (Grafik Ek 11.26, Tablo Ek 6.69).

Grafik Ek 11.27. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Yapılan İş İle Tercih Edilen Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin yaptıkları işler ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında memurların en fazla tam gün tele çalışma şeklini (%41,1) arkasından haftanın belli günleri evden tele çalışma şeklini (%30,4) tercih ettikleri görülmektedir. İşçilerin tercih ettikleri birinci tele çalışma şekli haftanın belli günleri(%42,3), ikinci ise tam gün (%30,8) tele çalışma şeklidir. Serbest meslek sahiplerinin birinci tercihleri haftanın belli günleri (%50) ikinci tercihleri ise yarım gün (%33,3) tele çalışma şeklidir (Grafik Ek 11.27, Tablo Ek 6.70).

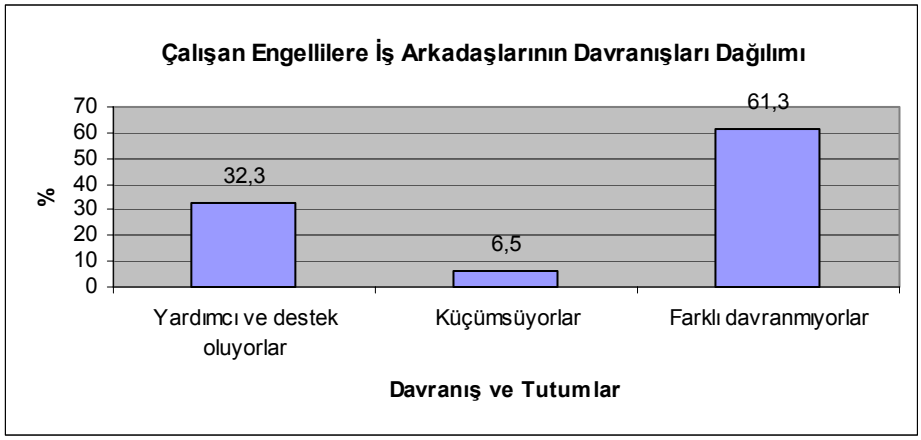
Grafik Ek 11.28. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; İşyeri Kolu İle Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin işyeri kolu ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında hizmet kolunda çalışanların tercih ettikleri ilk tele çalışma şekli yarım gün, sanayide çalışanların haftanın belli günleri ve idare kolunda çalışanların tam gün tele çalışma biçimidir (Grafik Ek 11.28, Tablo Ek 6.77).

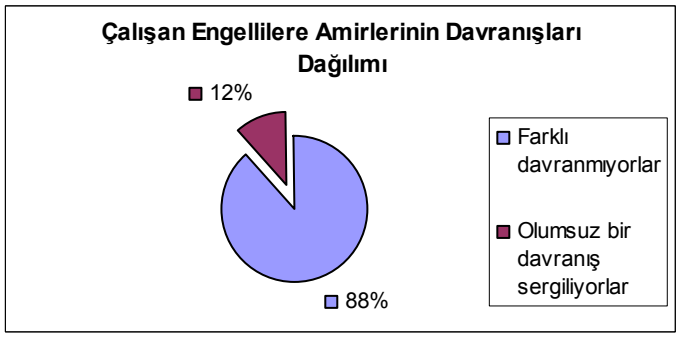
2. Hipoteze (Tele Çalışma İle Engellilerin Sosyal Yaşama Bütünleştirilmeleri Daha Fazla Sağlanacaktır) Yönelik Soruların İkincil Grafikleri

Grafik Ek 11.29. Çalışan Engellilere İş Arkadaşlarının Davranışları Dağılımı

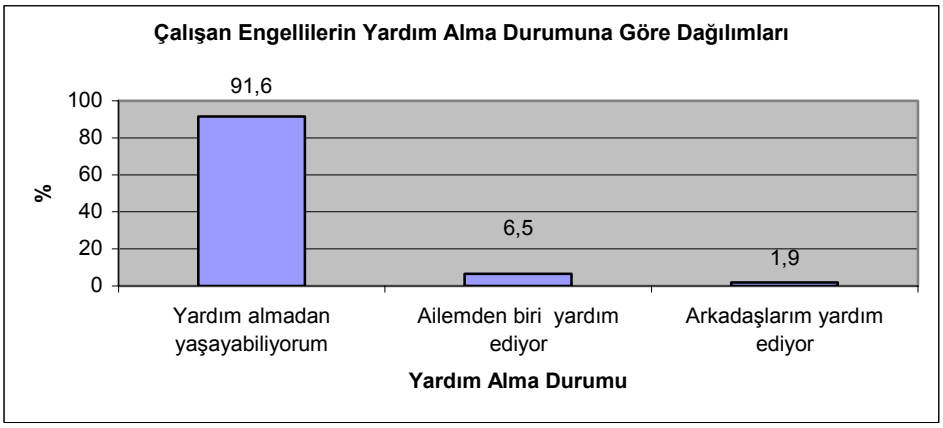
Çalışan engellilere iş arkadaşlarının %61,3'ü farklı davranmaz iken %32,3'ü yardımcı ve destek olmakta, %6,5'i ise küçümsemektedir (Grafik Ek 11.29, Tablo Ek.5.26).

Grafik Ek 11.30. Çalışan Engellilere Amirlerinin Davranışları Dağılımı

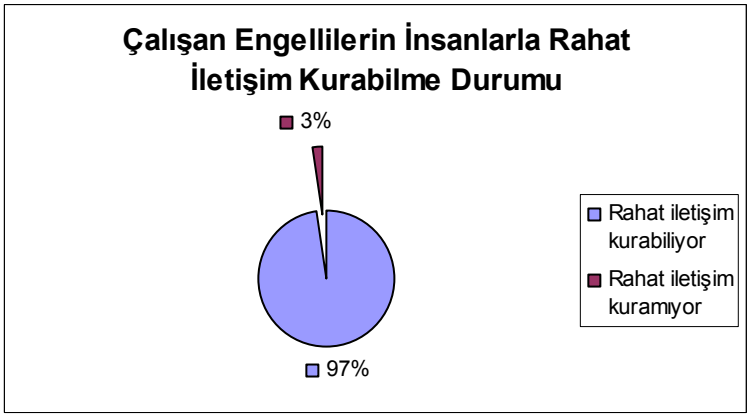
Çalışan engellilerin %88,4'ü amirlerinin kendilerine farklı davranmadığı cevabını verirken %11,6'sı olumsuz bir davranış sergilediğini söylemektedirler (Grafik Ek 11.30, Tablo Ek.5. 27).

Grafik Ek 11.31. Çalışan Engellilerin Yardım Alma Durumuna Göre Dağılımları

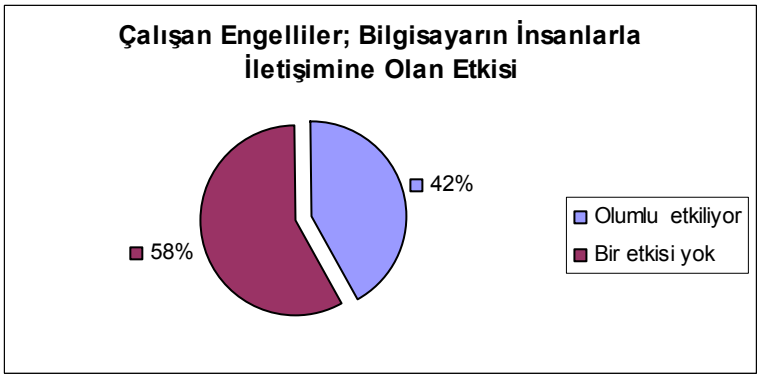
Ankete katılan çalışan engellilerin %91,6'sı yardım almadan yaşayabiliyor iken %6,5'ine ailesinden birisi, %1,9'una ise arkadaşları yardım etmektedir (Grafik Ek 11.31, Tablo Ek.5.33).

Grafik Ek 11.32. Çalışan Engellilerin İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumu

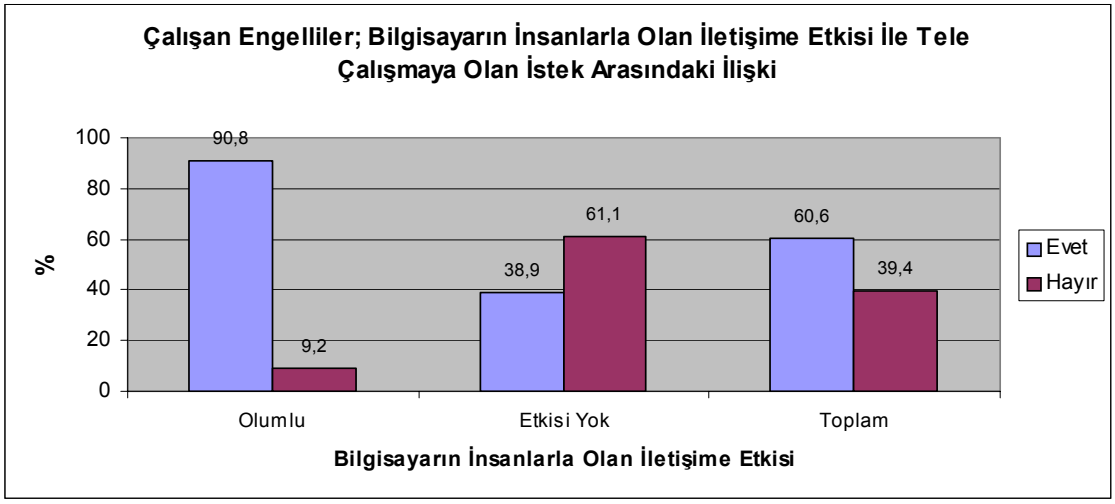
Çalışan engellilerin %97,4'ü insanlarla rahat iletişim kurabilirken %2,6'sı kuramamaktadır (Grafik Ek 11.32, Tablo Ek.5.43).

Grafik Ek 11.33. Çalışan Engelliler; Bilgisayarın İnsanlarla İletişimine Olan Etkisi

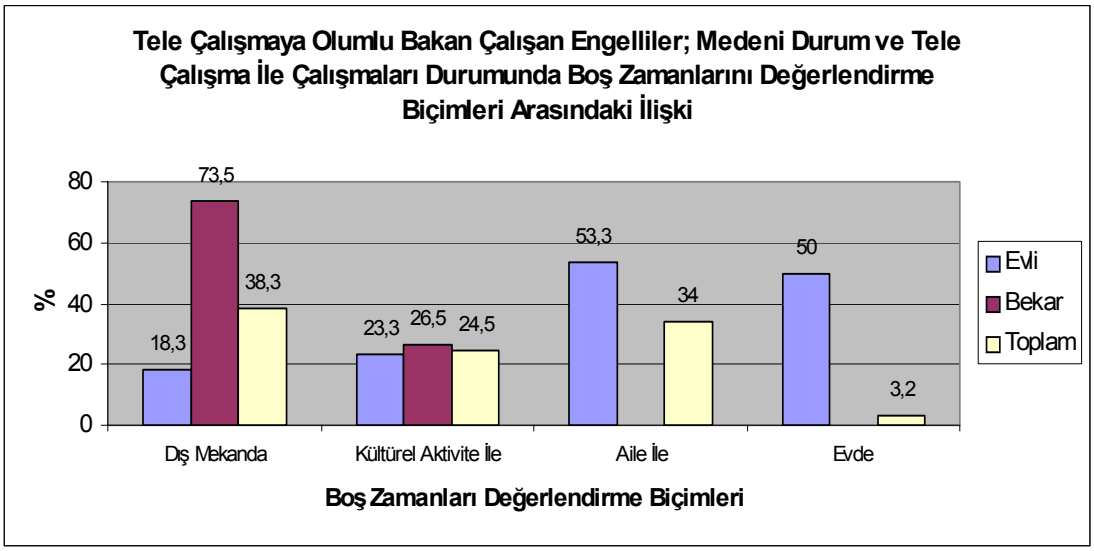
Ankete katılan çalışan engellilerin %41,9'u bilgisayarın insanlarla olan iletişimlerini olumlu etkilediğini belirtirken %58,1'i bir etkisi olmadığı cevabını vermiştir (Grafik Ek 11.33, Tablo Ek.5.44).

Grafik Ek 11.34. Çalışan Engelliler; Bilgisayarın İnsanlarla Olan İletişime Etkisi İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

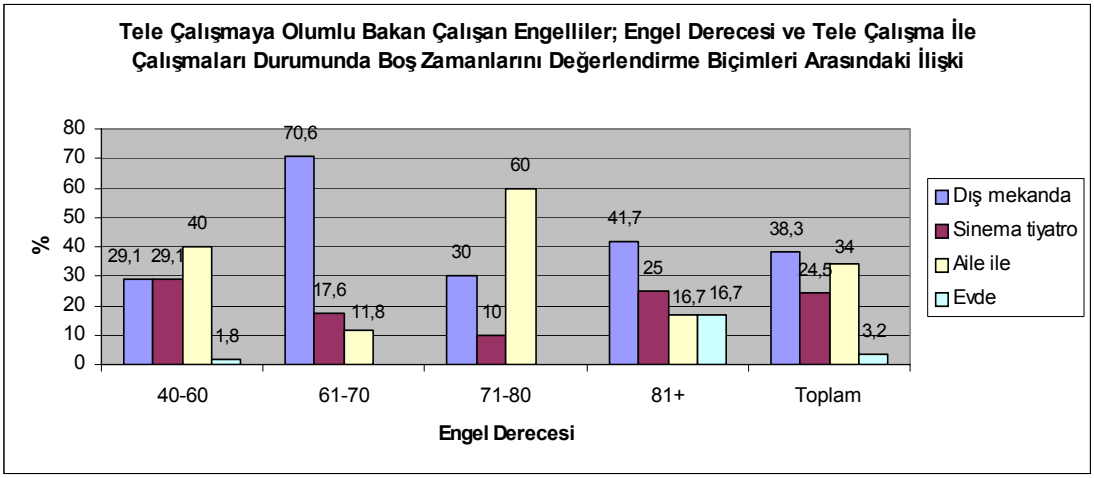
Çalışan engelliler ve bilgisayarın insanlarla iletişime etkisi ile tele çalışmaya olan istekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, bilgisayarın insanlarla iletişimlerine olumlu etkisi olduğunu söyleyen çalışan engellilerin %90,8'i tele çalışmaya evet cevabını vermiştir. Etkisi olmadığını söyleyenlerin ise %38,9'u tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik Ek 11.34, Tablo Ek 6.59).

Grafik Ek 11.35. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Medeni Durum ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışan engellilerin medeni durumları ile tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanlarını değerlendirme biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, bekarların %73,5'i boş zamanlarını dış mekanda %26,5'i kültürel aktivitelerde bulunarak geçireceklerini söylerken, hiç birisi aile ile ya da evde boş zamanlarını geçirmeyecekleri cevabını vermişlerdir. Evlilerin ise %53,3'ü aileleri ile %50'si evde, %23,3'ü kültürel aktivitelerle ve son olarak %18,3'ü dış mekanda boş zamanlarını geçirecekleri cevabını vermişlerdir (Grafik Ek 11.35, Tablo Ek 6.64).

Grafik Ek 11.36. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışan Engelliler; Engel Derecesi ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

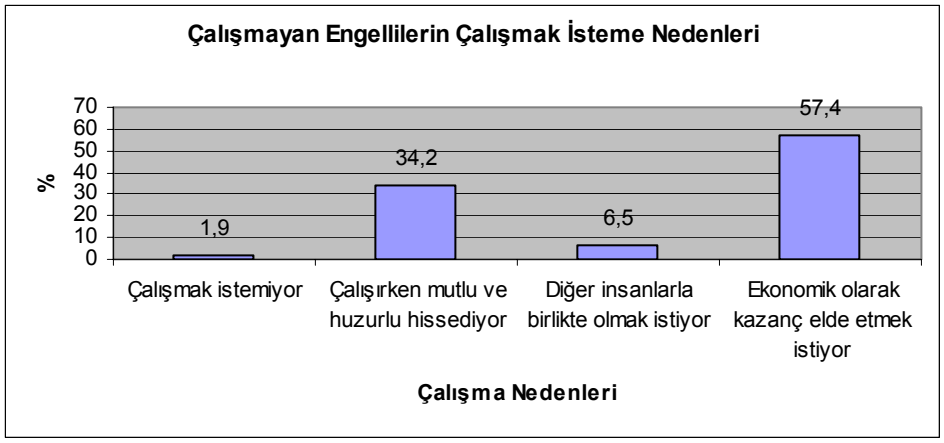

Engel derecesi %40-60 arasında olan çalışan engellilerin yaklaşık %60'ı engel derecesi %61-70 arasında olan çalışan engellilerin yaklaşık %88'i, engel derecesi %71-80 arasında olan çalışan engellilerin yaklaşık %40'ı, engel derecesi %81'in üzerinde olan çalışan engellilerin ise yaklaşık %66,7'si tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanlarını dış mekanda ve kültürel aktivitelerle değerlendirecekleri cevabını vermişlerdir (Grafik Ek 11.36, Tablo Ek 6.75).

EK 12: ÇALIŞMAYAN ENGELLİLERLE YAPILAN ANKET ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI

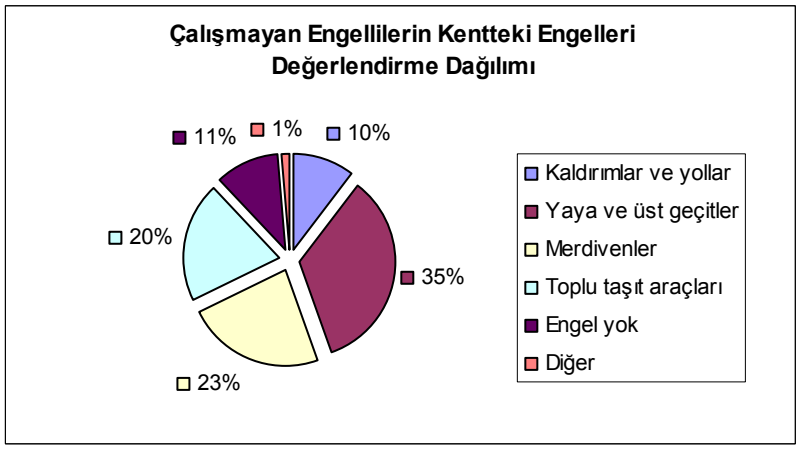
1. Hipoteze (Çalışma Yaşamında Engellilerin Aktif Olarak Yer Alabilmelerinin Etkin Yolu Tele Çalışmadır) Yönelik Soruların İkincil Grafikleri

Grafik Ek 12.37. Çalışmayan Engellilerin Çalışmak İsteme Nedenleri

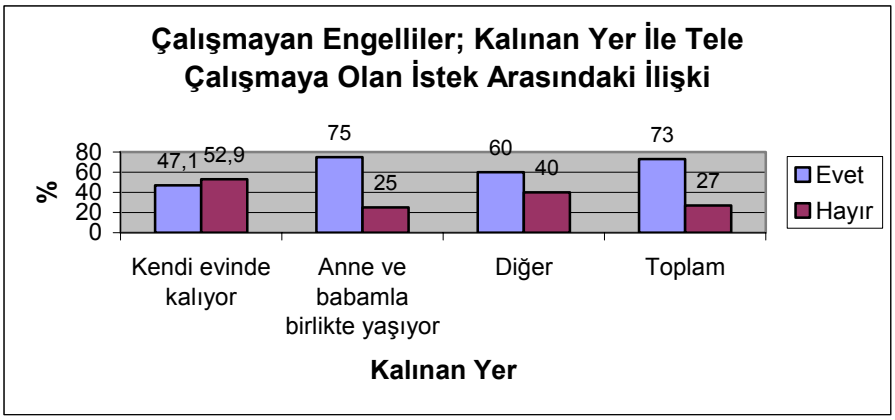
Çalışmayan engellilerin %56,8'i ekonomik olarak kazanç elde etmek için, %34,2'si kendisini çalışırken mutlu ve huzurlu hissettiği için, %6,5'i diğer insanlarla birlikte olmak için çalışmak isterken %1,9'u çalışmak istememektedir (Grafik Ek 12.37, Tablo Ek.7.97).

Grafik Ek 12.38. Çalışmayan Engellilerin Kentteki Engelleri Değerlendirme Dağılımı

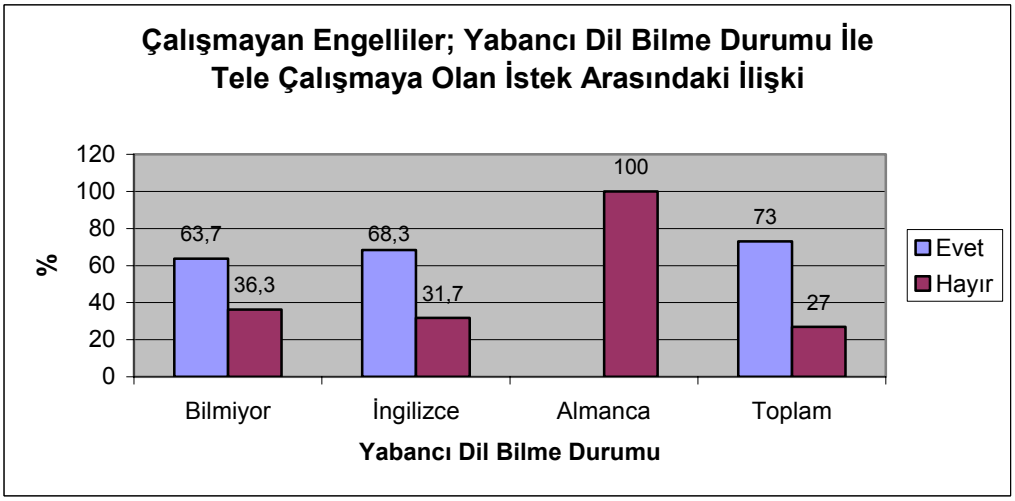
Çalışmayan engellilere kentte karşılaştıkları engeller sorulduğunda %11'i her hangi bir engelle karşılaşmadıkları cevabını verirken %89'u Grafik 4.61'de belirtilen oranlarda yaya ve üst geçitlerde, merdivenlerde, toplu taşıt araçlarında çeşitli engellerle karşılaştıkları cevabını vermişlerdir (Grafik Ek 12.38, Tablo Ek 7.98).

Grafik Ek 12.39. Çalışmayan Engelliler; Kalınan Yer İle Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

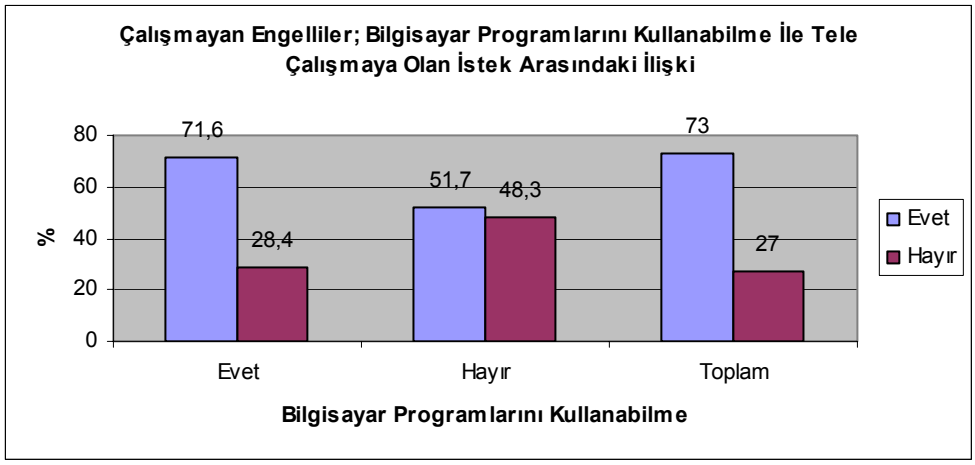
Çalışmayan engellilerin kaldıkları yer ile tele çalışmaya karşı tutumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, anne ve babası ile birlikte yaşayan çalışmayan engelliler tele çalışmaya en fazla istekli olan gruptur. Yurtta kalan ya da yatılı okullarda eğitim gören öğrenciler ise ikinci istekli gruptur. Tele çalışmaya en az istekli olan grup ise kendi evinde kalan çalışmayan engellilerdir. Aile ve ev sorumluluğu daha fazla olan kendi evlerinde aileleri ile yaşayan engellilerin evde çalışma fikrine sıcak bakmadıkları, özel yaşam ve çalışma yaşamının getirdiği sorumlulukları bir arada sürdürülmesinin zorluklarından çekindikleri sonucu çıkartılabilir (Grafik Ek 12.39, Tablo Ek 8.113).

Grafik Ek 12.40. Çalışmayan Engelliler; Yabancı Dil Bilme Durumu ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

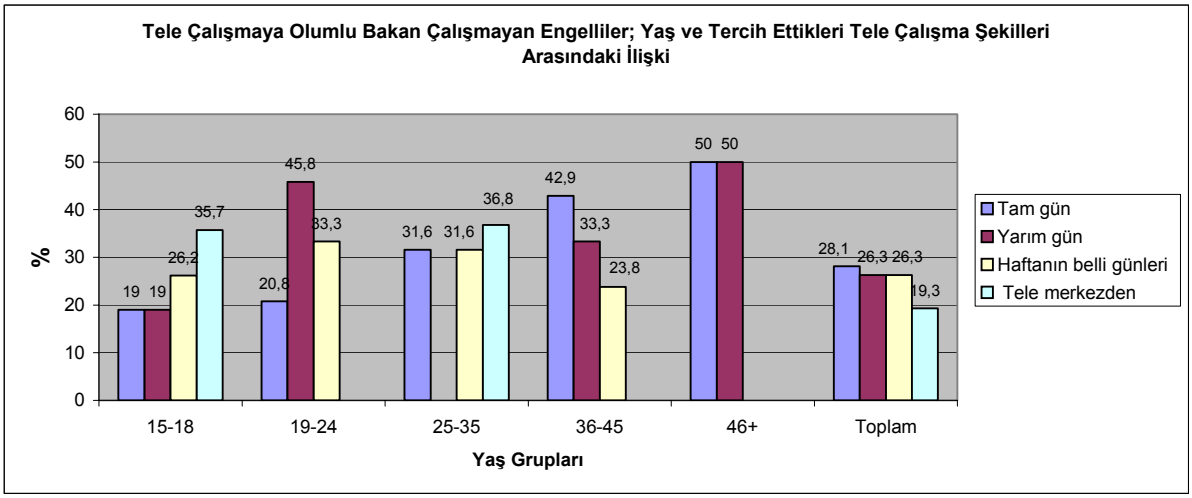
Çalışmayan engellilerin yabancı dil bilme durumları ile tele çalışmaya olan istekleri arasındaki ilişkiye göre, İngilizce bilenlerin %68,3'ü her hangi bir dil bilmeyenlerin %63,7'si tele çalışmaya olumlu bakmaktadır (Grafik Ek 12.40, Tablo Ek 8.116).

Grafik Ek 12.41. Çalışmayan Engelliler; Bilgisayar Programlarını Kullanabilme ve Tele Çalışmaya Olan İstek Arasındaki İlişki

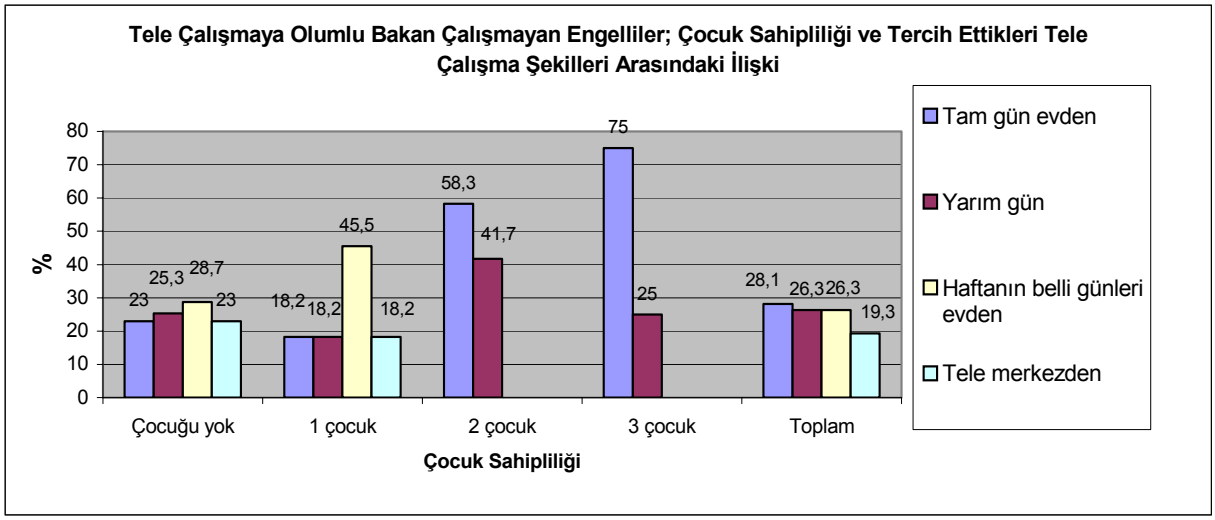
Çalışmayan engellilerin bilgisayar programlarını kullanabilme becerileri ve tele çalışmaya olan istekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında bilgisayar programlarını kullanabilen çalışmayan engellilerin büyük çoğunluğu tele çalışmaya olumlu yaklaşırken, bilgisayar programlarını kullanamayanların yaklaşık yarısı tele çalışma ile çalışmaya evet cevabını vermişlerdir. Bilişim teknolojilerinin kullanımında tecrübe sahibi olanlar için tele çalışmaya adaptasyon daha kolay olabileceğinden bu teknolojileri kullanabilenler tele çalışmaya daha sıcak yaklaşmaktadırlar. Bilişim teknolojilerini kullanmayan fakat tele çalışmaya istekli olan engelliler ise eğitim alarak tele çalışma ile işlerini yapar hale gelebilirler (Grafik Ek 12.41, Tablo Ek 8.117).

Grafik Ek 12.42. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Yaş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

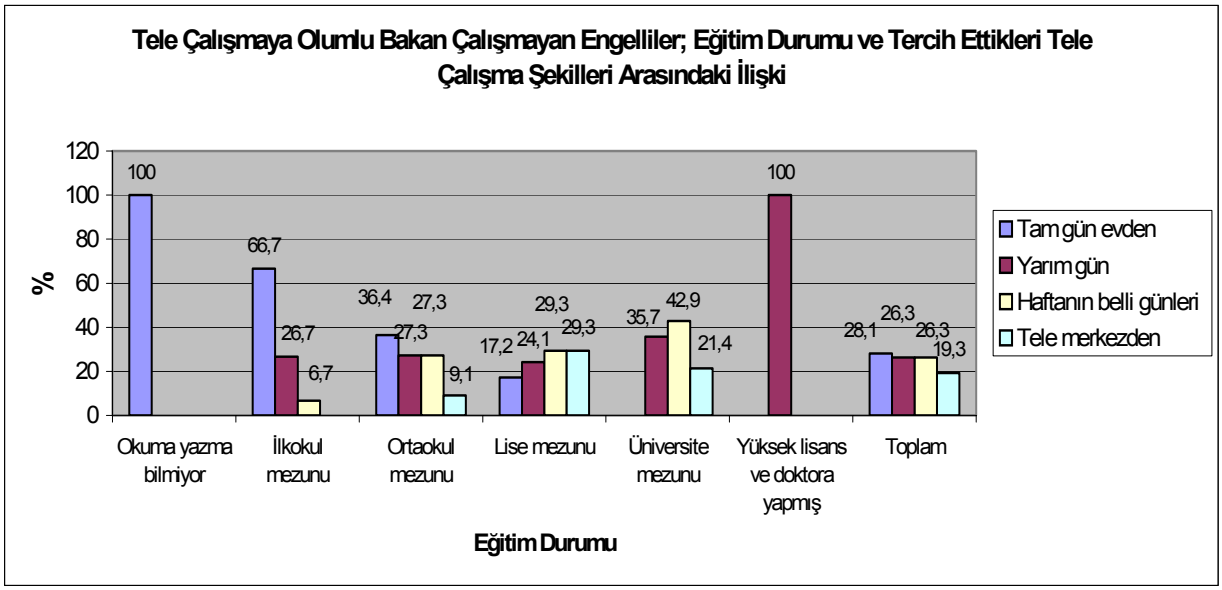
Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin yaş ve tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, çalışmayan engellilerin yaşları arttıkça tam gün tele çalışma biçimine olan tercihlerinde de bir artış görülmüştür. Aynı seyir yarım gün tele çalışma biçimi içinde söz konusudur. Tele merkezlerden çalışmak isteyen yaş grupları 15-18 ile 25-35 yaş grubudur (Grafik Ek 12.42, Tablo Ek 8.119).

Grafik Ek 12.43. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Çocuk Sahipliliği ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin çocuk sahipliliği ve tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, çocuğu olmayan çalışmayan engellilerin tele çalışma biçimi tercihleri çeşitlilik göstermektedir, tercihler bir tele çalışma biçiminde yoğunlaşma göstermemektedir. Bir çocuk sahibi olan çalışmayan engelliler ise, tam gün, yarım gün ve tele merkezlerden tele çalışma biçimlerini eşit oranlarda tercih ederken haftanın belli günleri en fazla tercih ettikleri tele çalışma biçimidir. İki ve üç çocuğu olanların tercihleri ise tam gün ve yarım gün evden tele çalışma biçimlerinde yoğunlaşmıştır ve haftanın belli günleri ile tele merkezlerden tele çalışma biçimlerini tercih etmemektedirler. Bunun önemli bir nedeni tam gün ya da yarım gün evden tele çalışma biçimi ile çocukları ile daha fazla zaman geçirecekleri fikrinde olmalarıdır(Grafik Ek 12.43, Tablo Ek 8.121).

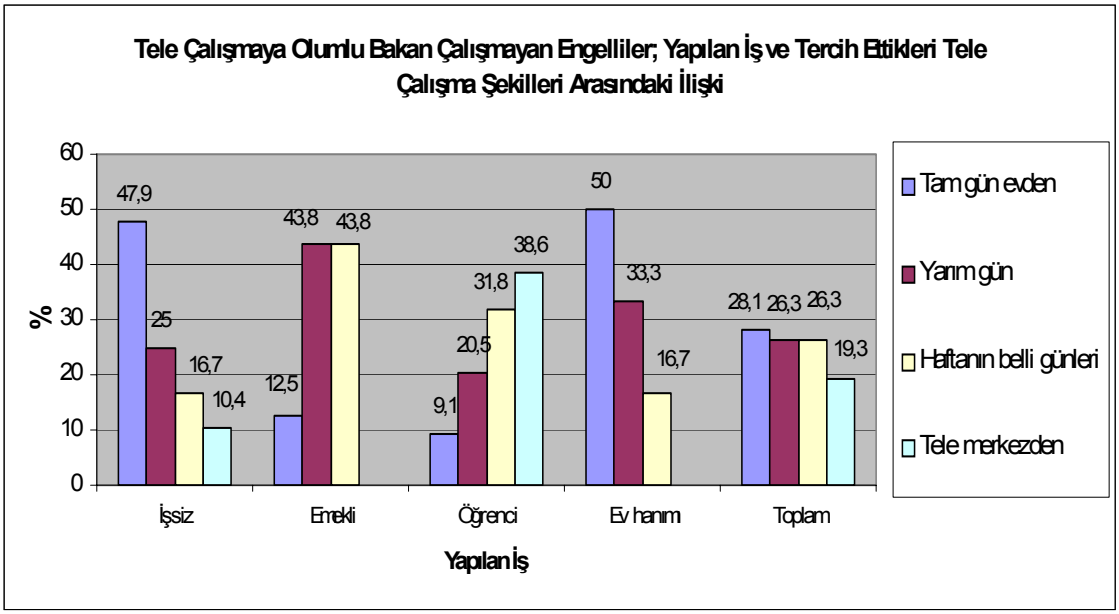
Grafik Ek 12.44. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Eğitim Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engelliler ve eğitim durumları ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilkokul ve ortaokul mezunları en fazla tam gün tele çalışma biçimini, lise mezunları en fazla tele merkezlerden ve haftanın

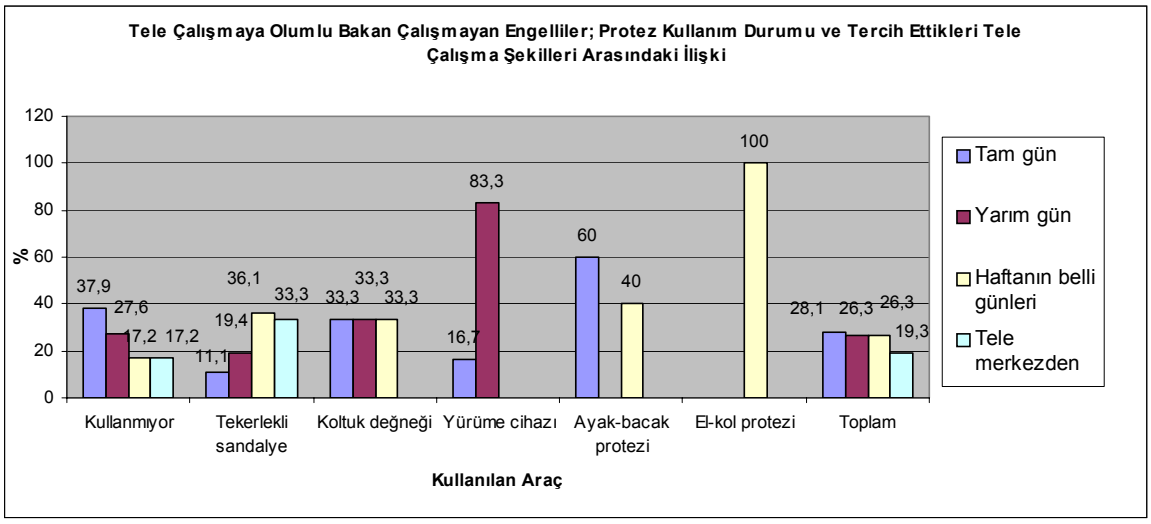
belli günleri tele çalışma biçimlerini, üniversite mezunları en fazla haftanın belli günleri evden tele çalışma biçimini ve son olarak da yüksek lisans ya da doktora yapmış engellilerin tamamı yarım gün tele çalışma biçimini tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Grafik Ek 12.44, Tablo Ek 8.122).

Grafik Ek 12.45. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Yapılan İş ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin yaptıkları iş ve tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, işsizlerin ve ev hanımlarının ilk sırada tercih ettikleri tele çalışma biçimi tam gün evden çalışma iken emekliler eşit oranda yarım gün ve haftanın belli günleri evden tele çalışma biçimini tercih etmektedirler. Öğrenciler ise en fazla tele merkezlerden çalışma biçimini istemektedirler (Grafik Ek 12.45, Tablo Ek 8.123).

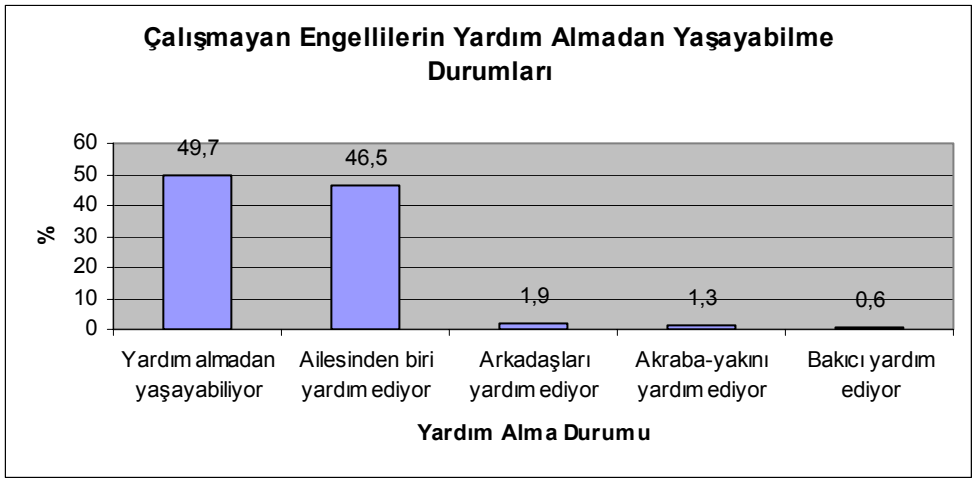
Grafik Ek 12.46. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Protez Kullanım Durumu ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin protez kullanım durumları ile tercih ettikleri tele çalışma biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, el kol protezi olanların tercih ettikleri birinci tele çalışma biçimi haftanın belli günleri evden, yürüme cihazı kullananların büyük çoğunluğu yarım gün tele çalışma biçimi iken protez kullanan diğer çalışmayan engellilerin tele çalışma biçimi tercihleri çeşitlilik göstermektedir (Grafik Ek 12.46, Tablo Ek 8.125).

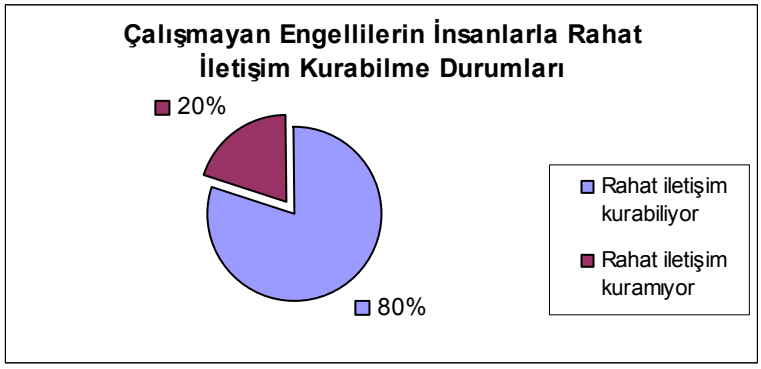
2. Hipoteze (Tele Çalışma İle Engellilerin Sosyal Yaşama Bütünleştirilmeleri Daha Fazla Sağlanacaktır) Yönelik Soruların İkincil Grafikleri

Grafik Ek 12.47. Çalışmayan Engellilerin Yardım Almadan Yaşayabilme Durumları

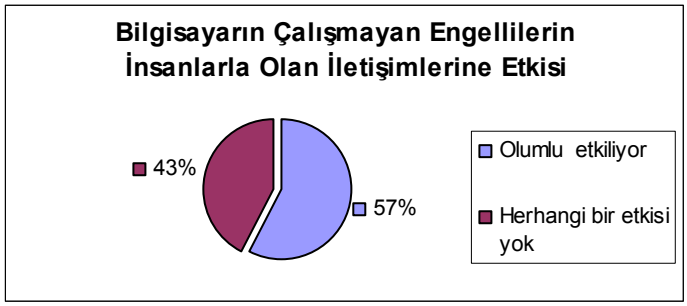
Çalışmayan engellilerin %49,7'si yardım almadan yaşayabilirken, %46,5'ine ailesinden biri, %1,9'una arkadaşları, %1,3'üne akraba-yakını ve %0,6'sına da bakıcı yardım etmektedir (Grafik Ek 12.47, Tablo Ek.7.96).

Grafik Ek 12.48. Çalışmayan Engellilerin İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme Durumları

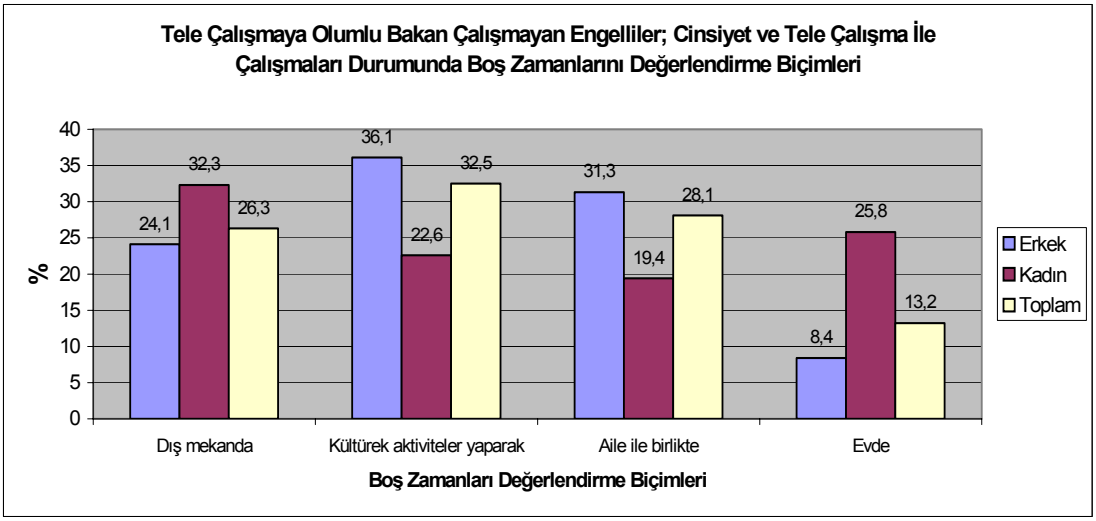
Ankete katılan çalışmayan engellilerin %80'i insanlarla rahat iletişim kurabildiklerini ifade ederken %20'si rahat iletişim kuramadıklarını belirtmektedirler (Grafik Ek 12.48, Tablo Ek.7.107).

Grafik Ek 12.49. Bilgisayarın Çalışmayan Engellilerin İnsanlarla Olan İletişimlerine Etkisi

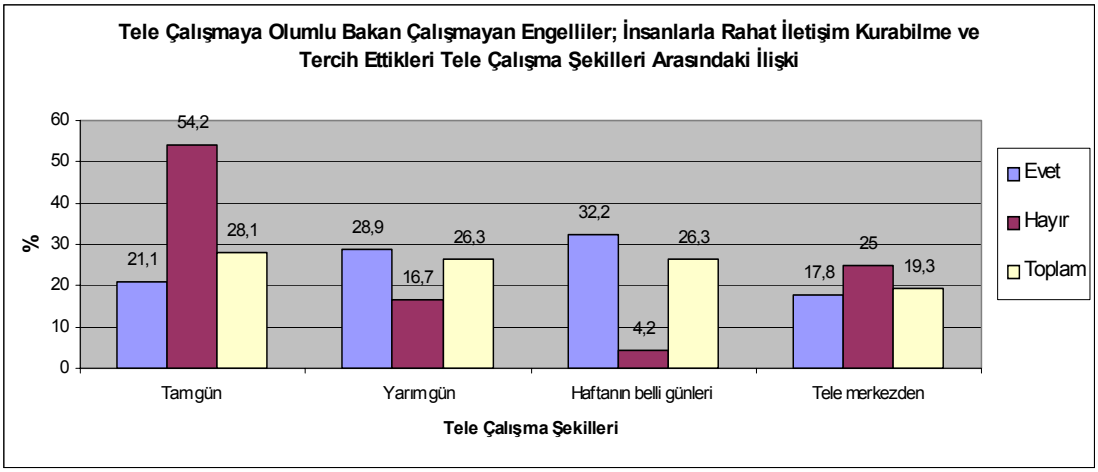
Ankete katılan çalışmayan engellilerin %57,4'ü insanlarla olan iletişimlerine bilgisayarın olumlu etkisi olduğunu belirtmişler, %42,6'sı ise herhangi bir etkisi olmadığı yönünde cevap vermişlerdir (Grafik Ek 12.49, Tablo Ek.7. 108).

Grafik Ek 12.50. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; Cinsiyet ve Tele Çalışma İle Çalışmaları Durumunda Boş Zamanları Değerlendirme Biçimleri Arasındaki İlişki

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin cinsiyet ve tele çalışma ile çalışmaları durumunda boş zamanları değerlendirme biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, erkeklerin boş zamanlarını en fazla kültürel aktivitelerde bulunarak ve aileleri ile zaman geçirecekleri, kadınların ise dış mekanda ve kültürel aktivitelerde bulunarak geçirecekleri görülmektedir. Kadınlar için aileleri ile zaman geçirmek son sırada gelmektedir (Grafik Ek 12.50, Tablo Ek 8.118).

Grafik Ek 12.51. Tele Çalışmaya Olumlu Bakan Çalışmayan Engelliler; İnsanlarla Rahat İletişim Kurabilme ve Tercih Ettikleri Tele Çalışma Şekilleri Arasındaki İlişki

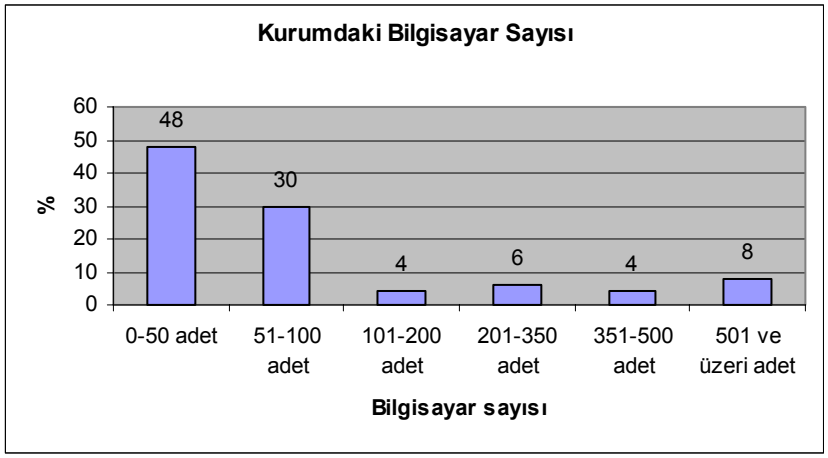

Tele çalışmaya olumlu bakan çalışmayan engellilerin insanlarla rahat iletişim kurabilme becerileri ile tercih ettikleri tele çalışma şekilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, evet cevabını verenlerin tercih ettikleri ilk tele çalışma biçimi haftanın belli günleri evden, ikinci tercihleri yarım gün evden, üçüncü tercihleri tam gün evden ve son tercihleri ise tele merkezlerden çalışma biçimidir. Hayır cevabı veren çalışmayan engellilerin tercih ettikleri ilk tele çalışma biçimi tam gün evden, ikinci tercihleri tele merkezlerden, üçüncü tercihleri yarım gün evden ve son tercihleri ise haftanın belli günleri evden tele çalışma biçimidir(Grafik Ek 12.51, Tablo Ek 8.126).

EK 13: KURUMLARLA YAPILAN ANKET ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI

1. Hipoteze (Çalışma Yaşamında Engellilerin Aktif Olarak Yer Alabilmelerinin Etkin Yolu Tele Çalışmadır) Yönelik Soruların İkincil Grafikleri

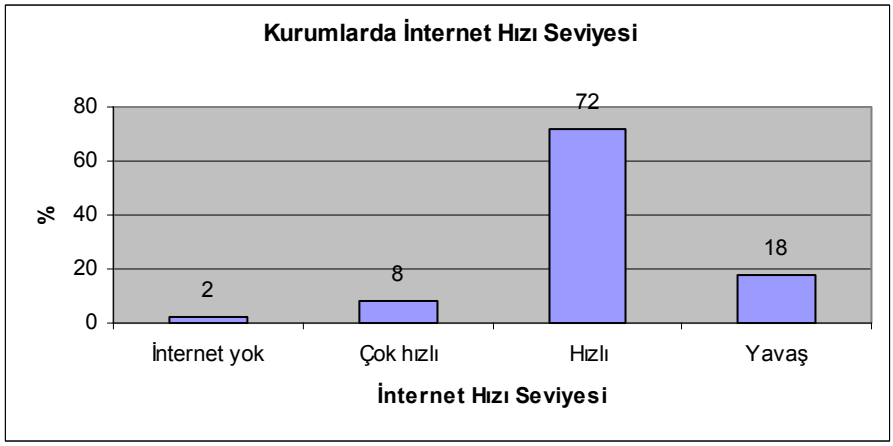
Grafik Ek 13.52. Kurumdaki Bilgisayar Sayısı

Kurumların %48'inde 0-50 adet, %30'unda 51-100 adet, %8'inde 501 ve daha fazla, %6'sında 201-350 adet, %4'ünde 101-200 adet ve yine %4'ünde 351-500 adet bilgisayar bulunmaktadır (Grafik Ek 13.52, Tablo Ek 9.130).

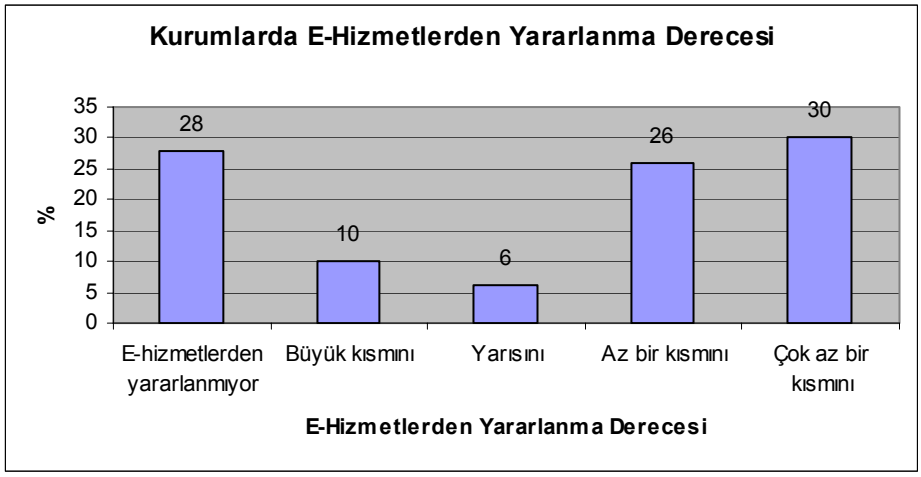
Ankete katılan kurumların hepsinde bilgisayar programları kullanılmaktadır (Ek 9-Tablo Ek 9.131). Ankete katılan kurumların %98'inde internet bağlantısı varken %2'sinde yoktur (Ek 9-Tablo Ek 9.132).

Grafik Ek 13.53. Kurumlarda İnternet Hızı Seviyesi

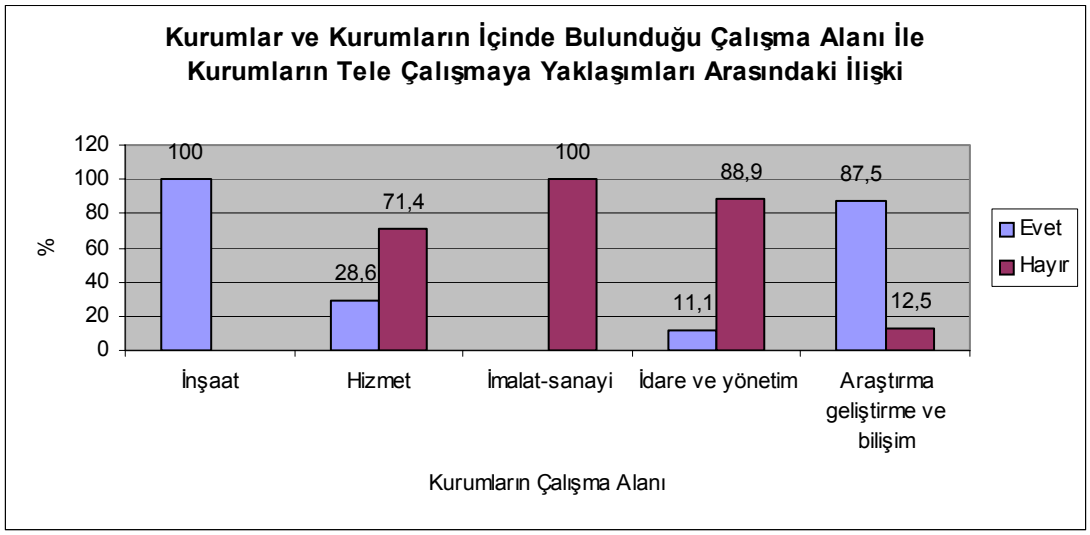
Kurumların %72'sinde internet bağlantısı hızlı, %18'inde yavaş, %8'inde çok hızlı iken %2'sinde internet bağlantısı yoktur (Grafik Ek 13.53, Tablo Ek 9.133).

Grafik Ek 13.54. Kurumlarda E-Hizmetlerden Yararlanma Derecesi

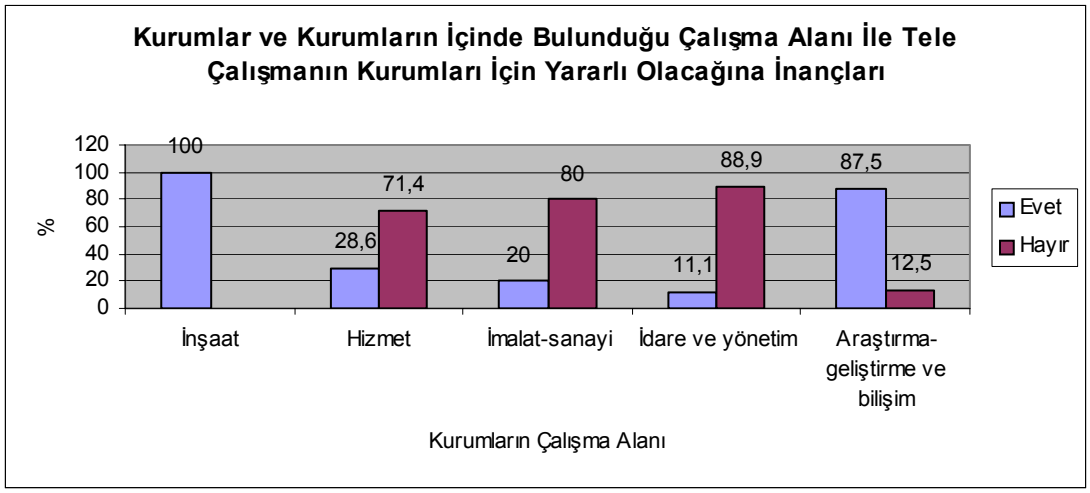
Kurumların %30'u işlerinin çok az bir kısmını, %26'sı az bir kısmını, %10'u büyük bir kısmını, %6'sı yarısını e-hizmetlerden yararlanarak yaparken %28'i e-hizmetlerden hiç yararlanmamaktadır (Grafik Ek 13.54, Tablo Ek 9.134).

Grafik Ek 13.55. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Kurumların Tele Çalışmaya Yaklaşımları Arasındaki İlişki

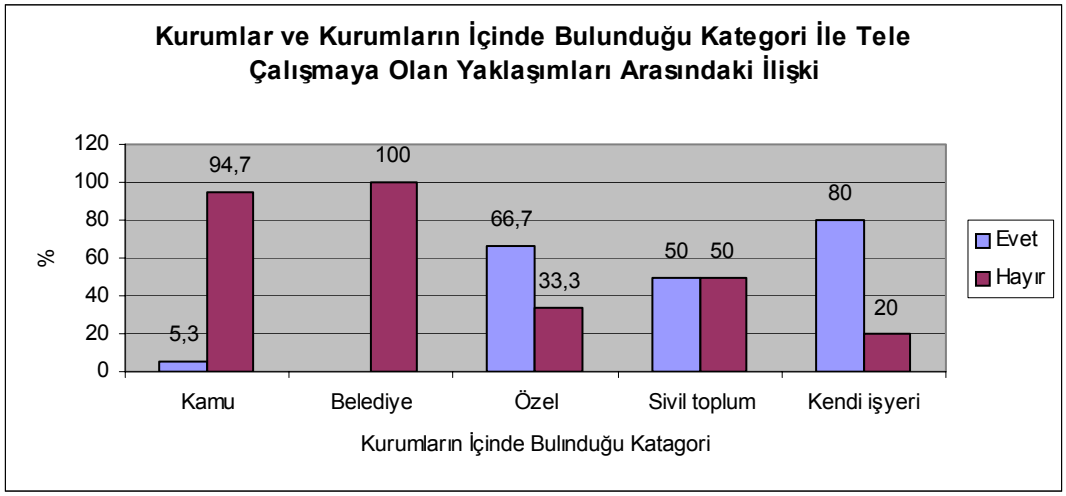
Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile kurumların tele çalışmaya yaklaşımları arasındaki ilişkiye bakıldığında, inşaat sektörünün tamamı, araştırma-geliştirme ve bilişim sektörünün büyük çoğunluğu çalışanlarına tele çalışma ile çalışma imkanı verirken, imalat-sanayi, idare ve yönetim ve hizmetler sektöründeki kurumlar çalışanlarına tele çalışma imkanı vermeye istekli değillerdir (Grafik Ek 13.55, Tablo Ek 10.143).

Grafik Ek 13.56. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Çalışma Alanı İle Tele Çalışmanın Kurumları İçin Yararlı Olacağına İnançları

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu çalışma alanı ile tele çalışmanın kurumları için yararlı olacağına inançları arasındaki ilişkiye bakıldığında, inşaat sektörünün hepsi araştırma-geliştirme ve bilişim sektörünün büyük çoğunluğu tele çalışmanın kurumları için yararlı olacağına inanırken, hizmet,imalat-sanayi, idare ve yönetim sektörleri tele çalışmanın kurumları için yararlı olacağına büyük oranda inanmamaktadır (Grafik Ek 13.56, Tablo Ek 10.148).

Grafik Ek 13.57. Kurumlar ve Kurumların İçinde Bulunduğu Kategori İle Tele Çalışmaya Olan Yaklaşımları Arasındaki İlişki

Kurumlar ve kurumların içinde bulunduğu kategori ile tele çalışmaya olan yaklaşımları arasındaki ilişkiye bakıldığında, belediyelerin, kamu kurumlarının hemen hemen hepsi tele çalışmaya hayır cevabını verirlerken sivil toplum kuruluşlarının %50'si tele çalışmaya olumlu bakmaktadır. Kendi işyeri olanların %80'i özel kurumların ise yaklaşık %67'si tele çalışmaya olumlu yaklaşmaktadırlar(Grafik Ek 13.57, Tablo Ek 10.149).